

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์
ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย
Improving the quality of life on the multicultural group of
Kui in south East of Thailand

โดย

พระมหามิตร ฐิตปณโณ, รศ. ดร.

ดร. ชญาภา นำบัณฑิตย์

นายสุขสมัย นำบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761070

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์
ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

Improving the quality of life on the multicultural group of
Kui in south East of Thailand

โดย

พระมหามิตร ฐิตปณโณ, รศ. ดร.

ดร. ชญาภา นำบัณฑิตย์

นายสุขสมัย นำบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761070

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Improving the quality of life on the multicultural group of
Kui in south East of Thailand

Phramaha Mit Thitpanno, Assoc. Prof. Dr.

Dr. Chayapa Nabundhit

Mr. Suksamail Nabundhit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus

B.E. 2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761070

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	พัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย
ผู้วิจัย:	พระมหามิตร ฐิตปญโญ, รศ. ดร. ดร. ชญาภา นำบัณฑิตย์ นายสุขสมัย นำบัณฑิตย์
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ ๑. เพื่อศึกษาความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของชาวกูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย ๒. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยและบูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทยและ ๓. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า

ความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของชาวกูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย พบว่า ชาวกูยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลักฐานการอพยพเข้ามาในประเทศไทยระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ และชาวกูยมีเอกลักษณ์ในภาษาเป็นของตนเองส่วนใหญ่แล้วจะเป็นภาษาพูดไม่มีตัวอักษร ในครั้งอดีตชาวกูยต้องเผชิญกับเรื่องราวที่กดดันมากมายหลายครั้งจึงต้องมีการอพยพออกจากถิ่นฐานที่อยู่อาศัย เพื่อรักษาความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์แต่กระนั้นพวกเขาก็ยังโดนรัฐสยามเข้ายึดและปกครองปัจจุบันชาวกูยเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่มีฐานที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดศรีสะเกษจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ เป็นต้น

อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยและบูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทยพบว่าอัตลักษณ์ด้านบ้านเรือน อัตลักษณ์ด้านภาษา อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม อัตลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์และอัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย เป็นต้น ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะกลุ่มไม่เหมือนใครเพราะอัตลักษณ์ไม่เหมือนใครนี้เองจึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสัญลักษณ์สร้างรายได้ให้กลับชุมชนและประเทศไทย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยพบว่าพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นมีชีวิตที่เป็นการอยู่ดีขึ้น กลุ่มชาติพันธุ์กู่ยในปัจจุบัน ตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับไทยอีสานตอนล่าง จึงมีการติดต่อ แลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาติพันธุ์ด้านวัฒนธรรม จึงเกิดมีการผสมผสาน กลมกลืน และยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน กลุ่มชาติพันธุ์กู่ยมีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นได้อย่างดี

Research Title: Improving the quality of life on the multicultural group of Kui in south East of Thailand

Researcher: Phramaha Mit Thitapanyo, Assoc. Prof. Dr.
Dr. Chayapa Nabundhit
Mr. Suksamail Nabundhit

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khonkaen Campus

Fiscal Year: 2561/2018

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

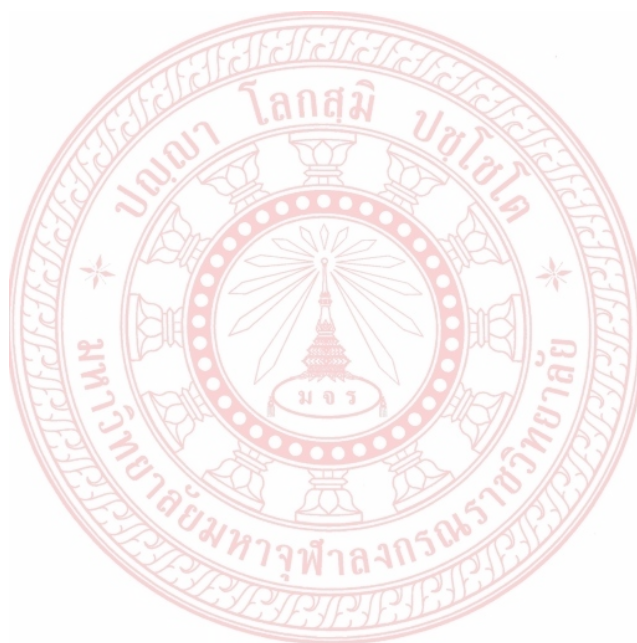
The objective of the research that. 1. To study the history and quality of life of the Kui people on the multi-cultures in the northeastern part of Thailand. 2. To study the identity of the Kui ethnic group in the northeastern part of Thailand and then to Integrate the stability of a resources in the Thai nation. 3. To study the development of life on the multi-cultures in the northeastern part of Thailand

The research found that

The history and quality of life of the Kui people on the multi-culturs of ethnic groups In the northeastern part of Thailand, it is clear that The Kui people are an ethnic group that evidence of immigration into Thailand during the 20th-21st century. Kui people are unique in their own language. The Most of time, it is a spoken language without letters. In the past the Kui people had to face with many pressured stories. They had to change many place for staying and for preserve the survival of National life. Then the Kui people have evacuated to Northeastern part of Thailand. Then they were also confiscated by the s-iamese government. At present time, the Kui people are large groups stay in the SisaketProvine, Buriram Province. And Surin Province etc. The Identity of the Kui ethnic group in the northeastern part of Thailand and. Integration of the establishment of the stability of resources in the Thai nation. Integration of the creation of the stability of resources in the Thai nation.

Habitation identity Language identity Cultural identity Product identity and And dress indeties etc. The identity of hem has deferred other. With difference, the identity of them were became a travel-oriented nature, it has created benefit for community and Nation.

The development of life on the multi-cultures in the northeastern part of Thailand found that Improve the quality of life that Kui people has a good life more than before. In the present time, they has place for staying with another cultures, they has Co-ordination between another cultures. The culture had Compound and had accepted each another's culture. The ethnic group has adapted well for living with another groups.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ให้การสนับสนุนในการทำผลงานด้านการวิจัยของบุคลากรของรัฐ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณกรรมการวิจัยสถาบันพุทธศาสตร์และผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่สำคัญยิ่งต้องขอกราบขอบพระโสภณพัฒนบัณฑิต รองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่นรองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น ที่ให้การสนับสนุนในการให้แนวคิดด้านการวิจัยและส่งเสริมให้บุคลากรได้มีผลงานด้านการวิจัยเพิ่มมากขึ้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ข้อมูลหรือเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในด้านข้อมูลเป็นอย่างดี

รายงานการวิจัยฉบับนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือจากทุกท่านดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นนั้น ถือว่าทุกท่านเป็นผู้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานวิจัยฉบับนี้คงเป็นประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการ และการพัฒนาเอกสารการเรียนการสอนต่อไปในอนาคต

พระมหามิตร ฐิตปญโญ, รศ.ดร.

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ด
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	๓
๑.๓ นิยามศัพท์ในการวิจัย.....	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๓
๑.๕ การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔
๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย.....	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	๙
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	๑๐
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต.....	๑๓
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต.....	๑๓
๒.๓.๑ แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม.....	๑๓
๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว.....	๑๘
๒.๓.๓ ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว.....	๑๙
๒.๓.๔ องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว.....	๒๐
๒.๓.๕ ลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว.....	๒๒
๒.๔ ทฤษฎีความต้องการ.....	๒๔
๒.๕ ลักษณะของคุณภาพชีวิต.....	๒๖
๒.๖ องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิต.....	๒๗
๒.๗ มาตรฐานการครองชีพ.....	๒๙
๒.๘ กระบวนการ.....	๓๑
๒.๙ ประโยชน์.....	๓๔
๒.๑๐ ความหมายวัฒนธรรม.....	๓๖
๒.๑๑ ความสำคัญของวัฒนธรรม.....	๓๘
๒.๑๒ ลักษณะของวัฒนธรรม.....	๓๘
๒.๑๓ หน้าที่ของวัฒนธรรม.....	๓๙

๒.๑๔ ประเภทของวัฒนธรรม	๓๙
๒.๑๕ ลักษณะความเจริญแห่งวัฒนธรรม	๔๐
๒.๑๖ ลักษณะความเป็นไปแห่งวัฒนธรรม	๔๐
๒.๑๗ ระยะเวลาแห่งวัฒนธรรม.....	๔๑
๒.๑๗.๑ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม.....	๔๑
๒.๑๗.๒ เหตุแห่งความเจริญทางวัฒนธรรม.....	๔๑
๒.๑๘ ที่มาของวัฒนธรรมไทย	๔๑
๒.๑๙ ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นอีสานใต้.....	๔๓
๒.๒๐ ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์กวย	๔๔
๒.๒๐.๑ กลุ่มชาติพันธุ์กวย.....	๔๗
๒.๒๑ ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์กวยในอีสานตอนล่าง.....	๕๐
๒.๒๒ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกวยในประวัติศาสตร์ในเขตจังหวัดสุรินทร์.....	๕๔
๒.๒๒.๑ ที่ตั้งและอาณาเขต.....	๕๕
๒.๒๒.๒ สภาพภูมิประเทศ.....	๕๖
๒.๒๒.๓ สภาพภูมิอากาศ.....	๕๗
๒.๒๒.๔ ลักษณะดินจังหวัดสุรินทร์.....	๕๗
๒.๒๒.๕ จังหวัดศรีสะเกษ.....	๖๐
๒.๒๒.๖ จังหวัดบุรีรัมย์.....	๖๕
๒.๒๒.๗ ความเป็นมาของชาวกวยจังหวัดบุรีรัมย์.....	๖๘
๒.๒๒.๘ โครงสร้างวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี.....	๗๗
๒.๒๒.๙ พิธีกรรม ประเพณี ที่สำคัญของชาวกวย.....	๗๘
๒.๒๒.๑๐ เครื่องแต่งกายของชาวกวย.....	๘๐
๒.๒๒.๑๑ การแต่งกายของสตรีชาวกวย.....	๘๐
๒.๒๒.๑๒ การแต่งกายของชายไทยกวย.....	๘๑
๒.๒๒.๑๓ โครงสร้างทาสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมความเป็นอยู่.....	๘๒
๒.๒๒.๑๔ อาหาร.....	๘๒
๒.๒๒.๑๕ การแต่งกาย.....	๘๓
๒.๒๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๕
๒.๒๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๙
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย.....	๙๐
๓.๑ รูปแบบวิจัย	๙๐
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	๙๑
๓.๓ ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย.....	๙๔

บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๙๗
๔.๑ ความเป็นมาและความคุณภาพชีวิตของชาวกูยบนความหลากหลายวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย	๙๙
๔.๒ ลักษณะของการทำงานแบบสร้างสรรค์โดยภาพรวมที่มีผลต่อวัฒนธรรมองค์กร...	๑๑๘
๔.๓ การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย	๑๓๒
๔.๔ องค์กรความรู้ที่เกิดจากการวิจัย.....	๑๖๘
บทที่ ๕ สรุปข้อเสนอแนะและอภิปรายผล	๑๖๙
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๖๙
๕.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในคราวต่อไป	๑๗๗
๕.๓ อภิปรายผล	๑๗๘
บรรณานุกรม	๑๗๙
ภาคผนวก	๑๘๖
ภาคผนวก ก บทความวิจัย.....	๑๘๗
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	๒๐๑
ภาคผนวก ค รูปภาพสัมภาษณ์ชาวกูย จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์.....	๒๐๔
ภาคผนวก ง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	๒๐๘
ภาคผนวก จ ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ได้ ดำเนินการมา และผลที่ได้รับของโครงการ	๒๑๐
ภาคผนวก ฉ แบบสรุปโครงการวิจัย	๒๑๓
ประวัติผู้วิจัย	๒๒๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา / เล่ม / ชื่อ / หน้า ตามลำดับ เช่นอง.สตตค.(ไทย) ๒๓ / ๔๗ / ๗๐ -๗๔. หมายถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ภาษาไทย เล่ม ๒๓ ชื่อ ๔๗ หน้า ๗๐-๗๔

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
อง.สตตค.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ขุ.ธ.อ.(ไทย)	= ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันการพัฒนาประเทศไทยได้ก้าวหน้าไปเป็นอย่างมากแทบจะมองไม่เห็นภาพในอดีตสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดจากการพัฒนาทางด้านวัตถุ ส่วนในทางด้านจิตใจแล้วยังไม่สามารถพัฒนาเท่าที่ควร นี่ก็คงเพราะในประเทศมีคนหลายเผ่าพันธุ์และหลากหลายวัฒนธรรม ด้วยความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ชาติพันธุ์ (ethnicity หรือ (ethnos) เป็นกลุ่มที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูด และเชื้อชาติที่แตกต่างกันตามสายของบรรพบุรุษทางสายเลือด ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปพรรณ (เชื้อชาติ) เหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมพร้อมๆ กันไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ในขณะเดียวกัน ก็สามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกันความรู้สึกผูกพันนี้อาจเรียกว่า “สำนึก” ทางชาติพันธุ์ หรือชาติลักษณะ (ethnic identity)

กลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มชนที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตมากกว่าร้อยปี มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมประเพณีจากกลุ่มอื่นๆ ซึ่งชนกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มก็จะมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง โดยอาศัยตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ใน ๗๗ จังหวัดของประเทศไทยมีจำนวน ๕๖ กลุ่ม มีประชากรรวมประมาณ ๖,๑๐๐,๐๐๐ คน หรือร้อยละ ๙.๖๘ ของประชากรประเทศ จำแนกพื้นที่ตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานได้ ๔ ลักษณะ^๑ คือ กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงหรือชนชาวเขา กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบ กลุ่มชาวเลและกลุ่มอาศัยในป่าวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีความหลากหลาย มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปโดยสภาพเศรษฐกิจสังคม ตามจารีตประเพณีเป็นการปรับตัวเข้ากับฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิสังคมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่โดย “กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง” หรือชนชาวเขาจะตั้งถิ่นฐานตามแนวเทือกเขาบนพื้นที่สูงทางภาคเหนือ เป็นสังคมเกษตรกรรมที่พึ่งอาศัยป่าเป็นหลัก “กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบ” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ที่มีวิถีการดำรงชีวิตกลมกลืนกับคนไทยทั่วไป มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองมากขึ้นแต่ยังคงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองอยู่สำหรับ “กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานตามหมู่เกาะหรือชายฝั่งทะเล” เรียกว่า ชาวเล มีวิถีชีวิตอยู่ทั้งบน

^๑ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔.

เกาะและในท้องทะเล มีอาชีพประมงเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเล็กที่ชอบอาศัยในป่า ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์และเก็บของป่า

การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ตลอดระยะเวลากว่า ๕๐ ปีที่ผ่านมา เริ่มจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูง คือ “ชนชาวเขา” ด้วยสาเหตุสำคัญคือ ความมั่นคงบริเวณพื้นที่ชายแดนการแก้ไขปัญหาเสียดิน ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย และการลดอัตราการเพิ่มประชากรโดยใช้ “นโยบายรวมพวก” เป็นหลัก เพื่อให้ชนชาวเขาเป็นพลเมืองไทยที่ดีและสามารถช่วยเหลือตนเองได้มีการตั้ง “คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา” ในปี ๒๕๐๒ และต่อมาได้บรรจุเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศครั้งแรกในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๒๙)^๒

โครงสร้างงานบริหารงานของหน่วยงานต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป ขาดหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจน การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเป็นงานประจำปกติ ในขณะที่การแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติโดยรวมยังไม่หมดไปทำให้กลุ่มชาติพันธุ์รวมตัวกันเรียกร้องเรื่องสัญชาติ การย้ายถิ่นและการแก้ไขปัญหาเสียดินตามปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนพื้นเมือง พ.ศ.๒๕๕๐

สภาพปัญหาและสถานการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จึงมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์โดยรวมในระยะที่ผ่านมา ส่งผลให้ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ดีขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสภาพภูมิอากาศรวมทั้งการบริหารจัดการที่หลากหลายขาดความชัดเจน ปัญหาต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์จึงยังคงอยู่โดยเฉพาะเรื่องกำหนดสถานะบุคคล การจัดตั้งถิ่นฐานถาวรและการได้รับการยอมรับรวมทั้งยุทธศาสตร์แนวทางการพัฒนาที่หน่วยต่างๆ กำหนดขึ้นยังหลากหลายขาดการกำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

ถึงกระนั้นการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองอยู่ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคอีสานตอนใต้ที่ได้สร้างอัตลักษณ์ของเชื้อชาติหนึ่งที่สร้างความสนใจให้กับสังคมไทยคือ เผ่ากวย มีวิถีชีวิตอยู่ในพื้นที่ราบ มีลักษณะเฉพาะตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ พิธีกรรมไหว้ครูและความเชื่อในการเลี้ยงช้าง โดยเฉพาะกวยที่อยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ จะเห็นได้ชัดในกลุ่มชาวกวยที่เรียกว่า “กวยอาจิง, หรือ กวยอาเจียง” เขมรสุรินทร์เรียกว่า “กวยดาเรียม” นับถือผีปะกา กลุ่มชาติพันธุ์ที่เลี้ยงช้างเกือบทั้งหมดในปัจจุบันมีพื้นเพเดิมอยู่ที่บ้านตากกลาง ตำบลกะโพ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ได้สืบทอดวิธีการเลี้ยงช้างมาจากบรรพบุรุษ ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง กลุ่มชาติพันธุ์ที่เลี้ยงช้างจะเลือกทำเลที่เหมาะสมในการเลี้ยงช้าง เช่น พื้นที่ป่าลุ่มน้ำ และมีพืชพันธุ์ไม้อาหารของช้างเพียงพอในการเลี้ยงช้าง

^๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔.

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูเขาในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูเขาได้มีการบูรณาการผสมผสาน วัฒนธรรมให้มีความกลมกลืน และยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันกับเผ่าอื่นๆ พวกเขาได้มีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นได้อย่างดี ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ถึงพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าภูเขาและการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่มีการอาศัยอยู่ก่อนและเป็นกลุ่มใหญ่อยู่อย่างเป็นระบบ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของชาวภูเขบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูเขาในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยและบูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทย

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๑.๓ นิยามศัพท์ในการวิจัย

พัฒนาการ ความหมาย การเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงชีวิต ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เป็นไปตามลำดับขั้น จากระยะหนึ่งเพื่อไปสู่ความมีวุฒิภาวะ ทำให้มนุษย์มีลักษณะ และความสามารถใหม่ ๆ เกิดขึ้น

กลุ่มชาติพันธุ์ ความหมายกลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นแบบแผนเดียวกัน รวมถึงมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เชื้อชาติและสัญชาติสอดคล้องกัน

ชาวภูเขา ความหมายกลุ่มชาติพันธุ์โบราณที่มีอัตลักษณ์ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรมจารีตประเพณีเป็นของตนเองอย่างชัดเจน ที่อาศัยกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในอีสานตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยอาศัยอยู่หนาแน่นในจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์

อีสานตอนล่าง ความหมายพื้นที่ในดินแดนอีสานใต้ เป็นพื้นที่ซึ่งชาวพื้นเมืองดั้งเดิมส่วนใหญ่พูดภาษามอญ-เขมร ตระกูลออสโตรเอเชียติก ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

๑.๔.๑.๑ การศึกษาวิจัยภาคเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเผ่าพันธุ์ อัตตา

ลักษณะในประเทศไทยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๑.๔.๑.๒ ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการที่เกี่ยวข้องการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยและบูรณาการสร้างฐานความมั่นคงของทรัพยากรของกลุ่มชาติพันธุ์ในชาติไทยโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยสภาพปัญหาและสถานการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยและศึกษาองค์ความรู้ในอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยและบูรณาการสร้างฐานความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทย ได้แก่ ผู้นำเผ่ากูย และคณะกรรมการดำเนินงานของกูยในจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลจังหวัดและ ๑๕ คน รวมจำนวน ๔๕ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการทำวิจัย ๓ จังหวัด คือ ศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์บ้านตระเคียน ต.สำโรงภาพ อ.สำโรงภาพเป็นต้น อันเป็นจังหวัดที่เก่าแก่และมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณพื้นที่ๆ เป็นจังหวัดศรีสะเกษแห่งนี้ เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณแห่งหนึ่งของภาคอีสานและเป็นพื้นที่ที่มีการก่อตั้งมาแต่ดั้งเดิมและเป็นผู้สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชาวกูยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

๑.๕ การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระพุทธเจ้าได้สอนหลักพรหมวิหารธรรม เป็นต้น สำหรับผู้ใหญ่ หรือนายที่จะพึงยึดเป็นหลักปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงคนรับใช้ และมีหลักสังคหัตถุธรรม ที่เป็นหลักธรรมอันส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พุทธสาวก พุทธสาวิกา ที่ยังเป็นฆราวาสหลายท่าน โดยเฉพาะตามที่ปรากฏเรื่องราวของท่านเหล่านั้นในคัมภีร์ทางศาสนาได้ปฏิบัติต่อทาสของตนเป็นอย่างดี ทาสบางคนปฏิบัติตนดีงามเป็นที่พอใจของนาย ก็ยังได้รับการยกย่อง ให้เกียรติ และถึงกับยกให้มีสถานภาพเสมอกับตนก็มี^๓

^๓ อัง.สวดตก. (ไทย) ๒๓/๔๗/๗๐-๗๔.

พระองค์เองทรงถือกำเนิดในวาระกษัตริย์ ที่พระราชวงศ์ของพระองค์นั้นถือเคร่งครัดมากในเรื่องของชาติเชื่อดังจะพบว่า เพื่อการรักษาชาติเชื้อของตนให้บริสุทธิ์ พระญาติวงศ์ของพระองค์ อันได้แก่ศากยวงศ์และโกถยวงศ์ทั้งสองนี้ได้มีการเกี่ยวดองกันเอง โดยมีความสัมพันธ์กันทางวิวาหมงคล และอวาหมงคล^๔

ในอรรถกถาธรรมบทได้แสดงให้เห็นการถือเคร่งครัดเรื่องความบริสุทธิ์ของศากยสกุลไว้อย่างชัดเจน ในเรื่องที่ เจ้าชายมหานามไม่ทรงยินดีส่งพระธิดาที่มีสายพระโลหิตของศากยสกุลแท้ไปถวายแก่พระเจ้าปเสนทิโกศลซึ่งไม่ใช่ศากยสกุลเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ภาพกันในระหว่างรัฐ แต่กลับส่งธิดาซึ่งเกิดจากนางทาสีไปแทน ผลพวงของการกระทำดังนั้นก็กลับเป็นเหตุให้ศากยสกุลต้องล่มสลายลงในที่สุดแทนที่จะยังคงดำรงรักษาความบริสุทธิ์ของตระกูลไว้ได้ เมื่อเจ้าชายวิฑูทกะซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าปเสนทิโกศลกกับธิดาทาสีของเจ้าชายมหานาม โกรธแค้นชาวศากยสกุลที่ดูหมิ่นชาติกำเนิดของตน จึงยกกองทัพมาโจมตีกรุงกบิลพัสดุ์ของศากยวงศ์^๕

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ เคยส่งทูตมาค้าขายกับราชสำนักอยุธยาและเคยช่วยกษัตริย์เขมรแห่งนครธมปราบขบถ แต่ต่อมาเขมรได้ใช้อำนาจทางการปกครองปราบกลุ่มชาติพันธุ์และผนวกอาณาจักรกวยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเขมร ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา^๖

ในส่วนของราชอาณาจักรไทยได้กล่าวถึงชนกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญาหลวง พ.ศ. ๑๙๗๔ (ปีกุน) ประกาศห้ามไพร่ฟ้าประชาชนไม่ให้ยกลูกสาวให้คนต่างชาติต่างศาสนา เหล่านี้คือ ฝรั่งเศส อังกฤษ กัมตัน วิลันดา กุลา มลายู แจก กวย และแกว ยังมีกฎหมายลงปีเดียวกันอีกในมาตรา ๒๕ กล่าวถึงคนต่างชาติที่มาสู่พระบรมโพธิสมภารและทาการติดต่อซื้อขายทางบก ทางเรือ กับราชอาณาจักรไทยมี แวก พราหมณ์ ญวน ฝรั่งเศส อังกฤษ จีน จาม วิลันดา ซวา มลายู กวย ขอม พม่า มาริณ^๗

กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีอัตลักษณ์ด้านภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิต อาศัยอยู่อาณาบริเวณลุ่มน้ำโขงและเทือกเขาพนมดงรัก นักภาษาศาสตร์จัดภาษา กวย อยู่ตระกูลออสโตรเอเชียติก สาขา มอญ-เขมร^๘

^๔ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, พุทธธานุพุทธประวัติ เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๕.

^๕ ชู.ธ.อ. (ไทย) ๓/๔๕.

^๖ สมทรง บุรุษพัฒน์, สารานุกรมชนชาติกวย, (นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘)

^๗ จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย, ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ, มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๑๙, หน้า ๔๔๗. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/files/tbpj027.pdf?fbclid=IwAR2qt5otmjv1qqUEi004-9EAvd1O3171qyLiyfUsvilo9alb9x6dylg8ig> [๒๙ เมษายน ๒๕๖๒]

^๘ ประเสริฐ ศรีวิเศษ, พจนานุกรมกวย (ส่วย) – ไทย – อังกฤษ, (กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่าง ๆ สถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๖.

คำว่า “เขมรป่าดง” และ “ส่วย” เป็นคำนิยามที่คนไทยเรียกจนคุ้นชินจากโดยอาศัยพื้นที่ที่อาศัยอยู่และการทำหน้าที่ในสังคมที่การปกครองไทยมอบให้คือการส่งส่วย แต่ชาวกวยหรือกวยก็ยังมีคนในคำเรียกชื่อตนเองว่า “กวยหรือกวย กวย โกย หรือ กุย” ซึ่งมีความหมายว่า “คน” ที่มีภาษาวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของกวยหรือกวยจนเป็นที่ยอมรับในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ว่า “สุรินทร์เป็นดินแดนที่ชาวกวยหรือกวยสร้างสรรค์ผลงานไว้อย่างมาก”^{๙๙}

คำว่า “ส่วย” เป็นชื่อที่ได้จากการเรียกกลุ่มชาติพันธุ์กวยของคนไทยสยามตั้งแต่มีการแบ่งเขตการปกครองอย่างเป็นทางการของสยามในสมัยอยุธยาตอนปลาย เนื่องจากในสมัยก่อนหน้านั้นไม่มีการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์กวยว่า “ส่วย” ดังความตอนหนึ่งในกฎหมายอยุธยาฉบับ พ.ศ. ๑๙๗๔ ว่า “กษัตริย์ของเขมรที่นครธมได้ขอให้เจ้ากวยแห่งตะบองขมุมนเมืองสำคัญตอนใต้ของนครจำปาศักดิ์ส่งทหารไปช่วยพระองค์ปราบขบถ”^{๑๐๐}

กลุ่มชาติพันธุ์กวยในปัจจุบัน ตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและลาว จึงมีการติดต่อแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาติพันธุ์ด้านวัฒนธรรม จึงเกิดมีการผสมผสาน กลมกลืน และยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน กลุ่มชาติพันธุ์กวยมีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นได้อย่างดี ดังจะเห็นได้จากข้อมูลประวัติศาสตร์ เมื่อครั้งมีการโปรดเกล้าฯ ตั้งเมืองสุรินทร์ใหม่ ๆ นั้นมีคนกวยทั้งเมืองเข้ามามีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร แต่กลุ่มชาติพันธุ์กวยก็ปรับตัวเข้ากับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรซึ่งเป็นผู้อาศัยอยู่ก่อนและเป็นกลุ่มใหญ่ ไม่เพียงในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ จังหวัดศรีสะเกษยังเป็นเมืองที่กลุ่มชาติพันธุ์กวยเป็นส่วนใหญ่ เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาว(สาขาเวียงจันทน์) ปะปนอยู่บ้างบางหมู่บ้าน แต่วัฒนธรรมลาวได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้มีการผสมผสานวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์พูดภาษาลาวด้วยสำเนียงส่วย โดยสามารถใช้สระเอื้อได้ในขณะที่ภาษาลาวเวียงเดิมมีแต่สระเอ๊ย ร่องรอยแสดงว่า ศรีสะเกษเดิมเป็นเมืองที่กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่กันทั้งเมือง^{๑๐๑}

กลุ่มชาติพันธุ์กวยที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่แม่น้ำมูลกับเทือกเขาพนมดงรัก ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ จนถึงอุบลราชธานี เชื่อกันว่า บริเวณนี้เป็นเส้นทางอพยพมาจากตอนใต้ของประเทศลาวสู่ประเทศไทยและยังเชื่อกันว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่กวยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กวยที่ตกค้างอยู่ตั้งแต่ครั้งอพยพมาจากลาว

ในพงศาวดารเมืองละแวกได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ว่า “ครั้งหนึ่งกษัตริย์กัมพูชาได้ขอความช่วยเหลือไปยังกษัตริย์กวยให้มาช่วยปราบอริราชศัตรู กษัตริย์กวยได้ยกกองทัพไปช่วยรบจนได้รับชัย

^{๙๙} บัญญัติ สาลี, การปรับตัวกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและนัยการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษาช่องจอม จังหวัดสุรินทร์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๒).

^{๑๐๐} ไพฑูรย์ มีกุล, ประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ศึกษากรณีหัวเมืองเขมรป่าดง สุรินทร์ สังขะและขุนันท์, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยวอชิงตัน, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗.

^{๑๐๑} จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม, (พระนคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๑๙), หน้า ๒๔๒.

ชนะ อาณาจักรกัมพูชาและอาณาจักรกวยไต้ยกกองทัพไปช่วยรบจนได้รับชัยชนะ อาณาจักรกัมพูชาและอาณาจักรกวยไต้มีความสัมพันธ์ไมตรีต่อกันเรื่อยมา^{๑๒}

ตามที่กล่าวมานี้เป็นเพียงการพยายามหาคำตอบในเรื่องของกลุ่มชนชั้นต้น ที่มีปรากฏอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและซึ่งมีความหลากหลายวัฒนธรรม ภาษาที่จะต้องศึกษาและทำให้ชัดเจนในเรื่องนี้ ซึ่งน่าจะต้องศึกษาต่อไปว่า เผ่าพันธุ์นั้นมีกำเนิดมาได้อย่างไร สถานภาพของเผ่าพันธุ์ โดยเฉพาะในปัจจุบันความเป็นเผ่าพันธุ์นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงให้เป็นไทได้หรือไม่ ถ้าเผ่าพันธุ์เหล่านั้นจะมีการพัฒนาคุณภาพคุณภาพชีวิตนั้นจะต้องเริ่มจากแรงจูงใจ ต้องมีอะไรเป็นเกณฑ์หรือมาตรฐาน

๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยผู้วิจัยทำการวิจัยด้านเอกสารบวกกับการสัมภาษณ์อันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑.๖.๑ ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยได้แก่ ผู้นำเผ่ากวย และคณะกรรมการดำเนินงานของกวยในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๔๕ คน ด้วยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

๑.๖.๒ ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการทำวิจัย ๓ จังหวัด คือ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์และ จังหวัดสุรินทร์ บ้านตระเคียน ต.สำโรงภาพ อ.สำโรงภาพเป็นต้น อันเป็นจังหวัดที่เก่าแก่และมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณพื้นที่ๆ เป็นจังหวัดศรีสะเกษแห่งนี้ เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณแห่งหนึ่งของภาคอีสานและเป็นพื้นที่ที่มีการก่อตั้งมาแต่ดั้งเดิมและเป็นผู้สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชาวกูยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

๑.๖.๓ การสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

๑.๖.๓.๑ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัย และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วร่างแบบสัมภาษณ์

๑.๖.๓.๒ แบบสัมภาษณ์มีทั้งแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง คือผู้สัมภาษณ์ใช้คำถามปลายเปิด เป็นคำถามกว้างๆ ปรับเปลี่ยนได้ ให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

^{๑๒} ไพฑูรย์ มีกุล, ประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ศึกษากรณีหัวเมืองเขมรป่าดอย สุรินทร์ สังขะและขุนันธ์, หน้า ๑๗.

และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้สัมภาษณ์กำหนดประเด็นคำถาม หรือรายการคำถาม เรียงลำดับไว้แล้วก่อนที่จะสัมภาษณ์

- ๑.๖.๓.๓ นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจในความเหมาะสมขอเนื้อหาและให้ข้อเสนอแนะ
- ๑.๖.๓.๔ ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
- ๑.๖.๓.๕ นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

๑.๖.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑.๖.๔.๑ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเฝ้าพันธุ์ อุตสาหกรรมในประเทศไทยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๑.๖.๔.๒ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการที่เกี่ยวข้องการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยและบูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรของกลุ่มชาติพันธุ์ในชาติไทยโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์

- ๑.๖.๔.๓ รวบรวมเรียบเรียงข้อมูล จัดหมวดหมู่
- ๑.๖.๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการศึกษาค้นคว้าตำรา จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้การปริทัศน์และตีความและนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาตีความ (interpretations) เพื่ออธิบายแนวคิดในประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศิลปะในพระพุทธรศาสนาแล้วทำการตีความข้อมูลสรุปผลการวิจัยและแนะนำเสนอผลการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ เพื่อศึกษาความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของชาวกูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๑.๗.๒ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยและบูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทย

๑.๗.๓ เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยคณะผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหาความรู้ที่จะนำมาใช้ในการกำหนด กรอบแนวคิดของการวิจัย จึงได้รวบรวม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต
  - ๒.๓.๑ แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม
  - ๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
  - ๒.๓.๓ ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว
  - ๒.๓.๔ องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว
  - ๒.๓.๕ ลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว
- ๒.๔ ทฤษฎีความต้องการ
- ๒.๕ ลักษณะของคุณภาพชีวิต
- ๒.๖ องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิต
- ๒.๗ มาตรฐานการครองชีพ
  - ๒.๗.๑ จังหวัดศรีสะเกษ
  - ๒.๗.๒ จังหวัดบุรีรัมย์
  - ๒.๗.๓ จังหวัดสุรินทร์
- ๒.๘ กระบวนการ
- ๒.๙ ประโยชน์
- ๒.๑๐ ความหมายวัฒนธรรม
- ๒.๑๑ ความสำคัญของวัฒนธรรม
- ๒.๑๒ ลักษณะของวัฒนธรรม
- ๒.๑๓ หน้าที่ของวัฒนธรรม
- ๒.๑๔ ประเภทของวัฒนธรรม
- ๒.๑๕ ลักษณะความเจริญแห่งวัฒนธรรม
- ๒.๑๖ ลักษณะความเป็นไปแห่งวัฒนธรรม
- ๒.๑๗ ระเบียบแห่งวัฒนธรรม

- ๒.๑๗.๑ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม
- ๒.๑๗.๒ เหตุแห่งความเจริญทางวัฒนธรรม
- ๒.๑๘ ที่มาของวัฒนธรรมไทย
- ๒.๑๙ ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นอีสานใต้
- ๒.๒๐ ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์กวย
- ๒.๒๑ ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์กวยในอีสานตอนล่าง
  - ๒.๒๐.๑ กลุ่มชาติพันธุ์กวย
  - ๒.๒๑ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกวยในประวัติศาสตร์ในเขตจังหวัดสุรินทร์
    - ๒.๒๑.๑ ที่ตั้งและอาณาเขต
    - ๒.๒๑.๒ สภาพภูมิประเทศ
    - ๒.๒๑.๓ สภาพภูมิอากาศ
    - ๒.๒๑.๔ ลักษณะดินจังหวัดสุรินทร์
    - ๒.๒๑.๕ จังหวัดศรีสะเกษ
    - ๒.๒๑.๖ จังหวัดบุรีรัมย์
    - ๒.๒๑.๗ ความเป็นมาของชาวกวยจังหวัดบุรีรัมย์
    - ๒.๒๑.๘ โครงสร้างวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี
    - ๒.๒๑.๙ พิธีกรรม ประเพณี ที่สำคัญของชาวกวย
    - ๒.๒๑.๑๐ เครื่องแต่งกายของชาวกวย
    - ๒.๒๑.๑๑ การแต่งกายของสตรีชาวกวย
    - ๒.๒๑.๑๒ การแต่งกายของชายไทยกวย
    - ๒.๒๑.๑๓ โครงสร้างทาสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมความเป็นอยู่
    - ๒.๒๑.๑๔ อาหาร
    - ๒.๒๑.๑๕ การแต่งกาย
- ๒.๒๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๒๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการมีชีวิตที่ดีมีความสุข และความพึงพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคมสิ่งแวดล้อม ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งคุณภาพชีวิตจะประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยง และสัมพันธ์กัน คือปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพ ไม่ว่าจะเป็น ความพึงพอใจในชีวิต

เศรษฐกิจสังคม สุขภาพกาย สุขภาพจิต และครอบครัว คุณภาพชีวิตตามแนวคิดของมีเบอร์ก^๑ โดยอาศัยตัวบ่งชี้ที่จำแนกได้ ๒ ประเภท คือตัวบ่งชี้ด้านวัตถุวิสัย เป็นข้อมูลที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ รายได้ อาชีพ การศึกษา และหน้าที่ด้านร่างกายและตัวบ่งชี้ด้านจิตวิสัยเป็นการประเมินข้อมูลด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต ความสุข และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง โดยวัดคุณภาพชีวิต ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ด้านความพึงพอใจในชีวิต ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านสุขภาพกายและจิต และด้านครอบครัวคุณภาพชีวิตมีบทบาทสำคัญในแง่ความผาสุกของมนุษย์ ซึ่งคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับสวัสดิการมนุษย์และความสุข^๒

แนวคิดของ แฮชได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิตควรเป็นการวัดในด้านอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งครอบคลุมมิติด้านสุขภาพกายสุขภาพจิต สังคม และปัญญา นอกจากนี้ เพื่อให้ครอบคลุมคุณภาพชีวิต ควรนำการวัดในด้านภาวะวิสัย (Objective) มาใช้ร่วมกันในการวัดคุณภาพชีวิต ในกรณีที่การวัดเชิงอัตวิสัยไม่สามารถดำเนินการวัดคุณภาพชีวิตได้อย่างครบถ้วน^๓

องค์การยูเนสโก ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้ ความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุข ความพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อบุคคลนั้นๆ ได้แก่ อาหารสุขภาพอนามัย โภชนาการ การศึกษา สิ่งแวดล้อม รายได้ ที่อยู่อาศัยและทรัพยากร โดยแบ่งประเด็นการศึกษาเป็น ๒ ประเด็น ได้แก่ การศึกษาด้านภาวะวิสัย ซึ่งเป็นการวัดข้อมูลที่สามารถ นับได้หรือวัดได้เช่น ข้อมูลทางประชากรและเศรษฐกิจ และการศึกษาด้านอัตวิสัยเป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึก และเจตคติในด้านต่างๆซึ่งเป็นการวัดโดยใช้การตอบตามความรู้สึก ความนิยม ความคิดเห็นการตัดสินใจ และความเชื่อต่อสิ่งที่ถามในแบบสอบถาม องค์การยูเนสโก(UNESCO) ยังได้กล่าวว่า พื้นฐานคุณภาพชีวิตของประชากร ดูได้จาก ๑) รายได้ครอบครัวที่พอเพียงแก่การเลี้ยงชีพ ๒) การมีงานทำ ๓) การศึกษาและอัตราการรู้หนังสือของประชาชน ๔) โอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ๕) การมีเอกราชของประเทศโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐบาลอื่น^๔

องค์การอนามัยโลก กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยม ในเวลานั้นๆ และมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง และมาตรฐานที่แต่ละคนกำหนดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ๔ มิติ ดังนี้ ๑) มิติด้านสุขภาพกาย (Physical) ๒) มิติด้าน

^๑Meeberg, G.A., "Quality of Life: A Concept Analysis", *Journal of Advanced Nursing*, (1993): pp. 13-18.

^๒Oliver, J.P.J., *The Social Care Directive: Development of a Quality of Life Profile for Use in Community*, (London: Routledge, 1991)

^๓Haas, B.K., "A multidisciplinary concept analysis of quality of life", *Western Journal of Nursing Research*, (1999): pp. 728-742.

^๔UNESCO, *Indicators of Environmental Quality and Quality of Life*, (Paris: UNESCO, 1978).

สุขภาพจิต (Psychological) ๓) มิติด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) และ ๔) มิติด้านสภาพแวดล้อม (Environmental)^๕

องค์การสหประชาชาติ ได้เริ่มโครงการพัฒนาดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) โดยมีแนวคิดในการวัดคุณภาพชีวิต หรือความอยู่ดีมีสุขว่า ไม่ควรเน้นในการให้ความสำคัญในเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว เช่น รายได้หรือผลผลิต เป็นต้น แต่ควรวัดด้วยตัวชี้วัดทางสังคม ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนามนุษย์ที่ควรประกอบด้วย ๓ ด้าน ได้แก่ การมีชีวิตที่ยืนยาวความรู้ และมาตรฐานความเป็นอยู่ การศึกษาคุณภาพชีวิตที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ได้ทำ การวัดคุณภาพชีวิตโดยกำหนดระยะเวลาอย่างชัดเจน คือ เวลาที่ถูกถามในขณะนั้น ดังนั้นระดับคุณภาพชีวิตจะสูง หรือต่ำจึงขึ้นกับสภาพแวดล้อม ณ เวลานั้นซึ่ง Dupuis และ คนอื่น (๒๐๐๐) ได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า “คุณภาพชีวิตควรถูกวัด ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งแต่ละคนย่อมมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันในแต่ละระดับ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของแต่ละบุคคลที่มีความพึงพอใจในระดับต่างกัน

Hendershott ได้กล่าวว่าการที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่นั้นบุคคลนั้นต้องมีความพึงพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้น มีความสุขในการดำเนินชีวิต อันประกอบด้วยชีวิต การเรียน ชีวิตสังคม ที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อนและบริการที่ได้รับ^๖

Zhan กล่าวว่า คุณภาพชีวิต คือ ระดับความพึงพอใจ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละบุคคล^๗

Meeberg กล่าวว่า คุณภาพชีวิต คือ ความรู้สึกพึงพอใจต่อชีวิตทั่ว ๆ ไป เป็นความสามารถด้านอารมณ์ในการประเมินชีวิตตนเองตามความพึงพอใจ สภาพการยอมรับได้ของสุขภาพทางกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ตลอดจนส่วนที่เป็นจิตวิสัยและวัตถุวิสัย ซึ่งทั้งสองส่วนล้วนมีความจำเป็น^๘

^๕WHOQOL GROUP, “The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): position paper from the World Health Organization”, *Social Sciences Medicine*, (1995): pp. 41-10.

^๖UNDP, *The quality of work Life: what is the focus of the European Commission?*, (New York:United Nations, Human Development Report, 2009), pp. 401-415.

^๗Hendershott, “Anne B.; Wright, Sheila P. and Henderson, Deborah, Quality of Life Correlates for University Student”, *National Association of Student Personnel Administrator Journal*, (30 September 1992): pp. 11-19.

^๘Zhan, L. Quality of Life: “An Orientation and Measurement Issues”, *Journal of Advanced Nursing*, (17 September, 1992): pp. 759-800.

^๙Meeberg, John A, “Quality of Life: A Concept and Analysis”, *Journal of Advanced Nursing*, (1992): pp. 18-32.

Sheldon กล่าวว่า คุณภาพชีวิต คือ การรวมความพร้อมในเรื่องการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน การมีระดับค่าครองชีพที่ต่ำ มีความพอใจในชีวิต มีความปลอดภัย มีความสุข มีอิสระ และชีวิตที่มีความมั่นคง^{๑๐}

ทฤษฎี ชิตานนท์ ให้ความหมายคุณภาพชีวิต หมายถึง ความเข้าใจปัจเจกบุคคลว่าความต้องการของเขาได้รับการตอบสนองแล้ว และไม่ถูกปฏิเสธโอกาสต่าง ๆ ที่เขาจะได้รับความสุขและความพึงพอใจไม่ว่าจะด้านสุขภาพกายหรือทางสังคม ทางเศรษฐกิจของเขาจะอยู่ในสถานภาพอย่างไร^{๑๑}

จะเห็นได้ว่าคุณภาพชีวิตเป็นเรื่องความพอใจในสิ่งที่ตนเป็นและสิ่งที่ตนมี ที่พอจะดำเนินชีวิตประจำวันได้ ด้วยตัวชีวิตทั้งทางด้านวัตถุวิสัย ได้แก่ รายได้อาชีพ การศึกษา และหน้าที่ด้านร่างกาย และตัวบ่งชี้ทางด้านจิตวิสัย ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต ความสุข และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นเป้าหมายของการพัฒนาสังคมของแต่ละประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม คำว่าคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญดังกล่าวก็ยังคลุมเครือและมีความเป็นนามธรรมอยู่ค่อนข้างสูง จึงทำให้เป็นที่พยายามศึกษาของนักวิชาการและหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศเพื่อจะค้นหาและพัฒนาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต เพื่อที่จะนำมาสู่วิธีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นทั้งนี้รากฐานทางทฤษฎีและแนวคิดที่มีความสัมพันธ์ที่สำคัญกับแนวคิดคุณภาพชีวิตได้แก่แนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

แนวคิดที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่นำมาศึกษาเป็นแนวคิดที่ผู้ศึกษานำมาอธิบายและหาความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในโครงการเคหะชุมชนทุ่งสองห้อง อาคารแฝดเช่าในครั้งนี้อยู่ โดยประกอบด้วยแนวคิดต่อไปนี้

๒.๓.๑ แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม (Social support concept) เป็นแนวคิดทางสังคมที่ว่าด้วยการได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุหรือจิตใจ แนวคิดการสนับสนุนทางสังคมได้มีนักวิชาการหลายคนให้ความเห็นไว้ ซึ่งผู้ศึกษาได้พยายามรวบรวมมาพอสังเขปดังนี้

^{๑๐}Sheldon, Watson, “The Helping to End Man’ Hopeless Existence”, *British Medical Journal* (2000): pp. 8-21.

^{๑๑}ทฤษฎี ชิตานนท์, *นิยามศัพท์ส่งเสริมสุขภาพ*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๐),

๒.๓.๑.๑ ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม

Brant and Weinert กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม คือ ความช่วยเหลือที่บุคคลได้รับจากเครือข่ายทางสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาเห็นคุณค่าในตนเอง และได้รับความช่วยเหลือแนะนำ^{๑๒}

Gottlieb ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การสื่อสารโดยใช้ภาษาและกริยา ท่าทาง หรือการให้คำแนะนำความช่วยเหลือในรูปแบบสิ่งของหรือการกระทำ ซึ่งมีผลต่ออารมณ์หรือพฤติกรรมของบุคคล เมื่อบุคคลได้รับขณะเข้าร่วมในสังคม^{๑๓}

Kaplan ได้กล่าวถึงการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การประกอบขึ้นด้วยแรงยึดเหนี่ยวระหว่างบุคคลที่สามารถให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านอารมณ์และทางด้านทรัพยากรอื่นๆ ซึ่งแรงสนับสนุนทางสังคมนั้นมาจากหลายแหล่ง เช่น ครอบครัวญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน เป็นต้น^{๑๔}

บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์ ให้ความหมายเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมโดยการใช้การสนับสนุนทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาสาธารณสุขไว้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร วัสดุสิ่งของหรือการสนับสนุนด้านจิตใจจากบุคคล กลุ่มบุคคล แล้วมีผลทำให้ผู้ได้รับการสนับสนุนนำไปปฏิบัติในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งหมายถึงการมีสุขภาพอนามัยที่ดี^{๑๕}

จากความหมายของการสนับสนุนทางสังคม อาจสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือในการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจหรือวัตถุจากบุคคลอื่นๆ เช่น สมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน รวมถึงจากรัฐและเอกชน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และยังช่วยส่งเสริมความมีคุณค่าในตนเองให้กับบุคคล พร้อมทั้งเชื่อว่าเขาจะได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่ ได้รับการยกย่องนับถือและมีคุณค่า

^{๑๒}Brant, P.A. and Weinert, **Psychometric Update, Unpublished Manuscript**, (Washington, DC: School of Nursing, University of Washington, 1985) p. 2.

^{๑๓}Gottlieb, Gottlieb, “Social Network and Social Support an Overview of Research”, In **Practice and Policy Implication Health Education Quarterly**, (2 November, B.G. 1985): pp. 5 – 22.

^{๑๔}Kaplan, “Mothers and Masters in Contemporary Utopian and Dystopian Literature”, New York University, (1977): p. 123.

^{๑๕}บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์, **สังคมวิทยาการแพทย์**, (กรุงเทพมหานคร: จรูญการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๕๙๔.

๒.๓.๑.๒ ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม

Brant and Weinert แบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมเป็น ๕ ด้าน คือ

- ๑) การสนับสนุนทางสังคมด้านความใกล้ชิด ทำให้บุคคลเกิดความอบอุ่นใจ
- ๒) การสนับสนุนทางสังคมด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้บุคคลได้ติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม
- ๓) การสนับสนุนทางสังคมด้านได้รับการส่งเสริมใหม่การพัฒนาทำให้บุคคลได้รับการพัฒนาทั้งด้านความคิด การตัดสินใจ
- ๔) การสนับสนุนทางสังคมด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเอง
- ๕) การสนับสนุนทางสังคมด้านได้รับความช่วยเหลือและแนะนำ ซึ่งทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตนเองได้^{๑๖}

Cronenwett จำแนกการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น ๔ ลักษณะดังนี้

- ๑) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ ซึ่งเป็นเรื่องของความรู้สึกเห็นใจ ดูแลเอาใจใส่
- ๒) การสนับสนุนทางการช่วยเหลือ เช่น การช่วยเหลือทางการเงินและสงของ
- ๓) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น การให้คำแนะนำต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการใช้ชีวิตประจำวัน
- ๔) การสนับสนุนทางการยกย่อง เป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลนั้นเห็นตนเองมีคุณค่าจากการยอมรับโดยผู้อื่น^{๑๗}

Pender แบ่งการสนับสนุนทางสังคมเป็น ๔ ด้าน ได้แก่

- ๑) ด้านอารมณ์ ได้แก่ การสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจและช่วยเหลือเมื่อมีเหตุการณ์ทุกข์ใจ
- ๒) ด้านเงินทอง สิ่งของ แรงงาน ได้แก่ การช่วยเหลือเงินทอง การช่วยเหลือด้านกิจวัตรประจำวัน ตลอดจนอุปกรณ์ เครื่องมืออำนวยความสะดวก
- ๓) ด้านข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การได้รับคำแนะนำ การพูดคุย บอกกล่าวข้อมูล
- ๔) ด้านการยอมรับ ได้แก่ การช่วยให้บุคคลตระหนักว่าตนมีความสามารถ^{๑๘}

^{๑๖}Brant and Weinert, Brant, P.A. and Weinert, **Psychometric Update, Unpublished Manuscript**. Washington, DC: School of Nursing, University of Washington, (C. 1985.PRQ), p.13.

^{๑๗}Cronenwett, Clerk W. **Social Support: A Conceptual Analysis**, (New York: Blackwell, 1984), p. 9.

^{๑๘}Pender, Pender, Nola J, **Health Promotion in Nursing Practice**, 3rd ed., (Stamford: Appleton & Lange, 1996), p. 257.

Gottlieb ได้แบ่งระดับของการให้แรงสนับสนุนทางสังคมเป็น ๓ ระดับ คือ

๑) ระดับมหภาค หรือระดับกว้าง (Macro Level) คือ การวัดโดยพิจารณาถึงการเข้าร่วมและการมีส่วนร่วมในสังคม โดยวัดจากลักษณะต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์กับสถาบันในสังคม การเข้าร่วมกับกลุ่มต่างๆ ด้วยความสมัครใจ การดำเนินชีวิตแบบไม่เป็นทางการในชุมชน

๒) ระดับกลาง หรือระดับกลุ่ม (Nezzo Level) คือการวัดในระดับที่เฉพาะเจาะจงลงไปถึงบุคคลที่มีการติดต่ออยู่เสมอ เช่น กลุ่มเพื่อนที่ใกล้ชิด เพื่อนบ้าน ญาติ

๓) ระดับจุลภาค หรือระดับเล็ก (Micro Level) คือการวัดที่พิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่สุด เพราะเชื่อว่าสิ่งสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมมาจากการให้การสนับสนุนทางอารมณ์อย่างลึกซึ้ง ซึ่งผู้ให้การสนับสนุนจะมีเพียงบางคนเท่านั้นที่ทำได้ เช่น สามีภรรยา หรือคนรัก เป็นผู้ให้การสนับสนุน โดยให้การสนับสนุนในด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านจิตใจ และให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทุกสัปดาห์^{๑๙}

๒.๓.๑.๓ แหล่งของการสนับสนุนทางสังคม

แหล่งของการสนับสนุนทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับชนิดและปริมาณของการสนับสนุนทางสังคม ทั้งนี้ชนิดของการสนับสนุนนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามแหล่งที่ให้การสนับสนุน ส่วนปริมาณของการสนับสนุนทางสังคมจะขึ้นอยู่กับเครือข่ายสังคมที่ให้การสนับสนุน McElveen อ้างถึงใน จริยาวัตร คมพยัคฆ์ กล่าวถึงแหล่งของการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้องและเพื่อน ซึ่งครอบครัวและญาติพี่น้องเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุดโดยจะมีการติดต่อกันบ่อยครั้ง มีโอกาสแลกเปลี่ยนสิ่งของ บริการ ข้อมูลข่าวสาร และช่วยเหลือในการแก้ปัญหาหรือลงมือทำคือกลุ่มเพื่อน^{๒๐}

อุบล นิวัติชัย ได้อ้างถึงแนวคิดของ Caplan และจัดกลุ่มบุคคลที่เป็นแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมได้ ๓ กลุ่ม คือ

๑) กลุ่มที่มีความผูกพันกันตามธรรมชาติ (Spontaneous or Natural Supportive System) ประกอบด้วยบุคคล ๒ ประเภท คือ

(๑) บุคคลที่อยู่ในครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก หลาน

(๒) บุคคลใกล้ชิด ได้แก่ เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน คนคุ้นเคย คนรู้จัก

๒) องค์กรหรือสมาคมที่ให้การสนับสนุน (Organized Support) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเป็นหน่วย ชมรม สมาคม มูลนิธิ ฯลฯ

^{๑๙}Gottlieb, Gottlieb, B.G..Social Network and Social Support an Overview of Research, In Practice and Policy Implication Health Education Quarterly, (2 November 1985), pp. 5 – 22.

^{๒๐}จริยาวัตร คมพยัคฆ์, “แรงสนับสนุนทางสังคม: มโนทัศน์และการนำไปใช้”, วารสารพยาบาล, ศาสตร์, (๒๕๓๑): หน้า ๙๖.

๓) กลุ่มผู้ช่วยเหลือทางวิชาชีพ (Professional Health Care Workers) หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวงการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพของประชาชนโดยอาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ^{๒๑}

๒.๓.๑.๔ องค์ประกอบของการสนับสนุนทางสังคม

บุญเยี่ยม ตระกูลวงศ์ การสนับสนุนทางสังคมมีองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

- ๑) มีการติดต่อระหว่างผู้ให้และผู้รับ
- ๒) ลักษณะของการติดต่อสื่อสารประกอบด้วย
  - (๑) ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะให้ผู้รับเชื่อว่ามีคนสนใจ เอาใจใส่ มีคนรักและหวังดีกับตนอย่างจริงใจ
  - (๒) ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ทำให้ผู้รับรู้สึกว่าคุณค่า และเป็นที่ยอมรับของสังคม
  - (๓) ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ทำให้ผู้รับเชื่อว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้
- ๓) มีปัจจัยซึ่งอยู่ในรูปของข้อมูล ข่าวสาร วัสดุ ความรู้สึกด้านจิตใจ
- ๔) จะต้องช่วยให้ผู้รับได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่เขาต้องการ^{๒๒}

๒.๓.๑.๕ ระดับของการสนับสนุนทางสังคม

Gottlieb การแบ่งระดับของการสนับสนุนทางสังคม ได้แบ่งออกเป็น ๓ ระดับคือ

- ๑) ระดับกว้าง (Macro Level) เป็นการพิจารณาถึงการเข้าร่วมหรือการมีส่วนร่วมในสังคม อาจวัดได้จากความสัมพันธ์สถาบันในสังคม การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ และการดำเนินวิถีชีวิตในสังคม
- ๒) ระดับกลุ่มเครือข่าย (Mezzo Level) เป็นการมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของเครือข่ายทางสังคมด้วย การวัดอย่างเฉพาะเจาะจงถึงกลุ่มบุคคลที่มีสัมพันธ์ภาพกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น กลุ่มเพื่อน ชนิดของการสนับสนุนในระดับนี้คือ การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือด้านวัตถุ ความเป็นมิตรและการสนับสนุนด้านอารมณ์
- ๓) ระดับแคบหรือระดับเล็ก (Micro Level) เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากที่สุด จะมีคุณภาพของความสัมพันธ์กันมาก แหล่งของการสนับสนุนในระดับนี้ ได้แก่ คู่สมรส บุตร สมาชิกครอบครัว^{๒๓}

^{๒๑} อุบล นิวัติชัย, หลักการพยาบาลจิตเวช, (เชียงใหม่: คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๗), หน้า ๒๘๕.

^{๒๒} บุญเยี่ยม ตระกูลวงศ์, สังคมวิทยาการแพทย์, หน้า ๑๗๒.

^{๒๓} Gottlieb, B.G. "In Practice and Policy Implication Health Education Quarterly", Social Network and Social Support an Overview of Research, (2 November 1985): pp. 5-22.

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือในด้านจิตใจและวัตถุจากบุคคลอื่นๆ เช่น สมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน รวมถึงจากรัฐและเอกชน ล้วนมีผลต่อระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตนั่นเอง การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวเข้ามาเป็นปัจจัยหนึ่งในศึกษา โดยการสนับสนุนทางสังคมที่นำมาศึกษาในครั้งนี้แบ่งเป็น ๔ ด้านตามแหล่งที่มาของการสนับสนุนทางสังคม คือ ด้านการสนับสนุนทางสังคมจากสมาชิกครอบครัว ด้านการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน ด้านการสนับสนุนทางสังคมจากญาติพี่น้อง และด้านการสนับสนุนทางสังคมจากรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมประการแรกที่มีมนุษย์ต้องมีความสัมพันธ์ด้วยตั้งแต่แรกเกิด มีความสำคัญในชีวิตของบุคคล ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นรากฐานที่สำคัญในชีวิตของบุคคล กล่าวคือ สัมพันธภาพในครอบครัวมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม ถ้าครอบครัวสมบูรณ์ด้วยระเบียบและจริยธรรมอันดีแล้ว สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนก็จะเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมใหญ่ สัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัว ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว เพราะความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวจะช่วยให้ความเป็นอยู่ในครอบครัวราบรื่น จนนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกในครอบครัวต่อไป การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นปัจจัยหนึ่งในการหาความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต โดยมีรายละเอียดดังนี้

๒.๓.๒.๑ หน้าที่ของครอบครัว

ครอบครัวมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของสมาชิก โดยการให้ความรักความอบอุ่น การเอาใจใส่แก่สมาชิกเพื่อให้สมาชิกมีสุขภาพจิตดี มีบุคลิกภาพที่มั่นคงทางอารมณ์ เมื่อสมาชิกมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว รู้สึกว่าได้รับความรักความอบอุ่นและไม่ถูกทอดทิ้ง รวมทั้งรู้สึกว่าจะมีคนช่วยเหลือตน เมื่อตนอยู่ในภาวะลำบาก ครอบครัวมีการตอบสนองทางอารมณ์ที่เหมาะสม และพัฒนาการทางวุฒิภาวะอย่างเหมาะสม^{๒๔} ครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญที่ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งพา^{๒๕} ระบบครอบครัวสมาชิกครอบครัวควรจะปฏิบัติสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และพึงพอใจซึ่งกันและกัน ครอบครัวจะทำหน้าที่เป็นผู้ สนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัว^{๒๖}

^{๒๔} สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์, สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ, เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลกชุด ๑๐๐ ตัวชี้ ๔ วัด และ ๒๖ ตัวชี้วัด, รายงานการวิจัย, (กรมสุขภาพจิต, ๒๕๔๔), หน้า ๔๒๖.

^{๒๕} พวงผกา ชื่นแสงเนตร, ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว พฤติกรรมการดูแลตนเอง และความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เขตพื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘), หน้า ๓๓.

^{๒๖} รุจา ภูไพบูลย์, การพยาบาลครอบครัวแนวคิดทฤษฎีและการนำไปใช้, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มปท, ๒๕๔๑), หน้า ๕๓.

ครอบครัวมีหน้าที่หลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัว โดยการอบรมสั่งสอนให้สมาชิกในครอบครัวมีวิถีชีวิตที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและกลไกของสังคม โดยผ่านกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจของสมาชิกในครอบครัว สิ่งดังกล่าวนี้จะสร้างความสุขทางกาย สุขภาพจิตที่ดีให้สมาชิกในครอบครัว เป็นสิ่งที่พึงประสงค์และนำมาซึ่งความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของบุคคล^{๒๗} ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่มีหน้าที่ถ่ายทอดให้การเรียนรู้วัฒนธรรมและค่านิยมแก่สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งกลมเกลียวพฤติกรรมให้เป็นไปตามบทบาทและความคาดหวังของสังคม^{๒๘}

หน้าที่สำคัญที่สุดของครอบครัวคือการให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิก รองลงมาคือการให้ความรักความอบอุ่น การให้ความช่วยเหลือด้านทรัพย์สินและเงินทอง และการให้ความมั่นคงปลอดภัยแก่สมาชิก^{๒๙}

จะเห็นได้ว่า หน้าที่ของครอบครัวมีผลต่อสมาชิกในครอบครัว เพราะครอบครัวให้ความรักความอบอุ่น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนด้านต่างๆ แก่สมาชิกทุกคนในครอบครัว และสมาชิกทุกคนในครอบครัวควรมีความเข้าใจเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันให้ความอบอุ่นแก่กัน สมาชิกครอบครัวต้องรู้ถึงหน้าที่ที่จะต้องกระทำซึ่งกันและกัน ไม่ใช่แต่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นการสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้หน้าที่ของครอบครัวบรรลุเป้าหมายตามที่ได้กล่าวข้างต้นในที่สุด

๒.๓.๓ ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ตามบทบาทที่คนเรามีต่อสมาชิกอื่นในครอบครัว ถ้าความสัมพันธ์มีลักษณะเป็นความปรองดอง รักใคร่กลมเกลียวในครอบครัว นับว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์ภาพที่ดี แต่ถ้าเป็นความขัดแย้งหรือความรู้ สึกที่เป็นอริต่อกัน ถือว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ไม่ดีภายในครอบครัว^{๓๐}

สัมพันธภาพในครอบครัว คือ สัมพันธภาพในครอบครัว จึงเป็นความผูกพันรักใคร่ ความใกล้ชิด คู่ันเคย สนับสนุนระหว่างบิดามารดา และบุตร รวมถึงตลอดถึงเครือญาติ และบุคคลอื่น ๆ ใน

^{๒๗} อัจฉรา นวจินดา และกาญจนา ลุคนันท์, *สุขภาพเพื่อชีวิต*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓๑.

^{๒๘} ปภาณี ฐิติวัฒนา และคณะ, *การพัฒนาสันติสุขด้วยกระบวนการศิลปกรรม*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๗๕.

^{๒๙} จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ, *สถานะสุขภาพคนไทย*, (กรุงเทพมหานคร: อุษากาการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๙.

^{๓๐} กมลลา แสงสีทอง, *สภาวะการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย: กรณีศึกษากลุ่มคนชราในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค*, (กรุงเทพมหานคร: แผนกอิสระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๘.

ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนนั้น ๆ ด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นเรื่องที่สามารถก่อให้เกิดผลดี หรือก่อให้เกิดปัญหาและมีมูลเหตุแห่งปัญหานานาประการ^{๓๑}

สัมพันธภาพในครอบครัว คือ หมายถึง ความผูกพัน ความรัก ความเข้าใจ ความใกล้ชิด คำนึง ความสนิทสนม การให้อภัยซึ่งกันและกัน ตลอดจนการปฏิบัติต่อกันอย่างอบอุ่นระหว่างสมาชิกในครอบครัว บิดามารดาและบุตร สามีและภรรยา รวมถึงญาติพี่น้องและคนอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในครอบครัว ถ้าครอบครัวมีความสัมพันธ์อันดี และมีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็จะเป็นเหมือนเกราะที่คุ้มครองสมาชิกในครอบครัวให้เกิดความมั่นคง และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว จะเป็นพื้นฐานที่ดีของสังคมและช่วยเสริมสร้างความผาสุก ความราบรื่น ความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นแก่ประเทศชาติ^{๓๒}

จากความหมายตามที่กล่าวมา ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึงเอา ลักษณะพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกัน แสดงออกในด้านความรัก ความเอื้ออาทร การเอาใจใส่ดีและความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกันทั้งภายในครัวเรือนและภายนอกครัวเรือน การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหรือตัดสินใจในเรื่องสำคัญของครอบครัว อยู่ร่วมกันอย่างสงบและแก้ปัญหาขัดแย้งด้วยเหตุผล

๒.๓.๔ องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว

ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ดี ควรมีพื้นฐานมาจากองค์ประกอบดังนี้

- ๑) การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว
- ๒) การใช้เวลาอยู่ร่วมกัน
- ๓) การมีความผูกพันและสวัสดิภาพของคนในครอบครัวร่วมกัน
- ๔) มีการติดต่อสื่อสารกันเป็นอย่างดี
- ๕) มีความศรัทธาต่อศาสนา
- ๖) มีความสามารถในการแก้ไขวิกฤตการณ์ในครอบครัว^{๓๓}

ความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคม สัมพันธภาพในครอบครัวที่อบอุ่น ใกล้ชิด จะสร้างความอบอุ่นใจและความมั่นคงให้กับสมาชิกในครอบครัวได้ และประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังนี้

^{๓๑} ศรีทับทิม (รัตนโกศล) พานิชพันธ์, สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว, ใน รวบรวมบทความวิทยุเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการครอบครัว เด็ก และอื่นๆ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๑๖.

^{๓๒} อัจฉรา นวจินดา และกาญจนา ลุศนันท์, สุขภาพเพื่อชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๔๒-๒๔๓.

^{๓๓} Stinnett, Stinnett, N., Strong Families: A Portrait. In Prevention in Family Service: Approaches to Family Wellness. D.R. Mace, ed, (New York: Collier MacMillan Publishers, 1983), pp. 10-12.

- ๑) สัมพันธภาพในครอบครัวจะต้องยั่งยืนและขยายใหญ่
- ๒) บุตรควรมีความสัมพันธ์ต่อบิดามารดา
- ๓) สังคมจะต้องยกย่องครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภาพที่ดี
- ๔) ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภาพที่ดี สมาชิกในครอบครัวจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่า ความพึงพอใจในชีวิตและเจตคติที่ดีต่อสังคม
- ๕) ความผูกพันระหว่างบิดามารดาและบุตรต้องมีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลา^{๓๔}

ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้ คือ

- ๑) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวร่วมกัน
- ๒) การสื่อสาร (Communication) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- ๓) มีการยอมรับซึ่งกันและกัน
- ๔) ไม่มีการขัดแย้งบาดหมางกัน
- ๕) มีการช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน
- ๖) มีความรักใคร่ผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน^{๓๕}

ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Primary Relationship) ซึ่งมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- ๑) จำนวนของบทบาท (Number of Role) ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันหลายบทบาท เช่น เป็นพ่อ แม่ เป็นผู้สั่งสอน เป็นผู้เลี้ยงดู เป็นผู้ช่วยเหลือ สมาชิกครอบครัวมีการปฏิสัมพันธ์กันในหลาย ๆ ด้านทำให้เกิดความสนใจ ได้รู้จักค่านิยม ความเชื่อถือ ตลอดจนบุคลิกที่แท้จริงของกันและกัน
- ๒) การสื่อสาร (Communication) ความสัมพันธ์ในกลุ่มปฐมภูมิเป็นการสื่อสารแบบเปิด มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระและกว้างขวาง
- ๓) อารมณ์ (Emotion) ความสัมพันธ์ในกลุ่มปฐมภูมิหรือในครอบครัวก่อรูปขึ้นจากอารมณ์ต่าง ๆ ระหว่างสมาชิก ก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความผูกพันรักใคร่ ความคิดถึง หรือความขัดแย้ง ความโกรธก็ได้

---

^{๓๔}Umberson, Umberson, "Relationship between Adult Children and Their Parents: Psychological Consequence for Both Generation", In *Journal of Marriage and Family* 54, (August 1992): pp. 644-674.

^{๓๕}Grandall, Richard, *Gerontology: A Behavioral Science Approach Readings*, (Massachusetts: Addison-Wesley, 1980), pp. 410-411.

๔) ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก (Transferability) ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิก่อรูปขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแน่นอน ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดไปสู่คนอื่นได้ง่าย ๆ เป็นการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเป็นคน ๆ ไป มีความรู้สึกผูกพันเฉพาะเจาะจงยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้^{๓๖}

ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภาพที่ดีควรจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรักความผูกพันกันของสมาชิกในครอบครัว สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อกัน สมาชิกในครอบครัวต้องเคารพซึ่งกันและกัน สมาชิกในครอบครัวต้องมีความรับผิดชอบ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้กำลังใจกันและกัน สมาชิกในครอบครัวทุกคนต้องให้อภัยกัน ต้องรู้จักสื่อสารกันภายในครอบครัว ต้องใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพ สมาชิกทุกคนในครอบครัวควรมีการปรับตัวตามภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวต้องรู้จักบทบาท และหน้าที่ รวมถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกในครอบครัวต้องมีความใกล้ชิดทางสัมผัสแสดงความรัก ความอบอุ่นตามธรรมชาติ^{๓๗}

สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้ศึกษานำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้ศึกษาได้แบ่งสัมพันธภาพในครอบครัวสำหรับการศึกษาค้นคว้าออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านความรัก เคารพนับถือกันและกัน ด้านการทำการกิจกรรมร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมในการปรึกษา หรือตัดสินใจเรื่องสำคัญของครอบครัว และด้านการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและแก้ปัญหาขัดแย้งด้วยเหตุผล

๒.๓.๕ ลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว

Morrow and Wilson ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชายในระดับมัธยมศึกษาและสรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวหมายถึงลักษณะพฤติกรรมที่พ่อแม่สนับสนุนปฏิบัติต่อลูก พฤติกรรมที่ลูกปฏิบัติต่อพ่อแม่และพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อกันในด้านต่างๆ โดยจำแนกพฤติกรรมที่แสดงถึงสัมพันธภาพในครอบครัว^{๓๘} ดังนี้

๑) การพักผ่อนร่วมกันในครอบครัว (Family Sharing of Recreation) หมายถึง การที่พ่อแม่และลูกได้มีกิจกรรมร่วมกันในการพักผ่อนหย่อนใจเมื่อมีเวลาว่าง

๒) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้เรื่องราวต่างๆ (Family Sharing of Confidences and Ideas) หมายถึง การที่ลูกได้มีส่วนร่วมกับพ่อแม่ในการแสดงความคิดเห็น และรับรู้ เกี่ยวกับทุกข์สุข ความลับในเรื่องต่างๆ ของพ่อแม่ เช่น ปัญหาทางการเงิน ปัญหาทางการงาน

๓) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Family Sharing in Making Decisions) หมายถึง การที่ลูกได้มีส่วนร่วมกับพ่อแม่ในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ ภายในบ้าน เช่น การจัดระเบียบกฎเกณฑ์ภายในบ้าน

^{๓๖} Ibid, pp. 410-411.

^{๓๗} สายสุรีย์ จุติกุล, ความรักความอบอุ่นในครอบครัว การพัฒนาครอบครัว, (กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชซิง, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓-๒๕.

^{๓๘} Morrow, W. R. and Wilson, "Family Relations of Bright High-achieving and Under-achieving High School Boys", *Journal of Child Development*, (32) (September 1961): pp. 501-510.

๔) การเห็นชอบของพ่อแม่ (Parent Approval) หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่แสดงต่อลูกในลักษณะของการเห็นด้วยกับการกระทำที่เห็นของลูก เช่น การไม่ปฏิเสธข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น หรือการกระทำต่างๆ ของลูก

๕) ความรักความห่วงใยของพ่อแม่ (Parental Affection) หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ ที่ลูกรับรู้ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยที่มีต่อลูก เช่น การช่วยคลี่คลาย ปัญหาต่างๆ การให้ความเป็นกันเองกับลูก

๖) ความไว้วางใจของพ่อแม่ (Parental Trust) หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ ที่แสดงความไว้วางใจในตัวลูกว่าสามารถปฏิบัติตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

๗) การที่พ่อแม่เห็นด้วยกับกิจกรรมของเพื่อนๆ ของลูก (Parental Approval of Peer Activities) หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่แสดงถึงการเห็นด้วยกับการที่ลูกไม่มีกิจกรรมกับเพื่อนๆ โดยที่ไม่ขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคหรือแสดงถึงความไม่ไว้วางใจในการไปร่วมกิจกรรม

๘) การที่ลูกยอมรับเกณฑ์มาตรฐานการดำรงชีพของพ่อแม่ (Student Acceptance of Parental Standards) หมายถึง เห็นด้วยกับความเห็นของพ่อแม่ในด้านการเรียน ด้านการทำงาน ทัศนคติ และยินยอมกระทำตามกฎเกณฑ์ที่พ่อแม่กำหนดด้วยความยินดี

๙) ความรักและความเคารพของลูกที่มีต่อพ่อแม่ (Student Affection and Respect for Parents) หมายถึง พฤติกรรมของลูกที่แสดงต่อพ่อแม่ซึ่งเป็นการแสดงถึงความรัก ความเคารพพ่อแม่ โดยการเชื่อฟังพ่อแม่ ไม่ขัด ไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ

๑๐) การไม่มีข้อกำหนดมากเกินไป (Lack of Parental Over Restrictiveness) หมายถึง การที่พ่อแม่ไม่แสดงพฤติกรรมที่เป็นข้อกำหนดหรือจำกัดความประพฤติลูกมากเกินไป

๑๑) การไม่เข้มงวดกวดขันเกี่ยวกับระเบียบวินัยมากเกินไป (Lack of Parental Severity of Discipline) หมายถึง การที่พ่อแม่ไม่แสดงการกระทำใดๆ ที่สื่อแสดงถึงความเข้มงวดในวินัย เช่น การลงโทษอย่างรุนแรง การไม่ยึดหยุ่นในระเบียบวินัย การบังคับให้ลูกปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดโดยไม่คำนึงถึงความพร้อม

๑๒) การไม่ปกป้องคุ้มครองมากเกินไป (Lack of Parental Overprotection) หมายถึง พฤติกรรมที่พ่อแม่แสดงต่อลูกอย่างไม่ปกป้องคุ้มครองมากเกินไป หรือไม่แสดงพฤติกรรมต่างๆ เหมือนหนึ่งลูกไม่มีความสามารถดูแลตนเองได้ หรือเหมือนลูกเป็นเด็กเล็กๆ

๑๓) การที่พ่อแม่ไม่คอยย้ำเตือนถึงความสำเร็จมากเกินไป (Lack of Parental Overinsistence on Achievement) หมายถึง พ่อแม่ไม่คอยย้ำเตือนหรือบ่งชี้ให้ลูกได้รับความสำเร็จในการทำงานมากเกินไป เช่น ไม่เคี้ยวเชิญให้ลูกประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน ทั้งการกระทำและคำพูด

๑๔) การยินดีให้กำลังใจเพื่อความสำเร็จ (Sympathetic Encouragement of Achievement) หมายถึง การที่พ่อแม่ให้กำลังใจส่งเสริมหรือกระตุ้นให้ลูกประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน ทั้งการกระทำและด้วยคำพูด

๑๕) กฎระเบียบ แบบแผน และวิถีปฏิบัติของพ่อแม่ (Regularity of Home Routine) หมายถึง พฤติกรรมที่พ่อแม่กระทำต่อลูกเป็นประจำ สม่ำเสมอ รวมถึงระเบียบวิธีการปฏิบัติที่พ่อแม่แสดงกับลูก

๑๖) ความกลมเกลียวของพ่อแม่ (Harmony of Parents) หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่กระทำต่อกันในลักษณะที่ไม่มีความขัดแย้งซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีความรักใคร่สามัคคีกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย

๒.๔ ทฤษฎีความต้องการ

ชีวิตมีรากฐานทางทฤษฎี ก็คือ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของมนุษย์โดยในการพัฒนาระยะแรก ๆ นักทฤษฎีที่กล่าวถึงเรื่องเหล่านี้ไว้มีดังนี้

Maslow ได้แบ่งลำดับความต้องการเบื้องต้นของมนุษย์ไว้ดังนี้

๑) ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Need) ความต้องการที่ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ซึ่งได้แก่ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การหลับนอน การขับถ่ายถ้าความต้องการชั้นต่าง ๆ ดัง แต่ อาหาร ความปลอดภัย ความรักและการตระหนักในความสามารถของตนเองขาดหมดทุกอย่าง สิ่งที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมมากที่สุด คือ ความต้องการอาหารตราบดีที่มนุษย์เรายังมีความหิว ตราบนั้นมนุษย์เราจะไม่มีความต้องการในเรื่องอื่น จะคิดอยู่เพียงเรื่องเดียวว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้ท้องอิ่มได้ จะไม่คำนึงถึงสิ่งอื่นใดแม้แต่เรื่องความปลอดภัย จากแนวความคิดนี้ของMaslow ทำให้เราพอจะเข้าใจการแสดงพฤติกรรมทั้งของตนเองและผู้ที่เราเกี่ยวข้องได้ว่าในขณะนั้นหรือช่วงเวลานั้นเราหรือเขาขาดอะไรหรือมีความต้องการในเรื่องใด

๒) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Need) เมื่อความต้องการด้านร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์ก็จะมีความต้องการในเรื่องอื่นไปอีกคือ ความต้องการความปลอดภัย ซึ่งได้แก่ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่น ความต้องการคุ้มครองปกป้องความรู้สึกที่ปลอดภัยจากการคุกคาม ปลอดภัยจากคามวิตกกังวล ความต้องการที่จะอยู่ในระเบียบความต้องการกฎหมายคุ้มครอง ตลอดจนความต้องการความเข้มแข็งของผู้คุ้มกัน

๓) ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ (The Belongingness and Love Need) ความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์ก็จะมีความต้องการในเรื่องความรักและความเป็นเจ้าของขึ้นมาอีก มนุษย์ทุกคนต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ตนเองจะต้องเกี่ยวข้องด้วย ไม่มีใครทนได้ถ้ารู้สึกว่าไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มมนุษย์ทุกคนอยากได้รับความรักจากคนอื่น อยากเป็นเจ้าของคนอื่นและในขณะเดียวกันก็อยากให้เห็นเป็นที่รักและเป็นของใครสักคน

๔) ความต้องการจะเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่อง (Esteem Need) เป็นความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่าทั้ง ในสายตาตนเองและสายตาของผู้อื่น คนที่ยอมรับนับถือในตนเองมองเห็นคุณค่าและความสามารถในตนเองนั้นมี ๒ ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นคนที่มองเห็นคุณค่าในตนเองและมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย คนประเภทที่นี้จะมีความเชื่อมั่นในตนเอง ให้ความร่วมมือและเป็นมิตรจะยอมรับผู้อื่นเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้อื่นเช่นเดียวกันเช่นเดียวกับที่มีต่อตนเอง ดังนั้นจึงเป็นผู้ที่สร้างสัมพันธภาพได้ดีเพราะไม่มีลักษณะขมขื่น คนประเภทนี้ เมื่อมอบหมายการงานให้ผู้อื่น

ทำแล้ว จะวางใจเพราะคิดว่ามีความสามารถที่จะทำได้เช่นได้เช่นเดียวกันกับตน ลักษณะที่สององเป็นคนที่มีมองเห็นคุณค่าในตนเอง แต่มีความรู้สึกไม่ไคร่มั่น) คงปลอดภัย คนประเภทนี้จะไม่มีใครให้ความช่วยเหลือผู้ผู้ที่อ่อนกว่า จะมีลักษณะข่มขู่มากกว่าทั้งนี้เนื่องมาจากความรู้สึกที่ไม่ไคร่มั่นคงปลอดภัยนั่นเอง ดังนั้นจะเป็นคนที่มีลักษณะค่อนข้างมั่นใจในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองแต่ฝ่ายเดียว โดยไม่มีใครยอมรับหรือเห็นคุณค่าในตัวผู้อื่นเป็นที่สร้างสัมพันธ์ภาพได้น้อยกว่าพวกแรก คนประเภทนี้เมื่อมอบหมายการงานให้ผู้อื่นทำแล้ว จะไม่มีใครไว้วางใจ เพราะจะคิดว่าไม่มีไคร่มีความสามารถทำได้ดีเท่ากับตน สำหรับบุคคลที่มีความต้องการด้านนี้ไม่ได้รับการตอบสนองจะมีความรู้สึกต่ำต้อย ไร้ค่า อ่อนแอ หมดหวัง ไม่มีความหมาย

๕) ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง(The Need for Self-actualization) เมื่อความต้องการทั้ง ๔ ชั้น ดังกล่าวได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์จะมีความต้องการที่จะรู้จักตนเองตรงตามสภาพที่ตนเองเป็นอยู่เข้าใจถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการของตนเอง โยไม่มีการปกป้องและปิดเบียน พร้อมทั้งจะเปิดเผยตนเอง พิจารณาตนเองอย่างเป็นธรรม ยอมรับได้ทั้งในส่วนที่เป็นข้อบกพร่อง ของตนเอง เป็นความต้องการที่คนแต่ละคนต้องการที่จะเป็นคนชนิดที่เราเป็นได้ดีที่สุดใช้ ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ได้อย่างเต็มที่เต็มภาคภูมิ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นพื้นฐานในการเลือกอาชีพ ถ้าทำความเข้าใจตนเองได้ถูกต้อง เลือกลงงานก็มีความสุข ทำงานได้เต็มความสามารถ แต่ถ้าทำไม่ได้ก็เกิดความรู้สึกขัดแย้งระหว่างสิ่งที่ตนเองชอบและงานที่กำลังทำอยู่ตลอดเวลา^{๓๙}

จะเห็นได้ว่าความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดนี้จะมีความต้องการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับหากได้รับการตอบสนอง แต่ถ้าหากความต้องการขั้นต่ำยังไม่ได้รับการตอบสนอง บุคคลก็จะไม่พยายามทำการใดเพื่อได้รับคุณภาพชีวิตขั้นสูงขึ้น แนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาในองค์กรค่อนข้างมาก โดยนำแนวคิดดังกล่าวสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานในองค์กร ส่วนในด้านสังคมก็ได้มีการนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือวัดเช่นกัน

Sharma อ้างถึงใน จันทนา ศรีธรรมมา ได้เสนอแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของมนุษย์และระดับคุณภาพชีวิต โดยแบ่งระดับความต้องการออกเป็น ๓ ระดับ^{๔๐} คือ

ระดับที่ ๑ Bio-physical Needs เป็นความต้องการทางชีวภาพซึ่งจำเป็นที่สุดในการดำรงชีวิต ปัจจัยที่ต้องการได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ การได้รับปัจจัยเหล่านี้นำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่อยู่ในระดับที่ต่ำสุด (Minimal Level)

^{๓๙} Maslow, Abraham, *Motivation and Personality*, (New York: Harper and Rows, 1954), pp. 84-87.

^{๔๐} จันทนา ศรีธรรมมา, “ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น”, *วารสารพยาบาลศาสตร์*, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ (๒๕๓๗): หน้า ๒๒-๒๙

ระดับที่ ๒ Psycho-social Needs เป็นความต้องการทางสังคม ปัจจัยที่ต้องการ ได้แก่ การศึกษา การคมนาคม การขนส่ง บริการสังคมอื่นๆ ฯลฯ การได้รับปัจจัยเหล่านี้ร่วมกับ Bio-physical Needs นำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่อยู่ในระดับพึงพอใจ (Satisfaction Level)

ระดับที่ ๓ Personal Aspiration เป็นความต้องการระดับสูงสุด เป็นความทะเยอทะยานของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกัน เช่น ความต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ ฯลฯ บุคคลที่บรรลุความต้องการระดับนี้จะมีระดับคุณภาพชีวิตที่สูง (Maximal Level) แต่สภาพชีวิตในระดับนี้มักจะทำให้มนุษย์มีสิ่งอุปโภคและบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย มีความเป็นอยู่ที่โดดเด่นทำให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นผลกระทบต่อระดับคุณภาพชีวิตที่จะค่อยๆ ลดลง จนอยู่ในระดับที่พึงพอใจเนื่องจากลดระดับความต้องการลง

จากแนวคิดดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใดก็ขึ้นอยู่กับระดับความพึงพอใจพอใจในการได้รับตอบการสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งปัจจัยที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตแต่ละด้านก็มีความแตกต่างกันไปด้วย

๒.๕ ลักษณะของคุณภาพชีวิต

ลักษณะของผู้มีชีวิตที่มีคุณภาพ ได้มีนักวิชาการพยายามศึกษาและเสนอเอาไว้ดังนี้ สัจญา สัจญาวิวัฒน์ ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญของบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตดี ๕ ประการ คือ

๑. ความรับผิดชอบ
๒. ความสม่ำเสมอ
๓. ความเชื่อมั่นในตนเอง
๔. การพึ่งตนเอง
๕. ความซื่อสัตย์เที่ยงตรงไม่คดโกง^{๕๑}

คุณภาพชีวิตมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและสังคมอย่างยิ่ง โดยผู้ที่มีคุณภาพชีวิตจะช่วยให้ตนเองและสังคมเกิดลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑. บุคคลจะมีการดำรงชีวิตในแนวทางที่ดี ใช้วิธีการอันชอบธรรมในการสนองความต้องการในด้านต่างๆ ของตนโดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น
๒. บุคคลจะมีการสร้างสรรค์พัฒนา คิดปรับปรุงตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
๓. บุคคลจะใช้ภูมิปัญญา เหตุผล และวิธีการแห่งสันติในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
๔. บุคคลจะมีการยอมรับในคุณค่าและความสำคัญของตนเอง ผู้อื่น สังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการอยู่ร่วมกันในสังคมจึงมีปัญหาและความขัดแย้งน้อย

^{๕๑} สัจญา สัจญาวิวัฒน์, การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรไทย, (กรุงเทพมหานคร: ไทยสัมพันธ์, ๒๕๑๔), หน้า ๕๐.

๕. บุคคลจะเป็นพื้นฐานของครอบครัวและสังคมที่มีความสงบสุข มีความเจริญก้าวหน้ามีเสถียรภาพ ปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่นมั่นคง และความเป็นระเบียบเรียบร้อย^{๕๒} ชีวิตที่มีคุณภาพมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. บุคคลสามารถดำรงชีวิตตามความต้องการของตนเอง
๒. บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ
๓. บุคคลสามารถดำรงชีวิตให้อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผน วัฒนธรรมที่พึงปฏิบัติตามมาตรฐานที่สังคมที่ยอมรับ

๔. บุคคลพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม

๕. บุคคลนั้นจำเป็นต้องมีพื้นฐานความต้องการของชีวิตครบทั้งปัจจัย ๔ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค^{๕๓}

จะเห็นได้ว่า ลักษณะชีวิตที่มีคุณภาพนั้น บุคคลจำเป็นต้องมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตมีความพึงพอใจต่อตนเองและสังคม เป็นบุคคลที่มีความชำนาญในการที่จะดำเนินชีวิตให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนเองต้องการ และสามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่นได้อีกด้วย มีความรับผิดชอบสม่ำเสมอ เชื่อมั่นในตนเอง พึ่งพาตนเองได้ มีความสร้างสรรค์พัฒนา คิดปรับปรุงตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ สามารถดำรงชีวิตให้อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผน ประเพณี และวัฒนธรรมที่พึงปฏิบัติได้และเนื่องจากคำว่า “คุณภาพชีวิต” เป็นคำมีความเป็นนามธรรมสูง ประกอบกับมีความหมายกว้างซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายแขนง มองได้หลายมุม หากพิจารณาว่าองค์ประกอบใดบางที่จะทำให้ชีวิตมีคุณภาพที่ดี อาจจะไม่มีความค้ำต่อที่แน่นอนและตายตัว

๒.๖ องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิต

องค์ประกอบที่สามารถสร้างคุณภาพชีวิตให้มีความสุข และความพึงพอใจในชีวิตนั้น จำเป็นต้องประกอบทั้งคุณภาพที่เกิดขึ้นทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์การดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคมสิ่งแวดล้อมภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งคุณภาพชีวิตจะประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยง และสัมพันธ์กัน คือปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพความพึงพอใจในชีวิต เศรษฐกิจและสังคม สุขภาพจิต และครอบครัว สำหรับการประเมินการประเมินคุณภาพชีวิตนั้น มักจะมีการสร้างเครื่องมือในการประเมินคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจึงจำเป็นต้องประกอบทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านร่างกาย ได้แก่ โครงสร้างทางร่างกายและสุขภาพร่างกาย รวมถึงด้านบุคลิกภาพด้วย ๒) ด้านจิตใจ ได้แก่ สภาพจิตใจและสุขภาพจิต รวมถึงด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้วย ๓) ด้านสังคม ได้แก่ สถานะทางสังคม ยศ ตำแหน่ง เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับนับถือ

^{๕๒}นิคาร์ตัน ศิลปะเดช, ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: พิธีกรรมการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๖๖.

^{๕๓}ผาสุก มุทเมธา, คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ, ๒๕๔๐), หน้า ๗๒.

รวมถึงการมีมนุษย์สัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย ๔) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจการเงินและรายได้ที่มั่นคง จากองค์ประกอบของชีวิตเหล่านี้ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะกฎของธรรมชาติ คือ มีการเกิด มีแก่ มีเจ็บ และมีการตายจากไป จึงทำให้มนุษย์เกิดความต้องการด้านต่างๆ ที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อมุ่งความสำเร็จให้แก่ตนเองสืบต่อไป เมื่อนำเรื่องสุขภาพมาพิจารณาประกอบกับเรื่ององค์ประกอบของคุณภาพชีวิตแล้วจะพบว่า องค์ประกอบของการมีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบการมีคุณภาพชีวิตที่ดี^{๔๔} (Human Achievement Index : HAI) ซึ่งใช้ ๘ องค์ประกอบได้แก่ ๑) สุขภาพ ๒) การศึกษา ๓) การทำงาน ๔) รายได้ ๕) ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ๖) ชีวิตครอบครัวและชุมชน ๗) การคมนาคมและการสื่อสาร และ ๘) การมีส่วนร่วม

ชีวิตที่ดีจำเป็นต้องประกอบด้วย ความสุข ความพอใจในชีวิต ความนับถือตนเอง สุขภาพและสภาพการทำงานของร่างกายและสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดี^{๔๕} ในขณะเดียวกัน ปรีชา เปี่ยมสมพงษ์ สานต์ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตมักครอบคลุมหมายมีติ ดังนี้

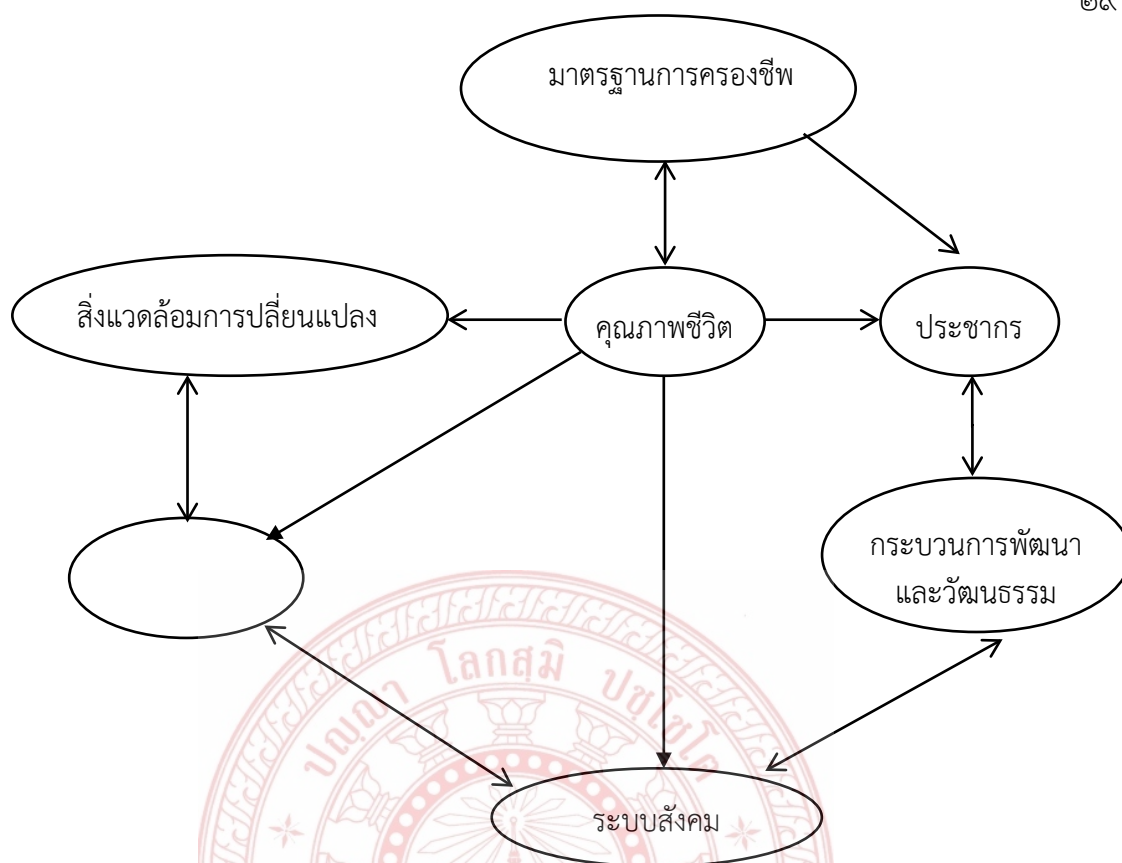
๑. คุณภาพชีวิตด้านอนามัยและสาธารณสุข
๒. พัฒนาการบุคคลโดยผ่านการศึกษาและฝึกฝน
๓. การมีงานทาและคุณภาพชีวิตการทำงาน
๔. เวลาว่างที่สร้างสรรค์
๕. ความสุขสมบูรณ์ทางด้านเศรษฐกิจรวมทั้งความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ
๖. คุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
๗. สิ่งแวดล้อมทางสังคม
๘. โอกาสทางสังคม และการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน
๙. ความมั่นคงในการดำรงชีวิต
๑๐. สิทธิเสรีภาพทางการเมือง^{๔๖}

คุณภาพชีวิตมีความหมายกว้างขวาง เกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายสาขา และคุณภาพชีวิตสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ต่าง ๆ นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

^{๔๔}WHOQOL Group, The development of the World Health Organization Quality of Life assessment instrument (theWHOQOL). In: Orley J, Kuyken W (eds.). Quality of life assessment: international perspectives, (Berlin: Springer-Verlag: 1994), pp. 41-60.

^{๔๕}Georgeand B. Berson, Quality of Life in order person, (New York: Human science 1980), p. 24.

^{๔๖}ปรีชา เปี่ยมสมพงษ์ สานต์, วิจัยวิทยาศึกษาสังคมไทย วิถีใหม่แห่งการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนไทย ฝ่ายข้อมูลและเผยแพร่, ๒๕๓๕), หน้า ๑๘๕.

ภาพที่ ๒.๑ องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตตามแนวคิดขององค์การยูเนสโก (UNESCO)

๒.๗ มาตรฐานการครองชีพ

๑. รายได้ต่อบุคคล (Per Capita Income) หมายถึง รายได้เฉลี่ยของประชากรต่อคนต่อปีโดยคิดจากผลรวมของผลผลิตประชาชาติทั้งหมดภายใน ๑ ปี ต่อจำนวนประชากร ถ้าผลลัพธ์มีค่าสูงแสดงว่าประเทศนั้นมีการกินดีอยู่ดี เศรษฐกิจของประเทศดี

๒. สุขภาพ เป็นปัจจัยที่แสดงถึงคุณภาพชีวิต เพราะถ้าบุคคลมีสุขภาพดีร่างกายแข็งแรง มีโอกาสทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสำเร็จสูง ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในชีวิต ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

๓. ที่อยู่อาศัย มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม วัสดุที่นำมาก่อสร้างมีความถาวร มีคุณภาพ

๔. การศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รู้จักการแก้ปัญหา ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ระดับการศึกษาภาคบังคับ ประเทศที่พัฒนาแล้ว จัดการศึกษาภาคบังคับ ๑๒ ปี สำหรับประเทศไทย ได้ปฏิรูปการศึกษาภาคบังคับปรับเปลี่ยนจาก ๖ ปี เป็น ๑๒ ปี

๕. การสังคมสงเคราะห์ เป็นปัจจัยสำคัญของมาตรฐานในการดำรงชีวิต ประเทศที่พัฒนาแล้วจะจัดให้มีการประกันสังคม ให้บริการแก่คนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น คนชรา คนพิการ คนว่างงาน

สำหรับประเทศที่ด้อยพัฒนาการไม่สามารถจัดการด้านสังคมสงเคราะห์ให้ประชากรได้อย่างทั่วถึง ประชากรต้องช่วยเหลือตนเองการเปลี่ยนแปลงประชากร

๑. ขนาดของประชากร จะต้องมีความสมดุลกับทรัพยากร ถ้าประชากรมาก ทรัพยากรน้อย ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต จะก่อให้เกิดความยากจน ขาดแคลน คุณภาพชีวิตต่ำลง

๒. อัตราการเติบโตประชากร ถ้าอัตราการเติบโตของประชากรสูง จะเกิดผลกระทบต่อครอบครัว สังคม ในด้านเศรษฐกิจ และ สังคม

๓. อัตราการเกิดและการตาย ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประชากร ส่งผลกระทบต่อครอบครัว สังคมเป็นภาระที่ต้องรับเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอน และให้บริการ

๔. โครงสร้างอายุประชากร ประชากรแต่ละกลุ่มอายุเช่น กลุ่มวัยเด็ก วัยแรงงาน วัยชรา ต้องมีความสมดุล

ระบบสังคมและวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์รูปแบบการปกครอง กฎหมาย แนวปฏิบัติอันเกิดจากความเชื่อความศรัทธา ที่เรียกว่าวัฒนธรรม ระบบสังคมและวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต ดังนี้

๑. ระบบสังคม ทางสังคมวิทยาแบ่งสังคมเป็น ๒ ระบบ คือ ระบบเปิดและระบบปิดระบบเปิดเป็นสังคมประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ประชากรเปลี่ยนแปลงสถานภาพความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ระบบปิดมีลักษณะสังคมนิยม การแบ่งชนชั้นระบบวรรณะ ประชากรไม่มีโอกาสเปลี่ยนแปลงฐานะของตนเอง ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิต

๒. ค่านิยมทางศาสนา เป็นความเชื่อและศรัทธา ซึ่งเป็นผลต่อคุณภาพชีวิต เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการคุมกำเนิด ของบางศาสนา เชื่อว่าเป็นบาป จึงทำให้มีลูกมาก

๓. ชีวิตความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตของคนย่อมเกี่ยวข้องกับศาสนา ค่านิยมของวัฒนธรรม

๔. ค่านิยมทางวัฒนธรรม จะกำหนดลักษณะของการดำรงชีวิต อาหาร ที่อยู่อาศัย ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

๕. ระบบการปกครองกระบวนการพัฒนา เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น ประกอบด้วยปัจจัยย่อย ๕ ประการ คือ

- ๑) ลำดับความสำคัญของการพัฒนา
- ๒) ประสิทธิภาพและความสามารถของบุคคล
- ๓) การพัฒนาเศรษฐกิจ
- ๔) การพัฒนาสังคม
- ๕) การพัฒนาการค้า

ทรัพยากร หมายถึง ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ การมีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ ประชากรมีคุณภาพจะส่งผลให้การดำรงชีวิตมีคุณภาพ ประกอบด้วยปัจจัย ๕ ประการ

๑. บุคคล หมายถึง ประชากรที่มีสุขภาพดี มีความรู้ ความสามารถ มีระเบียบวินัยสามารถสร้างสังคมให้เจริญก้าวหน้าพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว

๒. อาหาร เป็นทรัพยากรที่มุ่งชี้คุณภาพชีวิต ทำให้สุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์
๓. ธรรมชาติ หมายถึงทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำมัน แร่ธาตุต่าง ๆ
๔. การพัฒนาการค้า
๕. เงินทุน เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต

สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ ๕ ประการ ได้แก่

๑. อากาศ
๒. น้ำ
๓. ดิน
๔. ป่าไม้
๕. ความสวยงามทางธรรมชาติ

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตทั้ง ๖ ของ UNESCO^{๔๗} ที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรทั้งสิ้น

๒.๘ กระบวนการ

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในกระบวนการพัฒนาตามแนวคิดทฤษฎีทั้งกระแสหลัก มีนักวิชาการและนักปฏิบัติการพัฒนาอีกส่วนหนึ่งที่มุ่งให้ความสำคัญกับการตรวจสอบติดตาม และประเมินผลการพัฒนาโดยการสร้างเครื่องมือขึ้นมาวัดและสรุปผลการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนาในโลกตลอดมา บรรดาเครื่องมือตรวจสอบส่วนใหญ่อยู่ในรูปตัวชี้วัดการพัฒนา (Development indicators): ซึ่งมีจำนวนมาก และมักสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาแต่ละแนวคิดด้วย นับตั้งแต่ตัวชี้วัดดั้งเดิม คือผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) และอัตราความเติบโตทางเศรษฐกิจ ไปจนถึงตัวชี้วัดในด้านปัญหาจากการพัฒนา เช่น ความยากจน ซึ่งนิยมใช้ Lorenz Curve และ Gini Coefficient ตลอดจนตัวชี้วัดการพัฒนาในยุคต่อ ๆ มาที่สัมพันธ์กับแนวคิดการพัฒนาแต่ละแนวคิด เช่น แนวคิดการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนและแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายการคุ้มครองทางสังคม (Social safety Net) เป็นต้น ตัวชี้วัดหรือเครื่องมือตรวจสอบผลการพัฒนาที่มีจำนวนมากเหล่านี้ ซึ่งเห็นได้ว่าจะมีความเกี่ยวข้องหรือมีพื้นฐานเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต (Quality of life) เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ ดังจะเห็นว่า นอกเหนือจากนักวิชาการและนักปฏิบัติการพัฒนาโดยทั่วไปแล้ว หน่วยขององค์กรสหประชาชาติหลายองค์กรเองก็ได้ให้ความสำคัญการประเมินผลการพัฒนาในด้านคุณภาพชีวิตเช่นกัน เช่น UNDP ก็ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางจนได้จัดทำรายงานที่ชื่อว่า Human Development Report ตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ เป็นต้นมา และในระยะหลังตั้งแต่ปี ๒๕๔๒-๒๕๔๔ ก็ได้จัดทำ “รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย” โดยเฉพาะอีก ในเอกสารดังกล่าวได้ใช้ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตเป็นเครื่องมือประเมินสถานการณ์การพัฒนาที่ทำให้เห็นรูปธรรมได้ชัดเจนมากกว่าในอดีตภายใต้ชื่อว่า “ดัชนี

^{๔๗} UNESCO, Indicators of Environmental Quality and Quality of Life, (Paris: UNESCO, 1978), pp. 19-81.

ความก้าวหน้าของคน”ในช่วงเวลาที่มีการนำเสนอและปรับปรุงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการ พัฒนา ประเทศตั้งแต่ยุคแรก ๆ จนถึงยุคหลังภาวะความทันสมัย (Post modernism) การสร้างเครื่องมือ เพื่อให้ตรวจสอบประเมินผลการพัฒนาได้เป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนา ที่เกิดขึ้น ในแต่ละช่วงสมัย สำหรับตัวชี้วัดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตนั้น นับว่าได้รับความสนใจ และมีการ นำเสนอโดย นักวิชาการ นักปฏิบัติการพัฒนาและหน่วยงานด้านการพัฒนาจำนวนมาก ในลักษณะ และทิศทางที่โต้แย้ง แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาซึ่งเน้นใช้พัฒนาเศรษฐกิจเป็นด้านหลัก ไปสู่การพัฒนา มนุษย์ที่เป็นการพัฒนา แบบองค์รวม (Holistic) อันเกิดจากการผนวก ผนึกหรือบูรณาการทุกด้าน องค์มนุษย์ตามความหมายที่เป็น จริงของชีวิตนั่นเอง

ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต: เพื่อให้ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์และนำไปสู่การกำหนด แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศ นักวิชาการและ หน่วยงานทั้งในและต่างประเทศที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการวางแผนนโยบาย เพื่อการพัฒนาจึงพยายาม ที่จะสร้างเครื่องมือในการศึกษา และวัดถึงระดับคุณภาพชีวิต องค์การอนามัยโลก (WHO) เป็น หน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษาดังกล่าวโดยพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตที่เป็นสากล ขึ้นมา ในปี ค.ศ. ๑๙๙๖ มีทั้งหมด ๑๐๐ ตัวชี้วัด หรือข้อคำถาม (WHOQOL - ๑๐๐) ซึ่งกรม สุขภาพจิตได้แปลเป็นภาษาไทย และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้วยการแปลกลบเป็นภาษาอังกฤษอีก ครั้งและถือว่าเป็นภาษาไทยที่องค์การอนามัยโลก ยอมรับว่าเป็นทางการ

เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL - ๑๐๐ ประกอบด้วยข้อคำถาม ๒ ชนิด คือ แบบ ภาวะวิสัย (Perceived Objective) และอัตวิสัย (Self-Report Subjective) ประกอบด้วย องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ๖ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมี ผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบาย ไม่เจ็บป่วย การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลัง ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับพักผ่อน รวมทั้งการรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

๒. ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือ การรับรู้ สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึก ภาควิถีใจ ในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการ เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตน และการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้าหรือกังวล เป็น ต้น

๓. ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล (Level of Independence) คือ การรับรู้ถึง ความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึง ความสามารถ ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ ว่าตนไม่ต้องพึ่งพาอาศัยต่างๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่นๆ เป็นต้น

๔. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้

เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์

๕. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าตนเองมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่างๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่ามีโอกาสได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่างๆ การรับรู้ว่ามีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

๖. ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (Spirituality Religion/ Personal Beliefs) คือ รวมไปถึงการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อมั่นต่างๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิตวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่อมั่นอื่นๆ ที่มีผลในทางที่ดี ต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น^{๔๘}

โดยเครื่องมือนี้ได้พัฒนาขึ้นพร้อม ๆ กันอย่างกว้างขวางในขอบเขตของภาษาและวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลก ศูนย์ภาคสนามในประเทศนั้น ๆ ได้รับการตั้งขึ้น เพื่อค้นหาระดับที่แตกต่างกันเชิงชีวิตความเป็นอยู่ บริการสุขภาพ และจุดอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับการวัดคุณภาพชีวิต และจะได้เปรียบเทียบแบบข้ามวัฒนธรรมและภาษาต่าง ๆ จากหลาย ๆ แห่งโครงสร้างของเครื่องมือได้มาจากการดำเนินการของศูนย์ภาคสนามทั่วโลก จากกระบวนการจัดทำที่พิจารณาในเรื่องของวัฒนธรรมและสำนวนภาษา คือมีข้อคำถามที่หลากหลายในเชิงธรรมชาติและในการจัดรูปแบบโครงสร้างของข้อคำถามต่าง ๆ จากนั้นจึงคัดกรองออกไปด้วยวิธีถาม-คำตอบสเกลฟอร์แมท (Question Responses Format) ซึ่งครอบคลุมสาระคุณภาพชีวิตและค่าความจริงในเนื้อหา รวมทั้งความเที่ยงของข้อคำถามในวัฒนธรรมต่าง ๆ ไว้ครบถ้วน

สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ ได้แปลและพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อฉบับไทย (WHOQOL-BREF-THAI) จากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อขององค์การอนามัยโลกฉบับภาษาอังกฤษ (WHOQOL=BREF) ซึ่งมี ๒๖ ตัวชี้วัดแบ่งเป็น ๔ ด้าน^{๔๙} คือ

๑. ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน การรับรู้ความอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าจะตนเองไม่ต้องพึ่งพาญาติๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่นๆ เป็นต้น มี ๗ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) ความเจ็บปวดและความไม่สบาย (๒) กำลังวังชาและความเหนื่อยล้า (๓) การนอนหลับพักผ่อน (๔) การเคลื่อนไหว (๕) การดำเนินชีวิตประจำวัน (๖) การใช้จ่ายหรือการรักษา และ (๗) ความสามารถในการทำงาน

^{๔๘} สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล, และคณะ, เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ทุก ๑๐๐ ตัวชี้วัดและ ๒๖ ตัวชี้วัด, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑ - ๑๒.

^{๔๙} WHOQOL=BREF, World Health Organization, (CH-1211 Geneva 27, Switzerland, 1996).

๒. ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวก ที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ และการตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น มี ๖ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) ความรู้สึกด้านดี (๒) การคิดเรียนรู้ (๓) การนับถือตนเอง (๔) ภาพลักษณ์และรูปร่าง (๕) ความรู้สึกในทางที่ไม่ดี (๖) จิตวิญญาณ ศาสนา และความเชื่อส่วนบุคคล

๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าตนได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น ในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ มี ๓ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) สัมพันธภาพทางสังคม (๒) การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคมและ (๓) กิจกรรมทางเพศ

๔. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี การรับรู้ว่าตนเองได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น มี ๘ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) ความปลอดภัยทางด้านร่างกายและความมั่นคงในชีวิต (๒) สภาพแวดล้อมของบ้าน (๓) แหล่งการเงิน (๔) การดูแลสุขภาพและบริการทางสังคม (๕) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะใหม่ๆ (๖) การมีส่วนร่วม มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและมีเวลาว่าง (๗) สภาพแวดล้อม และ (๘) การคมนาคม

ดังนั้น การศึกษาคุณภาพของผู้อยู่อาศัยในโครงการเคหะชุมชนทั้งสองห้อง อาคารแฟลตเช่า ครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงเลือกใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ชุดย่อฉบับไทยมาใช้ในการศึกษา เนื่องจากเครื่องชี้วัดดังกล่าวมีความเป็นสากลและมีเนื้อหาครอบคลุม สะท้อนความเป็นองค์รวมของคุณภาพชีวิตตามที่ได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความหมายคุณภาพชีวิต อีกทั้งยังสะดวกในการนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ประชาชนในเขตเมือง เช่น ประชาชนในเคหะชุมชนทั้งสองห้อง เนื่องจากจำนวนข้อคำถามมีไม่มาก

๒.๙ ประโยชน์

คุณภาพชีวิตในการทำงานจะทำให้พนักงานมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร เกิดวัฒนธรรมองค์กร เกิดขวัญกำลังใจ และเกิดผลดีในทางจิตวิทยาสภาพแวดล้อมในการทำงานภายในองค์กร โดยผู้เขียนสรุปประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานได้ดังนี้

๑. ช่วยเพิ่มความพึงพอใจในการทำงาน เสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้พนักงาน
๒. ให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น อย่างน้อยที่สุดก็เกิดจากอัตราการขาดงานที่ลดลง
๓. ประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้นจากการที่พนักงานมีส่วนร่วมและสนใจงานมากขึ้น
๔. ลดความเครียด อุบัติเหตุ และความเจ็บป่วยจากการทำงาน ซึ่งจะส่งผลถึง
  - ๔.๑ การลดต้นทุนด้านค่ารักษาพยาบาล รวมถึงต้นทุนประกันด้านสุขภาพ
  - ๔.๒ การลดอัตราการเรียกร้องสิทธิจากการประกัน จากปริมาณของการเบิกจ่าย

ลดลง

๕. ความยืดหยุ่นของกำลังคนมีมาก และความสามารถในการสลับเปลี่ยนพนักงานมีมากขึ้น ซึ่งเป็นผลจากความรู้สึกในการเป็นเจ้าขององค์กร และการมีส่วนร่วมในการทำงานที่เพิ่มขึ้น

๖. อัตราการสรรหาและคัดเลือกพนักงานดีขึ้น เนื่องจากความน่าสนใจเพิ่มขึ้นขององค์กร จากความเชื่อถือเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีต่อองค์กร

๗. ลดอัตราการขาดงานและการลาออกของพนักงาน โดยเฉพาะพนักงานที่ดี

๘. ทำให้พนักงานรู้สึกสนใจงานมากขึ้น จากการให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การใช้สิทธิออกเสียง การรับฟังความคิดเห็นของพนักงาน การเคารพในสิทธิของพนักงาน

๙. ทำให้พนักงานมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร เกิดวัฒนธรรมองค์กร เกิดขวัญกำลังใจ และเกิดผลดีในทางจิตวิทยาสภาพแวดล้อมในการทำงานภายในองค์กร

นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมในเรื่องสุขภาพกายสุขภาพจิต ช่วยให้เจริญก้าวหน้า มีการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพขององค์กร และยังช่วยลดปัญหาการขาดงาน การลาออกจากงาน ลดอุบัติเหตุ และส่งเสริมให้ได้ผลผลิตและการบริหารที่ดีทั้งคุณภาพและปริมาณ

การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรใน ทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงไปสู่โครงสร้างประชากรสังคมสูงวัยสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ และเกิดการขาดแคลนแรงงาน ผลผลิตภาพแรงงานต่ำคุณภาพคนยังมีปัญหาในทุกช่วงวัยและส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงกันตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่ พัฒนาการไม่สมวัยในเด็กปฐมวัย ผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ แรงงานมีปัญหาทั้งในเรื่อง ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน และผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพโดยที่จำนวน ไม่น้อยต้องพึ่งพิงผู้อื่นในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ดังนั้น จุดเน้นการพัฒนาคนที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มีดังนี้

๑) การพัฒนากลุ่มเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะ การเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ

๒) การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม คนไทยในทุก ช่วงวัยเป็นคนดี มีสุขภาพะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม

๓) การพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคน มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสม ในแต่ละช่วงวัยเพื่อวางรากฐานให้เป็นคนมีคุณภาพในอนาคต การพัฒนาทักษะสอดคล้องกับความต้องการ ในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความ เหมาะสม เช่น เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นพัฒนาทักษะการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้ง การให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการต่อยอดพัฒนาทักษะในทุกด้าน มีทักษะการทำงานและ การใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน วัยแรงงานเน้นการสร้างความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่สอดคล้อง กับตลาดงานทั้งทักษะขั้นพื้นฐาน ทักษะเฉพาะในวิชาชีพ ทักษะการเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ ทักษะ การประกอบอาชีพอิสระ วัยสูงอายุเน้นพัฒนาทักษะที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์

๔) การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใน กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคตอย่างสำคัญ

๕) การยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับและยกระดับ การเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปรับระบบ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ ความเป็นเลิศในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และพัฒนาระบบทวิภาคีหรือสหกิจศึกษาให้ เอื้อต่อ การเตรียมคนที่มีทักษะให้พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน นอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับการสร้าง ปัจจัยแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

๖) การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดี เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและ การลด ปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ในการดูแล สุขภาพ การพัฒนารูปแบบการออกกำลังกายและโภชนาการที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย การใช้ มาตรการทางกฎหมายและ ภาษีในการควบคุมและส่งเสริมอาหารและผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลเสียต่อ สุขภาพ การสร้างกลไกในการจัดทำนโยบาย สาธารณะที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพที่จะ นำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี^{๕๐}

๒.๑๐ ความหมายวัฒนธรรม

พระยาอนุนามราชชน (๒๔๓๑ -๒๕๓๒) นักปราชญ์สำคัญของชาติ บุคคลผู้มีผลงาน ดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมระดับโลก ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ ขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ(ยูเนสโก)ได้นิยาม คำ “วัฒนธรรม” ไว้ว่าวัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์ เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญอก งามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม ถ้ายทอด กันได้ เอาอย่างกันได้

วัฒนธรรม คือ ผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็น ประเพณีต่อเป็นประเพณีกันมา

วัฒนธรรม คือ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความประพฤติ และกิริยาอาการหรือการกระทำ ใดๆ ของมนุษย์ใน ส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น

วัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคมซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงามเป็นผลิตผลของ ส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณีกันมา^{๕๑}

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ได้นิยามความหมายของวัฒนธรรม ไว้ ๔ประการดังนี้คือ

๑. สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ

^{๕๐} แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔, สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, หน้า ๑๖.

^{๕๑} พระยาอนุนามราชชน, ๑๐๐ ปี พระยาอนุนามราชชน, (กรุงเทพมหานคร: cursสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๒), หน้า ๔๕-๔๘.

๒. วิถีชีวิตของหมู่คณะ

๓. ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความกลมเกลียว ก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน

๔. พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกันและร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน^{๕๒}

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศประพันธ์ ประทานคำอธิบายไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญในทางวิชาความรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ ศิลปวิทยา วรรณคดี ศาสนาตลอดจน ขนบธรรมเนียม ประเพณีและจรรยา มารยาท วัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม มีทั้งส่วนจับต้องได้และ จับต้องไม่ได้ เช่น กวีนิพนธ์ ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อร่าง สร้างความประพฤติ ปฏิบัติของประชาชาติ^{๕๓}

พระเทพเวที (ประยูร ญัตโต) ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมเมื่อคราวแสดง ปาฐกถาพิเศษ ๑๐๐ ปี ของพระยาอนูมานราชชน เรื่อง “วัฒนธรรมกับการพัฒนา” ไว้เป็นหลายนัย ดังนี้ วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรมปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ของสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมเป็นการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถภูมิธรรมภูมิปัญญา ทั้งหมด ที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้นๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อได้และเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้ วัฒนธรรมคือผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นความเจริญงอกงามที่สังคมนั้นๆ ได้ทำไว้หรือได้ สั่งสมมาจนถึง บัดนี้ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้อตัวของความเจริญงอกงาม ที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็พื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไปตลอดจนเป็นเครื่องวัดวัดระดับความเจริญงอก งามของสังคมนั้นๆ^{๕๔}

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้แสดงความหมายของวัฒนธรรมไว้ ต่างๆ เช่น วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของบสังคมแบบแผนการประพฤติและการแสดงออก ซึ่งความรู้ สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกันยอมรับและ ใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตของ มนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคมและมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างของสังคม สถาบันตลอดจน แบบแผนและทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น^{๕๕}

^{๕๒}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕)

^{๕๓}กระทรวงการต่างประเทศ, ๑๒๐ ปี พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศประพันธ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๔)

^{๕๔}พระเทพเวที (ประยูร ญัตโต), วัฒนธรรมกับการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๔).

^{๕๕}สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ความหมายของวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑).

๒.๑๑ ความสำคัญของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในความเป็นชาติใดที่ไร้เสียซึ่งวัฒนธรรมอันเป็นของตนเองแล้ว ชาตินั้นจะคงความเป็นชาติอยู่ไม่ได้ ชาติที่ไร้วัฒนธรรม แม้จะเป็นผู้พิชิตในการสงคราม แต่ในที่สุดก็จะเป็นผู้ถูกพิชิตในด้านวัฒนธรรมซึ่งนับว่าเป็นการถูกพิชิตอย่างราบคาบและสิ้นเชิงทั้งนี้เพราะผู้ที่ถูกพิชิตในทางวัฒนธรรมนั้นจะไม่รู้ตัวเลยว่าตนได้ถูกพิชิต เช่น พวก ตาดที่พิชิตจีนได้ และตั้งราชวงศ์หงวนขึ้นปกครองจีนแต่ในที่สุดถูกชาวจีนซึ่งมีวัฒนธรรมสูงกว่า กลืนจนเป็นชาวจีนไปหมดสิ้น ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญดังนี้

๑. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ชี้แสดงให้เห็นความแตกต่างของบุคคล กลุ่มคนหรือหรือชุมชน
๒. เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่าตนมีความแตกต่างจากสัตว์
๓. ช่วยให้เราเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เรามองเห็น การแปลความหมายของสิ่งที่เรามองเห็นนั้นขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของกลุ่มชนซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรม เช่น ชาวเกาะซามัวมองเห็นดวงจันทร์ว่ามีหญิงกำลังทอผ้าชาวออสเตรเลียเห็นเป็นตาแมวใหญ่กำลังมองหาเหยื่อชาวไทยมองเห็นเหมือนรูปกระต่าย
๔. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดปัจจัย ๔ เช่น เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย การรักษาโรค
๕. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดการแสดงความรู้สึกทางอารมณ์และการควบคุมอารมณ์เช่นผู้ชายไทยจะไม่ปล่อยให้หน้าตาไหลต่อหน้าสาธารณชนเมื่อเสียใจ
๖. เป็นตัวกำหนดการกระทำบางอย่างในชุมชนว่าเหมาะสมหรือไม่ซึ่งการกระทำบางอย่างในสังคมหนึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเหมาะสมแต่ไม่เป็นที่ยอมรับในอีกสังคมหนึ่ง จะเห็นได้ว่าผู้สร้างวัฒนธรรมคือมนุษย์ และสังคมเกิดขึ้นก็เพราะมนุษย์วัฒนธรรมกับ สังคมจึงเป็นสิ่งคู่กัน โดยแต่ละสังคมย่อมมีวัฒนธรรมและหากสังคมมีขนาดใหญ่หรือมีความ ซับซ้อนมากเพียงใดความหลากหลายทางวัฒนธรรมมักจะมีมากขึ้นเพียงใดนั้นวัฒนธรรมต่างๆ ของแต่ละสังคมอาจเหมือนหรือต่างกันสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านความเชื่อ เชื่อชาติ ศาสนาและถิ่นที่อยู่ เป็นต้น

๒.๑๒ ลักษณะของวัฒนธรรม

ลักษณะของวัฒนธรรมอาจแยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

๑. วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ ตรงที่มีการ รู้จักคิด มีการเรียนรู้ จัดระเบียบชีวิตให้เจริญ อยู่ดีกินดีมีความสุขสะดวกสบาย รู้จักแก้ไขปัญหาซึ่งแตกต่างไปจากสัตว์ที่เกิดการเรียนรู้โดยอาศัยความจำเท่านั้น
๒. วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม เนื่องจากมีการถ่ายทอดการเรียนรู้ จากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนรุ่นหนึ่งทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม โดยไม่ขาดช่วงระยะเวลา และมนุษย์ใช้ภาษาใน การถ่ายทอดวัฒนธรรมภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรมนั่นเอง
๓. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต หรือเป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์เกิดในสังคมใดก็จะเรียนรู้และซึมซับในวัฒนธรรมของสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ตั้งนั้น วัฒนธรรมในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกัน

๔. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่คงที่มนุษย์มีการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ และปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อความเหมาะสม และความอยู่รอดของสังคม เช่น สังคมไทยสมัยก่อนผู้หญิงจะทำงานบ้านผู้ชายทำงานนอกบ้าน เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว แต่ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวบทบาทของผู้หญิงในสังคมไทยจึงเปลี่ยนแปลงไป

๒.๑๓ หน้าที่ของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบันซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม เช่น วัฒนธรรมอิสลามอนุญาตให้ชาย(ที่มีความสามารถเลี้ยงดูแล ให้ความยุติธรรมแก่ภรรยา) มีภรรยาได้มากกว่า ๑ คนโดยไม่เกิด ๔ คนแต่ห้ามสมสู่ระหว่างเพศเดียวกันอย่างเด็ดในขณะ ที่ศาสนาอื่นอนุญาตให้ชายมีภรรยาได้เพียง ๑ คน แต่ไม่มีบัญญัติห้ามความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกัน ฉะนั้นรูปแบบของสถาบันครอบครัวจึงอาจแตกต่างกันไป วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมของคนจะเป็นเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้นๆ เช่นวัฒนธรรมในการพบปะทักทายของไทยใช้ในการสวัสดี ชาวตะวันตกทั่วไปใช้ในการสัมผัสมือชาวทิเบตใช้การแลกเปลี่ยน เป็นต้นวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมสังคมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่สังคม เพราะในวัฒนธรรมจะมีทั้งความศรัทธา ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน เป็นต้น ตลอดจนผลตอบแทนในการปฏิบัติและบทลงโทษเมื่อฝ่าฝืน ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ถ้าหากเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมดีแล้ว จะทำให้สามารถเข้าใจ พฤติกรรมต่างๆ ของคนในแต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง

๒.๑๔ ประเภทของวัฒนธรรม

พระยาอนุนามานราชชน ได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น

๑. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขกายเพื่อให้ได้อยู่ดีกินดีมีความสะดวกสบายในการครองชีพได้แก่สิ่งความจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต ๔ อย่างและสิ่งอื่นๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์เครื่องป้องกันตัว

๒. วัฒนธรรมทางจิตใจ (Mind culture/Non-Material culture) เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษาวิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา ศาสนา จรรยา ศิลปะ และวรรณคดีกฎหมายและระเบียบประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึทางจิตใจให้งอกงามหรือสบายใจเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถแตะต้องได้ เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจ มีความเจริญงอกงามสามารถแยกได้๓ประเภท^{๕๖} ได้แก่

๑) คติธรรม คือ วัฒนธรรมที่ทำให้มนุษย์ผู้ประพฤติปฏิบัติตามสามารถมีชีวิต อยู่ได้อย่างสบายหรือเกี่ยวกับหลักในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านศีลธรรม จิตใจช่วยสร้าง เสริมปรับปรุงทัศนคติ ค่านิยม ความคิดริเริ่ม ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ให้ดีขึ้น เช่น ความมีวินัย กล้าหาญ รักชาติซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร สุภาพอ่อนโยน ตรงต่อเวลาและ ความสามัคคี เป็นต้น

^{๕๖} พระยาอนุนามานราชชน, ๑๐๐ ปี พระยาอนุนามานราชชน, หน้า ๕๐.

๒) สหธรรม คือ วัฒนธรรมที่ทำให้มนุษย์เข้ากับสังคมได้หรืออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ หมายถึงมารยาทและคุณธรรมที่ควรปฏิบัติ เช่น มารยาทในการแสดงความเคารพ การนั่ง การ เดิน การ ยืน การใช้ถนนการรอตตามลำดับก่อนหลัง การร่วมกิจกรรมต่างๆ กับบุคคลอื่นและการ รับประทานอาหาร เป็นต้น

๓) เนติธรรม หรือวัฒนธรรมทางกฎหมายเกี่ยวกับกฎระเบียบหรือข้อบังคับกฎหมายที่จำเป็นต่อคนส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังรวมถึงประเพณีที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระเบียบแบบแผนที่เห็นว่าถูกต้องหรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่เช่นประเพณีเกี่ยวกับการ เกิด การหมั้น การแต่งงาน การปลูกบ้านและการตาย เป็นต้น

๒.๑๕ ลักษณะความเจริญแห่งวัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชชน ได้อธิบายลักษณะความเจริญของงามของ วัฒนธรรมดังนี้คือ

๑. ต้องมีการสั่งสม และการสืบต่อกันไปไม่ขาดตอนมีมรดกแห่งสังคมอันเกิดจากผลิตผลของสังคมที่สร้างสมไว้

๒. ต้องมีแปลกมีใหม่เพิ่มเติมของเดิมให้เข้ากันได้

๓. ต้องส่งเสริมเพื่อให้แพร่หลายไปในหมู่ของตนและตลอดไปถึงชนหมู่อื่นด้วย

๔. ต้องปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพล้อมและสภาพของเหตุการณ์^{๕๗}

๒.๑๖ ลักษณะความเป็นไปแห่งวัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชชน กล่าวถึง ลักษณะความเป็นไปของวัฒนธรรม เมื่อ เกิดการขยายอำนาจหรือการรุกรานไว้ ๓ ประการดังนี้คือ

๑. วัฒนธรรมของฝ่ายแพ้จะต้องสูญเสียไปถ้าฝ่ายแพ้ไม่มีวัฒนธรรมอันเป็นบุคลิกลักษณะของตนอยู่ในระดับสูง หรือทำนกับฝ่ายชนะเช่นให้เลิกเลิกศึกษาภาษาของตน แต่ให้มาศึกษาของฝ่ายชนะหรือไม่ฝ่ายชนะพยายามทำลายวัฒนธรรมของฝ่ายแพ้ให้หมดหมดไปทันที

๒. ถ้าทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งแพ้และชนะมีวัฒนธรรมอยู่ในระดับทัดเทียมกันวัฒนธรรมของฝ่ายแพ้ก้จะต้านทานฝ่ายชนะไว้ได้วัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายจะเข้าระคนปนกันที่ละน้อยๆเมื่อเป็นเวลานานจะเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่มีอำนาจดีกว่าเดิมเพราะได้กำลังทั้งสองฝ่ายมารวมกัน

๓. ถ้าฝ่ายแพ้มีวัฒนธรรมอยู่ในระดับสูงกว่าฝ่ายชนะก็จะสามารถดึงดูดเอาวัฒนธรรมของฝ่ายชนะเข้าประสานและอยู่ในครอบงำของฝ่ายแพ้ ถ้าฝ่ายชนะมีจำนวนคนน้อยกว่าฝ่ายแพ้การพ่ายแพ้ในทางวัฒนธรรมของฝ่ายชนะจะเร็วขึ้นชาติใดไม่กระตือรือร้นในการบำรุงและส่งเสริมวัฒนธรรมของตนให้มีความเจริญงอกงาม และแพร่หลายได้ทันที่ที่ ชาตินั้นอาจเป็นผู้ถูกชาติอื่นรุกรานในทางวัฒนธรรมดังนั้นเพื่อไม่ให้ถูกรุกรานหรือรุกรานก็ต้านอยู่ก็จะต้องรู้จักปรับปรุงวัฒนธรรม

^{๕๗} พระยาอนุมานราชชน, ๑๐๐ ปี พระยาอนุมานราชชน, หน้า ๕๓.

ของตนให้เจริญสิ่งแปลกใหม่ไม่ใช้ว่าจะเป็นอย่างอื่นที่มีประโยชน์แก่ตนเสมอไป ถ้าสิ่งแปลกใหม่นั้นไม่เข้ากันได้ดีกับรากฐานแห่งวัฒนธรรมของตน^{๕๘}

๒.๑๗ ระยะเวลาแห่งวัฒนธรรม

๑. สมัยนรปศุกรรม (Stone Age Culture) ได้แก่ สมัยแรกเริ่มป่าเถื่อนตั้งแต่ยุคหินจึงใช้คำว่า นร-ปศุกรรมหมายถึงครึ่งคนครึ่งสัตว์

๒. สมัยอนารยธรรม (Barbarian Culture) ค่อยเจริญขึ้นแล้วแต่ยังป่าเถื่อนอยู่

๓. สมัยอารยธรรม (Civilization) มนุษย์มีความเจริญแล้วอารยธรรมคือ วัฒนธรรมที่ พันจากความป่าเถื่อนแล้วหรือพยายามให้พ้นและใช้คำว่า Culture ปนกันไปก็มี

๒.๑๗.๑ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม

การที่วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปได้นั้นมี๔ระยะคือ

๑. เปลี่ยนไปเล็กน้อย

๒. เกิดจากค้นพบสิ่งใหม่ๆ (discovery) หรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น (invention) สภาพภาวะเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมจึงเปลี่ยนไป

๓. มีคู่แข่งขึ้น เช่น เกวียนไปไม่ได้ รถไปได้

๔. การยืมวัฒนธรรมอื่นเข้ามา (Cultural borrowing)

๒.๑๗.๒ เหตุแห่งความเจริญทางวัฒนธรรม

๑. การสะสมต้องรับมรดกที่บรรพบุรุษมอบไว้ให้

๒. การปรับปรุงถ้าหมดสมัยแล้วก็ต้องเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์สิ่งที่เป็นมาในอดีต(ทิ้งฝ่ายนามธรรมด้วย) ที่ใช้ได้ก็ปรับปรุงให้เข้ากับสมัยปัจจุบัน

๓. การถ่ายทอดต้องสืบต่อให้คนรุ่นหลัง ต้องเผยแพร่สั่งสอนกันการจะทำให้วัฒนธรรมเจริญยั่งยืนนั้นเราต้องรักษาวัฒนธรรมมรดกตกทอดและปรับปรุงอดีตให้เหมาะสมกับปัจจุบัน^{๕๙}

๒.๑๘ ที่มาของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยมีที่มาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

๑. สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์เนื่องจากสังคมไทยมีลักษณะทางด้านภูมิศาสตร์เป็นที่ราบ ลุ่ม และอุดมสมบูรณ์ด้วยแม่น้ำลำคลองคนไทยได้นำน้ำในแม่น้ำลำคลอง ในการเกษตรกรรมและ การอาบ กิน เพราะฉะนั้นเมื่อถึงเวลาหน้าน้ำ คือ เพ็ญเดือน ๑๑ และเพ็ญ เดือน ๑๒ ซึ่งอยู่ในห้วง เวลาปลายเดือน ตุลาคมและปลายเดือนพฤศจิกายน อันเป็นระยะเวลา ที่น้ำไหลหลากมาจากทาง ภาคเหนือของประเทศ

^{๕๘} พระยาอนุমানราชชน, ๑๐๐ ปี พระยาอนุমানราชชน, หน้า ๕๗.

^{๕๙} ข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, <http://www.culture.go.th/knowledge/mean/02.htm> [วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

คนไทยจึงจัดทำกระทงพร้อม ด้วยรูปเทียนไปลอยในแม่น้ำลำคลอง เพื่อเป็นการขอขมาลาโทษแม่คงคา และขอพรจากแม่คงคา เพราะได้อาศัยน้ำกิน น้ำใช้ ทำให้เกิด “ประเพณีลอยกระทง” นอกจากนั้นยังมี ประเพณีอื่นๆอีกในส่วนที่เกี่ยวกับแม่น้ำลำคลอง เช่น “ประเพณีแข่งเรือ”

๒. ระบบการเกษตรกรรมสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม (agrarian society) กล่าวคือ ประชากรร้อยละ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าคนไทยส่วนใหญ่มีวิถี ชีวิตผูกพัน กับระบบการเกษตรกรรม และระบบการเกษตรกรรมนี้เองได้เป็น ที่มาของวัฒนธรรม ไทยหลายประการ เช่น ประเพณีขอฝน ประเพณีลงแขก และการละเล่นต๋นกำรำเคียว เป็นต้น

๓. ค่านิยม (Values) กล่าวได้ว่า “ค่านิยม” มีความเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด และ “ค่านิยม” บางอย่างได้กลายมาเป็น “แกน” ของวัฒนธรรมไทยกล่าวคือ วิถีชีวิตของคนไทย โดยส่วน มีเอกลักษณ์ซึ่งแสดงออกถึงอิสรภาพและเสรีภาพ

๔. การเผยแพร่ทางวัฒนธรรม (Cultural diffusion) วัฒนธรรมทางหนึ่งย่อมแตกต่างไปจาก วัฒนธรรมทางสังคมอื่นๆทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมมิได้เกิดขึ้นมาใน ภาชนะ ที่ถูกผนึกตราบเท่าที่มนุษย์เช่น นักท่องเที่ยว พ่อค้า ทหาร หมอสอนศาสนา และผู้อพยพยังคงย้ายถิ่นที่อยู่จากแห่งหนึ่งไปยังแห่งอื่นๆ เขาเหล่านั้นมักจะนำวัฒนธรรมของพวกเขาติดตัวไปด้วยเสมอ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเผยแพร่ทางวัฒนธรรม เป็นไปได้อย่างสะดวกรวดเร็วและกว้างขวาง ประจักษ์พยานใน เรื่องนี้จะเห็นได้ว่าน้ำอัดลมชื่อต่างๆ มี อยู่ทั่วทุกมุมโลกวัฒนธรรมของสังคมอื่น ซึ่งได้เผยแพร่เข้า มาในสังคมไทยก็คือ

๕. ศาสนาพราหมณ์ได้เผยแพร่เข้ามาในสังคมไทย โดยผ่านทางเขมร อินโดนีเซียและ มลายู อันเป็นที่มาของประเพณีต่างๆ ซึ่งได้รับการปฏิบัติกันอยู่ในสังคมไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณี อาบน้ำในพิธีต่างๆ ได้แก่ อาบน้ำในพิธีปลงศพ อาบน้ำในพิธีโกนจุก การอาบน้ำในพิธีการแต่งงานและ การอาบน้ำศพ เป็นต้น

๖. พุทธศาสนา ได้เผยแพร่เข้ามาในสังคมไทย โดยผ่านทางประเทศ จีน พม่าและ พุทธ ศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติไทย ซึ่งก่อให้เกิดประเพณีมากมาย หรืออาจกล่าวได้ว่าพุทธ ศาสนา ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การก่อพระเจดีย์ทราย การ ทอดกฐิน และการบวชนาค เป็นต้น

๗. วัฒนธรรมตะวันตก ที่มาของวัฒนธรรมไทยอีกแหล่งหนึ่งก็คือ ก็คือวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งได้หลั่งไหลเข้ามาในสังคมไทย อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความสะดวก รวดเร็วของการติดต่อสื่อสาร คมนาคมและสื่อมวลชน วัฒนธรรมตะวันตกที่ได้เผยแพร่เข้ามาก็ได้แก่ มรรยาทใน การสังคม เช่นการ สัมผัสมือ (shake hand) การกีฬา เช่น รักบี้ฟุตบอล และการแต่งกายแบบสากล อันได้แก่ ผูกเน็คไท สวมเสื้อนอก เป็นต้น^{๖๐}

^{๖๐}บ้านจอมยุทธ, วัฒนธรรมไทย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.baanjommyut.com/library/thai_culture3/01.html. [๒๕ มกราคม ๒๕๖๒].

๒.๑๙ ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นอีสานใต้

ท้องถิ่น หมายถึง ระบบเล็ก ๆ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคนหลาย ๆ กลุ่ม เชื่อมกันในระบบนิเวศน์เดียวกัน หรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เวลาใดเวลาหนึ่ง มีหนองน้ำ ภูเขา ป่าทุ่ง ฯลฯ ใช้ร่วมกันและมีความหมายแก่กลุ่มและคำว่า “ท้องถิ่น” หรือ ภูมิ ในที่นี้จะมีความหมายเสมือนมาตุภูมิ กล่าวคือ ทุกคนในชุมชนมีความรัก ความผูกพันในพื้นที่นั้น มีกฎระเบียบในวิถีชีวิตเพื่อความมั่นคง ความยั่งยืน และไม่ประสงค์ใช้พื้นที่ส่วนนั้นเป็นปัจเจกชน (เฉพาะบุคคล) แต่ต้องการใช้เพื่อให้เกิดความอยู่ร่วมกัน เพราะเป็นกระบวนการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน จะมีการร่วมกันกลั่นกรองภายใน ท้องถิ่น มีผู้หลักผู้ใหญ่ คอยประนีประนอม มีระบบอาวุโส ร่วมรักษาโครงสร้างของชุมชนและท้องถิ่น

นงคราญ กาญจนประเสริฐ ได้อธิบายความหมายท้องถิ่น คือ ท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง โดยเฉพาะ ไม่สามารถกำหนดได้ว่ามีขนาดของพื้นที่ จำนวนประชากร หรือสิ่งต่าง ๆ ได้ว่าเป็นเท่าใด บางครั้งอาจใช้ในความหมายที่คล้ายคลึงกับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ และการมองภาพรวมที่นำไปใช้มีลักษณะใด^{๖๑}

อีสานใต้ ในที่นี้ได้แก่บริเวณลุ่มแม่น้ำมูล หรือแควโคราช หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า แถบทุ่งกุลาร้องไห้ อันเป็นที่ตั้งของจังหวัดต่างๆคือ นครราชสีมาบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางอำเภอของจังหวัดยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น และชัยภูมิ พื้นที่เหล่านี้มีชุมชนโบราณที่หนาแน่นที่สุด และเป็นพื้นที่ที่มีอิทธิพลของวัฒนธรรมขอมแทรกกระจายอยู่อย่างหนาแน่น มีหลักฐานสิ่งก่อสร้างที่เรียกว่าปราสาทกระจายอยู่ทั่วไป ที่สำคัญเช่น ปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทเขาพระวิหาร เป็นต้น นอกจากนี้ตั้งชุมชนโบราณแล้วยังพบแหล่งเตาเครื่องเคลือบหรือเครื่องปั้นดินเผาแบบเคลือบซึ่งมีอายุประมาณ ๘๐๐-๑,๒๐๐ ปี หรืออยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๙ กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ โดยเฉพาะที่อำเภอบ้านกรวดพบมากกว่า ๒๐๐ เตา การจัดแสดงชั้นล่างประกอบด้วย นิทรรศการภูมิศาสตร์แสดงสภาพภูมิศาสตร์บริเวณอีสานใต้และจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งในบริเวณนี้เคยมีภูเขาไฟมาก่อน นิทรรศการแหล่งที่ตั้งชุมชนโบราณของจังหวัดบุรีรัมย์ นิทรรศการโบราณวัตถุสมัยต่างๆ เช่น สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีและสมัยลพบุรี นิทรรศการประวัติศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้ตรงมุมหนึ่งยังมีโครงกระดูกช้าง เป็นช้างของชาวบ้านที่ล้มลงแล้วนำมาบริจาคมให้ที่นี่จัดแสดง เพราะสำหรับคนในแถบนี้โดยเฉพาะชาวกูย วิถีชีวิตของพวกเขามักผูกพันอยู่กับช้าง ส่วนท้องถิ่นๆ เป็นท้องถิ่นจำหน่ายของที่ระลึก ห้องคลังโบราณวัตถุและห้องสมุด

ภาคอีสานตามสภาพภูมิศาสตร์นั้น อาจแบ่งพื้นที่ออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่อยู่ในบริเวณแอ่งสกลนคร อันได้แก่ จังหวัดสกลนคร หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู นครพนม และจังหวัดเลย กับพื้นที่ส่วนที่ในบริเวณแอ่งโคราชหรือบริเวณอีสานใต้ ได้แก่ จังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ ชัยภูมิ และจังหวัดนครราชสีมา โดยมีเทือกเขาภูพานเป็นสันกั้นระหว่างแอ่งสกลนครและแอ่งโคราชนี้

^{๖๑}นงคราญ กาญจนประเสริฐ, ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสิ่งของเครื่องใช้โดยใช้เทคโนโลยีชาวบ้าน ของประชากรในจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดสุโขทัย, รายงานการวิจัย, (พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ๒๕๔๕), หน้า บทคัดย่อ.

จากการศึกษาประวัติศาสตร์พบว่า คนอีสานได้อาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีอายุกว่าหนึ่งหมื่นปี ในอดีตในดินแดนแถบนี้เรียกว่า “อาณาจักรเจนละ” มีกษัตริย์องค์สำคัญคือ กษัตริย์จิตรเสน ยุคต่อมาคืออาณาจักรศรีโคตรบูรณภายหลังเป็นอาณาจักรล้านช้าง และตกเป็นประเทศราชของอาณาจักรสยามในสมัยกรุงธนบุรี ภาคอีสานจึงมีกลุ่มคนอาศัยอยู่หลายกลุ่ม โดยเฉพาะในเขตอีสานใต้มีกลุ่มคนอาศัยอยู่หลายกลุ่มทั้งเขมร ลาว และส่วย (กวย)

กวยเป็นชนชาติเดิมที่อพยพเข้ามาอยู่ในเอเชียตอนใต้ จัดอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติกที่ใช้ภาษามอญเขมร ชนพื้นเมืองดั้งเดิมคือ พวกกวย โกยหรือกวย ที่เคลื่อนย้ายจากอินเดียสู่พม่า บางส่วนเข้าไปในลาว เขมรและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เมื่อประมาณ ๑,๒๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล หรือประมาณ ๓,๐๐๐ ปีเศษ ซึ่งเชื่อว่าชนพื้นเมืองเดิมคือ พวกกวยหรือกวย กลุ่มชนพื้นเมืองเดิมเหล่านี้กวยชนชาติเจ้าของถิ่นเดิมของอีสาน ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองเดิมที่เป็นประชากรอีสานตอนล่าง เป็นกลุ่มที่ได้ร่วมกันสืบทอดวัฒนธรรม มีบทบาทในการสืบทอดวัฒนธรรมของหัวเมืองอีสานตอนล่างและพงศาวดารล้านช้าง ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์กวย (ข่า) ว่าเป็นเจ้าของถิ่นเดิมที่มีชุมชนที่มั่นคง ไทยกวยเป็นคนไทยเชื้อสายหนึ่งที่อาศัยอยู่หนาแน่นทางตอนใต้ ของอีสานในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และกระจายในบางพื้นที่ของจังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมา อุบลราชธานีและมหาสารคาม กลุ่มชาติพันธุ์ได้กนกวรณ ะลึก (The 8th International Conference on Thai Studies,๑) กล่าวว่า วัฒนธรรมของพิธีกรรมพูนสะเอ็ง เป็นกระบวนการที่เนื่องสัมพันธ์กันในบริบทของไทยกวย เป็นพิธีกรรมที่ไทยกวยเข้าทรงผี เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรักษาให้หายเป็นปกติด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน และเมื่อหายจากอาการเจ็บป่วยต้องทำการเข้าทรงเพื่อสักการะขอขอบคุณผีสะเอ็งบพบาทของพิธีกรรมนั้นพบว่ามีบทบาทสำคัญ ๓ ประการ คือ บทบาทในการควบคุมทางสังคม บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในสังคมและสร้างกำลังใจในการดำรงชีวิต^{๖๒}

๒.๒๐ ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์กวย

ชาวกวย หรือ กวย เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ และบางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์ ที่คนไทยเรียกว่า “ส่วย” ที่มาของคำกลุ่มชาติพันธุ์ “กวย” หรือ “กวย” มีหลักฐานปรากฏในกฎหมายอยุธยา ฉบับ พ.ศ. ๑๙๗๔ ซึ่งตราขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (พ.ศ. ๑๙๖๗ – ๑๙๙๑) มีข้อความตอนหนึ่งระบุไว้ว่า พ่อค้าต่างชาติเดินทางเข้ามาค้าขายยังกรุงศรีอยุธยา ประกอบด้วย ชาวอินเดีย มลายู ชาน (ไทยใหญ่) กวย แกว (ญวน) และชาติอื่นๆ หลักฐานนี้เป็นหลักฐานขั้นต้น (Primary Source) ที่เก่าที่สุดปรากฏในราชสำนักสยามที่ใช้คำว่า “กวย” หลักฐานขั้นต้นที่กล่าวถึงลำดับต่อมาปรากฏในพงศาวดารเมืองละแวก (ประเทศกัมพูชาในขณะนั้น) ได้กล่าวถึงพระเจ้าธรรมราชาผู้ครองนครธม (พ.ศ. ๑๙๘๐-๒๐๑๗) ทรงขอความช่วยเหลือกองทัพจากเจ้ากวยที่ตั้งอยู่เมืองตบงขมุม (Thbong Khmum) ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเขมร และอยู่ทางใต้ของเมืองนครจำปาศักดิ์ ให้ส่งทหารไปช่วยพระองค์ปราบกบฏ เมื่อกองทัพทั้งสองปราบกบฏ

^{๖๒} กนกวรณ ะลึก, การพูนสะเอ็งของชาวไทยกวย, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๖๐).

สำเร็จ ประมุขทั้งสองได้มีความสัมพันธ์กันด้วยไมตรีอันดียิ่ง ในช่วงที่ชาวทวยเข้ามาค้าขายกับกรุงศรีอยุธยา นั้น อยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๐ – ๒๑ ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวทวยเคยมีการปกครองเป็นอิสระอยู่ทางตอนเหนือของเขมรในเขตจังหวัดกัมปงมดิดกับดินแดนลาวใต้ในปัจจุบัน

คำว่า “ทวย” เป็นชื่อที่ชาวทวยเรียกตัวเองแปลว่า คน ตรงข้ามกับคนป่าหรือ “ทวยกลวง” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบถึงสภาพที่เจริญกว่าพวกป่าที่อยู่ในป่าเขาตนเอง ชาวทวยได้เล่าเป็นคำกล่าวขานให้เด็ก ๆ กลัวคนป่าที่ดุร้ายเรียกว่าขะมัด (ข่ามัด) จึงมีคำกล่าวกับเด็ก ๆ ที่ร้องไห้บ่อย ๆ ว่า “อย่าร้องไห้เดี๋ยวข่ามัดจะมากินตับ” (ถนยาม นิขะมัดโตจาลอมโต๊ะ) ข่ามัดเป็นข่าที่อาศัยอยู่แถบที่สูงบริเวณชายแดนลาวและเวียดนามใต้ กลุ่มใหญ่ของพวกข่าคือ ข่าระแด และข่าจระราย ซึ่งในปัจจุบันยังคงมีสภาพความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม สร้างที่อยู่อาศัยอย่างง่าย ๆ และมีวิถีการผลิตที่ล่าหลัง เช่น ปลูกพืชเลื่อนลอยเหมือนชาวเขาเผ่าต่างๆ ชาวเขมรเรียกทวยว่า “กุย” ซึ่งตรงกับเสียงที่ชาวทวยบางกลุ่มเรียกชื่อตัวเอง แปลว่าคนเช่นเดียวกัน ส่วนชาวตะวันตกเรียกว่า Kui หรือ Soai ตามชื่อที่พบในเอกสารหรือจากประสบการณ์ที่ได้เข้าไปศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ทวยตามดินแดนต่างๆ ในเขมร ลาว และภาคอีสานของไทย^{๖๓}

ต่อมาเมื่อไทยได้ขยายอำนาจทางการเมืองและการปกครองมายังภาคอีสาน ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเป็นต้นมา ดินแดนเมืองสุรินทร์ ศรีสะเกษ และเมืองเดชอุดม ถูกเรียกว่า หัวเมืองเขมรป่าดง เพราะเป็นดินแดนที่อยู่ชายขอบ (periphery) ของอาณาจักรไทยในสมัยนั้น สภาพต่างๆ ไปเต็มไปด้วยป่าทึบ ชายฉกรรจ์แถบนี้ต้องเก็บของป่า เช่น ผลเร่วน้ำผึ้ง ชัน นอแรด ฯลฯ เป็นส่วยส่งราชสำนักกรุงเทพฯ ประชาชนในแถบนี้จึงถูกเรียกว่า “ส่วย” และเนื่องจากพวกทวยเป็นกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ จึงถูกเรียกว่า “ส่วย” เรื่อยมา ความหมายอีกอย่างหนึ่งของคำว่า “ส่วย” ตามความรู้สึกของคนกลุ่มอื่น คือกลุ่มชนที่ยังไม่เจริญหรือมีคุณลักษณะต่างๆ (General Characteristics) ที่ด้อยกว่าชนกลุ่มอื่นๆ ในแง่ความรู้สึกทางวัฒนธรรม ส่วย จึงหมายถึง พวกที่มีวัฒนธรรมต่ำกว่าเพื่อนบ้าน คือ เขมรและลาว

เมื่อชาวตะวันตกเข้ามาศึกษาเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาในอินโดจีน จึงเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ทวยว่าส่วยตามที่ทางราชการในอดีตเรียกกันไปด้วย เช่น ไชเดนฟาเดน (Seidenfaden) ชาวเดนมาร์ก ซึ่งรัฐบาลไทยได้ว่าจ้างให้เป็นครูฝึกหัดตำรวจมณฑลอีสานในสมัยรัชกาลที่ ๕ ประจำอยู่ที่อุบลราชธานี เขามีความสนใจกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในอีสาน จึงเดินทางไปศึกษาชาวทวย ชาวภูไท (ผู้ไทย) ชาวโซ่ และอื่นๆ สรุปคุณลักษณะของชาวทวยที่อาศัยอยู่กับเขมรและลาวว่า ทวยยอมรับวัฒนธรรมของเขมรและลาว และนิยมพูดภาษานั้นๆ เขาเรียกพวกทวยที่ยอมรับวัฒนธรรมเขมร (เช่น ภาษาว่า เขมร ส่วย (Khmer-Soai) และเรียกลาวส่วย (Lao-Soai) กับชาวทวยที่ยอมรับวัฒนธรรมภาษาลาวเป็นภาษาพูด ส่วนที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ด้านภาษาพูดและความเป็นทวยของตนเองเหมือนในอดีต ไช

^{๖๓} ประเสริฐ ศรีวิเศษ, พจนานุกรมทวย (ส่วย) – ไทย – อังกฤษ, (กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่าง ๆ สถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า จ.

เตนฟาเตนเรียกว่า กวย หรือ กุย (Kui) ตามชื่อเดิม ในที่นี้จึงเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ว่า กวย ตามที่ปรากฏหลักฐานครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่อ้างมาข้างต้น

ไพฑูรย์ มีกุล กล่าวว่า ชาวไทยกวยเป็นคนไทยเชื้อสายหนึ่งที่อาศัยอยู่หนาแน่นทางตอนใต้ของอีสานตอนในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และกระจาย ในบางพื้นที่ ของจังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมา อุบลราชธานีและมหาสารคาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กวยอพยพจากตอนเหนือและบริเวณตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ในที่สุดก็ตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณลาวตอนใต้ เขมรตอนเหนือและบริเวณตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ประมาณ ๓,๐๐๐ ปีเศษ ซึ่งมีวัฒนธรรมโดดเด่น อยู่ ๔ ด้าน ได้แก่ ค่านิยมการพึ่งพาตนเอง ชยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ ไม่เป็นการละของของคนอื่น การเชื่อผู้นำและผู้อาวุโสความเชื่อลัทธิศาสนาและความเชื่อเรื่องผี^{๖๔}

สมมาตร ผลเกิด ได้กล่าวถึงวิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยส่วยว่า ในอดีตชาวส่วยบ้านดงกระทิงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีทางความเชื่ออย่างเคร่งครัดจนเกิดเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม แต่ปัจจุบันความสำนึกในการที่จะรักษาชาติพันธุ์กำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤติเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยรวมเข้ามาพร้อมกันนโยบายการพัฒนาประเทศของภาครัฐและการแข่งขัน เพื่อเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของภาคเอกชน เป็นผลให้กวยต้องเผชิญกับการกลืนทางวัฒนธรรม แปรสภาพเป็นสังคมที่ไร้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในภาพรวมสำหรับการปรับตัวเข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในกระแสโลกาภิวัตน์ของชาวส่วย บ้านดงกระทิงสามารถปรับตัวได้เป็นอย่างดี แม้จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในบางส่วนเปลี่ยนแปลงบ้างก็เป็นการปรับเพื่อความดำรงอยู่บนพื้นฐานที่สามารถสืบค้นต้นตอความเป็นมาของประเพณีและพิธีกรรม^{๖๕}

ดุขฎิ กาท่อนศรี และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน: กรณีศึกษาหมู่บ้านชาวเยอว่า ชาวเยอได้อพยพจากฝั่งซ้ายมาอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงเพื่อขยายอาณาเขตและหนีภัยสงคราม มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นแบบการค้ามากขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมผู้นำมีบทบาทลดลงผู้นำมีเสรีภาพ มีความคิดเห็นมากขึ้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การสาธารณสุขโรค ด้านนิเวศวิทยาการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมความนิยมด้านวัตถุมีมากขึ้น^{๖๖}

^{๖๔}ไพฑูรย์ มีกุล, “การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวกวย”, แลลดเข้าออก, (พฤษภาคม, ๒๕๓๑): หน้า ๑-๕

^{๖๕}สมมาตร ผลเกิด, วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยส่วยบ้านดงกระทิง ตำบลบ้านด่าน อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, รายงานการวิจัย, (คณะอนุกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๘), หน้า บทคัดย่อ.

^{๖๖}ดุขฎิ กาท่อนศรี และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข, การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้าน อีสาน: ศึกษากรณีหมู่บ้านชาวเยอ, รายงานการวิจัย, (ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๐), หน้า บทคัดย่อ.

เนติ โชติช่วงนิธิ ได้กล่าวว่า กุญเชื่อในการทำบุญเช่นเดียวกับคนอีสาน ยึดคติความเชื่อในทางพุทธศาสนาตามจารีตประเพณีรูปแบบความเชื่อและวิถีชีวิตแบบเดิมชาวกุญ (เก่า) ได้ถูกซึมซับและปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม^{๖๗}

๒.๒๐.๑ กลุ่มชาติพันธุ์กวย

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษากวยแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ตามสำเนียงที่พูด หรือตามสภาพภูมิประเทศที่ตั้งถิ่นฐาน เช่น ชาวกวยที่อยู่ใกล้ภูเขาในเขตอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี เรียกตนเองว่า ชาวบลู หรือ บรู ชาวกวยที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดศรีสะเกษเรียกตนเองว่า เยอ เป็นต้น กลุ่มกวยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยแบ่งเป็นกลุ่มๆ ได้ดังนี้

๑. กวยมะไฮ (Kui Mai) อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีที่อยู่ใกล้ภูเขา ภาษากวยเรียกชื่อภูเขาว่าบลู จึงเรียกตนเองว่า บลู หรือ บรู อาศัยอยู่ในเขตอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างแม่น้ำโขงและดินแดนลาวใต้

๒. กวยมะลอ (KuiMlo) อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษ

๓. กวยเยอ หรือโย (KuiYer,Yo) อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษ

๔. กวยมะลัว หรือมะหลัว (KuiMloa) อาศัยอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษ และสุรินทร์

๕. กวยเจียง หรือกวยอะจิง (ส่วยข้าง) อาศัยอยู่ในเขตอำเภอท่าตูม และอำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ เรียกชื่อกลุ่มนี้ตามความชำนาญในการคล้องช้างนั่นเอง^{๖๘}

ในเวลาต่อมาชาวกวยได้อพยพไปอยู่ในบริเวณที่ยังเป็นป่าดง หรือที่ว่างเปล่ายังไม่มีผู้จับจองทำกิน ในเขตจังหวัดใกล้เคียงอีกหลายจังหวัด เช่น บุรีรัมย์ นครราชสีมาและมหาสารคาม เป็นต้น

ในดินแดนเขมร ดูโฝเซ่ (Duffose) ชาวฝรั่งเศสได้ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กวย และพิมพ์เผยแพร่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ เขาแบ่งชาวกวยออกเป็น ๕ กลุ่ม คือ กวยดำไร (Damrei) หรือ กวยอะจิง กวยนลัว (N'lur) กวยกระออล (Kraol) กวยโอ (O) และ กวยนะตริะ (N'tra)^{๖๙}

ส่วนชาวกวยที่อาศัยอยู่ในดินแดนลาวตอนใต้แถบแขวงเมืองจำปาศักดิ์ อັตปือ และแสนปาง ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีชื่อเรียกตามกลุ่มต่างๆ (ดังกล่าวข้างต้น) ในอดีตชาวกวยที่อาศัยอยู่ในแถบนี้มีการไปมาหาสู่กันระหว่างกวยที่อยู่ในดินแดนเขมร ดินแดนลาว และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพราะในสมัยนั้นยังไม่มีพรมแดนทางการเมืองแน่นอน ชนกลุ่มต่างๆ จึงเคลื่อนย้ายไปมาอย่างอิสระ เมื่อพระครูโพนเสม็ด (เจ้าหัวครูยอดแก้วโพนเสม็ด) อพยพหนีภัยการเมืองจากเวียงจันทน์พร้อมด้วยสานุศิษย์จำนวน ๒,๐๐๐ คนเศษ ในครั้งนั้นเจ้าหน่อกษัตริย์ (และพระมารดา) โอรสของพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช ได้เสด็จหนีภัยการเมืองมาด้วย พระครูโพนเสม็ดได้พาสานุศิษย์ลงไปถึงเมืองเขมร พระ

^{๖๗} เนติ โชติช่วงนิธิ, “กุญ (ส่วย) บ้านปราสาท : วัฒนธรรมผสมกลมกลืน,” สยามรัฐ, (๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๔): หน้า ๑๒.

^{๖๘} ไพฑูรย์ มีกุล, กวย: ชาติพันธุ์ ใน สารานุกรมไทย ภาคอีสาน, เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒-๑๕.

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒-๑๕.

เจ้าแผ่นดินเขมรทรงเรียกเก็บเงินส่วยจากชาวเวียงจันทร์ครั้งละ ๒ ตำลึง พระครูโพนเสม็ดจึงอพยพกลับขึ้นไปอยู่ในเขตเมืองนครจำบากนาคบุรีศรี (นครจำปาศักดิ์) ขณะนั้นปกครองโดยนางเกา ซึ่งมีอำนาจปกครองเป็นอิสระอีกแคว้นหนึ่ง ด้วยความสามารถของพระครูโพนเสม็ด จึงได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำทางศาสนาจักรและและอาณาจักร ต่อมาท่านได้อันเชิญเจ้าหน่อกษัตริย์ขึ้นเป็นกษัตริย์ครองนครจำบากนาคบุรีศรีในปี พ.ศ. ๒๒๕๖ ทรงพระนามว่า “เจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร” ชาวทวยที่อยู่ใต้อำนาจการปกครองของกษัตริย์เชื้อพระวงศ์เวียงจันทร์ถูกปราบปรามและถูกเกณฑ์แรงงานด้วย จึงได้อพยพข้ามแม่น้ำโขงมายังฝั่งตะวันตกซึ่งยังเป็นดินแดนที่ไม่ขึ้นกับใครในขณะนั้น จึงได้ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไปปะปนอยู่กับทวยกลุ่มต่างๆ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว

การอพยพเคลื่อนย้ายของชาวทวยเกิดขึ้นหลายครั้ง เมื่อเกิดอุทกภัยหรือภัยทางการเมืองขึ้นในดินแดนแถบนี้ตำนาน (Myth) ที่เล่าสืบต่อกันมา ซึ่งมองสิเออร์เลวี (M. Levy) นักโบราณคดีชาวฝรั่งเศสได้บันทึกไว้พอสรุปได้ว่า ในอดีตดินแดนที่ชาวทวยตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือเมืองกัมปงธมได้เกิดแผ่นดินไหวจึงอพยพหนีภัยขึ้นไปทางเหนือและได้ตกอยู่ใต้อิทธิพลทางการเมืองของลาว สมัยเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร และสมัยต่อๆ มา เช่น ถูกบังคับเกณฑ์แรงงานให้ส่งส่วย จึงอพยพหนีเข้ามาอยู่ในแถบเทือกเขาตงเร็ก ทั้งในเขตที่เป็นดินแดนเขมรและในเขตที่เป็นภาคอีสานของไทยในปัจจุบัน^{๗๐}

ผลงานการค้นคว้าของไซเดนฟาเดน เรื่องชาวทวยในเขมรและสยาม (The Kui People of Cambodia and Siam) พิมพ์เผยแพร่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้กล่าวถึงการอพยพของชาวทวยจากตอนเหนือของอินเดียมาทางตะวันออก เข้าเขตพม่าและไทย เมื่อราว ๑,๒๐๐ ปี ก่อนคริสตกาลหรือประมาณ ๓,๐๐๐ ปีเศษมาแล้ว ตลอดระยะเวลาอันยาวนานนี้ชาวทวยได้เคลื่อนย้ายกระจายอยู่บริเวณตอนเหนือของเขมร ตอนใต้ของลาวและทางตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากแผนที่ซึ่งเขียนโดยคณะผู้เชี่ยวชาญของกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา ได้รวบรวมไว้ในระหว่างสงครามเวียดนาม

หลักฐานฝ่ายไทยได้บันทึกไว้เกือบหนึ่งศตวรรษ คือ เมื่อรัฐบาลกลางได้ส่งข้าหลวงและข้าราชการจากส่วนกลางมาปกครองดินแดนอีสาน ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เช่น หม่อมอมรวงศ์วิจิตร (พ.ศ. ๒๔๔๓) พระยาประชาภิจักรจักร (พ.ศ. ๒๔๔๗) สมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) ท่านเหล่านี้ได้เขียนเรื่องราวสอดคล้องกันว่า กลุ่มชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในภาคอีสาน ได้แก่ กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร และมีชาวทวยเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด กลุ่มชาติพันธุ์ทวยมีความเจริญ และอยู่อย่างอิสระมาก่อนที่จะถูกอำนาจทางการเมืองของเขมรและไทยปกครอง ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ผู้ไทย ไช่แสก กะเลิงย้อย และอื่นๆ ได้อพยพจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเมื่อร้อยปีเศษ ภายหลังกบฏเจ้าอนุวงศ์

^{๗๐} รศ.ดร. ภูมิจิต เรื่องเศษ, “การอพยพย้ายถิ่นของชาวทวย”, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์”, (๒๕๒๔): หน้า ๑๘-๒๗.

(พ.ศ. ๒๓๖๙-๒๓๗๐) แล้ว โดยนโยบายทางการเมืองการปกครองของรัฐบาลไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น^{๗๑}

เมื่อครั้งรับราชการในมณฑลอีสาน (พ.ศ. ๒๔๓๖-๒๔๕๑) เรียกคนที่อาศัยอยู่ในแถบสุรินทร์และบุรีรัมย์ (ศรีสะเกษ) ว่า “เขมรส่วยป่าดง” และได้ลำดับความมาตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระที่นั่งสุริยamarinทร์ (พระเจ้าเอกทัศ) กัตริย์องค์สุดท้ายที่ครองกรุงศรีอยุธยาว่า พระยาช้างเผือกได้แตกโรงหนีเข้าป่ามาทางเขตเมืองพิมายด้านตะวันออก ซึ่งเป็นชุมชนชาวทวายอาศัยอยู่ที่บ้านกุดหวาย บ้านเมืองที่บ้านโคกอ้อจะปึง และบ้านลำดวน มีหัวหน้าหมู่บ้านปกครอง คือ เชียงสี เชียงปุม เชียงชะ และเชียงชัน ตามลำดับ หัวหน้าหมู่บ้านทวายเหล่านี้มีการไปมาหาสู่กันฉันพี่น้องอยู่เสมอ แม้จะอยู่ห่างไกลกัน แต่ชาวทวายมีความชำนาญในการล่าสัตว์ คล่องซ่าง จึงเดินป่าอยู่บ่อยๆ หัวหน้าหมู่บ้านดังกล่าวได้นำทหารที่ติดตามพระยาช้างเผือกจากกรุงศรีอยุธยา เดินทางเรื่อยไปจนเข้าเขตเมืองนครจำปาศักดิ์และจับพระยาช้างเผือกได้ทางทิศตะวันตกของเมืองจำปาศักดิ์ หัวหน้าชาวทวายเหล่านี้ได้อาสนำพระยาช้างเผือกไปถวายพระเจ้าเอกทัศ ณ กรุงศรีอยุธยา พร้อมทั้งเครื่องราชบรรณาการ คือ ด้ายและหวายอย่างละ ๓ มัด เนื้อทรายอย่างละ ๔ ตัว เต่าและตะกวดอย่างละ ๕ ตัว^{๗๒}

เครื่องราชบรรณาการที่เป็นของป่าเหล่านี้ ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของความซื่อสัตย์จากชาวทวายที่ได้จากท้องถิ่นจึงได้รับบรรดาศักดิ์เป็น “หลวง” ทั้ง ๕ คน และโปรดฯ ให้ยกบ้านเป็นเมือง แล้วเลื่อนบรรดาศักดิ์จากหลวงเป็น “พระ” ในเวลาต่อมา คือเมืองสุรินทร์ (สังขะ) บุรีรัมย์ และรัตนบุรี^{๗๓}

เมืองทั้งสี่นับเป็นเมืองที่ตั้งครั้งแรกที่อยู่ชายแดนด้านตะวันออกอยู่ใต้บังคับบัญชาของเมืองพิมายในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในกรุงธนบุรีขึ้นอยู่กับเมืองนครราชสีมาและในสมัยรัชกาลที่ ๑ ขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ เมื่อพ.ศ. ๒๓๔๙ มาจนกระทั่งปัจจุบัน

ในช่วงเวลาอันยาวนานของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมชาวทวายได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม เช่น จากลาว เขมร และไทยตามลำดับ ซึ่งเป็นผลจากการขยายอำนาจทางการเมืองในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ทำให้ชาวทวายได้รับการผสมกลมกลืนทั้งด้านชาติพันธุ์และด้านวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่นที่อยู่ใกล้เคียง และในที่สุดได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยซึ่งรัฐบาลไทยได้จัดขึ้น เช่น การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร และการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วในปัจจุบัน

^{๗๑} รัชช ปุณโณทก, *ศึกษาวิเคราะห์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนอีสานตอนใต้*, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๓๗),

^{๗๒} *พงศาวดารนครจำปาศักดิ์ ฉบับหม่อมอมรวงษ์วิจิตร* (ม.ร.ว.ปฐม คเนจร) ตีพิมพ์ครั้งแรกในประชุมพงศาวดารภาคที่ ๗๐ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔.

^{๗๓} รัชช ปุณโณทก, *แนวทางการศึกษารรณกรรมปัจจุบัน*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕๖๒.

๒.๒๑ ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์กวยในอีสานตอนล่าง

หลักฐานของ ปอลเลวี ชาวฝรั่งเศส ได้ขุดค้นร่องรอยอารยธรรมบริเวณ มลูปูพร ทางภาคเหนือของเขมร^{๗๔} พบว่า ชาวกวยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เขมรเรียกว่า กวย หรือ สำแรเปือร์ พนอง เสตียง คือ พื้นฐานประชากรส่วนใหญ่ที่เป็นทาสในสังคมกึ่งทาสของเขมรโบราณ เป็นผู้ขุดเหล็ก ดีเหล็ก เป็นอาวุธ หล่อสำริดและยังใช้เครื่องมือหินด้วย ทั้งนี้เพราะขุดได้เครื่องมือหิน เบ้าหิน เครื่องสำริดและเหล็กก่อนประวัติศาสตร์ ตลอดจนพบโรงหล่อและสร้างอาวุธ ซึ่งอาวุธของนักรบเขมรโบราณ ก็คงจะได้จากชาว กวย ที่เป็นทาสเหล่านี้ นอกจากนี้พวกเขมรยังชำนาญการจับช้าง (เป็นพวกเดียวกับ ส่วย โพน หรือ ส่วยช้าง ใน จังหวัดสุรินทร์ รวมทั้งพวกที่มีอาชีพจับช้างในแขวงอัตตะปือที่ลาวใต้) พวกนี้คงจะต้องจับช้างศึกให้เจ้านาย เขมร นอกจากนั้นก็ยังต้องถูกเกณฑ์ไปทำหน้าที่สกัดหิน ก่อสร้างปราสาท ขุดสระน้ำที่มามีอยู่มากมายใน บริเวณนครธมและที่อื่น ๆ

จากหลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชนชาติกวยเคยเป็นรัฐอิสระในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ เคยส่งทูต มาค้าขายกับราชสำนักอยุธยาและเคยช่วยกษัตริย์เขมรแห่งนครธมปราบขบถ แต่ต่อมาเขมรได้ใช้อำนาจทางการปกครองปราบกลุ่มชาติพันธุ์และผนวกอาณาจักรกวยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเขมร ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา^{๗๕} ในพงศาวดารเมืองละแวกได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ว่า ครั้งหนึ่งกษัตริย์กัมพูชาได้ขอความช่วยเหลือ ไปยังกษัตริย์กวยให้มาช่วยปราบอริราชศัตรู กษัตริย์กวยได้ยกกองทัพไปช่วยรบจนได้รับชัยชนะ อาณาจักร กัมพูชาและอาณาจักรกวยได้ยกกองทัพไปช่วยรบจนได้รับชัยชนะ อาณาจักรกัมพูชาและอาณาจักรกวยจึงมีความ สัมพันธ์ไมตรีดีต่อกันเรื่อยมา^{๗๖} ในส่วนของราชอาณาจักรไทยได้กล่าวถึงชนกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญาหลวง พ.ศ. ๑๙๗๔ (ปีกุน) ประกาศห้ามไพร่ฟ้าประชาชนไม่ให้ยักลูกสาวให้ คนต่างชาติต่างศาสนาเหล่านี้คือ ฝรั่งเศส อังกฤษ กัมตัน วิลันดา กุลา มลายู แจก กวย และแกว ยังมีกฎหมายลงปี เดียวกันอีกในมาตรา ๒๕ กล่าวถึงคนต่างชาติที่มาสู่พระบรมโพธิสมภารและทำการติดต่อซื้อขายทางบก ทางเรือกับราชอาณาจักรไทยมี แยก พราหมณ์ ญวน ฝรั่งเศส อังกฤษ จีน จาม วิลัดดา ซวา มลายู กวย ขอม พม่า มาริญ^{๗๗}

ประมาณ พ.ศ. ๒๒๐๐ ซึ่งน่าจะตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้อพยพ มาจากเมืองอัตตะปือแสนแปแคว้นจำปาศักดิ์ มาตั้งดินแดนอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ในสมัยก่อน ดินแดนบริเวณนี้เป็นที่ปลอดภัยจากการครองครองของราชอาณาจักรใด ๆ กลุ่มชาติ

^{๗๔} จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ, (กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๓๕), หน้า ๔๗๓.

^{๗๕} สมทรง บุรุษพัฒน์, สารานุกรมชนชาติกวย, (นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘), หน้า ๓-๔.

^{๗๖} ไพฑูริย์ มีกุล, ประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ศึกษากรณีหัว เมืองเขมรป่าดอย สุรินทร์ สังขะและชุมชน, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (มหาวิทยาลัย วอชิงตัน, ๒๕๒๗), หน้า ๔๕.

^{๗๗} จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ, หน้า ๔๔๗.

พันธุ์กัญปกรองกันเองอย่าง อิสระ ต่อมารัชสมัยพระที่นั่งสุริยามรินทร์ (พ.ศ.๒๓๐๓) แห่งกรุงศรีอยุธยา พระยาช้างเผือกแตกโรงหนีมาทาง ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เข้าสู่เขตเมืองพิมายและหนีเลยมาถึงถิ่นที่อยู่ของกัญ เจ้าเมืองพิมายจึงได้พาคณะ ติดตามช้างเผือกมาพบกับหัวหน้ากลุ่มชาติพันธุ์ที่บ้านกุดหวาย บ้านโคกอ้อจะปึง และบ้านลำดวน หัวหน้ากลุ่ม กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ประกอบด้วย เชียงสี เชียงปุม เชียงฆะ และเชียงขัน ทั้ง ๔ คน เป็นญาติพี่น้องกัน คณะ หัวหน้ากัญได้พาพรรคพวกบริวารออกติดตามจับช้างเผือกส่งคืนถวายสมเด็จพระที่นั่งสุริยามรินทร์ จึงมีความดี ความชอบได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “หลวง” พร้อมกับทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้า ปกครองชนกลุ่มชาติพันธุ์และได้เลื่อนจาก “หลวง” เป็น “พระ” พร้อมกับโปรดยกบ้านเป็นเมืองในโอกาส ต่อมา ดังนี้

บ้านคูปะทาย เป็นเมืองสุรินทร์ ให้หลวงสุรินทร์ภักดี เป็นพระสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง บ้านกุดหวาย เป็นรัตนบุรี ให้หลวงศรีนครเตา เป็น พระศรีนครเตา บ้านอ้อจะปึง เป็นเมืองสังฆะ ให้หลวงเพชร เป็น พระสังฆบุรี บ้านลำดวน เป็นเมืองขุขันธ์ ให้หลวงแก้วสุวรรณ เป็นพระไกรภักดีศรีนครลำดวน ในสมัยกรุงธนบุรี คนไทยเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ว่า “เขมรป่าดง” สันนิษฐานว่าเพราะบริเวณตั้งแต่ลุ่ม แม่น้ำมูลไปจนถึงเมืองจำปาศักดิ์ สาละวัน อุตปือ ซึ่งเป็นที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นพื้นที่ป่า และอยู่ห่างไกล จากศูนย์กลางการปกครอง^{๗๘} เหตุการณ์บางส่วนที่เกิดขึ้นในสมัยนี้ เช่น พ.ศ. ๒๓๑๙ เมืองจำปาศักดิ์ เกิดวิวาทกับพระวอ ซึ่งอยู่ที่ดอยมดแดง (ปัจจุบันในจังหวัดอุบลราชธานี) เจ้ากรุงศรีรัตนาคนหุต โปรดฯให้พระยาสุโขทัย คุมกองทัพมาตี พระวอสู้ไม่ได้และถูกจับฆ่าเสีย ท้าวกำโอรสของพระวอร่วมกับพวก ได้แก่ ฝ่ายท้าวหน้า ท้าวคำมั่ง และท้าวทิดพรหมหนีออกมาได้ และเขียนสารหนังสือไปกรุงธนบุรี ๆ ได้โปรดเกล้าฯให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก เป็นแม่ทัพนำทัพไปสมทบกับกองกำลังที่เกณฑ์จากเมืองสุรินทร์ ขุขันธ์ และเมืองสังฆะ ซึ่งเป็นผู้นำชาวกัญตามตีกองทัพของพระยาสุโขทัย กองทัพสยามตีเมืองต่างๆ ในแถบลุ่มแม่น้ำโขงได้ทั้งหมด อาณาจักรเวียงจันทน์และนครจำปาศักดิ์ จึงตกเป็นเมืองขึ้นของไทยตั้งแต่นั้นมา ปีเดียวกันนี้ได้ โปรดเกล้าฯให้เจ้าเมืองสุรินทร์ เจ้าเมืองขุขันธ์ และเมืองสังฆะเป็นตำแหน่ง “พระยา” เจ้าเมืองสุรินทร์ชื่อว่า “พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง” เจ้าเมืองขุขันธ์ชื่อว่า “พราโกราภักดีศรีนครลำดวน” เจ้าเมืองสังฆะ ชื่อว่า “พระยาสังฆบุรีศรีนครวัด” ทางเมืองเขมรนั้นทางกองทัพไทยได้ยกไปตีเมืองเสียมราฐ กำปงสวาย เมืองบรรทายเพชร เมืองบรรทายมาศ เมืองรุงตำเรีย เมืองเหล่านี้อยอมแพ้ต่อกองทัพสยาม

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเมื่อดินแดนเขมรป่าดงถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักร สยาม สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๕๒)^{๗๙} ในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาล ๓ กลุ่มชาติพันธุ์ กัญเป็นข้าไพร่แผ่นดินสยามถูกเกณฑ์แรงงานและจัดส่งส่วยให้แก่ทางราชการ การนำส่งส่วยและการเกณฑ์ แรงงานในบริเวณมณฑลพิมายเริ่มประสบความยุ่งยากเพราะหนุ่มฉกรรจ์ชาวกัญ มักหลบหนีการเกณฑ์ บางครั้งถึงกับข่มขู่โจมตีทำร้ายเจ้าพนักงานแล้วหนีเข้าป่า อาจถูกเรียกว่า “พวกเขมรป่าดง” ในสมัยนี้ บางครั้งก็ ก่อการกบฏขึ้น เช่นกบฏเชียงแก้ว พ.ศ.

^{๗๘}สมทรง บุรุษพัฒน์, ชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖),

^{๗๙}พลาตศิษฐ์ สิทธิธัญกิจ, ประวัติศาสตร์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: พับลิเคชั่น, ๒๕๕๒), หน้า ๙๗๔.

๒๓๓๔ ได้เกิดเหตุในแขวงเขตจำปาศักดิ์ และในเขตหัวเมืองต่าง ๆ ใน อุบลราชธานี กบฏสาเกียดโง้ง พ.ศ. ๒๓๖๓ เป็นกบฏของข่า (อาจเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กวย ซึ่งในสมัยนั้นเรียกว่า ข่า เป็นภาษาลาวมีความหมายว่า คนรับใช้ ตรงกับคำว่า ข่า เกิดขึ้นในพื้นที่ลาวใต้ และบริเวณอีสานใต้ ทางกรุงเทพฯ ได้ให้เจ้าอนุวงศ์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์ยกทัพไปปราบและจับสาเกียดโง้งและชาวข่า (กวย) พร้อมทั้งครอบครัวจำนวนมากส่งมากรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าฯให้จำสาเกียดโง้ง ไว้ตลอดชีวิต ส่วนครอบครัวกวยโปรดเกล้าฯให้เป็นตะพุนหญ้าช้าง ตั้งบ้านเรือนที่บางบอน เขตธนบุรี เมื่อรัฐไทย ได้เข้าไปทำการจัดเก็บภาษีในบริเวณอีสานใต้ โดยมีการพัฒนาจัดเก็บภาษีเป็นควาย ซึ่งนอกเหนือจากภาษีของคนป่า เพื่อนำส่งไปยังกรุงเทพมหานคร ดังเช่นปี พ.ศ. ๒๔๐๒ เมืองสุรินทร์ได้จัดส่งควาย ๖๑ ตัว เมืองรัตนบุรี ๑๖๓ ตัว และกองพระยาภักดีชุมพลเมืองสุรินทร์ ๓๒ ตัว การจัดเก็บได้ทวีเพิ่มความรุนแรงขึ้น เมื่อชาวกวยไม่มีสิ่งของเป็นส่วยให้กับทางราชการ และพอถึงปลายรัชกาลที่ ๔ เริ่มถึงคราววิฤต กวยไม่มีส่วยสิ่งของส่งให้จึงเอา ตัวคนกวยส่งส่วยแทน จนกระทั่งถึงรัชสมัยรัชกาลที่ ๕ เกิดกบฏผีบุญขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๔๔-๒๔๔๕^{๑๐} มีการต่อสู้ ระหว่างฝ่ายกบฏกับฝ่ายรัฐบาลสะพือ (ปัจจุบันอยู่ในอำเภอตระการทิพย์ จังหวัดอุบลราชธานี) หัวหน้าฝ่าย กบฏคือ องค์ลุงน้องขององค์แก้ว หัวหน้าพวกข่า (กวย) ในลาว องค์มั่น มีชาวบ้านเข้าด้วยหลายพันคน เมื่อปะทะกับกองกำลังประมาณ ๑๐๐ คน ของกรมขุนสุรพลสิทธิประสงค์ ข้าหลวงสำเร็จราชการอีสานในวันที่ ๔ เมษายน ค.ศ. ๑๙๐๒ (พ.ศ. ๒๔๔๕) ที่บ้านสะพือ องค์มั่นก็สั่งให้พรรคพวกนั่งลง ภาวนาเอา บารมีบุญกุศลเป็นที่พึ่งจะแคล้วคลาดจากกระสุนปืนใหญ่ ปรากฏว่าฝ่ายผู้มีบุญถูกกระสุนปืนใหญ่ตายนับร้อย ที่เหลือถูกจับหรือ แตะหนีไป เมื่อพิจารณาสาเหตุการเกิดกบฏ ถ้ามองการปกครองรัฐบาลไทย ซึ่งนำเอาอย่างประเทศอาณานิคม คือ อังกฤษ ด้านวัฒนธรรมไม่เอาใจใส่ หรือไม่สนใจกับรากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ตนเข้าไปปกครอง ขณะเดียวกันก็มีความพยายามที่จะกดดันวัฒนธรรมเดิมให้อ่อนด้อยลงพร้อมกับการนำเอาวัฒนธรรมใหม่เข้าไปแทน ปัจจัยดังกล่าวน่าจะมีผลกระทบต่อชาวกวยเพราะสอดคล้องกับผลการสำรวจของเอเจียน แอมอนิเยที่ กล่าวว่า ชนเผ่ากวยเป็นเผ่าที่ยากจนที่สุด ไม่มีไร่นาจะเพาะปลูก^{๑๑} เขามีเพียงไร่ผืนเล็กๆกลางป่าเพื่อปลูกข้าว ต่อมาฝรั่งได้ขยายอำนาจสู่บริเวณอินโดจีน รัฐไทยมีนโยบายเพื่อความมั่นคง โดยเฉพาะชายแดนในอีสานตอนใต้ที่มีชนชาติกวยได้ถูกผนวกเข้ากับรัฐไทย ได้เปลี่ยนสัญชาติกวยเป็นไทย การสำรวจสำมะโนครัว หรือหากมี ราษฎรติดต่อราชการที่จะต้องใช้แบบพิมพ์ทางราชการให้ปฏิบัติโดยกรอกในช่องสัญชาติว่าไทย บังคับห้ามมิให้ ลงหรือเขียนในช่องสัญชาติว่า ชาติลาว ชาติเขมร ชาติส่วย (กวย) ผู้ไทย ดังที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อนแต่ขาด อาจกล่าวได้ว่าประวัติชนชาติกวย มีบทบาทสำคัญยิ่งในบริเวณอีสานตอนใต้ ลาวใต้ และกัมพูชาตอนบน (ตะวันออกเฉียงเหนือทะเลสาบเขมร) มีความเป็นมาและได้มีการพัฒนา

^{๑๐}คมขำ สีนรุรัตน์, ประวัติศาสตร์การปกครองไทยสมัยสุโขทัยถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕, (บุรีรัมย์: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์วิทยาลัยครูบุรีรัมย์, ๒๕๓๕), หน้า ๒๙๘.

^{๑๑}อภิชาติ ภัทรธรรม, “ชนเผ่ากวย (Kui) กวย (Kuoy) หรือส่วย (Suay)”, วารสารการจัดการป่าไม้, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑๔ ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จตุจักร, (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๖): หน้า ๕๖.

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ผสมกลมกลืนกับ ชาวกำพูชา ลาว และไทยตลอดมา โดยเฉพาะกับชนชาติไทย ปัจจุบัน ชาวภูมียี่ถิ่นฐานอยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บางอำเภอในจังหวัดบุรีรัมย์ บ้านสะเดาหวาน อำเภอพยัคฆ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม และบาง อำเภอในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มชาติพันธุ์ภูมียี่ในปัจจุบัน ตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและลาว จึงมีการติดต่อ แลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาติพันธุ์ด้านวัฒนธรรม จึงเกิดมีการผสมผสาน กลมกลืน และยอมรับ วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน กลุ่มชาติพันธุ์ภูมียี่มีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นได้อย่างดี ดังจะเห็นได้จาก ข้อมูลประวัติศาสตร์ เมื่อครั้งมีการโปรดเกล้าฯตั้งเมืองสุรินทร์ใหม่ ๆ นั้นมีคนภูมียี่ทั้งเมืองเข้ามามีอิทธิพลเหนือ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร แต่กลุ่มชาติพันธุ์ภูมียี่ก็ปรับตัวเข้ากับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรซึ่งเป็นผู้อาศัยอยู่ก่อน และเป็นกลุ่มใหญ่ ไม่เพียงในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ จังหวัดศรีสะเกษยังเป็นเมืองที่กลุ่มชาติพันธุ์

ภูมียี่เป็นส่วนใหญ่ เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาว (สาขาเวียงจันทน์) ปะปนอยู่บ้างบางหมู่บ้าน แต่วัฒนธรรมลาวได้เข้ามา มีอิทธิพลเหนือกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้มีการผสมผสานวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์พูดภาษาลาวด้วย สำเนียงส่วย โดยสามารถใช้สระเอื้อได้ในขณะที่ภาษาลาวเวียงเดิมมีแต่สระเอีย ร่องรอยแสดงว่า ศรีสะเกษเดิม เป็นเมืองที่กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่กันทั้งเมือง^{๘๒} กลุ่มชาติพันธุ์ภูมียี่ที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ แม่น้ำมูลกับเทือกเขาพนมดงรัก ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ จนถึงอุบลราชธานี เชื่อกันว่า บริเวณนี้เป็นเส้นทางอพยพมาจากตอนใต้ของประเทศลาวสู่ประเทศไทยและยังเชื่อกันว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ภูมียี่อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ภูมียี่ที่ตกค้างอยู่ตั้งแต่ครั้งอพยพมาจากลาว^{๘๓}

๑. โบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์และลำดับสมัย

ตามนิยาม สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (Prehistory) หมายถึง ช่วงเวลาในอดีตที่มนุษย์ยังไม่รู้จักการบันทึกเรื่องราวเป็นรูปอักษรให้คนในสมัยปัจจุบันสามารถอ่านและแปลความหมายออกมาได้ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในทางโบราณคดีจึงครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่จุดกำเนิดบรรพบุรุษของมนุษย์เมื่อประมาณ ๒ ล้านปีจนถึงสมัยประวัติศาสตร์^{๘๔} ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อประมาณ ๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว การจัดจำแนกสมัยย่อยในทางก่อนประวัติศาสตร์ นักโบราณคดีอาจใช้ข้อกำหนดจากเครื่องมือซึ่งมนุษย์พัฒนาเครื่องมือหินในรูปแบบหยาบไปสู่อุปกรณ์แบบงดงามกะทัดรัดจนถึงสมัยที่นำโลหะมาผลิตเครื่องมือ แบ่งแยกย่อยออกเป็นสมัยหินเก่า หินกลาง หินใหญ่ สมัยสำริดและสมัยเหล็ก หรือใช้ลักษณะทางสังคมการดำรงชีพเป็นข้อกำหนดในการจำแนกตั้งแต่สมัยเร่ร่อนล่าสัตว์หาของป่า

^{๘๒} จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ, หน้า ๔๔๗.

^{๘๓} ประเสริฐ ศรีวิเศษ, พจนานุกรมภูมียี่ (ส่วย) - ไทย - อังกฤษ, หน้า ๒๔๒.

^{๘๔} สุรพล นาถะพินธุ, “ความรู้เบื้องต้นจากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาวจังหวัดลพบุรี”, วารสารเมืองโบราณ, ฉบับที่ ๒ (๒๕๓๘): หน้า ๑๓๙-๑๔๒.

พัฒนาเข้าสู่สมัยเกษตรกรรมจนถึงสมัยชุมชนเมือง แต่ไม่ว่าจะใช้ข้อกำหนดใดมาเป็นเกณฑ์ข้อกำหนดนั้น จะต้องอนุวัติตามหลักฐานที่พบและสอดคล้องกันในเรื่องเวลา

การศึกษาทางด้านโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในประเทศไทยจนถึงปัจจุบันได้พบหลักฐานจากแหล่งโบราณคดีต่างๆ ที่ได้รับการศึกษาและมีผลการกำหนดอายุที่ชัดเจนมากขึ้นทำให้สามารถเรียงลำดับสมัยได้ดังนี้

๒. สมัยกลุ่มชนหาอาหารจากธรรมชาติ

ในสมัยแรกเริ่มนี้ มนุษย์พึ่งพาอาหารจากธรรมชาติเป็นหลักในการดำรงชีพอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคมขนาดเล็ก และโยกย้ายที่อยู่ไปตามอันอุดมสมบูรณ์ ยังชีพด้วยการล่าสัตว์ จับสัตว์น้ำ เก็บพืชป่า ผลไม้เป็นอาหาร ผลิตเครื่องมือจากหินกรวดแม่น้ำ นำมาแกะทေးให้เกิดคมเพื่อใช้แล่นเนื้อ ตัดไม้ เครื่องมือหินที่เป็นหลักบานเก่าที่สุดมีอายุประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ ปีมาแล้ว พบที่บ้านดอนมูล และเขาป่าหนามในเขตจังหวัดลำปาง หลักฐานของกลุ่มชนในระยะนี้มักพบตามถ้ำในเทือกเขาหินปูน เฟืองผา หรือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำร่วมกับกองไฟถ้ำถ่าน เศษอาหาร จำพวกกระดูกสัตว์ ชิ้นส่วนเครื่องมือเครื่องใช้

๓. สมัยชุมชนเกษตรกรรมเริ่มแรก

เป็นสมัยที่ประชากรเริ่มรู้จักการทำเกษตรกรรม มีความสามารถในการควบคุมธรรมชาติ ผลิตอาหารจากการเพาะปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์รวมกลุ่มกันเป็นสังคมขนาดใหญ่ขึ้น ตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านที่แน่นอน ลดความถี่ในการเร่ร่อนล่าสัตว์หาของป่า มีการผลิตภาชนะดินเผา นำหินมาตัดแปลงขัดเกล่าให้เรียบงดงามและมีความคมกว่าขวานหินกะเทาะ

ในสมัยนี้พบแหล่งที่อยู่อาศัยเป็นพื้นที่กว้างกว่าสมัยที่ผ่านมาและพบโบราณวัตถุปริมาณมากชี้ให้เห็นว่าประชากรมีการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งในการขุดค้นมักพบพื้นที่ใช้ฝังศพอยู่เสมอ ทำให้ทราบว่าในสมัยนี้มีประเพณีการฝังศพอย่างมีแบบแผน มีการห่อหุ้มศพ ตกแต่งศพด้วยเครื่องประดับ และฝังสิ่งของเครื่องใช้ลงพร้อมกับผู้ตาย^{๕๕}

๒.๒๒ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในประวัติศาสตร์ในเขตจังหวัดสุรินทร์

ประวัติศาสตร์ในเขตจังหวัดสุรินทร์ จนถึงปัจจุบันมีการสำรวจพบแหล่งโบราณคดีเป็นจำนวนมากในท้องที่อำเภอต่างๆ ทั้งที่เป็นการสำรวจจากการแปลภาพถ่ายทางอากาศและจากการสำรวจภาคพื้นดิน แหล่งโบราณคดีเหล่านี้ส่วนมากเป็นชุมชนโบราณที่มีคูน้ำ คันดินล้อมรอบจำนวนทั้งสิ้น ๕๙ แห่ง เช่น ชุมชนโบราณบ้านสลักไต่ ตำบลสลักไต่ อำเภอเมืองสุรินทร์

การสำรวจภาคพื้นดินโดยกรมศิลปากรตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๓๕ จนถึงปัจจุบันได้พบแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์เพิ่มเติมอีกหลายแห่ง โดยเฉพาะการสำรวจตามโครงการ

^{๕๕} สุรพล นาถะพินธุ, ความรู้เบื้องต้นจากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาวจังหวัดลพบุรี, หน้า ๑๓๙-๑๔๒.

สำรวจแหล่งโบราณคดีลุ่มแม่น้ำมูล ที่มีพื้นที่ศึกษาบริเวณระยะ ๕ กิโลเมตร จากริมฝั่งแม่น้ำมูล ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพบแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๒ แห่ง เกือบทุกแห่งจัดอยู่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบโบราณวัตถุกับแหล่งโบราณคดีที่ได้รับการขุดค้นและมีผลการกำหนดอายุแล้ว บางแหล่งมีการอยู่อาศัยมาจนถึงสมัยวัฒนธรรมเขมร เช่น แหล่งโบราณคดีบ้านโนนสวรรค์ ตำบลหนองไผ่ อำเภอลำทะเมนชัยบุรี ตัวแหล่งเป็นพื้นที่ตั้งของหมู่บ้าน มีชั้นดินทับถมเป็นเนินสูงเกือบ ๓ เมตร และพบโบราณวัตถุ ได้แก่ เศษภาชนะดินเผาแบบต่างๆ รวมทั้งภาชนะเคลือบสีน้ำตาลแบบเขมร^{๕๖}

การค้นพบโบราณวัตถุที่บริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านโนนสวรรค์โดยบังเอิญ จากการขุดหลุมทำเตาเผาถ่านของชาวบ้านบริเวณที่ถูกขุดเป็นหลุมกว้างประมาณ ๑ เมตร ยาว ๓ เมตร ภายในหลุมพบว่าเป็นที่ฝังศพของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยใส่ภาชนะดินเผาแล้วนำไปฝัง ภาชนะที่ใช้บรรจุมีลักษณะเป็นภาชนะก้นมนขนาดใหญ่ ๒ ใบ ปากภาชนะประกบกันวางนอนกับพื้นมีภาชนะรูปทรงคล้ายชามปากผายวางคว่ำอยู่ที่ก้นภาชนะด้านใต้ หลุมฝังศพทั้งสองหลุมวางตัวในแนวเหนือ-ใต้เหมือนกัน^{๕๗}

จากการศึกษา เปรียบเทียบกับแหล่งโบราณคดีใกล้เคียง สันนิษฐานว่าหลุมฝังศพเหล่านี้คงมีอายุอยู่ราว ๑,๕๐๐-๒,๐๐๐ ปี มาแล้วในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่นักวิชาการจัดอยู่ในกลุ่มทุ่งกุลาลักษณ์ซึ่งอยู่กระจายไปตลอดลุ่มแม่น้ำมูลตอนกลางแถบจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ลักษณะของกลุ่มทุ่งกุลาลักษณ์ที่สำคัญ คือ ประเพณีการฝังศพครั้งที่สอง โดยเชื่อกันว่าเป็นการฝังศพโดยการนำกระดูกผู้ตายบางส่วนหลังจากที่ปล่อยให้เนื้อเยื่อสลายไปแล้วไปบรรจุลงในภาชนะ และใช้อีกใบหนึ่งปิดทับลงไปยกเว้นศพเด็กจะถูกนำไปบรรจุในภาชนะแล้วฝังเลย การฝังศพในลักษณะนี้มีมากอยู่ในระดับเหนือชั้นดินที่นิยมการฝังแบบนอนหงายเหยียดยาว อย่างไรก็ตาม จากการขุดค้นในแหล่งโบราณคดีหลายแห่งที่มีประเพณีการฝังศพครั้งที่สองไม่พบการฝังศพแบบนอนหงายเหยียดยาว อาจเป็นเพราะชุมชนนี้เข้ามาอยู่อาศัยหลังจากที่เปลี่ยนประเพณีการฝังศพแบบนอนหงายเหยียดยาวมาเป็นการใส่ภาชนะฝังแล้ว

๒.๒๒.๑ ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เขตอีสานใต้) ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๔ องศา และ ๑๕ องศาเหนือ เส้นแวงที่ ๑๐๓ องศา และ ๑๐๕ องศาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ ๔๕๐ กิโลเมตร โดยทางรถไฟประมาณ ๔๒๐ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

^{๕๖} สุรพล นาถะพินธุ, ความรู้เบื้องต้นจากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาวจังหวัดลพบุรี, หน้า ๑๓๙-๑๔๒.

^{๕๗} Educational, ประวัติเมืองสุรินทร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://educationalmedia603.wordpress.com> (๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑).

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดมหาสารคาม
ทิศใต้	ติดต่อกับประเทศกัมพูชา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดสุรินทร์มีพื้นที่ ๘,๑๒๔ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๕,๐๗๗,๕๓๕ ไร่ หรือเท่ากับร้อยละ ๔.๘ ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด

๒.๒๒.๒ สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบสูงมีลักษณะพื้นที่ดังนี้

๑. ทางตอนใต้ของจังหวัด เป็นพื้นที่ราบสูง มีภูเขาสลับซับซ้อนหลายลูก กั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ ๔๐๐ เมตร มีป่าที่บดสลับป่าเบญจพรรณตามบริเวณแนวเขตชายแดน (อำเภอบัวเชด อำเภอสังขะ อำเภอกาบเชิง และอำเภอพนมดงรัก) ที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา ต่อจากบริเวณภูเขาลงมาเป็นที่ยราบสูง ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ลาดเทมีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดมาก (ด้านทิศเหนือของอำเภอปราสาทและอำเภอสังขะ) โดยจะค่อย ๆ ลาดเทไปทางตอนกลางและตอนเหนือของจังหวัด

๒. ทางตอนกลางของจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม แต่มีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ดอนสลับที่ลุ่มลอนลาดเช่นเดียวกัน (อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ อำเภอศรีณรงค์ อำเภอสำโรงทาบ อำเภอลำดวน และอำเภอศรีณรงค์) แต่ไม่มากเท่าทางตอนใต้ของจังหวัด

๓. ทางตอนเหนือของจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ (อำเภอจอมพระ อำเภอสนม) และที่ราบลุ่ม (อำเภอชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม อำเภอรัตนบุรี และอำเภอโนนนารายณ์) โดยเฉพาะอำเภอชุมพลบุรี และอำเภอท่าตูม อยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำมูลในเขตของ “ทุ่งกุลาร้องไห้” มีความสูงเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๑๖๐-๑๘๐ เมตร

สภาพภูมิประเทศทางด้านทิศใต้ของจังหวัดสุรินทร์ ที่เป็นอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชานั้น เป็นทิวเขาพนมดงรัก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาบรรทัดที่ขนานทอดยาวเป็นตะเข็บชายแดนไทย-กัมพูชา ตั้งแต่อำเภอบุณขุริก จังหวัดอุบลฯ ผ่านอำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นฐานรองรับทิวเขาพนมดงรักในเขตอำเภอกาบเชิง กิ่งอำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ เข้าสู่จังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมา และสิ้นสุดที่จังหวัดปราจีนบุรี ทิวเขาบรรทัดและพนมดงรักนี้ เป็นต้นกำเนิดของลำห้วย ลำธารที่ไหลลงสู่มแม่น้ำมูล

ทิวเขาพนมดงรักมีลักษณะสันฐานคล้ายไม้คาน ทอดยาวจากทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออก ผู้คนในท้องถิ่นจึงเรียกทิวเขานี้ว่า พนมดงแหวก (ภาษาเขมร) แปลว่า ภูเขาไม้คาน ทิวเขาพนมดงรักมีลักษณะเป็นเนินเขาที่ไม่ต่อเนื่องกัน เพราะมีช่องทางน้ำเซาะเป็นช่องเขาขาดหลายช่อง เนินเหล่านี้มีความสูงโดยเฉลี่ยประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ เมตร ทิวเขาที่มีสันฐานคล้ายไม้คานนี้ทอดผ่านยอดเขาพนมบะ ผ่านช่องจอม เขาตาอง เขาพนมอันลองสวย แนวยาวของสันเขาสลับไปด้วยยอดเขา

เตี้ยๆ มีช่องเขาเป็นทางสัญจรผ่านไปมาหลายช่องตลอดแนว เช่น ช่องตากิว ช่องเพ็ด ช่องไชตะกู ช่องปลดต่าง เป็นต้น

๒.๒๒.๓ สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดสุรินทร์อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม ซึ่งเป็นลมพัดประจำฤดูกาล ๒ ชนิด โดยพัดจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือในฤดูหนาว เรียกว่า ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อิทธิพลของลมนี้ทำให้จังหวัดสุรินทร์ประสบภาวะอากาศหนาวเย็นแห้งแล้ง ลมมรสุมอีกชนิดหนึ่งคือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งลมนี้จะพัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ และทิศใต้เป็นส่วนใหญ่ในช่วงฤดูฝนมีผลทำให้อากาศชุ่มชื้นและมีฝนตกทั่วไป จากการจำแนกภูมิอากาศของจังหวัดสุรินทร์ โดยยึดหลักของ Koppens ได้ว่าสภาพภูมิอากาศเป็นแบบทุ่งหญ้าชานนาในเขตร้อนหรือเป็นแบบฝนในเมืองร้อนเฉพาะฤดู (Tropical Savannah Climate: Aw) กล่าวคือมีช่วงที่แห้งแล้งและชื้นสลับกันอย่างเด่นชัด

๒.๒๒.๔ ลักษณะดินจังหวัดสุรินทร์

จากการสำรวจและจำแนกดินในลักษณะค่อนข้างหายาบ โดยจำแนกดินในระดับ **ชุดดิน** สามารถจำแนกได้ ๒๙ หน่วยแผนที่ดิน ซึ่งรายละเอียดคุณสมบัติพร้อมทั้งเนื้อที่สามารถทราบได้จาก “รายงานการสำรวจดิน จังหวัดสุรินทร์ และแผนที่ดินค่อนข้างหายาบจังหวัดสุรินทร์” โดยขอข้อมูลได้จากสำนักที่ดินเขต ๓ จังหวัดนครราชสีมา หรือสถานที่พัฒนาที่ดินจังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้ยังมีการแปลความหมายของงานสำรวจดังกล่าวให้ง่ายต่อการนำไปใช้ ได้แก่ การจัดเป็นกลุ่มชุดดิน โดยที่จังหวัดสุรินทร์ประกอบด้วยดิน ๓๘ กลุ่มชุดดิน ซึ่งรายละเอียดสามารถทราบได้จาก “แผนที่แสดงความเหมาะสมของกลุ่มชุดดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ จังหวัดสุรินทร์” ส่วนในขั้นนี้จะเป็นการสรุปลักษณะที่พบในจังหวัดสุรินทร์ ตามลักษณะสภาพพื้นที่ที่พบโดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. ดินที่พบในบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง

มีเนื้อที่ประมาณ ๒๘๐,๔๕๔ ไร่ หรือประมาณ ๕.๑๕ เปอร์เซ็นต์ เป็นดินที่เกิดจากตะกอนลำน้ำที่พัดพามาทับถมทุกปี ตามบริเวณลำน้ำใหญ่ๆ โดยที่สูงจะมีเนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย แต่บริเวณที่ต่ำเนื้อดินจะเป็นดินเหนียวจัด ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูงในที่สูงใช้ปลูกพืชผักหรือไม้ผลให้ผลผลิตสูง ส่วนที่ต่ำใช้ทำนา ซึ่งจะมีปัญหาการท่วมขังของน้ำ โดยฉับพลันในฤดูฝนจนพืชได้รับความเสียหาย

๒. ดินที่พบในบริเวณที่ราบขั้นบันไดขั้นต่ำ

มีเนื้อที่ประมาณ ๓,๐๗๑,๕๑๔ ไร่ หรือประมาณ ๕๕.๕๑ เปอร์เซ็นต์ เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำบนลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ทำนาทั้งหมดของจังหวัดสุรินทร์ ลักษณะดินเป็นดินที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว เนื้อดินไม่แน่นอนแต่ส่วนใหญ่จะค่อนข้างเป็นทราย เป็นดินลึก แต่บางบริเวณพบชั้นลูกรังปะปนอยู่บ้าง หรือมีชั้นเกลือสะสมในชั้นดินโดยทั่วๆ ไปดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำถึงต่ำ

๓. ดินที่พบในบริเวณที่ราบขั้นบันไดชั้นกลางถึงชั้นสูง

มีเนื้อที่ประมาณ ๑,๙๑๑,๐๖๘ ไร่ หรือประมาณ ๓๕.๑๖ เพอร์เซ็นต์ เป็นดินที่เกิดจากตะกอนลำน้ำที่ทับถมกันมานานแล้ว ซึ่งจะเป็นที่ดอนใช้ปลูกพืชไร่ไม้ผลต่างๆ ไป ลักษณะดินจะเป็นดินที่มีการระบายน้ำดี มีเนื้อที่ค่อนข้างเป็นทราย ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ บางแห่งอาจพบก้อนกรวดลูกรังหรือเศษหินปะปนอยู่ในดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินจะมีปัญหาเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดิน พืชมักจะขาดแคลนน้ำในระยะฝนทิ้งช่วงนานๆ และในบริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของหน้าดินที่เกิดขึ้นได้ง่าย

๔. ดินที่เกิดจากลาวาที่ไหลมาจากภูเขาไฟ

มีเนื้อที่ประมาณ ๖๙,๕๗๒ ไร่ หรือประมาณ ๑.๒๘ เพอร์เซ็นต์ เป็นดินที่เกิดจากอิทธิพลของหินบะซอลต์ ดินเหล่านี้ให้ที่ลุ่มจะเป็นดินเหนียวจัด การระบายน้ำเร็วให้ประโยชน์ในการทำนาได้ผลดี ในบางบริเวณจะพบว่าเป็นดินต้นโดยมีเศษหินปะปนอยู่มาก

๕. ดินที่พบในบริเวณที่ลาดเชิงซ้อน

มีเนื้อที่ประมาณ ๑๐๒,๑๗๘ ไร่ หรือประมาณ ๑.๘๙ เพอร์เซ็นต์ เป็นดินที่พบในบริเวณที่มีความลาดชันสูงมากกว่า ๓๕ เพอร์เซ็นต์ หรือบนภูเขา ลักษณะของดินไม่แน่นอนแต่ส่วนมากเป็นดินต้นมีเศษหินปะปนอยู่มาก หรือมีหินไหลอยู่มาตามพื้นที่เหล่านี้ยังคงสภาพป่า ซึ่งไม่เหมาะที่จะนำมาใช้เพื่อการเกษตร เนื่องจากมีการถูกชะล้างพังทลายอย่างรุนแรง

๒.๒๒.๔.๑ แหล่งน้ำ

จังหวัดสุรินทร์ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติทั้งที่เป็นแม่น้ำและลำห้วยที่สำคัญ คือ

๑. แม่น้ำมูล ต้นน้ำเกิดจากเขาตองพญาเย็น เขตอำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ไหลผ่านจังหวัดสุรินทร์ ทางเขตอำเภอชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม และอำเภอรัตนบุรี ไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่จังหวัดอุบลราชธานี เป็นแหล่งน้ำที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร การเพาะปลูก การคมนาคม นอกจากนั้นยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำต่าง ๆ เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของราษฎร หากไม่ได้รับผลกระทบจากภาวะฝนแล้ง จะมีน้ำตลอดทั้งปี

๒. ลำห้วยชี ต้นน้ำเกิดจากเขาพนมดงรัก เป็นลำน้ำที่แบ่งเขตจังหวัดสุรินทร์ กับจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นลำน้ำที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดสุรินทร์ ความยาวทั้งสิ้นประมาณ ๙๐ กิโลเมตร ไหลผ่านจังหวัดสุรินทร์ ในเขตอำเภอปราสาท อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอจอมพระ และไปบรรจบแม่น้ำมูลที่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

๓. ลำน้ำห้วยพลับพลา ต้นน้ำเกิดจากอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ไหลผ่านทุ่งกุลาร้องไห้ ลงสู่แม่น้ำมูลที่อำเภอราชสีห์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นลำน้ำที่แบ่งอาณาเขตจังหวัดสุรินทร์ กับจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดร้อยเอ็ด

๔. ลำห้วยเสนง ต้นกำเนิดจากพื้นที่อำเภอกาบเชิง ไหลผ่านอำเภอปราสาทไปบรรจบกับลำน้ำชีบริเวณทิศตะวันตกของอำเภอเมืองสุรินทร์ มีการสร้างเขื่อนขนาดกลาง กั้นสำหรับเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตร การประปา และส่วนหนึ่งของห้วยเสนง ณ ตำบลเนินยาง อำเภอเมืองสุรินทร์

ยังมีการสร้างถนนริมอ่างเก็บน้ำซึ่งมีบริเวณกว้างใหญ่มีทิวทัศน์สวยงาม ประชาชนนิยมไปนั่งพักผ่อน ริมอ่างเพื่อชมทัศนียภาพ

๕. ลำห้วยระวี ไหลผ่านท้องที่อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอจอมพระ และอำเภอท่าตูม จังหวัดได้ทำการขุดลอกใหม่และสร้างฝายน้ำล้นบางส่วน สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการเกษตร การอุปโภค ได้มากพอสมควร

๖. ลำห้วยทับทัน ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาพนมดงรัก ไหลผ่านเขตอำเภอสังขะ อำเภอศรีณรงค์ อำเภอสำโรงทาบ อำเภอโนนนารายณ์ อำเภอรัตนบุรี และไหลลงสู่น้ำมูล

ลำห้วยระวี ไหลผ่านเขตอำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ อำเภอจอมพระ และอำเภอท่าตูม ทางจังหวัดได้ทำการขุดลอก และสร้างฝายน้ำล้นกันเป็นช่วง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร การเพาะปลูก และการอุปโภคบริโภค

๗. ลำห้วยระหาร ไหลผ่านเขตอำเภอเมืองสุรินทร์ ในฤดูฝนน้ำจะท่วมหลาก แต่ในฤดูแล้งน้ำจะแห้งขอด ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ได้

๘. ลำห้วยแก้ว ไหลผ่านเขตอำเภอรัตนบุรี และไหลลงสู่น้ำมูล ฤดูแล้งบางช่วงของลำห้วยน้ำต้นเงิน ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ได้เช่นเดียวกัน

๙. ลำห้วยสำราญ เป็นลำห้วยที่แบ่งอาณาเขตจังหวัดสุรินทร์ กับจังหวัดศรีสะเกษ ต้นน้ำเกิดจากเขาพนมค้อ (เขาขาด) และพนมแสริยเสนาะ (เขานางโศก) ไหลผ่านเขตอำเภอบัวเขต และอำเภอสังขะ

๑๐. ลำห้วยเสน ต้นน้ำเกิดจากเขาพนมดงรัก ไหลผ่านเขตอำเภอสังขะ อำเภอศรีณรงค์เป็นแหล่งน้ำที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ ในฤดูแล้งน้ำแห้งเป็นบางช่วงของลำห้วย

๒.๒๒.๔.๒ ป่าไม้ สัตว์ป่า

จังหวัดสุรินทร์เคยได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่มีป่าไม้ที่มีคุณค่ามากที่สุดแห่งหนึ่งในภาคอีสาน มีพื้นที่ที่ได้รับการประกาศเป็นเขตป่าไม้ถึง ๑,๓๘๒,๖๕๒ ไร่ หรือราว ๒๗.๒๓ เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด แต่ผลจากที่มีการบุกรุกแผ้วถางป่าอย่างหนักทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว ข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียมเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๓๘ พบว่าจังหวัดสุรินทร์มีพื้นที่ป่าเหลืออยู่เพียง ๑๗๑,๘๗๕ ไร่ หรือราว ๓.๙๓ เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัดเท่านั้น พื้นที่ป่าส่วนใหญ่อยู่ทางตอนใต้ของจังหวัด บริเวณเทือกเขาพนมดงรักในอำเภอสังขะ อำเภอบัวเขต อำเภอกาบเชิง และอำเภอพนมดงรัก และยังมีป่าไม้กระจายเป็นหย่อมๆ ในเขตอำเภอปราสาท อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอท่าตูม อำเภอรัตนบุรี อำเภอลำดวน และอำเภอศรีขรภูมิ ลักษณะของป่าไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณประกอบด้วยไม้เศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ไม้ยาง ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้มะค่าโมง ไม้ตะเคียนทอง ไม้พะยอม ไม้ชาด ไม้มะค่าแต้ ไม้เต็ง ไม้พุง โดยเฉพาะไม้พุงนับว่าเป็นไม้ที่มีคุณค่าและนับวันจะหายากยิ่งขึ้น เนื่องจากการตัดเพื่อส่งขายกันมาช้านาน เป็นไม้ที่นิยมนำมาใช้ทำเป็นอุปกรณ์เครื่องเรือน เครื่องใช้ และเครื่องประดับบ้าน

นอกจากนี้ จังหวัดสุรินทร์ยังมีป่าสนสองใบที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ชาวสุรินทร์นิยมเรียกป่าสนนี้ว่า “ป่าพนาสน” สภาพป่าธรรมชาติพนาสนแห่งนี้จัดว่าเป็นป่าที่มีลักษณะเฉพาะตัว ไม่เหมือนป่าสนโดยทั่วไป กล่าวคือ เป็นป่าสนที่ปะปนอยู่กับป่าเบญจพรรณที่มีไม้สนสองใบขึ้นอย่าง

เด่นชัด ปะปนกับไม้ยางนา กะยวก เหียง ตาด นนทรีป่า ประคู้ สะเดา ลำตวน และมะค่าแต่ ฯลฯ ไม้พื้นที่ล่างเป็นพวกหญ้าเพ็ก สาบเสือ และหวาย ต้นสนสองใบนี้เกิดขึ้นในพื้นที่ราบสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๑๗๐ เมตร ในบริเวณพื้นที่ป่าหนองคู ซึ่งอยู่ในบริเวณสองอำเภอ คือ อำเภोजอมพระและอำเภอสังขะ นับเป็นพันธุ์ไม้ที่เก่าแก่ดึกดำบรรพ์ชนิดหนึ่งของโลก และเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของป่าแห่งนี้

สุรินทร์เป็นจังหวัดที่ไม่มีอุทยานแห่งชาติ มีแต่วนอุทยาน ๒ แห่ง คือ วนอุทยานพนมสวาย ท้องที่อำเภอเมือง เนื้อที่ ๒,๕๐๐ ไร่ และวนอุทยานป่าสนหนองคู อำเภอสังขะ เนื้อที่ ๖๒๕ ไร่ และปัจจุบันได้มีการจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ๑ แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยสำราญ – ห้วยทับทัน อยู่ในท้องที่อำเภอกาบเชิง อำเภอพนมดงรัก อำเภอสังขะ และอำเภอบัวเขต เนื้อที่ ๓๑๓,๗๕๐ ไร่

สัตว์ป่าต่างๆ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยสำราญ – ห้วยทับทันที่พบมีมากมายหลายชนิด ทั้งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ นก แมลง และแมงต่างๆ หมูป่า เก้ง เสือปลา หมาใน ชะมดเขียด ละออง งูเหลือม งูจงอาง ตะกวด ไก่ป่า ไก่ฟ้าพญาลอ นกเขา เป็นต้น

๒.๒๒.๕ จังหวัดศรีสะเกษ

ศรีสะเกษเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานตอนล่างที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน เคยเป็นชุมชนที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองมานับพันปี นับตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจ และมีชนเผ่าต่างๆ อพยพมาตั้งรกรากในบริเวณนี้ ได้แก่ ส่วย ลาว เขมร และเยอ ศรีสะเกษเดิมเรียกกันว่า เมืองขุขันธ์ เมืองเก่าตั้งอยู่ที่บริเวณบ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวน ตำบลดงใหญ่ อำเภอวังหินในปัจจุบัน ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเมืองเมื่อ พ.ศ. ๒๓๐๒ สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีหลวงแก้วสุวรรณซึ่งได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระยาไกรภักดีเป็นเจ้าเมืองคนแรก ล่วงถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้ย้ายเมืองขุขันธ์มาอยู่ที่บ้านเมืองเก่า ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมืองศรีสะเกษในปัจจุบัน แต่ยังคงใช้ชื่อว่าเมืองขุขันธ์จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๑ จึงเปลี่ยนเป็นจังหวัดศรีสะเกษตั้งแต่นั้นมา จังหวัดศรีสะเกษมีเนื้อที่ประมาณ ๘,๘๓๙ ตารางกิโลเมตร

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดหนึ่งใน ๗๗ จังหวัดของประเทศไทย ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเนื้อที่ประมาณ ๘,๘๔๐ ตารางกิโลเมตร และมีประชากรประมาณ ๑.๔๕ ล้านคน มากเป็นอันดับที่ ๘ ของประเทศ ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาถิ่นอีสาน ภาษาเขมร (เขมรสูง) และภาษากวย (กวย, โกย, ส่วย)

จังหวัดศรีสะเกษ เริ่มขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เมื่อ พ.ศ. ๒๓๐๒ สมเด็จพระเจ้าเอกทัศโปรดให้ยกบ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวนขึ้นเป็นเมืองนครลำดวน ต่อมาเมืองนครลำดวนเกิดภาวะขาดแคลนน้ำจึงโปรดเกล้าฯ ให้เทครัวไปจัดตั้งเมืองใหม่ที่ริมหนองแตระห่างจากเมืองเดิมไปทางใต้ เมืองใหม่เรียก “เมืองขุขันธ์” หรือ “เมืองคูขันธ์” ซึ่งได้แก่อำเภอขุขันธ์ในปัจจุบัน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดเกล้าฯ ให้แยกบ้านโนนสามขาสะระกำแพงออกจากเมืองขุขันธ์ แล้วตั้งเป็นเมืองใหม่เรียก เมืองศรีสะเกศ ครั้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. ๒๔๕๕ จึงโปรดให้รวมบ้านเมืองขุขันธ์ เมืองศรีสะเกศ และเมืองเดชอุดม เข้าเป็นเมืองเดียวกันเรียก “เมืองขุขันธ์” ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๕๙ มีประกาศ

กระทรวงมหาดไทย เรื่อง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนคำว่าเมืองเรียกว่าจังหวัด ลงวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ปีนั้นเองเมืองชูนันท์จึงเรียกใหม่เป็น “จังหวัดชูนันท์” ตามนั้น

ครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ตราพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนนามจังหวัดและอำเภอบางแห่ง พุทธศักราช ๒๔๘๑มาตรา ๓ ให้เปลี่ยนชื่อ “จังหวัดชูนันท์” เป็นจังหวัดศรีสะเกษ (เดิมในพระราชกฤษฎีกาสงกกว่า “ศรีสะเกษ”) นับแต่นั้น ทั้งนี้ พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑^{๘๘}

๒.๒๒.๕.๑ ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดยโสธร และร้อยเอ็ด

ทิศใต้ ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย

โดยมีเทือกเขาดงรักเป็นแนวกันเขตแดน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดอุบลราชธานี

๒.๒๒.๕.๒ ภูมิประเทศ

จังหวัดศรีสะเกษนั้น ตอนใต้มีทิวเขาพนมดงรักซึ่งทอดตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา ยาว ๑๒๗ กิโลเมตร ยอดเขาสูงสุดในจังหวัดชื่อ “พนมตาเมื่อน” สูง ๖๗๓ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยตั้งอยู่ในเขตอำเภอกันทรลักษ์ จากเขาพนมตาเมื่อนนี้ พื้นที่ค่อย ๆ ลาดต่ำลงไปทางเหนือเข้าสู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล

ภูมิประเทศส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ทางตอนกลางและตอนเหนือของจังหวัดมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มลอนลาด มีระดับความสูงระหว่าง ๑๕๐-๒๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีลำน้ำหลายสายไหลผ่านพื้นที่ราบนี้ลงไปยังแม่น้ำมูล ลำน้ำสายสำคัญได้แก่ ห้วยทับทัน ห้วยสำราญ และห้วยชะยุ้ง

ตัวจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบันตั้งอยู่ริมฝั่งห้วยสำราญ ห้วยน้ำคำและห้วยชะยุ้ง ห่างจากแม่น้ำมูลไปทางทิศใต้ประมาณสิบกิโลเมตร และอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๑๒๖ เมตร

ทุ่งกุลาร้องไห้ เป็นที่ราบขนาดใหญ่มีพื้นที่ประมาณ ๒ ล้านไร่ อยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดร้อยเอ็ด การที่ได้ชื่อว่าทุ่งกุลาร้องไห้ มีเรื่องเล่าสืบกันมาว่า คนเผ่ากุลาสซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยจากเมืองเมาะตะมะ ประเทศพม่า ได้เดินทางมาค้าขายผ่านทุ่งแห่งนี้ ต้องใช้เวลาเดินทางหลายวัน ไม่พบหมู่บ้านใด ๆ เลย น้ำก็ไม่ดื่ม ต้นไม้ก็ไม่มีที่

^{๘๘}โสฬส ศิริโสัย, สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ ลาสู, (นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘), หน้า ๔.

จะให้ร่มเงา มีแต่ทุ่งหญ้าเต็มไปด้วยหมด พื้นดินเป็นทราย เดินทางยากลำบากเหมือนอยู่กลางทะเลทราย ทำให้คนพวกนี้ถึงกับร้องไห้

ในอดีตทุ่งกุลาร้องไห้ในฤดูแล้ง พื้นที่ส่วนใหญ่จะแห้งแล้งมาก ส่วนในฤดูฝนน้ำจะท่วมทุกปี ใต้พื้นดินลงไปเป็นน้ำเค็ม ไม่สามารถทำการเกษตรได้ หลังจากที่ได้มีการพัฒนาที่ดินแล้ว ทุ่งกุลาร้องไห้ได้กลายเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่สำคัญของประเทศ และกลายเป็นอยู่ข้าวอู่น้ำที่มีชื่อเสียงของไทย

๒.๒๒.๕.๓ ภูดินแดง

เป็นพื้นที่ภูเขาไฟเก่า จัดเป็นดินร่วนปนทราย มีสีแดงจึงเรียกว่า ดงดินแดง หรือ ภูดินแดงซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์สูง สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญได้ เขตภูดินแดงเป็นแนวภูเขาไฟเก่าที่มีพื้นที่กว้างขวาง อยู่ลึกเข้ามาจากแนวเทือกเขาพนมดงรัก ชายเขตแดนไทยกับกัมพูชา เป็นรอยต่อของอำเภอเบญจลักษ์ อำเภอน้ำเกลี้ยง อำเภอศรีรัตน อำเภอขุนหาญและอำเภอกันทรลักษ์ เขตนี้จึงเป็นย่านที่ปลูกพืชสวนสำคัญๆ ได้ผลดี เช่น เงาะ ทุเรียน ยางพารา ฯลฯ

๒.๒๒.๕.๔ ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ มีอากาศร้อนจัดในฤดูร้อนและค่อนข้างหนาวจัดในฤดูหนาว ส่วนฤดูฝนจะมีฝนตกหนักในเดือนกันยายน โดยมักจะตกหนักในพื้นที่ตอนกลางและตอนใต้ของจังหวัด ส่วนพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดจะมีปริมาณฝนตกน้อย และไม่ค่อยสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยแล้วในปีหนึ่ง ๆ จะมีฝนตก ๑๐๐ วัน ปริมาณฝนเฉลี่ย ๑,๒๐๐-๑,๔๐๐ มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ ๑๐ องศาเซลเซียส สูงสุดประมาณ ๔๐ องศาเซลเซียส เฉลี่ยประมาณ ๒๖-๒๘ องศาเซลเซียส

ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยร้อยละ ๖๖-๗๓ ในเดือนกุมภาพันธ์มีปริมาณความชื้นสัมพัทธ์ร้อยละ ๖๒.๒๔ และปริมาณความชื้นสัมพัทธ์จะเพิ่มขึ้นในเดือนพฤษภาคมเป็นร้อยละ ๗๑.๙๕ ปริมาณความชื้นสัมพัทธ์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงเดือนสิงหาคม ซึ่งปริมาณความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดวัดได้ในเดือนสิงหาคมที่ร้อยละ ๗๘.๑๖ เนื่องจากเข้าสู่ฤดูฝน หลังจากนั้นปริมาณความชื้นสัมพัทธ์จะลดลงช่วงสิ้นสุดฤดูฝนในเดือนตุลาคมถึงธันวาคม โดยมีปริมาณความชื้นสัมพัทธ์ร้อยละ ๗๓.๘๐, ๖๘.๖๗ และ ๖๖.๔๕ ตามลำดับ เนื่องจากเป็นช่วงเข้าสู่ฤดูหนาว^{๕๕}

ค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำในจังหวัดศรีสะเกษจะแปรผันไปตามฤดูกาล กล่าวคือในเดือนมกราคม มีค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำ ๑๑๗.๘๙ มิลลิเมตร ค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเข้าสู่ฤดูร้อน ในเดือนมีนาคมมีค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำอยู่ที่ ๑๔๖.๓๐ มิลลิเมตร ซึ่งเป็นค่าสูงสุด และในเดือนเมษายนมีค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำอยู่ที่ ๑๔๒.๒๓ มิลลิเมตร หลังจากนั้นค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำได้ลดต่ำลงในเดือนพฤษภาคมเนื่องจากเข้าสู่ฤดูฝน โดยมีค่า ๑๒๒.๖๕

^{๕๕} นายชูเกียรติ อุทกะพันธุ์, สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษและศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดศรีสะเกษ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๒), หน้า ๕๒.

มิลลิเมตร ค่าศักยภาพการระเหยน้ำต่ำสุดอยู่ในเดือนกันยายนซึ่งมีค่า ๘๕.๙๓ มิลลิเมตร จากนั้นค่าจะเพิ่มปริมาณขึ้นเมื่อสิ้นสุดฤดูฝนในเดือนตุลาคมถึงธันวาคม

๒.๒๒.๕.๕ ทรัพยากรสัตว์ป่าและพื้นที่อนุรักษ์

พื้นที่ตอนใต้ของจังหวัดในเขต อำเภอกุสิงห์ อำเภอนครหลวง และ อำเภอกันทรลักษ์ อันเป็นแนวเทือกเขาพนมดงรัก ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นอาณาบริเวณที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์และมีธรรมชาติอันเป็นระบบนิเวศที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลายชนิด สัตว์ป่าจำนวนมากในพื้นที่นี้จัดเป็นสัตว์ป่าหายากที่ใกล้สูญพันธุ์ เช่น กูปรี หรือโคไพรหรือ วัวป่าซึ่งมีรายงานว่ามีปริมาณหลงเหลืออยู่น้อยมาก ด้วยเหตุนี้ ทางราชการจึงได้ประกาศจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและพื้นที่รอยต่อกับจังหวัดใกล้เคียง (สุรินทร์-อุบลราชธานี) ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรักเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน-ห้วยสำราญ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายอดโดม

๒.๒๒.๕.๖ ป่าไม้และพื้นที่อนุรักษ์

ลักษณะป่าไม้ของจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่เป็นป่าโปร่ง ประกอบด้วยป่ายาง ไม้เต็ง ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้กระบาก และไม้เบญจพรรณ จังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่ป่าไม้แยกเป็นป่าอนุรักษ์ (๓ แห่ง ๔๗๒,๐๗๕ไร่) ป่าสงวน (๔ป่า ๙๒,๐๔๒ไร่) ป่าชุมชน (อยู่ในเขตป่าสงวน ๒๕,๖๒๑ไร่, ป่าไม้ ๑,๘๔๕ไร่, ป่าสาธารณประโยชน์ ๗,๐๙๔ไร่) ป่าเศรษฐกิจ (Zone E: ๘๒๕,๒๔๖ไร่) พื้นที่ป่าไม้ที่สมบูรณ์ร้อยละ ๑๑.๖๓ของพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

๒.๒๒.๕.๗ แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

จังหวัดศรีสะเกษ มีแหล่งน้ำที่สำคัญและมีผลต่อกิจกรรมการเกษตร การประมง ดังนี้แม่น้ำมูล ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาตงพญาเย็นในท้องที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมาไหลเข้าสู่จังหวัดศรีสะเกษ บริเวณอำเภอราชีไศล ไหลผ่านอำเภอขามน้อย อำเภอเมืองศรีสะเกษ และอำเภอกันทรารมย์ แล้วไหลไปบรรจบแม่น้ำชีที่จังหวัดอุบลราชธานีพื้นที่ทางทิศเหนือของแม่น้ำมูลลักษณะเป็นที่ราบลุ่มมีสภาพน้ำท่วมขังในฤดูฝน

ห้วยทับทัน ไหลมาจากอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ เป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดศรีสะเกษในเขตอำเภอกุทุมพรพิสัย ไหลลงไปบรรจบแม่น้ำมูลบริเวณอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

ห้วยสำราญ ไหลมาจากเขตอำเภอบางแก้ว ผ่านอำเภอเมืองศรีสะเกษ แล้วไหลลงแม่น้ำมูล ที่เขตอำเภอเมืองศรีสะเกษ

ห้วยศาลา เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ตัดแปลงทำเป็นเขื่อนเก็บน้ำที่ไหลมาจากห้วยสำราญ และมีต้นน้ำจากห้วยพนมดงรัก สามารถบรรจุน้ำได้สูงสุด ๕๒.๕ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ทำการชลประทาน จำนวน ๒๐,๔๐๐ ไร่ มีน้ำตลอดปี

เขื่อนราชีไศล เป็นเขื่อนคอนกรีต มีบานประตูระบายน้ำ ๗ บาน กั้นแม่น้ำมูลที่บ้านห้วยบ้านดอน ตั้งอยู่ อำเภอราชีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เขื่อนเริ่มเก็บกักน้ำในปี พ.ศ.๒๕๓๖

๒.๒๒.๕.๘ แร่ธาตุและทรัพยากรธรณี

โครงสร้างทางธรณีวิทยา ตลอดจนลักษณะทางธรณีสัณฐานและภูมิทัศน์ พบว่า ในเขตพื้นที่สูงทางตอนใต้ของจังหวัดได้แก่แนวพรมแดนไทย-กัมพูชา บริเวณอำเภอกันทรลักษ์และ อำเภอบึงขาคัญ เป็นแหล่งกำเนิดแร่ธาตุอันเป็นทรัพยากรธรณีที่มีศักยภาพเชิงอุตสาหกรรมและ เศรษฐกิจหลายชนิด ผลการสำรวจทางธรณีวิทยาพบว่าในพื้นที่อำเภอดงกล่าวของจังหวัดศรีสะเกษ เป็นแหล่งแร่ธาตุและทรัพยากรธรณีชนิดต่างๆ ที่สำคัญ ประกอบด้วยหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อ การก่อสร้าง และรัตนชาติที่สำคัญได้แก่[[พลอยสีแดงหรือสีดอกระเบก, โกลเมน, แซฟไฟร์, ทับทิม และเพทาย ตลอดจนพลอยอื่นๆ เช่น พลอยน้ำค้างและโอลิวิน แหล่งแร่พลอยที่สำคัญได้แก่พื้นที่บ้าน ด่าน อำเภอกันทรลักษ์ และพื้นที่เชิงเขาพนมดงรักในเขตอำเภอบึงขาคัญ ซึ่งเป็นแหล่งแร่รัตนชาติ ขนาดใหญ่ที่กรมทรัพยากรธรณียังไม่ได้เปิดสัมปทานให้มีการดำเนินการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ^{๙๐}

ส่วนพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัด เป็นแหล่งทรายและกรวดแม่น้ำเพื่ออุตสาหกรรมการ ก่อสร้างในจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดใกล้เคียง โดยแหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่พื้นที่ฝั่งแม่น้ำมูลใน หลายอำเภอ เช่น อำเภอศีลาลาด อำเภอราษีไศล อำเภอเมืองศรีสะเกษ อำเภอขามเฒ่า และ อำเภอกันทรารมย์ นอกจากนี้ พื้นที่ทางตอนเหนือยังเป็นแหล่งแร่เกลือหินและโพแทช ซึ่งมีปริมาณ สำรองเพียงพอและมีศักยภาพเชิงเศรษฐกิจ แร่ดังกล่าวพบมากในเขตอำเภอศีลาลาด อำเภอราษีไศล อำเภอขามเฒ่า และบางส่วนของอำเภอบึงขาคัญอำเภอเมืองศรีสะเกษ และอำเภอกันทรารมย์

๒.๒๒.๕.๙ การปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาค

จังหวัดศรีสะเกษแบ่งการปกครองออกเป็น ๒๒ อำเภอ ๒๐๖ ตำบล และอีก ๒,๕๕๗ หมู่บ้าน อำเภอได้แก่

อำเภอเมืองศรีสะเกษ	อำเภอขามเฒ่า	อำเภอกันทรารมย์
อำเภอกันทรลักษ์	อำเภอบึงขาคัญ	อำเภอไพรบึง
อำเภอปรางค์กู่	อำเภอบึงขาคัญ	อำเภอราษีไศล
อำเภออุทุมพรพิสัย	อำเภอบึงขาคัญ	อำเภอห้วยทับทัน
อำเภอโนนคูณ	อำเภอศรีรัตนะ	อำเภอน้ำเกลี้ยง
อำเภอวังหิน	อำเภอภูสิงห์	อำเภอเมืองจันทร์
อำเภอเบญจลักษ์	อำเภอพยุห์	อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ
อำเภอศีลาลาด		

^{๙๐} กรมทรัพยากรธรณี, การจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี จังหวัด ศรีสะเกษ, (กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๓).

๒.๒๒.๕.๑๐ การปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ประกอบด้วย องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๒ แห่ง เทศบาลตำบล ๒๓ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๙๖ แห่ง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ อำเภอเมืองศรีสะเกษ	เทศบาลเมืองศรีสะเกษ เทศบาลตำบลน้ำคำ อำเภอขามเฒ่า	เทศบาลตำบลยางชุมน้อย อำเภอกันทรารมย์
เทศบาลตำบลกันทรารมย์ อำเภอกันทรลักษณ์	เทศบาลเมืองกันทรลักษณ์ เทศบาลตำบลสวนกล้วย อำเภอขุขันธ์	เทศบาลตำบลเมืองขุขันธ์ อำเภอไพรบึง
เทศบาลตำบลไพรบึง อำเภอปราสาท	เทศบาลตำบลปราสาท อำเภอขุขันธ์	เทศบาลตำบลขุนหาญ เทศบาลตำบลโนนสูง
เทศบาลตำบลสิ เทศบาลตำบลกันทรอม เทศบาลตำบลกระหวั้น เทศบาลตำบลโพธิ์กระสัง อำเภอราชไศล	เทศบาลตำบลเมืองคง อำเภออุทุมพรพิสัย	เทศบาลตำบลกำแพง เทศบาลตำบลสระกำแพงใหญ่ เทศบาลตำบลโคกจาน เทศบาลตำบลอุทุมพรพิสัย อำเภอบึงบูรพ์
เทศบาลตำบลบึงบูรพ์ อำเภอห้วยทับทัน	เทศบาลตำบลห้วยทับทัน อำเภอศรีรัตน	เทศบาลตำบลศรีรัตน อำเภอวังหิน
เทศบาลตำบลบุสูง อำเภอพยุห์	เทศบาลตำบลพยุห์	

๒.๒๒.๖ จังหวัดบุรีรัมย์

๒.๒๒.๖.๑ ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๔ องศา ๑๕ ลิปดาเหนือกับ ๑๕ องศา ๔๕ ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ ๑๐๒ องศา ๓๐ ลิปดา กับ ๑๐๓ องศา ๔๕ ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ ๔๑๒ กิโลเมตร ทางรถไฟประมาณ ๓๗๖ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและประเทศใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดสุรินทร์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว และประเทศกัมพูชา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดบุรีรัมย์ มีเนื้อที่รวม ๑๐,๓๒๒,๘๘๕ ตารางกิโลเมตร หรือ ๖,๔๕๑,๑๗๘,๑๒๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖.๑๑ ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ ๒.๐๑ ของพื้นที่ประเทศ

๒.๒๒.๖.๒ ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง พื้นที่ลาดจากทิศใต้ลงไปทิศเหนือ พื้นที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นน้อยเป็นที่ราบขั้นบันไดช่องเขาเกิดจากภูเขาไฟระเบิดเมื่อประมาณเก้าแสนถึงหนึ่งล้านปีเศษ ทำให้จังหวัดบุรีรัมย์มีลักษณะภูมิประเทศที่สำคัญคือ

พื้นที่สูงและภูเขาทางตอนใต้

พื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นตอนกลางของจังหวัด

พื้นที่ราบลุ่มตอนเหนือริมฝั่งแม่น้ำมูล

ภูมิอากาศในจังหวัดบุรีรัมย์ มีอยู่ ๓ ฤดู คือ

ฤดูร้อน ปลายเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม มีอุณหภูมิสูงสุด ๓๖ องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน

ฤดูฝน เดือนมิถุนายน - กันยายน เนื่องจากมีเทือกเขาพนมดงรักขวางกั้นลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงได้รับปริมาณน้ำฝนไม่มากนัก

ฤดูหนาว เริ่มประมาณเดือนตุลาคม - มกราคม มีอากาศหนาว และแห้งแล้ง อุณหภูมิต่ำสุด ๑๑ องศาเซลเซียส^๑

๒.๒๒.๖.๓ การปกครอง

การปกครองแบ่งออกเป็น ๒๓ อำเภอ ๑๘๙ ตำบล ๒,๒๑๒ หมู่บ้าน ซึ่งอำเภอทั้ง ๒๓ อำเภอมีดังนี้

หมายเลข	อำเภอ	ประชากร (พ.ศ. ๒๕๕๗)	พื้นที่ (ตร.กม.)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	รหัสไปรษณีย์
๑	อำเภอเมืองบุรีรัมย์	๒๑๗,๗๑๕	๗๑๘.๒๓๕	๓๐๓.๑๒	๓๑๐๐๐
๒	อำเภอคูเมือง	๖๗,๔๒๐	๔๔๒.๐๐๐	๑๕๒.๕๓	๓๑๑๙๐
๓	อำเภอกระสัง	๑๐๔,๙๔๙	๖๕๒.๗๐๐	๑๖๐.๗๙	๓๑๑๖๐
๔	อำเภอนางรอง	๑๑๒,๖๔๑	๗๖๙.๘๐๐	๑๔๖.๓๒	๓๑๑๑๐
๕	อำเภอหนองกี่	๖๙,๙๙๒	๓๘๕.๐๐๐	๑๘๑.๗๙	๓๑๒๑๐
๖	อำเภอละหานทราย	๗๒,๙๕๐	๗๓๕.๐๐๐	๙๙.๒๕	๓๑๑๗๐
๗	อำเภอประโคนชัย	๑๓๖,๒๓๒	๘๙๐.๑๒๑	๑๕๓.๐๔	๓๑๑๔๐
๘	อำเภอบ้านกรวด	๗๖,๐๕๒	๕๘๓.๙๐๐	๑๓๐.๒๔	๓๑๑๘๐

^๑ปฏิวัฒน์ พุ่มพงค์แพทย์, การศึกษาโบราณคดีในบุรีรัมย์และอีสานใต้, เอกสารประกอบการสัมมนา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอีสานใต้, หน้า ๒-๓.

หมายเลข	อำเภอ	ประชากร (พ.ศ. ๒๕๕๗)	พื้นที่ (ตร.กม.)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	รหัสไปรษณีย์
๙	อำเภอพุทไธสง	๔๖,๗๓๘	๓๓๐.๐๐๐	๑๔๑.๖๓	๓๑๑๒๐
๑๐	อำเภอลำปลายมาศ	๑๓๔,๒๗๔	๘๐๒.๕๐๐	๑๖๗.๓๑	๓๑๑๓๐
๑๑	อำเภอสตึก	๑๑๑,๗๗๔	๘๐๓.๐๐๐	๑๓๙.๑๙	๓๑๑๕๐
๑๒	อำเภอปะคำ	๔๕,๓๗๖	๒๙๖.๐๒๙	๑๕๓.๒๘	๓๑๒๒๐
๑๓	อำเภอนาโพธิ์	๓๓,๐๘๐	๒๕๕.๐๐๐	๑๒๙.๗๒	๓๑๒๓๐
๑๔	อำเภอหนองหงส์	๔๙,๙๘๗	๓๓๕.๐๐๐	๑๔๙.๒๑	๓๑๒๔๐
๑๕	อำเภอพลับพลาชัย	๔๔,๒๙๓	๓๐๖.๖๗๐	๑๔๔.๔๓	๓๑๒๕๐
๑๖	อำเภอห้วยราช	๓๗,๒๑๖	๑๘๒.๑๒๐	๒๐๔.๓๔	๓๑๐๐๐
๑๗	อำเภอโนนสุวรรณ	๒๔,๙๗๔	๑๘๙.๖๓๐	๑๓๑.๖๙	๓๑๑๑๐
๑๘	อำเภอขำนิ	๓๔,๘๒๕	๒๕๒.๐๐๐	๑๔๓.๙๐	๓๑๑๑๐
๑๙	อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์	๒๗,๐๔๖	๑๗๕.๐๐๐	๑๕๔.๕๔	๓๑๑๒๐
๒๐	อำเภอโนนดินแดง	๒๘,๑๒๐	๔๔๘.๐๐๐	๖๒.๗๖	๓๑๒๖๐
๒๑	อำเภอบ้านด่าน	๓๐,๙๐๘	๑๕๙.๑๐๐	๑๙๔.๒๖	๓๑๐๐๐
๒๒	อำเภอแคนดง	๓๒,๙๕๕	๒๙๘.๐๐๐	๑๑๐.๕๘	๓๑๑๕๐
๒๓	อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๔๐,๑๒๘	๓๔๙.๖๙๐	๑๑๔.๗๕	๓๑๑๑๐, ๓๑๑๗๐
รวม		๑,๕๗๙,๒๔๘	๑๐,๓๒๒.๘๘๕	๑๕๒.๖๙	

๒.๒๒.๖.๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น

แบ่งออกเป็น ๓ เทศบาลเมือง ๕๙ เทศบาลตำบล ๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และ ๑๔๖ องค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีรายชื่อเทศบาลดังนี้

อำเภอเมือง	อำเภอประโคนชัย	อำเภอหนองหงส์
เทศบาลเมืองบุรีรัมย์	เทศบาลตำบลประโคนชัย	เทศบาลตำบลหนองหงส์
เทศบาลเมืองชุมเห็ด	เทศบาลตำบลแสลงโทน	เทศบาลตำบลห้วยหิน
เทศบาลตำบลอิสาน	เทศบาลตำบลโคกม้า	อำเภอพลับพลาชัย
เทศบาลตำบลหลักเขต	เทศบาลตำบลเขาคอก	เทศบาลตำบลพลับพลาชัย
เทศบาลตำบลหนองตาต	อำเภอบ้านกรวด	เทศบาลตำบลจันทุม

เทศบาลตำบลบ้านบัว	เทศบาลตำบลบ้านกรวด	อำเภอห้วยราช
อำเภอนางรอง	เทศบาลตำบลลาดนิคมปราสาท	เทศบาลตำบลห้วยราช
เทศบาลเมืองนางรอง	เทศบาลตำบลบ้านกรวดปัญญาวัฒน์	เทศบาลตำบลโคกเหล็ก
เทศบาลตำบลทุ่งแสงทอง	เทศบาลตำบลหนองไม้งาม	เทศบาลตำบลสามแวง
อำเภอคูเมือง	เทศบาลตำบลจันทบเพชร	อำเภอโนนสุวรรณ
เทศบาลตำบลคูเมือง	เทศบาลตำบลโนนเจริญ	เทศบาลตำบลโนนสุวรรณ
เทศบาลตำบลหินเหล็กไฟ	เทศบาลตำบลบึงเจริญ	เทศบาลตำบลโกรกแก้ว
อำเภอกระสัง	เทศบาลตำบลปราสาท	อำเภอขำนิ
เทศบาลตำบลกระสัง	อำเภอพุทไธสง	เทศบาลตำบลขำนิ
เทศบาลตำบลสองชั้น	เทศบาลตำบลพุทไธสง	เทศบาลตำบลหนองปล่อง
เทศบาลตำบลหนองเต็ง	อำเภอลำปลายมาศ	อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์
เทศบาลตำบลอุดมธรรม	เทศบาลตำบลลำปลายมาศ	เทศบาลตำบลบ้านใหม่ไชยพจน์
อำเภอหนองกี่	เทศบาลตำบลทะเลเมนชัย	อำเภอโนนดินแดง
เทศบาลตำบลหนองกี่	อำเภอสตึก	เทศบาลตำบลโนนดินแดง
เทศบาลตำบลศาลเจ้าพ่อขุนศรี	เทศบาลตำบลสตึก	อำเภอบ้านด่าน
เทศบาลตำบลดอนอะราง	เทศบาลตำบลศรีสตึก	เทศบาลตำบลบ้านด่าน
อำเภอละหานทราย	เทศบาลตำบลดอนมนต์	เทศบาลปราสาท
เทศบาลตำบลละหานทราย	เทศบาลตำบลสะแก	อำเภอแคนดง
เทศบาลตำบลตาจ	อำเภอปะคำ	เทศบาลตำบลแคนดง
เทศบาลตำบลหนองแวง	เทศบาลตำบลปะคำ	อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
เทศบาลตำบลสำโรงใหม่	อำเภอนาโพธิ์	เทศบาลตำบลพนมรุ้ง
เทศบาลตำบลหนองตะครอง	เทศบาลตำบลนาโพธิ์	เทศบาลตำบลยายแยมพัฒนา
		เทศบาลตำบลถาวร

๒.๒๒.๗ ความเป็นมาของชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์

พงศาวดารหัวเมืองมณฑลอีสานกล่าวว่า “...เมื่อก่อนจุลศักราช ๑,๐๐๐ ปี ก็เป็นทำเลป่าดง ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของพวกคนป่าสืบเชื้อสายมาแต่ขอม ต่อมาเรียกกันว่า พวกข่า สวย กูย ซึ่งยังมีอยู่ในฝั่งโขงตะวันออก...” แสดงให้เห็นว่าบริเวณรายรอบเขาพนมดงรักได้มีกลุ่มชาวกูยอาศัยอยู่มา

เป็นเวลานานแล้ว ส่วนพวกข่านนั้นก็คือกลุ่มชาวกูยเช่นกันแต่จะใช้เรียกกันในท้องที่ประเทศลาว อาทิ เช่น ที่อาศัยอยู่บริเวณเมืองอัตตะปือ เมืองแสนปาง เมืองสาละวัน เมืองคำทอง แขวงจำปาศักดิ์

ถิ่นฐานเดิมของชาวกูยอยู่บริเวณตอนเหนือของเมืองกำแพงมณฑล ประเทศกัมพูชา มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นว่าชนชาติกูยเคยมีรัฐอิสระในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ เคยส่งทูตมาค้าขายกับราชสำนักอยุธยา และยังคงช่วยปราบปรามขบถให้แก่กษัตริย์เขมรแห่งนครธม แต่ต่อมาเขมรได้ใช้อำนาจทางทหารปราบปรามชาวกูยและผนวกเอารัฐกูยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักร

สำหรับการอพยพเข้ามาในบริเวณภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยนั้น เริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. ๒๑๙๙ – ๒๒๓๑) และได้มีการอพยพครั้งใหญ่เข้ามาในจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษอีกในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๒๔๕ – ๒๓๒๖) การอพยพได้สิ้นสุดลงในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ ๔ แต่ยังคงมีการโยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่บริเวณใกล้เคียง เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดมหาสารคาม ชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษเรียกหมู่บ้านชาวกูยที่โยกย้ายไปนี้ว่าเป็น “หมู่บ้านใหม่”^{๙๒}

ปัจจุบันชาวกูยอาศัยอยู่หนาแน่นบริเวณพื้นที่ระหว่างแม่น้ำมูลกับเทือกเขาพนมดงรัก ครอบคลุมพื้นที่บริเวณจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จนถึงจังหวัดอุบลราชธานี เชื่อกันว่าบริเวณนี้เป็นเส้นทางอพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศลาวเข้าสู่ประเทศไทย และยังคงเชื่อกันว่าชาวกูยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นชาวกูยที่ตกค้างตั้งแต่ครั้งที่อพยพมาจากประเทศลาว^{๙๓}

๒.๒๒.๗.๑ ลักษณะรูปร่างของชาวกูย

นักมานุษยวิทยาบางกลุ่มจัดกูยไว้ในตระกูลมอญ – เขมร มีเลือดผสมระหว่างพวกเวดดิท (Weddid Proto Australian) กับพวกเมลานีเซียน (Melanesian) รูปร่างของชาวกูยดั้งเดิมมีลักษณะคล้ายคลึงกับพวกเซมิงหรือเงาะป่าซาไก คือมีผิวพรรณดำ จมูกแบน ริมฝีปากบาง สูงปานกลางโดยเฉลี่ยประมาณ ๕ ฟุตเศษ แต่เนื่องจากการแต่งงานข้ามสายพันธุ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มีความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้ก่อให้เกิดการถ่ายทอดและเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม ทำให้ชาวกูยกลายเป็นแบบมอญ-เขมร กล่าวคือ มีร่างกายสูงใหญ่ ไหลกว้างเป็นเหลี่ยม ปัจจุบันจะพบว่ารูปร่างลักษณะของชาวกูยจะเหมือนชาวอีสานทั่วไป^{๙๔}

นอกจากนี้ Erick Siedenfaden ยังได้กล่าวถึงลักษณะชาวกูยที่บ้านสำโรงทาบ (อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์) ว่ามีความน่าสนใจ รักความสะอาด ซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร เป็นคนร่าเริง เรียบง่าย และชอบถ่อมตัว

^{๙๒} สมทรง บุรุษพัฒน์, สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงสะกอ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๓- ๔.

^{๙๓} ประเสริฐ ศรีวิเศษ, พจนานุกรมกูย (ส่วย)-ไทย-อังกฤษ, (กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองต่างๆ สถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑).

^{๙๔} สมทรง บุรุษพัฒน์, สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงสะกอ, หน้า ๓.

๒.๒๒.๗.๒ ภาษากูย

ชาวกูย เป็นกลุ่มชนเก่าแก่กลุ่มหนึ่งที่มีและยังคงใช้ภาษาพูดของตนเอง แม้จะไม่มีภาษาเขียน ในชื่อปีนักษัตรไทย ปรากฏว่ามี ๒ ชื่อปี ที่ตรงกับภาษากูย คือ ปีจ้อ ซึ่งเป็นคำในภาษาส่วย แปลว่า หมา และปีมะเส็ง คือ งูเล็ก จะตรงกับภาษากูยว่า กซัญ ที่แปลว่า งู เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าภาษาโบราณภาษาหนึ่ง

นักภาษาศาสตร์จัดภาษากูยอยู่ในกลุ่มมอญ-เขมร สาขา Katuic ตะวันตก ซึ่งเป็นกลุ่มภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก ชาวกูยแต่ละถิ่นจะมีการใช้สำเนียงภาษาที่แตกต่างกันไป แต่ถ้าหากใช้ระบบเสียงมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง อาจแบ่งภาษากูยออกได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มภาษากูย (กูย – กูย) และกลุ่มภาษาควย (กูย – กวย)

ภาษากูยไม่ได้ใช้เสียงวรรณยุกต์แยกความหมายของคำดังเช่นภาษาไทย แต่มีลักษณะน้ำเสียง (voice quality) คือเป็นกลุ่มภาษาที่มีลักษณะเสียง (register) โดยมีความแตกต่างของพยางค์ ๒ ประเภท คือ พยางค์ที่มีเสียงสระแบบธรรมดา (normal voice) และพยางค์ที่เสียงสระก้อง มีลม (breathy voice) ซึ่งจะใช้สัญลักษณ์ทางสัทศาสตร์ (...) เขียนได้สระ ดังตัวอย่างเปรียบเทียบคู่คำที่มีลักษณะน้ำเสียงเป็นตัวแยกความหมายของคำ เช่น

liap “เชิง ริม”   liap เลียบ “ทา”
calah “ซัด”   calah จะละฮ “เข้า ลักษณะนามเป็นหัว”

การที่กูยไม่มีภาษาเขียน ทำให้เสียเปรียบด้านวัฒนธรรมทางภาษาเพราะต้องปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มชนอื่นๆ ตลอดเวลากว่าคือ ชาวกูยจะใช้ภาษาอื่นๆ เมื่อมีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนนั้นๆ ดังนั้นเมื่อมีกลุ่มชนอื่นเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยเป็นเวลานานจะทำให้กลุ่มชนกูยสูญเสียเอกลักษณ์ทางด้านภาษาไป ดังเช่น เมืองสุรินทร์เดิมพูดภาษากูยได้เปลี่ยนมาพูดภาษาเขมร เรียกว่า กูยเขมร ที่เมืองศรีสะเกษเดิมพูดภาษากูยได้เปลี่ยนมาพูดภาษาลาว อย่างไรก็ตาม หมู่บ้านชาวกูยบางหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองยังรักษาศักยภาพทางภาษาไว้ได้ อาทิ บ้านขาม ตำบลบุแกรง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ หรือบ้านกระโพธิ์ซ่างหม้อ ตำบลดองกำเม็ด อำเภوخุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ

ในปัจจุบัน ชาวกูยส่วนใหญ่พูดได้ทั้งภาษากูยและภาษาไทยกลาง ในชุมชนกูยที่ไม่มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นอีสานอาศัยปะปน จะไม่มีการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานในชุมชนกูยที่มีคนเขมรและคนลาวอาศัยปะปนกัน จะพูดภาษากันและกันได้

สำเนียงพูดในภาษากูยนับว่าผูกพันกับระบบการออกเสียงในหน่วยคำของระบบภาษาเขมรอยู่มาก และภาษากูยมีเสียงละเอียดอ่อนมากต่างไปจากภาษาเขมรอีก เช่น มีเสียงหน้าพยางค์ท้ายพยางค์ที่มีทั้งเสียงหนัก เสียงสะกดเต็มรูปแบบ และเสียงครึ่งเสียงคำว่า คทะหัท ที่แปลว่า ดิน คนส่วยแท้ๆ ตัว ค ออกเสียงเพียงครึ่งเสียง ส่วนท้ายพยางค์ที่มี ห เป็นเสียงที่ปล่อยลมออก เสียงค่อนข้างสูง เป็นต้น

ภาษาภูยกนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยและภาษาเขมร มีสิ่งที่เหมือนและแตกต่างกันดังนี้

คำสุภาพสำหรับภาษาภูยกมีน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาเขมร เช่น คำแทนตัวผู้พูดหรือบุรุษที่ ๑ คำว่า เกอ - กู, ไฮ - เรา (เอกพจน์), กระเบียด - กระผม, คำตอบรับ เออ - ใช่ หรือใช่แล้ว โดย - ครับ หรือครับผม

คำพูดส่วนมากเป็นคำพยางค์เดี่ยวโดดๆ จึงเติมคำนำหน้าอีกคำหนึ่ง คือ อา เช่น อาโกด - กบ, อากล - หอย, อาจอ - หมา, อาจิง - ช้าง, อาแซะ - ม้า, อากา - ปลา, อาวาล - เถาวัลย์, อาบัว - หน่อไม้, อาแจม - นก เป็นต้น

ส่วนที่เป็นคำโดดๆ และไม่มีคำนำหน้าก็มี เช่น เตยะ - น้ำ, อู๋ - ไฟ, ซิม - หมด, หรือสั้น, แกล - เล่น เป็นต้น

นอกจากคำโดดแล้วก็มีคำ ๒ พยางค์ หรือมากกว่าเช่นเดียวกับภาษาไทย แต่มีจำนวนไม่มากนัก เช่น ประกำ ครุบา หรือครุบาเต่า

ความแตกต่างของภาษาไทย ภาษาเขมร และภาษาภูยก ด้านประโยคและคำศัพท์

ด้านประโยค

ประโยคภาษาภูยกสุรินทร์ มีการเรียงลำดับประโยคเหมือนกับภาษาไทยและภาษาเขมร คือ ประธาน กริยา กรรม ตัวอย่าง เช่น

เขานั่งลง = เนา ตะ กาว แซง

เขาไม่อยู่บ้าน = เนา บิ กัว (กู) ดุง

ภาษาภูยกและภาษาเขมรนั้นเป็นภาษาที่อยู่ในตระกูลมอญ-เขมร ภาษาทั้งสองนี้จึงมีลักษณะรวมกันหลายประการทั้งในด้าน เสียง คำ ประโยค และมีความแตกต่างกับภาษาไทยที่เห็นได้ชัดเจน ๒ ประการ คือ ความแตกต่างด้านเสียงและความแตกต่างด้านคำ ส่วนประโยคนั้นมีลักษณะใกล้เคียงกันความแตกต่างด้านคำศัพท์อาจสรุปได้ ดังนี้

๑. คำศัพท์ธรรมดาในภาษาไทย ภาษาเขมร และภาษาภูยก เป็นคำศัพท์ที่ใช้แตกต่างกันทั้ง ๓ ภาษา ตัวอย่าง เช่น

ภาษาไทย	ภาษาเขมร	ภาษาภูยก
ทำ (งาน)	เทอ/thee/	วี/wit/
เถียง	ปแกจ/pkee?/	อาวาง/twaan/
ช้าง	ตัมเรี่ย /tam-rei/	จิงญ /ciin/
สวย	ล่อ /l?cc/	จันป /cnap/

๒. คำศัพท์ที่ภาษาเขมร และภาษาภูยกใช้เหมือนกัน แต่ภาษาไทยใช้ศัพท์ต่างออกไป

ภาษาไทย	ภาษาเขมร	ภาษาภูยก
มะม่วง	สะวาย /sawaai/	สวย /sawaai/

หวี	กร้าย /karh/	กร้าย /karh/
เงิน ประ	ประ /pra/	

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่ามีศัพท์ภาษาเขมรบางคำใช้ตรงกับศัพท์ภาษาไทย และแตกต่างจากภาษากูย เช่น

ภาษาไทย	ภาษาเขมร	ภาษากูย
หนังสือ	นังซื่อ /nay-suu/	กะเซอ /ksrr/
มูมมาม	ซมูมซมาม /sm :um-smamm/	วีส /wah/

นอกจากนี้ยังมีศัพท์ภาษากูยบางคำที่ใช้ศัพท์ภาษาไทย ซึ่งแตกต่างจากภาษาเขมร ตัวอย่าง เช่น

ภาษาไทย	ภาษาเขมร	ภาษากูย
แป้ง	มะเซา /masaw/	แปง /pxxy/
ตาซัง	นจัญญ /ncin/	ตาฉัง /taachay/

๑) คำศัพท์เดียวกันแต่ใช้ในความหมายต่างกัน

คำศัพท์เดียวกันแต่ใช้ในความหมายต่างกัน หมายความว่า ทั้งภาษาไทย ภาษาเขมร และภาษากูย ใช้คำศัพท์ที่มีเสียงเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่ความหมายแตกต่างกัน ดังตัวอย่างนี้

ภาษาเขมร และภาษากูยมีคำว่า “จ่า” ซึ่งมีความหมายว่า “คอย” เช่น “มันจ่าเต” (เขมร) “บิจ่าเออะฮ์” (ส่วย) แปลว่า ไม่คอยหรือ

ภาษากูยมีคำว่า “ตา” ซึ่งมีความหมายว่า ชายสูงอายุทุกๆ ไปก็ได้ หรือมีความหมายว่า “เหล็ก” ก็ได้

ภาษาเขมรมีคำว่า “ตี” หมายถึง การเล่นชนิดหนึ่งของเด็ก คำว่า “ปรับ” มีความหมายว่า “บอก” ดังนั้น หากพูดว่า “เสียค่าปรับ” อาจใช้คำว่า “เสียค่าบอก” ลักษณะเช่นนี้ มีส่วนทำให้เกิดความเข้าใจผิด เมื่อมาศึกษาภาษาไทยและคำประเพณี จะเป็นปัญหาต่อความเข้าใจภาษาไทยเป็นอย่างมาก เพราะชาวบ้านจะเข้าใจและรับทราบความหมายตามความเคยชินของตน ซึ่งจะทำให้เข้าใจความหมายผิดไปเกิดความสับสนได้

ภาษาผีปะกำ

เป็นภาษาพิเศษของชาวกูยเลี้ยงช้างที่ใช้ในพิธีเช่นผีปะกำ และสื่อสารกันระหว่างการออกคล้องช้างป่า ในกลุ่มคำลงพืด หมอช้างและมะช้างกับเทพเจ้าผีปะกำและบริวารของผีปะกำ อันได้แก่ เทวะดำ (ช้างป่า) และภูตผีปีศาจอื่นๆ ถือเป็นภาษาชั้นสูงของชาวกูยได้มีผู้สืบค้นจากจัดเก็บภาษาผีปะกำและแบ่งยุคของภาษาออกเป็น ๒ ยุค คือ

๑. ยุคบริสุทธิ์ (ก่อน พ.ศ. ๒๔๐๘) เป็นช่วงที่ภาษาผีปะกำยังคงบริสุทธิ์ ไม่มีภาษากูยเข้ามาผสม หากจะมีก็เป็นเพียงคำห่อล้อม (คำบริบท) ประกอบเพื่อให้ติดต่อสื่อสารกันง่ายขึ้นเท่านั้น

๒. ยุคกลืนกลาย (หลัง พ.ศ. ๒๔๘๐) เป็นช่วงที่มีการนำภาษาญวเข้ามาแทรกเป็นคำหลักของภาษาผีปะกำ

จากการรวบรวมภาษาผีปะกำของจังหวัดสุรินทร์จำนวน ๒๖๕ คำ และการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ พบว่าตรงกับภาษาบาลี - สันสกฤต ประมาณ ๒๐ % ต่างกันเฉพาะสำเนียง ๔๐ - ๕๐ % อีก ๓๐ % ยังหาที่มาไม่ได้

ตัวอย่างภาษาผีปะกำ

ภาษาไทย	ภาษาส่วยต่างๆ ไป	ภาษาผีปะกำ
ผัว - สามี	กยะ	อันโตน
เมีย - ภรรยา	กันแดล	อันจิง
ลูก	กอน	เจलय
ไฟ	อู๋	กำโพต
ภาษาไทย	ภาษาส่วยต่างๆ ไป	ภาษาผีปะกำ
น้ำ	เตียะห์	อวาน
ห้วย	เปียง	ลองจาว
ข้าง	อาจิง	เทวเตีย/เทวด้า
คน	โกย/กวย	มานูด (คงมาจากมนุษย์)
ข้างต่อ	อาจิงทะเลียะ	ทนะ
อาบน้ำ	ปอยเตียะ/ปอยตะห์	ปอยตวน
กินข้าว	จาโดย	ครีโกรต

๒.๒๒.๗.๓ ประชากรชาวญว

จากการสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ญวในอีสานที่พูดภาษาญว พบว่ามีจำนวน ๑๒๐,๐๐๐ คน ทั้งนี้ไม่นับลาวญว และเขมรญวที่มีจำนวนถึง ๑๔๔,๐๐๐ คน ปัจจุบันประชากรญวอาศัยอยู่หนาแน่นในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอุบลราชธานี และยังพบประปรายในจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดนครราชสีมา ปราจีนบุรี และสุพรรณบุรี

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๓ ได้มีผู้ทำการสำรวจประชากรญวกับจำนวนหมู่บ้านในบริเวณ ๔ จังหวัด ของอีสานใต้ พบว่ามีจำนวน ดังนี้

อุบลราชธานี	๖,๙๑๖	คน	๑๑ หมู่บ้าน
ศรีสะเกษ	๑๐๕,๘๕๒	คน	๒๕๗ หมู่บ้าน
สุรินทร์	๑๑๙,๕๐๖	คน	๓๒๒ หมู่บ้าน
บุรีรัมย์	๔๑,๒๙๖	คน	๙๖ หมู่บ้าน

รวม ๒๗๓,๕๗๐ คน ๖๘๖ หมู่บ้าน

๒.๒๒.๗.๔ ความสัมพันธ์ทางการเมืองการปกครองกับรัฐ

มีหลักฐานว่าในสมัยพระเจ้าท้ายสระและพระเจ้าบรมโกศได้เคยเสด็จมาคล้องช้าง แถบป่าดงทางตะวันออก ในพงศาวดารกล่าวว่า ได้พบกุยคล้องช้างอยู่เป็นหน่วยๆ แสดงให้เห็นว่าพวกนี้คงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ก่อนช้างเอเกเทศ อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์ทางการเมืองการปกครองระหว่างชาวกุยกับราชสำนักอยุธยาในช่วงเวลานี้ยังคงไม่เด่นชัดนัก

ความสัมพันธ์ของชาวกุยที่มีต่อรัฐเริ่มปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อราวปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาในแผ่นดินสมเด็จพระที่นั่งสุริยามรินทร์ (พระเจ้าเอกทัศ) เมื่อมีช้างเผือกแตกโรงจากกรุงศรีอยุธยาไปอยู่ทางด้านแขวงเมืองจำปาศักดิ์ และได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าชุมชนชาวเขมรและส่วยป่าดง คือ ตากะจะ เชียงขัน เชียงฆะ เชียงปุม และเชียงสีในการติดตามนำกลับคืนมาได้ จึงทรงพระราชทานความดีความชอบโดยยกชุมชนเหล่านั้นให้เป็นบ้านเป็นเมือง พร้อมกับแต่งตั้งหัวหน้าชุมชนขึ้นเป็นเจ้าเมือง รับราชการสนองพระเดชพระคุณสืบต่อมา

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อดินแดน “เขมรป่าดง” ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพิจารณาเห็นว่าถ้าจะเกณฑ์แรงงานผู้คนที่ย้ายอยู่ในบริเวณเขมรป่าดงในระบบเลิกไพร่ธรรมดาเช่นเดียวกับชาวไทยกลุ่มอื่นๆ แล้วคงจะไม่ได้ผลเต็มที่ เพราะภูมิประเทศเป็นอุปสรรคในการติดต่อคมนาคม จึงได้นำเอาระบบไพร่ส่วยขึ้นมาใช้ โดยกำหนดให้ชาวเขมรป่าดงส่งส่วยแทนการถูกเกณฑ์แรงงาน เช่น ครั่ง ไม้เนื้อหอม และของป่าอื่นๆ

ต่อมาในราวปลายรัชกาลที่ ๔ พวกกุยหรือที่เรียกกันในเวลานั้นว่า เขมรป่าดง ไม่สามารถหาของส่งส่วยไปยังกรุงเทพฯ ได้ทัน เมื่อถูกเร่งรัดมากเข้าพวกกรมการเมืองบางส่วน จึงใช้วิธีจับคนพื้นเมือง คือ กุยหรือเขมรป่าดงนี้ส่งลงมาเป็นส่วยแทน อันเป็นที่มาของการเรียกชาวกุยซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณเขมรป่าดงว่า “ส่วย” มาจนกระทั่งปัจจุบัน

ในช่วงที่ฝรั่งเศสขยายอำนาจเข้าสู่บริเวณอินโดจีน และส่วนกลางมีความจำเป็นต้องเพิ่มบทบาทเพื่อความมั่นคงบริเวณชายแดนไทยอีสาน ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐบาลมีนโยบายสำรวจสำมะโนครัวคนไทย และได้มีการเปลี่ยนคนพื้นเมืองกลุ่มต่างๆ โดยให้ถือสัญชาติไทยทั้งหมด รวมทั้งชาวกุยดังเอกสารที่กล่าวว่า “... การสำรวจสำมะโนครัว หรือหากมีราษฎรมาติดต่อที่จะต้องใช้แบบพิมพ์ของทางราชการ ให้ปฏิบัติใหม่โดยกรอกในช่องสัญชาตินั้นว่า ชาติไทยบังคับสยามทั้งสิ้น ห้ามมิให้ลงหรือเขียนในช่องสัญชาติว่า ชาตีสลาว ชาตีสยาม ส่วย ผู้ไทย ฯลฯ ดังที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อนเป็นอันขาด...”

๒.๒๒.๗.๕ สภาพทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลง

อาชีพของชาวกุยแต่ดั้งเดิม คือ การหาของป่าและทำนาไร่กึ่งในครอบครัว ส่วนเกินนำไปแลกเปลี่ยนกับผลผลิตกับเพื่อนบ้าน หรือหมู่บ้านใกล้เคียงที่สามารถทำผลผลิตเมื่อหมู่บ้านตนเองไม่สามารถทำได้ เช่น ใช้ข้าวเปลือกแลกกับหม้อ ผู้หญิงมีความสามารถในการทอผ้าไหม ผู้ชาย

มีความสามารถทางด้านหัตถกรรม งานที่มีความสามารถทำได้ดีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เช่น การปั้นหม้อ ทำมาแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน เช่น ที่บ้านหมื่นศรีกลาง ตำบลหมื่นศรีใหญ่ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่รัฐบาลตัดเส้นทางรถไฟเข้าสู่บริเวณจังหวัดสุรินทร์เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๕ ปรากฏว่ามีสินค้าจากโรงงานเข้ามามีบทบาทต่อชุมชนชาวกูย อาทิ การใช้ผ้าใช้ผ้าเพื่อนุ่ง หม่มจากโรงงาน เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน อาทิ ใช้น้ำมันก๊าดใส่ตะเกียงแทนขี้ได้ ใช้น้ำปลา กะปิ แทน น้ำปลา ใช้ยาเวชภัณฑ์แทนยาสมุนไพร และใช้กระดาษที่ทำจากโรงงานกระดาษจากรากหม่อน

การที่คนจีนหรือพ่อค้านำสินค้ามาขาย โดยใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ส่งผลให้ชาวบ้านมองเรื่องเงินตราเป็นสิ่งจำเป็น และมีผลกระทบต่อน้ำใจของชาวบ้านตลอดทั้งชาวกูย ที่เปลี่ยนแปลงไป น้ำใจผู้คนในหมู่บ้านลดลง การกั๊กเงินโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราสูง ส่งผลให้เกิด ช่องว่างคนรวยและคนจนเพิ่มขึ้น เมื่อความจนเข้ามาเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตมากขึ้น ชาวกูย ต้องไปขายแรงงานตัดอ้อยที่จังหวัดชลบุรี ขายแรงงานแบกข้าวสารที่พระประแดง จังหวัด สมุทรปราการ หรือขายแรงงานก่อสร้างในกรุงเทพฯ หรือไม่ก็ลงเรือเพื่อรับจ้างจับปลาทะเล การขาย แรงงานดังกล่าวนี้ มีผลกระทบต่อความอบอุ่นของครอบครัวอย่างมาก เช่น ขาดแรงงานช่วยเหลือทำ นาน หรือบางหมู่บ้านต้องรับผลการติดต่อโรคเอ็ดส์ถึงแก่ชีวิต และที่สำคัญมากก็คือ การละทิ้งวัฒนธรรม ของชาวกูยในอดีตไป การพูดภาษาไทยแทนภาษากูย การเลิกประเพณีแห่ตะกวดของชาวกูยบ้านแตล อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ การจัดงานรื่นเริงและรับประทานอาหารแบบโต๊ะจีน ตัวอย่างที่ยกมา กล่าวนี้ล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกระจายออกไปตามหมู่บ้านของชุมชนกูยในท้องที่จังหวัดสุรินทร์ และ จังหวัดใกล้เคียง

๒.๒๒.๗.๖ ระบบครอบครัวและชุมชน

ลักษณะของครอบครัวชาวกูยประกอบด้วย สามี ภรรยา บุตร ธิดา ครอบครัวจะเป็น ครอบครัวเดี่ยว ถ้าบุตรธิดาแต่งงานผู้ชายจะอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายหญิงก่อน เพื่อเป็นการเตรียมตัวสร้าง ครอบครัวใหม่ การแยกออกจากครัวเรือนของพ่อแม่จะออกไปไม่ไกลนัก บทบาทของครอบครัวฝ่าย หญิงมีอำนาจมากกว่าฝ่ายชาย มรดกนั้นจะได้จากฝ่ายหญิง ส่วนผู้ชายเมื่อแต่งงานแล้วก็จะไปอาศัย อยู่กับแม่ยายและคอยช่วยเหลือทำมาหากินรับมรดกจากพ่อตาแม่ยาย

บ้านของชาวกูยดั้งเดิมจะมีลักษณะทรงใต้ถุนสูง บ้านของชาวกูยที่เลี้ยงช้างจะยก ส่วนด้านหน้าให้สูงกว่าส่วนอื่น เพื่อที่ช้างจะลอดหรือยืนอยู่ได้ โดยปรับดินใต้ถุนเรือนในส่วนนั้นให้มี ลักษณะเป็นหมอนสำหรับช้างหนุนนอนกลางคืน ส่วนบ้านชาวกูยที่ไม่เลี้ยงช้างก็สร้างให้ใต้ถุนสูง เช่นเดียวกัน เพื่อวัวควายจะเข้าไปอยู่ได้ ชาวกูยจะใช้ประโยชน์จากใต้ถุนเรือนอย่างเต็มที่ โดยแบ่ง เนื้อที่เป็น ๓ - ๔ ส่วน ส่วนแรกด้านหน้าที่ยกพื้นสูงกว่าส่วนอื่นจะเป็นที่นอนของช้าง ด้านหลังเป็นที่ นอนของวัวควาย ส่วนที่ ๓ วางหูกทอผ้าที่พาดเส้นยืนยาวไปผูกกับคอกวัวควาย ส่วนที่ ๔ เป็นร้านวาง กระจ่างใหม่ และวัสดุเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่สานด้วยหวายหรือไม้ไผ่ ส่วนใต้ร้านอาจใช้เลี้ยงเป็ด

หรือไก^{๙๕} (เครือจิต ศรีบุญนาถ และคณะ, ๒๕๓๖) บ้านชาวกูยบางบ้านจะแบ่งส่วนหนึ่งที่ติดกับตัวบ้านเป็นยั้งเก็บข้าว บางบ้านจะสร้างยั้งข้าวแยกออกมาจากบ้าน

สำหรับการจัดรูปแบบชุมชนนั้นเดิมชาวกูยอาศัยเป็นกลุ่มๆ บ้านสร้างอยู่ใกล้ชิดกันมากแทบจะไม่มีรั้วบ้านเลย ลักษณะบ้านที่สร้างอยู่เป็นกลุ่มนี้จึงสะดวกต่อการปกครองเป็นคุ้ม เช่นการจัดคุ้มบ้านตามวัน ได้แก่ คุ้มวันอาทิตย์ คุ้มวันจันทร์ คุ้มวันอังคาร คุ้มวันพุธ ตามลำดับของวันประจำสัปดาห์ เพื่อประโยชน์ต่อการแบ่งภาระหน้าที่ดูแล ทำบุญตักบาตรของวัดประจำหมู่บ้านต่อมารัฐได้เข้ามามีบทบาทต่อรูปแบบการปกครองเสียใหม่ เพื่อจุดประสงค์ความมั่นคงของชาติในระดับท้องถิ่น หมู่บ้านชาวกูย อาทิ บ้านแตล อำเภอสี่พระยา จังหวัดสุรินทร์ ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากคุ้มเป็นเขต แต่ละเขตจัดให้มีหัวหน้าเขตคอยดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ชื่อแต่ละเขตจะเรียกตามเหตุการณ์ของเขต เรียกตามลักษณะภูมิประเทศหรือตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เช่น เขต ๑ อุดมศักดิ์พัฒนา เขต ๒ พิรุณใต้ เขต ๓ สระปุนสามัคคี เขต ๔ ศรีจอมพล เขต ๕ กมลเมฆา เขต ๖ ประชาสามัคคี เขต ๗ ศิริศรีนคร เขต ๘ อมรเมืองใหญ่ เขต ๙ ศาลเจ้าพ่อ เขต ๑๐ รุ่งเรืองสุขชาติ เขต ๑๑ สันติสุข เขต ๑๒ มิตรสัมพันธ์ เขต ๑๓ การท่าเรือ เขต ๑๔ กมลรัตนรมย์ เขต ๑๕ สำโรงใต้ เขต ๑๖ สำโรงเหนือ เป็นต้น

๒.๒๒.๗.๗ อาหารการกิน

ชาวกูยรับประทานข้าวเจ้าเป็นหลัก อาหารที่พบว่ารับประทานเป็นประจำในหลายๆ ที่ คือ พริกตำและแกงกบหรือกบอย่าง กับข้าวเหล่านี้จะรับประทานกับพืชผักตามรั้วเท่าที่หาได้ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะปลูกผักสวนครัว เช่น ผักชี กะเพรา ต้นหอม ไร่รับประทานเอง นอกจากกบแล้วกับข้าวอาจจะเป็นสัตว์หรือแมลงที่จับได้ในท้องถิ่นนั้น เช่น เขียด กิ้งก่า เอมอย่างสับและตำพริก หนูนานาเอามากบ้าง อย่างบ้าง ฐู่เท่าหรืองูตามทุ่งนาเอามาสับทำแกงคั่ว มดแดงที่ทำรังตามต้นสะแก ต้นมะม่วง เอามาคั่วตำพริกใส่พริก มะนาว น้ำปลา กะปิ หรือเอามาคั่วใส่เกลือ ไข่มดแดงมักจะรับประทานดิบๆ หรือบางคนอาจเอามาต้ม ตำพริก แมงอินูน หรือเรียกว่า “กันเจียงเจียง” (แมงข้าง) อยู่ตามใบอ่อนของต้นจบก เอามาคั่วตำพริกหรือต้มแกง แมงกุดจี หรือที่เรียกว่า “กันอิมโงง” อยู่ตามซี้ควายก็เอามาทำรับประทานได้เช่นกัน

นอกจากนี้ ชาวกูยยังมีการเลี้ยงหมู วัว ควาย เป็ด ไก่ ทั้งไว้รับประทานและจำหน่าย ในเวลาที่จัดงานพิธี เช่น วันเซ่นผีบรรพบุรุษ วันบวช มักจะมีการลัมควายและฆ่าหมู เพื่อใช้ในการประกอบอาหาร

การรับประทานอาหารดิบยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชาวกูยที่นิยมดื่มสุรา อาหารดิบที่บริโภคกันนั้น ได้แก่ กุ้งตัวเล็ก ปลาชิวตัวเล็กๆ ที่เรียกว่า “กาพู่” นำมาทำลาบ ตีหมึก เป็นอาหารดิบซึ่งนิยมผสมกับสุรา นอกจากนี้ ก็มีปลาร้าซึ่งนิยมบริโภคดิบ

^{๙๕}เครือจิต ศรีบุญนาถ และคณะ, **ผ้าไหมในวิถีชีวิตไทยกูยและไทยเขมร**, (สุรินทร์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๓๖).

ผู้หญิงสูงอายุส่วนมากจะเคี้ยวหมากและพลู และมีการปลุกต้นพลูกันมาก นอกจากนี้ยังมีการเก็บลูกไม้ชนิดหนึ่งมาเคี้ยวกับหมากและพลู เรียกว่า “ปลัย การ” ^{๙๖} /plajkaar/

๒.๒๒.๘ โครงสร้างวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

ชาวภูยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง ลัทธิผีวิญญาณสูง เมื่อเจ้าลาวกลุ่มพระวอพระตาอพยพจากนครเวียงจันทน์เข้ามาบริเวณลุ่มน้ำชี ในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๔ มีเอกสารพื้นเมืองยโสธรกล่าวว่า “พบแต่พวกที่เป็นเจ้าป่าเขา และลำน้ำต่างๆ จนมีการรบราฆ่าฟันก่อนที่จะลงหลักแหล่งได้ ต่อมาหลังจากที่พวกลาวเข้าสู่บริเวณอีสานตอนใต้และมีชีวิตอาศัยอยู่ร่วมกับพื้นที่ของกลุ่มชาวภูย ชาวภูยได้มีการปรับตัวอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะการยอมรับศาสนาพุทธเข้ามาปฏิบัติและผสมผสานศาสนาพุทธปะปนเกี่ยวกับความเชื่อผี เห็นได้จากบริเวณวัดของหมู่บ้านชาวภูยมีศาลปู่ตา (ยะจั้ง) ตั้งอยู่ทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีการสร้างศาลปู่ตาริมหนองน้ำ สระน้ำธรรมชาติ บริเวณที่มีต้นไม้ขนาดใหญ่ บริเวณที่เป็นปราสาทขอมโบราณ ภายในศาลปู่ตานี้จะมีไม้ที่ชาวภูยตกแต่งลักษณะเป็นรูปคนเพศชาย เพศหญิง และมีบริวารเป็นช้าง ม้า ปืน ดาบ หอก บางแห่งพบว่ามีการพัฒนาแกะสลักเป็นก้อนหิน และปัจจุบันได้พัฒนาเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นแทนสัญลักษณ์เช่นนี้ ชาวภูยเชื่อว่าเป็นตัวแทนบรรพบุรุษ ดังนั้นศาลปู่ตาจึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน แต่ละปีชาวบ้านจะทำพิธีบูชาเช่นสรวง โดยมีพ่อจ่าเป็นผู้นำกล่าว และชาวภูยอื่นตั้งใจฟังเกี่ยวกับการรับทราบวิญญาณของบรรพบุรุษที่สถิตอยู่กับศาลปู่ตาหรือแหล่งธรรมชาติ การกระทำพิธีของชาวบ้านร่วมกันจะทำพิธีในราวเดือนหกหรือราวเดือนพฤษภาคมของทุกๆ ปี นอกจากนี้การเช่นสรวงก็จะทำพิธีในวันสำคัญอื่นๆ ก็ได้ เช่น การเช่นสรวงเมื่อปีใดเกิดฝนแล้ง หรือในงานเทศกาลของหมู่บ้าน ของเช่นสรวงก็มีข้าวปลาอาหาร หัวหมู เหล้า ยาสูบ หมากพลู เนื้อความที่กล่าวในพิธีส่วนใหญ่มักจะเป็นการขอให้ลูกหลานอยู่ดีมีสุข มีฝนตกต้องตามฤดูกาล หรือถ้าชาวบ้านถูกเกณฑ์ไปรับราชการทหารได้ไปออกศึกสงครามก็ให้มีความปลอดภัย เป็นต้น

นอกจากนี้ ชาวภูยที่ประกอบอาชีพเลี้ยงช้าง หรือจับช้างมาฝึกให้เป็นช้างบ้าน จะมีพิธีเช่นสรวงศาลผีปะกำก่อนออกไปจับช้าง สำหรับหมู่บ้านที่หยุดการเลี้ยงช้างบริเวณที่เก็บผีปะกำ ก็จะกลายเป็นศาลปู่ตาตามบรรพบุรุษของตระกูล และจะมีการเช่นสรวงในเดือน ๓ ของทุกปี และมีการละเล่นแกลมอญอะจิง คือการฟ้อนรำประกอบเครื่องเล่นมีกลอง แคน โดยมีจุดประสงค์เพื่อรักษาคนป่วย ซึ่งชาวภูยที่เคยเลี้ยงช้างมาก่อนเชื่อว่าผีบรรพบุรุษที่สถิตอยู่ในผีปะกำเป็นผู้กระทำที่ลูกหลานไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของบรรพบุรุษ ดังนั้น การรักษาด้วยการละเล่นแกลมอญอะจิงเป็นวิธีที่รักษาให้แก่ผู้ป่วยได้อีกวิธีหนึ่ง

นอกจากความเชื่อเรื่องผีสาងแล้ว ยังปรากฏว่าชาวภูยให้ความสำคัญทางด้านไสยศาสตร์ เรียกว่า “ถัม” เพื่อรักษาคนป่วย มีการทำนายหรือเสี่ยงทายด้วยฝากระปุกปูน ด้วยวิธีแกว่งเหนือข้าวสารหรือบนฝ่ามือ เรียกว่า “โบล” การไล่ผีออกมาจากร่างผู้ป่วยด้วยวิธีเป่าผงชันใส่ไฟชี้ได้เพื่อให้

^{๙๖}สมทรง บุรุษพัฒน์, การซ้ำในเรื่องเล่าภาษาภูย, มอญ-เขมรศึกษา, หน้า ๒๒, ๑๔๙-๑๖๒.

ไฟลูกใหม่ใกล้ๆ กับคนเจ็บป่วยเรียกว่า “บรวล” การส่องดูสาเหตุให้แก่ผู้ป่วยด้วยไขไก่ เรียกว่า “ซิลแหลม” ตลอดทั้งความเชื่อที่ไม่ให้ผู้ชายทอดผ้าเพราะเชื่อว่าหมาจะขบอ้นทะ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีพิธีกรรมการแห่ตะกวดจากบ้านกู อำเภอรามบุรี จังหวัดศรีสะเกษ มาปล่อยที่ปู่ตาบ้านตรึม ตำบลบ้านตรึม อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์ หรือการแห่ตะกวดจากปู่ตาบ้านตรึมด้วยเกวียนมาปล่อยที่ปู่ตาบ้านแตล โดยเชื่อว่าจะเกิดฝนตกและสามารถใช้น้ำทำการเกษตร ทั้งนี้ชาวกูยในหมู่บ้านดังกล่าวถือว่า “ตะกวดคือสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์”

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวกูย มีประเพณีต่างๆ ไป เช่น ประเพณีสะเดาะเคราะห์ทำได้ทุกเดือน อาจารย์ผู้ต้องกำหนดฤกษ์ยามให้ ประเพณีการสู่ขวัญ เช่น สู่ขวัญคนป่วย ผู้บวชสึกใหม่ คู่แต่งงาน ผู้กลับจากปลดประจำการทางราชการทหาร ผู้ประสบเคราะห์ การสู่ขวัญนี้ชาวกูยเรียกว่า “กะเยียรเวีย” ประเพณีต่างๆ ในรอบปี เช่น แซนยะจู้ (เช่นบอกกล่าวปู่ตา) มียะจู้ดุง (เจ้าที่บ้าน) ยะจู้ไซ (เจ้าที่ไร่) เป็นต้น

๒.๒๒.๙ พิธีกรรม ประเพณี ที่สำคัญของชาวกูย

ชาวกูยมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติตลอดมา ธรรมชาติเป็นตัวกำหนดในการสร้างวิถีชีวิตประจำวัน โดยสะท้อนออกมาในแง่ความเชื่อจึงเกิดมีพิธีกรรมในสังคมของชาวกูย คือ การกล่อและกล่อม “กล่อ” แปลว่า เล่น คือการเล่นออ เล่นมอตนเอง เป็นการเชิญวิญญาณบรรพบุรุษมาทำการบวงสรวงให้เกิดสวัสดิมงคล หลีกเลี่ยงจากเจ็บไข้ได้ป่วย จะเล่นเฉพาะในวันอังคารเท่านั้น เพราะถือว่าวันอังคารเป็นวันแข็ง การเล่นออเล่นมอนี้แตกต่างกันตรง “เครื่องแต่งครุ” ส่วนวิธีนั้นคล้ายคลึงกัน

การเล่นออ เป็นการละเล่นของชาวกูยอีกอย่างหนึ่ง มีจุดประสงค์เพื่อให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ที่เจ็บป่วย ส่วนมากเล่นหลังฤดูเก็บเกี่ยว มีเครื่องแต่งครุ เช่น ขนม ข้าวต้ม ผ้าชิ้น ๑ ผืน ผ้าสไบ ๑ ผืน กระจก หวี แป้ง กรวยขันห้า ขันแปด รูป เทียน ไขไก่ ๑ ฟอง เหล้า ๑ ขวด และเงิน ๒๔ บาท เครื่องแต่งครุเหล่านี้วางบนถาด

สิ่งสำคัญที่สุด คือ ดนตรี เครื่องดนตรีมีแคนเป็นหลัก นอกจากนี้ก็มีกลอง โทน และพิณ หมอแคนต้องมีความสามารถเป่าแคนได้เร้าใจ ถ้าหมอแคนไม่ดีวิญญาณที่เชิญก็ไม่เข้ามา

ในการเล่นผู้ที่ป็นหัวหน้าหรือ “ครุบา” จะเริ่มก่อน ครุบาส่วนมากเป็นผู้หญิงที่มีอายุ การสืบทอดตำแหน่งของครุบาสืบทอดตามลำดับอาวุโส เมื่อครุบาเชิญวิญญาณบรรพบุรุษเข้ามาแล้ว โดยสังเกตอาการสั่นของครุบาแสดงว่าวิญญาณเข้ามาแล้ว (อาการเช่นนี้เหมือนกับการเล่น “มะมีวด” ของเขมร) ลูกน้องถึงจะลงเล่น เมื่อวิญญาณเข้ามาก็จะมีการฟ้อนและรำเป็นคำ

“พะหย่า” มีข้อที่น่าสังเกต ครุบามักจะถามลูกน้องว่ามาจากบ้านไหน เมืองไหน ลูกน้องก็จะตอบว่า มาจากเมือง “ตาตุม” เมืองตาตุมเป็นที่สิงสถิตของวิญญาณเหล่านั้น (กูยพูดว่ามาจากเมืองคำทองถ้าขึ้นบ้านใหม่)

ที่น่าสนใจอย่างหนึ่งก็คือ การพูดของวิญญาณ แทนที่จะพูดเป็นภาษากูยกลับพูดเป็นลาวทุกคำ คงเป็นลักษณะการเลียนแบบและการซึมเข้าหากันของความเชื่อ

การเล่นมออะจิง เครื่องแต่งครุของการเล่นมอนอกจากจะมีสิ่งต่างๆ เหมือนกับการเล่นออลแล้วยังมีสิ่งต่อไปนี้อีก คือ ชั้นเงิน ชั้นทอง กรวยใบตองใส่รูปและดอกไม้ ช้าง ม้า ที่ทำด้วยไม้ยอทาด้วยขมิ้น มีคาน ปืน ธนู และหน้าไม้ เครื่องแต่งครุเหล่านี้จะวางบนชั้นที่ใช้ต้นกล้วย ๔ ต้น เป็นเสาหลักแล้วเอาไม้เสียบเป็นชั้นๆ ประกอบด้วยข้าวตอก ดอกไม้สวยงาม

วิธีเล่นผู้เล่นจะนั่งเป็นวงล้อมเครื่องครุเมื่อวิญญาณเข้ามาก็จะพ้อนรำเหมือนกัน แต่เมื่อใกล้เลิกก็มีการแย่งช้างแย่งม้าเกิดขึ้น โยจับผู้ชายที่ไปรวมพิธี ๓ - ๔ คน เป็นโจรแย่งช้างแย่งม้าจากผู้เล่น ผู้เล่นก็จะถือช้างถือม้าร้อนไปร้อนมา ฝ่ายโจรก็จะเข้าแย่งเวลาผู้เล่นเพลอ ถ้าโจรคนไหนถูกจับได้ก็จะถูกรุมลงทัณฑ์ทุบตี แต่ถ้าโจรแย่งช้างแย่งม้าไปได้ผู้เล่นก็จะต้องเสียค่าไถ่ถอนเป็นเหล่า ๑ ขวด และเงิน ๑๒ บาท เมื่อเล่นพอสมควรแล้วก็จะถึงตอนออก การแสดงอาการจะเหมือนกันหมด คือพนมมือตัวสั้นแล้วชูมือทั้งสองข้างสลัดไปมา

กุกกับช้าง

พิธีกรรมและความเชื่อสำคัญเป็นลักษณะเฉพาะตัวอย่างหนึ่งของชาวกูย ได้แก่ พิธีกรรมความเชื่อในการเลี้ยงช้าง โดยเฉพาะในกลุ่มชาวกูยที่เรียกว่า “กุกตำแเรีย” (กุกเลี้ยงช้าง) ซึ่งมีพื้นเพอยู่ที่บ้านตากกลาง ชาวกูยเหล่านี้มีความสามารถในการคล้องช้างป่านำมาเป็นสัตว์เลี้ยง สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

อุปกรณ์ที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของชาวกูยในการไปคล้องช้างคือ “เชือกปะกำ” ที่ทำด้วยหนังควายแห้ง เชือกปะกำถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ครูบาอาจารย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เชื่อกันว่าผีปะกำสามารถบันดาลให้โชคดีหรือโชคร้ายในการคล้องช้างได้ จึงต้องนับถือเชือกปะกำและมีข้อปฏิบัติต่อเชือกปะกำอย่างเคร่งครัด เช่นห้ามเหยียบ ห้ามผู้หญิงที่ไม่ใช่สายโลหิตในตระกูลแตะต้องหรือขึ้นไปในศาลปะกำซึ่งเป็นที่เก็บรักษาปะกำ ศาลนี้มีลักษณะคล้ายศาลผีบรรพบุรุษแยกออกจากตัวบ้าน

เนื่องจากการคล้องช้างเป็นงานที่เสี่ยงอันตราย ก่อนออกเดินทางต้องมีการหาฤกษ์ยามและทำพิธีกรรมที่ศาลปะกำ โดยหมอช้างจะทำพิธีถวายเครื่องเช่นสรวงผีปะกำ การทำพิธีอย่างถูกต้องจะช่วยให้การคล้องช้างสำเร็จและปลอดภัย

ขณะเดินทางไปคล้องช้างหมอช้างจะต้อง “เข้าปะกำ” ซึ่งเป็นการตั้งสัจจะสาบานต่อกันก่อนจับช้าง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เช่น ห้ามยุ่งเกี่ยวกับผู้หญิงขณะออกเดินทางไปคล้องช้าง ห้ามพูดเท็จหรือมีความลับต่อกัน และข้อปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มกุกตำแเรียคือต้องพูดจากันด้วยภาษาป่าหรือภาษาผีปะกำ ในขณะที่ถกรยาและบุตรของหมอช้างก็ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับอย่างเคร่งครัดเช่นกัน เช่น ห้ามคนอื่นมาพักโดยเด็ดขาด ห้ามใช้ขมิ้นหรือเครื่องหอมประพินผิว ผัดหน้า ทาแป้ง ห้ามคนในบ้านไปนอนหรือพักค้างคืนบ้านอื่น เป็นต้น

เมื่อเดินทางไปถึงบริเวณที่จะคล้องช้าง ผู้ที่เคยกระทำผิดหรือทำบาปจะต้องสารภาพบาปกับหมอเผ่าหรือครูบาใหญ่ และหมอเผ่านี้จะทำพิธี “ประสะ” ให้หมดมลทิน ชาวกูยเชื่อว่าผู้ที่เคยมีการกระทำผิดอาจก่อให้เกิดผลร้ายต่อผู้กระทำหรือผู้ร่วมเดินทาง จึงต้องมีพิธีล้างบาปเสียก่อน

เมื่อทำพิธีชำระโทษให้ผู้กระทำผิดเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว หมอเฒ่าจะทำพิธีเปิดป่า (เบิกไพร) เป็นการขออนุญาตเจ้าป่าเจ้าเขาก่อนจะเข้าไปจับช้าง จากนั้นจะไปหาที่เหมาะสมเพื่อตั้งค่ายพักแรม และครุบาใหญ่หรือหมอเฒ่าจะเช่นเจ้าป่าเจ้าเขาดลอดจนผีป่าแล้วทำพิธีก่อกองไฟศักดิ์สิทธิ์ หรือ “กองกำพวด” ซึ่งเชื่อว่าคุ้มครองทุกคนมิให้เป็นอันตราย เมื่อได้ที่ตั้งค่ายพักแรม ครุบาใหญ่จะทำพิธีเบิกป่าเพื่อขอความคุ้มครองจากผีป่า หลังจากนั้นจึงออกเที่ยวหาโขลงช้างป่า ชาวภูยมีความเชี่ยวชาญในการตามรอยหาโขลงช้างป่ามาก สามารถคาดคะเนถึงความเก่าใหม่ ขนาด และจำนวนของช้างได้อย่างแม่นยำ เมื่อพบช้างป่าแล้วครุบาใหญ่หรือหมอเฒ่าจะทำพิธี “สะปะช้างป่า” เพื่อปัดรังควานไล่ผีป่าที่เรียกว่า “มะเร็งกงเวียร” ออกจากตัวช้างป่าโดยใช้กิ่งไม้หรือผ้าขาวม้า

เมื่อได้เวลากลับบ้าน ครุบาใหญ่จะหาฤกษ์เพื่อปล่อยหมอช้างออกจาก “เข้าปะกำ” โดยทำพิธีร่ายมนต์บอกกล่าวแก่เทพยดา ผีป่า ผีตง ว่าได้สำเร็จภารกิจแล้วจะพากันกลับบ้าน มีการกล่าวสรรเสริญเทพยดาอารักษ์และผีป่า เมื่อเดินทางใกล้หมู่บ้าน หมอช้างจะผูกช้างไว้นอกบ้านและนำช้างต่อกับเชือกปะกำเข้าไปในหมู่บ้าน นำเชือกปะกำไปเก็บที่ศาลปะกำ ทำพิธีขอบคุณผีปะกำ หมอเฒ่าจะเอาด้ายมาผูกข้อมือเรียกขวัญหมอช้างทุกคน ช้างที่จับมาได้จะแบ่งส่วนให้เจ้าของช้างต่อ หมอช้างควาญช้าง ช้างที่คล้องมาได้เมื่อฝึกให้เชื่องและสามารถทำงานได้ดีก็จะนำไปใช้ประโยชน์ต่างๆ^{๙๗}

๒.๒๒.๑๐ เครื่องแต่งกายของชาวภูย

ชาวไทยภูยที่อาศัยอยู่ในบริเวณอีสานตอนล่าง มีการไปมาหาสู่กันระหว่างกลุ่มไทยเขมร ไทยลาวอยู่เสมอ จนทำให้เกิดการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรม เหตุนี้เองเสื้อผ้าเครื่องกายของชาวไทยภูยส่วนใหญ่จึงมีลักษณะเหมือนกันกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกันบ้างและยังคงเอกลักษณ์บางอย่างของชาวไทยภูยไว้ เช่น ในเขตตำบลแตล อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ยังพบลายผ้าภูยที่บ่งบอกลักษณะทางด้านหัตถกรรมทอผ้าที่ชัดเจน คือ ผ้าโตะภูย นิยมนุ่งใส่เวลาทำงานบ้านหรือนุ่งใส่เวลาไปทำไร่ทำนา ส่วนผ้าตะแนะภูย และผ้าเตียนภูย เป็นผ้าที่ถอดลวดลายจากความคิดที่ปรากฏอยู่ตามธรรมชาติมาคิดใส่ให้เกิดลวดลายที่สวยงาม ผ้านี้จะนุ่งใส่ในงานพิธีที่สำคัญทั้งงานมงคลและงานอวมงคล ในเรื่องสี่สันชาวไทยภูยนิยมสีดำหรือสีเข้ม เช่น สีมืดมะขาม โดยเฉพาะผ้าถุงส่วนใหญ่จะเป็นสีมืดมะขาม และสวมเครื่องประดับที่ทำด้วยเงิน

๒.๒๒.๑๑ การแต่งกายของสตรีชาวภูย

เสื้อ ตัดเย็บด้วยผ้าไหมยกดอก (ผ้าเก็บ) สีดำ แขนยาว ปีกแขวหรือขามมดแดงด้วยด้ายสีขาว สีแดงและสีเหลือง สลับตามแนวตะเข็บของเสื้อ เช่น ตะเข็บข้าง ตะเข็บวงแขน รอบคอ สิบเสื่อ ด้านหน้า และชายเสื้อ

ผ้าถุง ผ้าถุงของสตรีชาวภูยแบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นหัวซิ่น (อัมเป็ล) ตัวซิ่น เป็นไหมควบ (หะจิกระวี) ลิ่นซิ่น (ยั้งเก็บ กะบูล)

^{๙๗} สมทรง บุรุษพัฒน์, สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงสะกอ, หน้า ๒๓.

หัวซิ่น (อัมเป็ล) เป็นผ้าไหมสีแดงครั้ง กว้างประมาณ ๑๐ นิ้ว ขิดลายด้วยไหมสีขาว แดง เหลือง และดำ สลับสี สลับลายคั่นเป็นระยะๆ

ตัวซิ่น (กะจิกะวี) เป็นผ้าไหมควบ คือ การนำเอาไหมสองสีมาพันเกลียวให้เป็นเส้นเดียวกันเมื่อนำมาทำเป็นผืนผ้า จะเกิดการสะท้อนแสงมากขึ้น มีริ้วลายเป็นทางยาวคล้ายกับผ้าอันลุษิ์มของชาวไทยเขมร และซิ่นคั่นของไทยลาว

ตีนซิ่น (ยิงเก็บ กะบูล) เป็นผ้าไหมลายทางยาว ประกอบด้วยไหมสีขาว ดำ แดง ตามลำดับ สีดำจะกว้างกว่าสีแดงและสีขาว เมื่อนำมาต่อกันตัวผ้านุ่งจะกลายเป็นลายพาดขวาง การต่อเข้ากับตัวซิ่น ให้เอาด้านสีขาวต่อ

การนุ่งผ้าของสตรีชาวกูย นุ่งทับด้านหน้าเหมือนกับการนุ่งโดยทั่วไป แล้วดึงหัวซิ่นให้ยาว ออกมาเป็นชายพก เป็นการอวดฝีมือลายขิดอันสวยงาม ประณีตของหัวซิ่นด้วย

ผ้าโพกศีรษะ (สะไบเจียดตรุย) เป็นผ้าที่มีขนาดกว้างประมาณ ๘๐ เซนติเมตร ยาว ๑๕๐ เซนติเมตร ขานครุยยาวข้างละประมาณ ๓๐ เซนติเมตร ทอด้วยไหมน้อยสีแดง ทอขิดเป็นลวดลายต่างๆ เช่น ลายขอ ฟันหวาย จั่ว ดอกมะเขือ ดาว และลายเกล็ดหางตะกวด ที่ชายครุยประดับด้วยลูกปัดหลากสี ชาวไทยกูยจะใช้ในโอกาสงานบุญประจำปี เช่น งานบุญบั้งไฟ งานบวช เป็นต้น ผ้าโพกศีรษะนี้อาจใช้ผ้าสไบพาดบ่าก็ได้

๒.๒๒.๑๒ การแต่งกายของชายไทยกูย

การแต่งกายของชายไทยกูย เป็นแบบเรียบง่ายมีเครื่องแต่งกายหลักอยู่ ๓ ชิ้น คือ ผ้านุ่ง ไหมครบ (หะจิกกะน้อบ) สำหรับนุ่งแบบโจงกระเบน ทอด้วยไหมน้อยที่พันเกลียว (กะนีว) จากไหมสองสีให้เป็นเส้นเดียว นิยมสีแดง สีทอง และสีเขียว ชายผ้าทั้งสองข้างจะขิดลายไว้อย่างสวยงาม ขนาดของผ้ายาวประมาณ ๔ - ๕ เมตร ผ้าชนิดนี้นอกจากใช้เป็นผ้านุ่งแล้วยังใช้เป็นผ้าคลุมศพด้วย จึงต้องจัดหาไว้ทุกครัวเรือน

ผ้าโสร่ง เป็นผ้าไหมที่ทอลายตารางใหญ่ มีสีเขียว แดง เหลือง ดำ ทั้งนี้แล้วแต่ช่างทอจะคิดประดิษฐ์ลวดลาย สลับสีให้ได้สัดส่วนสวยงาม ใช้สำหรับนุ่งอยู่กับบ้าน ทำงานบ้าน หรือไปงานพิธีสำคัญ

ผ้าขาวม้า ทอผ้าไหมเป็นลายทางยาว บางครั้งทอสลับสีเป็นตาหมากรุก จุดเด่นของผ้าขาวม้า คือ การขิดลายที่ชายผ้าขาวม้าทั้งสองข้าง มีลายซ่าง ลายม้า และเรือ เป็นต้น สลับด้วยลายขอ ฟันหวาย ดาว ให้กลมกลืนและสวยงาม

สำหรับเสื้อ เป็นเสื้อผ้าแกบสีดำ ผาด้านหน้า คอกลม ติดกระดุมเงิน ในปัจจุบัน การทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมเริ่มลดน้อยลง ชาวกูยส่วนใหญ่นิยมที่จะซื้อด้ายจากตลาดมาทอเพราะสะดวกกว่า หมู่บ้านที่ยังคงมีการทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมอยู่และพบมากที่สุด คือ บ้านตรึมแตล อำเภอศีขรภูมิ บ้านสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ บ้านตากแดด อำเภอเมือง ตามลำดับ

๒.๒๒.๑๓ โครงสร้างทาสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมความเป็นอยู่

ชาวเขมรถิ่นไทยมีวิถีชีวิตเรียบง่าย รักความสงบ ให้ความสำคัญแก่ครอบครัวที่อาวุโสกว่า ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ หน่อมสาวรุ่นใหม่ที่ว่างจากการทำไร่ทำนา จะเดินทางไปรับจ้างทำงานในตัวเมืองหรือในเมืองหลวง และเมื่อถึงฤดูเพาะปลูกก็จะเดินทางกลับภูมิลำเนา เพื่อประกอบอาชีพหลักของตน เด็กชายจะได้รับการฝึกให้ทำงานนอกบ้าน เช่น งานในท้องไร่ท้องนา ส่วนเด็กหญิงจะได้รับการสั่งสอนอบรมให้ทำงานภายในบ้าน เช่น การปรุงอาหาร การเย็บปักถักร้อย และงานทอผ้า

โดยทั่วไปครอบครัวชาวเขมรถิ่นไทยเป็นครอบครัวใหญ่ คือ มีการอยู่ร่วมกันหลายๆ ครอบครัวในบ้านหลังเดียว ครอบครัวหนึ่งๆ อาจประกอบด้วย ตา ยาย (หรือปู่ ย่า) ลุง ป้า (หรืออา) พ่อ แม่ พี่ น้อง ลูก หลาน อยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก ครอบครัวชาวเขมรถิ่นไทยมีโครงสร้างเหมือนกับครอบครัวชาวไทยพื้นเมืองทั่วไป คือ มีพ่อบ้านเป็นหัวหน้าครอบครัว พ่อบ้านเป็นผู้ทำงานเพื่อหาเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว ส่วนแม่บ้านจะเป็นผู้ดูแลความเรียบร้อยของกิจกรรมต่างๆ ภายในบ้าน โดยทั่วไปชาวเขมรถิ่นไทยจะให้ความสำคัญหรือให้เกียรติแก่เพศชายในการดำเนินกิจกรรมหรือตัดสินใจในเรื่องต่างๆ

เอกสารของจีนในสมัยราชวงศ์จิ้น (Chin Dynasty) และราชวงศ์เหลียง (Liang Dynasty) กล่าวไว้ว่า “คนไทยในอาณาจักรฟูนันหน้าตาน่าเกลียด ผิวดำ ผมหยิก ไม่สวมใส่เสื้อผ้าและรองเท้า ปลูกบ้านยกพื้นสูง มีการกีฬาชนไก่และชนสุกร มีการค้าขายทอง เงิน และผ้าไหมกับจีน มีอาชีพเพาะปลูก มีแหล่งน้ำใช้ร่วมกัน มีการโกนหนวดและผมในระหว่างการไว้ทุกข์ มีประเพณีประกอบพิธีบูชาเทพเจ้าบนยอดเขา” จากหลักฐานดังกล่าว ถ้าชาวฟูนันเป็นบรรพบุรุษของชาวเขมรสมัยปัจจุบันจริง อย่างที่นักประวัติศาสตร์ส่วนมากเชื่อกัน ก็นับว่าวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวฟูนันและชาวเขมรในปัจจุบันมีส่วนคล้ายกันพอสมควร เช่น ลักษณะผิวพรรณของชาวเขมร (ซึ่งไม่ใช่ชาวเขมรผสมไทยหรือจีน) จะมีผิวก่อนข้างดำและผมหยิก มีอาชีพเพาะปลูก มีการไว้ทุกข์ด้วยการโกนผมและมีประเพณีขึ้นเขา เช่น ที่เขาสวาย จังหวัดสุรินทร์ และที่เขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

อย่างไรก็ดี แม้ว่าวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขมรถิ่นไทยในชนบท มีลักษณะคล้ายคนไทยในท้องถิ่นทั่วไป ถ้าเปรียบเทียบกับชาวเขมรในประเทศกัมพูชาแล้ว ความเป็นอยู่ ประเพณี และความเชื่อต่างๆ ของชาวเขมรถิ่นไทยจะมีส่วนคล้ายกับชาวเขมรในประเทศกัมพูชา เช่น ลักษณะของบ้านชั้นเดียวใต้ถุนสูง พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด การตาย การแต่งงาน การนับเวลา วัน เดือน ปี การเชื่อเรื่องโชคลาง ฤกษ์ยาม การรักษาโรคแบบพื้นบ้าน การประกอบอาชีพ การละเล่นต่างๆ ตลอดจนอุปนิสัยส่วนบุคคล เป็นต้น

๒.๒๒.๑๔ อาหาร

อาหารหลักของชาวเขมรถิ่นไทย คือ ข้าวเจ้า (ซึ่งไม่เหมือนกับชาวอีสานทั่วไปที่กินข้าวเหนียว) ส่วนอาหารพื้นเมืองที่เป็นที่รู้จัก คือ “ปราเฮาะ” (ปลาร้าเขมร) ปลาจ่อม ปลาแห้ง ปลาอย่าง ปลาต้ม น้ำพริกจิ้มผัก เนื้อสัตว์ ผัก อาหารดังกล่าวจัดเป็นอาหารที่นิยมบริโภคในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ยังมีการนำวัตถุดิบที่หาได้ตามธรรมชาติมาประกอบอาหารที่จัดเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง เช่น แกงปูใส่เผือก (ละแวกะตาม) แกงกล้วย (ซันลอร์เจกัจ) แกงหอย (ซันลอร์กะเจา) แกงมะละกอ (ซันลอร์ละฮอง) ยำปลาจ่อม (เยียมแตร์ยปรัย) ยำไข่มดแดง (เยียมปวงอังกรอง) ยำดักแด้ (เยียมเตา ตือ) ต่ำสมอ (เบาะสมอ) ต่ำมะเขือ (เบาะต้อบ) เป็นต้น อาหารที่นิยมบริโภคควบคู่ไปกับอาหารคาว ได้แก่ อาหารหวานต่างๆ หรือที่เรียกว่า ปังแอม เช่น ข้าวต้มใบมะพร้าว (อันซอมซาเลาะโลม) ขนมกัันตาราง (นมกัันตาราง) ขนมมูก (นมมูก) ขนมกัันต้อรอม (นมกัันต้อรอม) ขนมสะบันงา (นมกะบอล) ขนมนางเล็ด (นมเนียงเล็ด) ขนมไส้มะพร้าว (นมโกรัจ) เป็นต้น

สำหรับอาหารที่ใช้ในประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร ในจังหวัดสุรินทร์ จัดว่าเป็นอาหารที่ต้องใช้ฝีมือในการประกอบเป็นพิเศษ อาหารที่เป็นเอกลักษณ์ในพิธีแต่งงานประกอบด้วย เนื้อหมู เส้นหมี่ วุ้นเส้น พักเขียว พักทอง วัตถุดิบเหล่านี้สามารถนำไปประกอบอาหารหลายอย่าง เช่น แกงหน่อไม้ดอง ต้มจืดกระดูกหมู เนื้อหมูทอดหรือย่าง แกงหมูพักทอง แกงจืดวุ้นเส้น ผัดหมี่ แกงเผ็ดพักเขียว อาหารเหล่านี้เป็นอาหารมงคลสำหรับเลี้ยงแขกหรือที่มาร่วมงานอาหารเช่นนี้บรรพบุรุษเสียชีวิตนิสยเจ้าบ่าวเจ้าสาวแล้วถวายพระ สาเหตุที่ชาวเขมรเลือกอาหารเหล่านี้ในพิธีแต่งงาน มาจากความเชื่อที่ว่าหมูเป็นอาหารในโอกาสพิเศษ เพราะในสมัยก่อนนั้นเนื้อหมูหายากไม่อาจรับประทานได้ทุกวัน ดังนั้น การประกอบอาหารจากเนื้อหมูจึงเป็นการแสดงถึงฐานะของผู้จัดงานด้วย และเชื่อว่าเส้นหมี่วุ้นเส้นเป็นเส้นสายใยเชื่อมโยงไมตรีของผู้ครองเรือน ให้รักกันยั่งยืน และมีอายุยืน พักเขียวคือความร่ำรวยเงินเพราะพักเขียวหมายถึงเงิน ส่วนพักทองหมายถึงทอง พักเขียวและพักทองจึงแทนความเชื่อของชาวเขมรร่ำรวยเงินทอง ส่วนในงานศพนั้นนิยมแกงกล้วย ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน โดยเมื่อมีคนตายเจ้าภาพจะนำผลกล้วยดิบ ซึ่งใช้กล้วยดิบทุกชนิดยกเว้นกล้วยตานีมาแกงกับกะทิ ใส่เนื้อไก่เนื้อหมูหรือเนื้อวัวชนิดใดชนิดหนึ่ง แต่นิยมใช้เนื้อไก่เพราะเป็นสัตว์เลี้ยงประจำบ้านที่หาได้ง่าย แกงกล้วยนี้ถือเป็นอาหารสำหรับเลี้ยงแขกในงานศพโดยเฉพาะ เพราะมีความเชื่อว่าเป็นการตัดสายสัมพันธ์ระหว่างผู้ตายกับญาติมิตรที่ยังมีชีวิตอยู่ สำหรับอาหารในประเพณีวันสารท (แซนโฎนตา) นิยมใช้ปลาอย่าง หมูย่าง ไก่ย่าง หมูต้ม และข้าวต้มใบมะพร้าว เป็นต้น

ส่วนเครื่องต๋มนี้ ชาวเขมรถิ่นไทยนิยมต๋มสุรา (เหล้าโรง) ผู้ชายชาวเขมรถิ่นไทยนิยมต๋มสุรามาก และพิธีกรรมต่างๆ ในวัฒนธรรมชาวเขมรถิ่นไทยจะต้องใช้สุราเป็นเครื่องประกอบพิธีด้วย คือ การใช้สุราเพื่อการสื่อสารระหว่างลูกหลานที่มีชีวิตอยู่กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

๒.๒๒.๑๕ การแต่งกาย

ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า ในสมัยโบราณชาวพูนันไม่นุ่งห่มเสื้อผ้า (ประมาณ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว) จนกระทั่งอารยธรรมของชาวอินเดียเข้ามาในแถบนี้ จึงได้มีวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าฝืนเดียว ซึ่งเรียกเป็นภาษาเขมรว่า ซำปิวต (sampuet) Briggs (๑๙๕๑) ได้กล่าวไว้ว่า ในสมัยพูนันนั้นเมื่อโกณฑัญญะซึ่งเป็นพราหมณ์จากอินเดีย มาพบนางทิวเย ธิดาพญานาค นางไม่ได้นุ่งผ้าโกณฑัญญะได้อาใจมานุ่งให้เธอ และทั้งคู่ได้แต่งงานกันและเป็นปฐมกษัตริย์แห่งพูนัน การที่โกณฑัญญะมานุ่งให้ทิวเยถือเป็นการเริ่มแรกของวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวเขมร ซึ่งมีการนุ่งผ้าฝืนเดียวและเปลือยส่วนบนทั้งชายและหญิง ดังเห็นได้จากภาพจำลองตามปราสาทขอมทั่วไป

การแต่งกายแบบพื้นเมืองของชาวเขมรถิ่นไทยในปัจจุบันนั้น ถ้ามีงานออกนอกบ้านผู้ชายจะสวมเสื้อคอกลม แขนสั้น – ยาว แล้วแต่โอกาส นุ่งโสร่งไหมมีผ้าขาวม้าคาดเอว สำหรับหญิงสาวสวมเสื้อคอกระบอก ที่เรียกว่า คอแหลมหรือคอกลม แขนกระบอกสั้นหรือยาวหรือสามส่วน เสื้อตีเกล็ดรัดรูป นุ่งผ้าถุงไหมซึ่งทำไว้ใช้ในครอบครัว ถ้าอยู่บ้านจะนุ่งผ้าที่ทำงานง่าย ๆ เช่น ผ้าสะมอ สาคุ ตรุย สะแนก อันลวยซิม ฯลฯ ถ้าไปในงานต่างๆ จึงจะใช้ผ้าที่สวยงามทอเย็บ เช่น ผ้าโฮล ปะกาปกุน ปะกาจันท์ ละเบิก เรียดจะเวียด สะโรงแขวยอัมปรุม กะนิว ตังเกาะ ฯลฯ ผู้ที่สูงอายุนิยมห่มผ้าสไบขนูดเล็ก (ผ้าลายลูกแก้ว) โดยเฉพาะเวลาไปทำบุญที่วัด ผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทยเป็นผ้าที่มีลวดลายและสีสันทึบเป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่มชนซึ่งสวยงามมาก ผ้าไหมพื้นเมืองที่มีชื่อ คือ ผ้าโฮล ผ้าอัมปรุม ผ้าซิน (มัดหมี่) ผ้าสาคุ ผ้าสมอ ผ้าละเม็ก ผ้าขนูดเล็ก เป็นต้น

เครื่องประดับของชาวเขมรถิ่นไทย ส่วนมากจะเป็นเครื่องเงิน ซึ่งเรียกในภาษาพื้นเมืองว่า ประเก้อม (ประคำ) โดยมีการเอาเม็ดประเก้อมแบบต่างๆ มาร้อยเป็นสร้อยคอ สร้อยแขน เป็นเครื่องประดับ ส่วนที่หูนั้นใส่ตุ้มหูที่เรียกว่า “กะจอน” หรืออีกแบบหนึ่งเรียกว่า “ตะเกา” มีก้านงอห้อยลง ถ้าตะเกาคู่ไหนมีข่อยระย้าห้อยตั้งตั้งอยู่ด้วยเรียกว่า “ตะเการะยา” ที่นี้จะมีสวมแหวนแบบเรียบๆ คาดเข็มขัดเงิน

ในปัจจุบันนี้เครื่องแต่งกายที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหม และเครื่องประดับเงิน กำลังเป็นที่นิยมกันอย่างมาก สตรีชาวเขมรถิ่นไทยแต่งกายด้วยผ้าไหมและประดับเครื่องเงินในโอกาสต่างๆ เช่น งานมงคล งานบุญ และงานเทศกาลต่างๆ

ความเชื่อและประเพณี ความเชื่อเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะความเชื่อในรูปของศาสนาและอำนาจเหนือธรรมชาติหรือภูตผีวิญญาณต่างๆ (Animism) เป็นระบบความเชื่อพื้นฐานที่มีมานานในสังคมทุกแห่ง และยังถือเป็นระบบที่ใช้ในการรักษาภูตผีหรือเทพยดาด้วยวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความเชื่อในเรื่องการนับถือผีอยู่ก่อนที่วัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาแบบพราหมณ์และพุทธจะเข้ามามีอิทธิพลต่อผู้คนในดินแดนแถบนี้ และหลังจากการเข้ามาของศาสนาพราหมณ์และพุทธแล้ว การนับถือผียังมีสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้^{๘๘}

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ แต่ละสังคมจึงมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป มนุษย์ได้เรียนรู้วิธีการดำรงชีวิตซึ่งแตกต่างจากสัตว์อื่นๆ มนุษย์จึงเรียนรู้ที่จะจัดระเบียบชีวิตให้เจริญขึ้น อยู่ดี กินดี มีความสะดวกสบาย รู้จักแก้ปัญหา นอกจากนั้นมนุษย์มีการถ่ายทอดการเรียนรู้เป็นวิถีชีวิตหรือเป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิต มนุษย์เกิดในสังคมใดก็จะเรียนรู้และซึมซับในวัฒนธรรมของสังคมที่ตนเองอยู่อาศัย ดังนั้นวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจึงแตกต่างกัน วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือวัดหรือเป็นสิ่งที่กำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของแต่ละสังคมได้อีกวิธีหนึ่งด้วย ขณะเดียวกันวัฒนธรรมยังกำหนดความเป็นอยู่ของคนในชุมชน วัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและความก้าวหน้าของแต่ละสังคมได้ด้วย หากสังคมใดมี

^{๘๘} สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ, แผนงานวัฒนธรรมกับความเสถียรสุขภาพ, ๒๕๖๑

วัฒนธรรมที่ดงามและเหมาะสม สังคมนั้นย่อมเจริญก้าวหน้า ตรงกันข้ามหากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่ล้ำหลัง สังคมนั้นก็มักประสบปัญหาในการพัฒนาสังคม^{๙๙}

มนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์ในโลกต่างก็มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน มนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์เป็นสัตว์สังคมต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่ กลุ่ม ชุมชน และเมื่ออยู่รวมกันก็จำเป็นต้องมีแบบแผนในการดำเนินชีวิตร่วมกัน มีกติกาของสังคมที่ต้องปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข วิธีการดำรงชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้นนี้เรียกว่าวัฒนธรรม วัฒนธรรมของแต่ละสังคมนั้นๆ มีแนวคิดและการปฏิบัติที่เป็นของตนเอง มีลักษณะเฉพาะของสังคมนั้นๆ ซึ่งแสดงออกทางด้านภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย การหาอยู่หากิน การสร้างที่อยู่อาศัย และระบบความเชื่อ ประเพณีต่างๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของคนต่าง วัฒนธรรมจะช่วยให้มนุษย์ชาติเข้าใจกันมากขึ้น^{๑๐๐}

๒.๒๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมใจ ศรีหาล้า วิจัยเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ข้า - บรู: การสร้างและการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์พบว่าพรมแดนทางชาติพันธุ์ของกลุ่มได้ลางเลือนไปท่ามกลางการผสมผสานทางวัฒนธรรม และสังคมที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะวัฒนธรรมลาวอีสาน ที่มีความโดดเด่นโดยมีผลต่อการสร้าง ปรับเปลี่ยน และผลิตซ้ำทางอัตลักษณ์อย่างต่อเนื่อง ภายใต้สถานการณ์การปฏิสัมพันธ์ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ชาวบรูเลือกใช้วัฒนธรรมบางอย่างมาเป็นกลไกในการผลิตซ้ำในด้านอัตลักษณ์ของกลุ่มตน โดยผูกโยงประวัติศาสตร์ของการมีเชื้อสายขอมกับหลักฐานจากประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การสร้างภาพตัวแทนของกลุ่มใหม่ในฐานะผู้มีอำนาจ โดยการอาศัยกลไกการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ และการสร้างเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ ก้าวขึ้นสู่การมีอำนาจทางการเมือง และทางเศรษฐกิจ เงื่อนไขที่สำคัญที่มีผลต่อการสร้างและการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มได้แก่ สถานการณ์ในการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ภายใต้สำนักทางประวัติศาสตร์ และอยู่ภายใต้องค์การทางการเมืองใหม่ที่ตนเองสังกัดหรือรัฐชาติไทย^{๑๐๑}

เสกสรร สรรสรพิสุทธิ์ วิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ของไทยลื้อและการปรับตัวเพื่ออยู่รอดภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม: กรณีศึกษาบ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่พบว่าชาวไทลื้อในชุมชนบ้านแม่สาบได้ตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ในอาณาจักรล้านนามาเป็นเวลานาน และได้ยึดถือเอาการปลูกข้าวเป็นวิถีหลักในการดำรงชีพ ดังนั้น “ข้าวกับควาย” จึงอาจถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ในทางวัฒนธรรมของชาวบ้านแม่สาบ ชาวไทลื้อมีความเชื่อเกี่ยวกับผีในฐานะที่เป็นสิ่งสูงสุดซึ่งสถิตอยู่กับทุกสิ่ง

^{๙๙} พัทธา สายหู, *กลไกของสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๑๐๐} ถาวร พู่เฟื่อง, *ชาวเขา ตานานชนเผ่าต่างวัฒนธรรม*, (เชียงใหม่: นันทกานต์ กราฟิค การพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๖๐.

^{๑๐๑} สมใจ ศรีหาล้า, *กลุ่มชาติพันธุ์ข้า-บรู: การสร้างและการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์*. (ม.ป.พ. ๒๕๕๐), หน้า ๘.

ในชีวิตและธรรมชาติ ดังนั้นระบบความเชื่อ พิธีกรรมและค่านิยมของคนในชุมชนจึงถือว่าการแสดงออกของคุณธรรมสูงสุด และในขณะเดียวกันก็มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของชาวบ้านในการผลิตทางเศรษฐกิจ การปฏิวัติรื้อจัดการหน่วยผลผลิต ตลอดจนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล^{๑๐๒}

พรณี มามาตร์และคณะ, กระบวนการสร้างการคงอยู่ของอัตลักษณ์สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์ดารอั้งในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย พบว่า ชาวดารอั้งเป็นผู้มีความศรัทธาอย่างแก่กล้าแต่พระพุทธศาสนา ทุกวันพระชาวดารอั้งผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงจะไปถือศีลและสวดมนต์ภาวนาตลอดทั้งคืน ผู้ใหญ่ในครอบครัวจะทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้สามารถปฏิบัติตามแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณี สามารถใช้ภาษาดารอั้งในการสื่อสารกัน การแต่งกายด้วยชุดดารอั้งจะพบเห็นเฉพาะคนแก่เท่านั้น ส่วนหนุ่มสาวจะสวมเฉพาะไปทำบุญที่วัดหรือไปร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานของรัฐ พิธีกรรมบางอย่างมีการหยิบยืมจากวัฒนธรรมอื่นมาใช้ เช่น การแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ซึ่งใช้พิธีกรรมแบบคนในท้องถิ่น ปัจจุบันชาวดารอั้งหันมารับประทานอาหารแบบคนในท้องถิ่น เนื่องจากซื้อขาย ரசชาติถูกปาก ส่วนอาชีพของชาวดารอั้งได้ปรับเปลี่ยนไปจากอดีตซึ่งเดิมเคยปลูกชา แต่ปัจจุบันชาวดารอั้งที่มีอาชีพปลูกสั้ประรด

ส่วนกระบวนการสร้างการคงอยู่ของอัตลักษณ์สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์ดารอั้งในสังคมวัฒนธรรมพหุวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ใช้รูปแบบสร้างการรับรู้ในเรื่องการมีบรรพบุรุษร่วมกัน (The Primordialist model) ใช้ภาษาดารอั้งในการสื่อสารกัน นับถือศาสนาพุทธซึ่งเป็นสิ่งที่ฝังแน่นอยู่ในการระลึกถึงของชาวดารอั้งโดยผ่านการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation) จากคนรุ่นปู่ ย่า สู่คนรุ่นหลาน^{๑๐๓}

รศ.ดร. สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ข้อมูลวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์: แนวทางสู่การจัดการที่วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า การวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์จะเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงทางวัฒนธรรม ซึ่งจะกลายมาเป็นข้อมูลวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ความมุ่งหมายของข้อมูลวัฒนธรรมอาจจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ทุนวัฒนธรรม ผลการวิจัยวัฒนธรรมและผู้ใช้วัฒนธรรมเท่าที่ผ่านมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ

๑. ผลการวิจัยวัฒนธรรมในอดีตเป็นการเน้นข้อมูลวัฒนธรรมที่แสดงถึงการแสวงหาคำว่าความรู้ทางวัฒนธรรม

๒. ผลงานวิจัยวัฒนธรรมในปัจจุบันเป็นการพัฒนาวัฒนธรรม

๓. ผลการวิจัยอนาคตเป็นการใช้วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา ดังนั้น ข้อมูลวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ควรมีความมุ่งหมายที่ต้องการข้อเท็จจริงของการใช้วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา

^{๑๐๒} เสกสรร สรรสพิสุทธิ์, อัตลักษณ์ของไทลื้อและการปรับตัวเพื่ออยู่รอดภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๐๓} พรณี มามาตร์ และคณะ, กระบวนการสร้างการคงอยู่ของอัตลักษณ์สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์ดารอั้งในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

ทั้งนี้ เราอาจจะกล่าวได้ว่า ข้อมูลวัฒนธรรมที่ต้องการนั้น จะต้องตอบสนองความต้องการของชุมชนนั้นเอง

ในขณะเดียวกันเมื่อกล่าวถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมักจะเน้นในด้านการใช้ภาษา พิธีกรรมและพลังความคิดและภูมิปัญญา โดยการประพฤติปฏิบัติตามวิถีที่แตกต่างกันกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ มีผลงานหลายเรื่อง que แสดงถึงการธำรงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นอย่างดี โดยมีการสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายโยงใยความเป็นชาติพันธุ์ของตน ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนของเป็นความหลากหลายทางชาติพันธุ์^{๑๐๔}

บัญญัติ สาลี ได้กล่าวถึง กูย หรือ กวย ว่า กูย เป็นคำเรียกชื่อ ตัวเองของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ด้านภาษา วัฒนธรรมและวิถีชีวิตอาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำโขง และเทือกเขาพนมดงรัก นักภาษาศาสตร์จัดภาษากูยอยู่ตระกูลออสโตรเอเชียติก สาขามอญ-เขมร^{๑๐๕}

บุรณเซน สุขคุ้ม และธนพล วียาลิงห์ ได้กล่าวถึง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกูยว่า กูยเป็นกลุ่มที่ได้อพยพจาก ตอนเหนือของอินเดียมาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเขมรและเมืองจำปาศักดิ์ของลาว พงศาวดาร เมืองละแวกได้กล่าวถึงพระเจ้าธรรมราชาผู้ครองนครธม ได้ทรงขอความช่วยเหลือจากกองทัพกูย ให้ส่งทหารไปช่วยปราบกบฏ เมื่อปราบเสร็จทั้งสองฝ่ายได้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ชาวกูยเข้ามา ค้าขายกับอยุธยาระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ เป็นช่วงที่ปกครองตนเองเป็นอิสระแถบเมืองกัมโปงสมคิดกับลาวในปัจจุบัน ปัจจุบันพบว่ามีชาวกูยประมาณ ๕๐,๑๘๐ คน ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตั้งหลักแหล่งแถบเมืองสาละวัน เมืองสะหวันเขต เมืองเซโดน เมืองจำปาศักดิ์ มีชาวกูยในประเทศเขมรประมาณ ๑๕,๔๘๕ คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมืองเสียมเรียบ กัมปงโทมสตั้งตรง ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์กูยในเขมรแบ่งเป็น กูยอันตรากูยเตรา กูยมะโอ กูยมะโล ในประเทศไทยได้ตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือแถบเมืองศรีสะเกษ สุรินทร์ กระจายในบุรีรัมย์ อุบลราชธานี มหาสารคาม^{๑๐๖}

ชินฤทัย กาญจนะจิตรา การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของข้าราชการพลเรือนสามัญ พบว่า เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพชีวิตของข้าราชการตามตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตทั้ง ๔ มิติ คือ มิติด้านส่วนตัว มิติด้านการทำงาน มิติด้านสังคมและมิติด้านเศรษฐกิจ สามารถสรุปผลตัวชี้วัดตามเกณฑ์มาตรฐานดังนี้

^{๑๐๔}รศ.ดร. สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, “ข้อมูลวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์: แนวทางสู่การจัดการจัดทำแผนที่วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น”, วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๔ (๑) (มกราคม-เมษายน ๒๕๔๗): หน้า ๑๓๔-๑๔๖.

^{๑๐๕}บัญญัติ สาลี, การปรับตัวชาวกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและในการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดน ไทย-กัมพูชา กรณีศึกษาของจอม สุรินทร์, รายงานการวิจัย, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) นโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ (ฝ่าย ๑), ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๐๖}บุรณเซน สุขคุ้ม และธนพล วียาลิงห์, วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กูยจังหวัด ศรีสะเกษ, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

มิติด้านส่วนตัว พบว่า อยู่ในเกณฑ์ที่ดี (พิจารณาจากร้อยละของ ข้อมูล ที่ส่วนใหญ่มากกว่า ครึ่งหนึ่งจะอยู่ในกลุ่มตามเกณฑ์ไปจนถึงสูง กว่าเกณฑ์) โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพตนเองของข้าราชการ อายุ ๔๐ ปี ขึ้นไป ทั้งชายและหญิงที่คำนึงถึงการป้องกันโรค โดยมีการตรวจสุขภาพ ประจำปีพร้อมทั้ง ตรวจวัดระดับน้ำตาลในเลือดเพื่อหาการเป็นโรคเบาหวาน นอกจากนี้ พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรค เช่น การสูบบุหรี่ พบว่า ข้าราชการเกือบร้อยละ ๘๐ ไม่เคยสูบบุหรี่ ส่วนสุขภาพจิตที่ดีเป็นตัว ชีวัดสำคัญต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของข้าราชการ ซึ่งจากตัวชีวัดความ สามารถในการจัดการปัญหาในชีวิตข้าราชการ พบว่า เกณฑ์มาตรฐาน ที่ข้าราชการสามารถจัดการกับปัญหาในชีวิตได้ มีร้อยละ ๑๗.๗ อย่างไรก็ตาม พบว่า ข้าราชการถึงร้อยละ ๘๑.๓ สามารถจัดการกับปัญหาในชีวิตได้ในระดับที่มากถึงมากที่สุด (หมายถึงระดับที่สูงกว่าเกณฑ์)

มิติด้านการทำงาน เป็นมิติสำคัญที่จะส่งเสริมคุณภาพชีวิต ข้าราชการไปสู่ในระดับที่ดีขึ้น โดยพบว่า ในภาพรวมของมิติด้านการ ทำงานอยู่ในระดับที่ดี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทุกตัวชีวัดจะมี ข้าราชการ มากกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในระดับเดียวกับเกณฑ์มาตรฐานหรือสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แต่พบว่า มีบางตัวชีวัดที่มีข้าราชการตกอยู่ในระดับต่ำกว่า เกณฑ์ในสัดส่วนที่ควรให้ความสนใจ ได้แก่ การเลื่อน ตำแหน่งอย่าง ยุติธรรม การให้รางวัล ยกย่องและพิจารณาความดีอย่างยุติธรรม การมี เส้นทางก้าวหน้าในหน้าที่การงาน หน่วยงานมีการบริหารคนด้วย ความเป็นธรรม การได้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับสิทธิที่ตนพึงมีพึงได้ อย่างเสรีและหน่วยงานมีวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันอย่างอบอุ่น โดยที่ ตัวชีวัดเหล่านี้อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ประมาณร้อยละ ๒๐ ของ ข้าราชการที่ตอบแบบสอบถาม

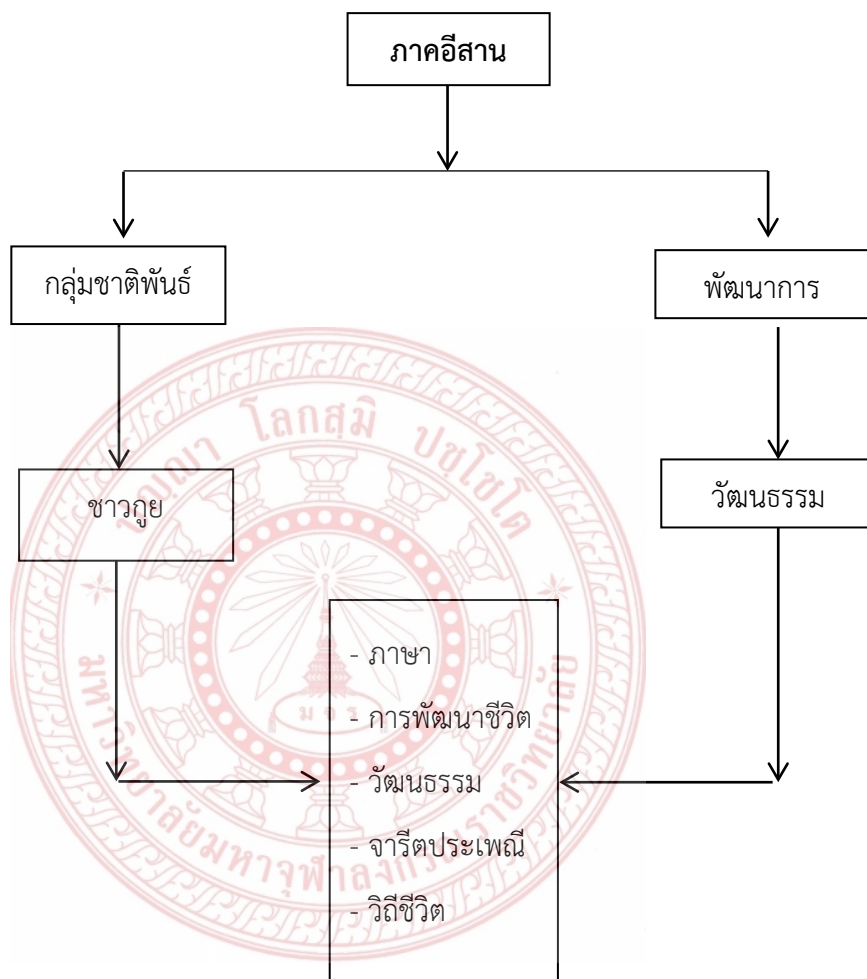
มิติด้านสังคม ส่วนใหญ่จะเป็นตัวชีวัดที่เกี่ยวข้องกับสังคมการทำงาน เนื่องจากชีวิตการทำงาน มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนด คุณภาพชีวิต ดังนั้น ในมิติสังคมจึงเป็นการเน้นถึงความสัมพันธ์ ของ คนในหน่วยงาน ความผูกพันกับงาน และการสื่อสารภายในหน่วยงาน โดยเกณฑ์มาตรฐานของ ตัวชีวัดในมิติสังคมของข้าราชการมีค่าอยู่ ระหว่างร้อยละ ๒๑-๔๕ ซึ่งในส่วนที่อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ พบเป็น สัดส่วนที่สูงกว่าระดับต่ำกว่าเกณฑ์หลายเท่า นั่นคือ ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลของข้าราชการ อยู่ในระดับที่น่าพอใจ มีเพียงตัวชีวัดการ เข้าร่วมกิจกรรมในสถานที่ทำงาน ชุมชน และสังคมที่พอกอาศัย เท่านั้นที่ พบเพียงร้อยละ ๒๐.๒ ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

มิติด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีตัวชีวัดที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ๒ ตัว ได้แก่ ความเพียงพอของ ค่าตอบแทนในการดำรงชีวิต และการไม่มีหนี้สิน ที่ต้องผ่อนชำระ โดยพบว่า มีข้าราชการถึงร้อยละ ๖๒.๘ และ ๘๔.๗ ตามลำดับ ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงาน สถิติแห่งชาติและผลจากการสนทนากลุ่มที่พบว่าภาวะด้านเศรษฐกิจที่เป็นปัญหาในกลุ่มข้าราชการ โดยส่วนใหญ่คือ ภาระหนี้สิน และค่าตอบแทนที่ไม่เพียงพอกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน^{๑๐๗}

^{๑๐๗} ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา กาญจนา ตั้งชลทิพย์ ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ สุภรต์ จรัสสิทธิ์ พอดตา บุญยติธณะและวรรณภา อารีย์, **คุณภาพชีวิตคนทำงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ**, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๑), หน้า บทคัดย่อ.

๒.๒๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

บทนี้เป็นกรนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สํารวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูยในภาคอีสานใน ๓ จังหวัด คือ ศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์บ้านตระเคียน ต.สำโรงภาพ อ.สำโรงภาพเป็นต้นนอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและกำหนดการศึกษาเป็นเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์(Interview) ที่มีโครงสร้างแน่นอน ในส่วนของความสอดคล้องของยุทธศาสตร์การพัฒนา ผู้วิจัยนำวิธีการวิจัยมาปรับใช้ ดังนั้นเพื่อให้การวิจัยบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย
- ๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๕ การสร้างเครื่องมือ
- ๓.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๑ รูปแบบวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย เป็นการวิจัยในเชิงเอกสาร (Document Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) โดยศึกษากลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด หลักการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประกอบงานวิจัยแล้วโดยใช้วิธีแบบผสมผสานดังนี้

๑. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Document) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุมภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์แสดงให้เห็นแนวคิด หลักการ ความเป็นมา การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๒. การศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

๓. ทำการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรม

๔. วิเคราะห์ประกอบในงานวิจัยทั้งที่เป็นเอกสารและข้อมูลภาคสนามแล้วนำเสนองานวิจัยเชิงพรรณนา

๕. สรุปผลการศึกษาที่ให้เห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูโยใน ๓ จังหวัด คือ จังศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์บ้านตระเคียน ต. สำโรงภาพ อ.สำโรงภาพ

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ใน ๓ จังหวัด คือ ศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์บ้านตระเคียน ต. สำโรงภาพ อ. สำโรงภาพของประเทศไทยได้แก่

๓.๒.๑ ผู้นำเผ่าภูโยใน ๓ จังหวัด ๑๐ รูป/คน

๓.๒.๒ คณะกรรมการดำเนินงานของภูโยใน ๓ จังหวัด ๑๕ รูป/คน

๓.๒.๓ ชนเผ่าภูโยทั่วไปใน ๓ จังหวัด ๓๐ รูป/คน

รวมทั้งหมด จังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๕๕ รูป/คน

ตารางที่ ๒.๑ บัญชีรายชื่อประชากรกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสัมภาษณ์จังหวัดบุรีรัมย์

ชื่อ -สกุล	อายุ	ที่อยู่	อาชีพ	หมายเหตุ
กลุ่มผู้นำ				
๑. นางอ้วน มงคลดี	๕๓	เลขที่ ๑ ม.๓ บ้านโคกวัด ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. นางพรม บุญทา	๔๐	เลขที่ ๑๖๓ ม.๓ บ้านโคกวัด ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	ผช.ผู้ใหญ่ ๆ
๓. นายสุขจิตร์ ศาลางาม	๖๐	เลขที่ ๖๓ ม.๔ บ้านโคกวัด ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	ผู้กำนัน
กรรมการ				
๑. นายทองสุข สารงาม	๖๐	เลขที่ .....ม.๔ บ้านโคกวัด ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	
๒. นายบุญจันทร์ จันทร์ศรี	๔๘	เลขที่ ..... ม.๔ บ้านโคกวัด ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	
๓. นายสมจิตร์ อินสำราญ	๖๐	เลขที่ .....ม.๔ บ้านโคกวัด ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์		
๔. นายแอม นบมอบ	๗๑	เลขที่ ๖๗ ม.๓ บ้านโคกวัด ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	

ชื่อ -สกุล	อายุ	ที่อยู่	อาชีพ	หมายเหตุ
๕. นายทวี สมโสก	๕๘	เลขที่ ๗๕ ม.๓ บ้านโคกวัด ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	
ชนชาติพันธุ์ยกทั่วไป				
๑. นายเนย จันทร์งาม	๗๓	เลขที่ ๘๑ ม.๑ บ้านสนามชัย ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	
๒. นางสมภาร ทุ่มมาศ	๖๘	เลขที่ ๑๑๒ ม.๑๑ บ้านสนามชัย ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	-	
๓. นายป้อม สืบสุนทร	๕๒	เลขที่ ๖๔ ม.๑ บ้านสนามชัย ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	
๔. นายคำ จำเริญดี	๖๖	เลขที่ ๑๓๔ ม.๔ บ้านปลัดมุ่มต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	
๕. นายสมัย จำเริญดี	๖๓	เลขที่ ๑๑๗ ม.๔ บ้านปลัดมุ่ม ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	
๖. นายบุญ งามสง่า	๕๖	เลขที่ ๒๘ ม.๔ บ้านปลัดมุ่ม ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	
๗. นางเลิงฤทธิ์ จันทคาม	๕๘	เลขที่ ๗๒ ม.๓ บ้านโคกวัด ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	
๘. นายตั้ง ดวงแก้ว	๘๐	เลขที่ ๑๐๓ ม.๓ บ้านโคกวัด ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	ทำนา	

ตารางที่ ๒.๒ บัญชีรายชื่อประชากรกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสัมภาษณ์จังหวัดศรีสะเกษ

ชื่อ -สกุล	อายุ	ที่อยู่	อาชีพ	หมายเหตุ
กลุ่มผู้นำ				
๑. พระครูชาคร ธรรมคุณ	๖๔	วัดบ้านกู่ ต.กู่ อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	พระ	เจ้าอาวาส
๒. นายธนากร พรหมลิ	๔๐	เลขที่ ๒๑๔ ม.๑ ต.กู่ อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	ทำนา	หัวหน้า ศูนย์การ เรียนรู้ฯ
๓. นายทงศักดิ์ นรดี	๕๓	เลขที่ ๑๑๔ ม.๑ ต.กู่ อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	ทำนา	ผู้กำนัน
กรรมการ				
๑. นางชมพู่ แก้วละมุล	๔๖	เลขที่ ๑๑๒/๑ ม.๑ ต.กู่ อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	ทำนา	

ชื่อ -สกุล	อายุ	ที่อยู่	อาชีพ	หมายเหตุ
๒. นางสาวสนธิ์ นรดี	๕๐	เลขที่ ๑๑๔ ม.๑ ต.กุ่ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	ทำนา	
๓. นายรังสรรค์ พวงพันธ์ุ	๕๐	เลขที่ ..... ม.๑ ต.กุ่ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	ทำนา	
๔. นายชรินทร์ แหวนเงิน	๔๔	เลขที่ ๑๑๓ ม.๑ ต.กุ่ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	ทำนา	
๕. นายยอด แก้วละมุล	๕๕	เลขที่ ๒๐๒ ม.๑ ต.กุ่ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	ทำนา	ทายก
ชนชาติพันธุ์กุ่มทั่วไป				
๑. นางสาวมาน แหวนเงิน	๗๓	เลขที่ ๕๙/๒ ม.๑ ต.กุ่ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	ทำนา	
๒. นายแหล่ ศรีทธาธรรม	๙๑	เลขที่ ๕๕/๒ ม.๑ ต.กุ่ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	-	กระจำ
๓. พระวราภรณ์ ธรรมวิโร	๔๓	วัดบ้านกุ่ม ต.กุ่ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	พระ	
๔. พระวีรพงษ์ อินทปัญญา	๒๓	วัดบ้านกุ่ม ต.กุ่ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	พระ	
๕. นายกะ แหวนเงิน	๖๕	เลขที่ ๑๐๔ ม.๑ ต.กุ่ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	ทำนา	
๖. นางแก้ว ละมุล	๗๖	เลขที่ ๑๒๔ ม.๑ ต.กุ่ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	ทำนา	
๗. นางจันมา แหวนเงิน	๖๕	เลขที่ ๑๑๔ ม.๑ ต.กุ่ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ	ทำนา	

ตารางที่ ๒.๓ บัญชีรายชื่อประชากรกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสัมภาษณ์จังหวัดสุรินทร์

ชื่อ -สกุล	อายุ	ที่อยู่	อาชีพ	หมายเหตุ
กลุ่มผู้นำ				
๑. นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม	๕๐	เลขที่ ๑๐๒ ม.๙ บ้านตะเคียน ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. พระครูอุปถัมภ์ วรคุณ	๔๐	วัดบ้านตะเคียน ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	พระ	เจ้าอาวาส
๓. นายลิ้นทอง สมนาค	๕๒	เลขที่ ๑๘๗ ม.๙ บ้านตะเคียน ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	

ชื่อ -สกุล	อายุ	ที่อยู่	อาชีพ	หมายเหตุ
กรรมการ				
๑. นายบุเลิศ ชญาทอง	๔๖	เลขที่ ๘๘ ม.๙ บ้านตะเคียน ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	
๒. นายมนทอง สมนาค	๔๘	เลขที่ ๑๖๘ ม.๙ บ้านตะเคียน ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	
๓. นายฐนกร บุราคร	๕๒	เลขที่ ๔๐ ม.๑๒ บ้านตะเคียน ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์		
๔. นางปราณี บำรุงจิต	๖๐	เลขที่ ๙ ม.๑๒ บ้านตะเคียน ต.สำโรง ทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	
๕. นางละออง สมนาค	๕๖	เลขที่ ๕ ม.๙ บ้านตะเคียน ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	
ชนชาติพันธุ์กุ่มทั่วไป				
๑. นางวิไลวรรณ พินิจกุล	๕๖	เลขที่ ๑๐๔ ม.๑ ต.หมื่นศรี อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ครู	
๒. นางอุไรวรรณ สิงงานุสรณ์	๔๔	เลขที่ ๓๓/๑ ม.๑ ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	
๓. นางสมจิตร สุขคุ้ม	๕๖	เลขที่ ๙๕ ม.๙ ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	
๔. นางริน สุขคุ้ม	๗๐	เลขที่ ๖ ม.๙ ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	
๕. นายสมหวัง ชญาทอง	๕๘	เลขที่ ๑๗๓ ม.๙ ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	
๖. นางทองก้อน สมก้อน	๗๙	เลขที่ ๕ ม.๙ ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	
๗. นางสมเชื้อ สุขคุ้ม	๖๓	เลขที่ ๖ ม.๙ ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ. สุรินทร์	ทำนา	

๓.๓ ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการทำวิจัย ๓ จังหวัด คือ หมู่บ้านกุ่ม ตำบลกุ่ม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา บ้านโสกวัด ตำบลสนามชัย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์และ บ้านตะเคียน ต.สำโรงทาบ อ.สำโรงทาบ จ.สุรินทร์ เป็นต้น อันเป็นจังหวัดที่เก่าแก่และมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณพื้นที่ๆ เป็นจังหวัดศรีสะเกษแห่งนี้ เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณแห่งหนึ่งของภาคอีสานและเป็นพื้นที่ที่มีการก่อตั้งมาแต่ดั้งเดิมและเป็นผู้สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชาวกุ่มตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

๓.๔ เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้นถือว่ามีความสำคัญและมีบทบาทเป็นอย่างยิ่งในการวิจัย การใช้เครื่องมือที่ขึ้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะของพฤติกรรมที่ต้องการวัด ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านขบวนการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว
๒. การสังเกตการณ์ การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งเป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนในกิจกรรมด้วย
๓. สมุดบันทึกในการลงภาคสนาม
๔. กล้องถ่ายภาพเพื่อถ่ายเก็บหลักฐานในการวิจัย
๕. เครื่องบันทึกเสียง

๓.๕ การสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

- ๓.๕.๑ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัย และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วร่างแบบสัมภาษณ์
- ๓.๕.๒ แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ผู้สัมภาษณ์ได้กำหนดประเด็นคำถามสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์
- ๓.๕.๓ นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจหรือประเมินถึงความเหมาะสมขอเนื้อหา
- ๓.๕.๔ ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
- ๓.๕.๕ นำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักตามที่กำหนดไว้

๓.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๖.๑ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเฝ้าพันธุ์ อุตสาหกรรมในประเทศไทยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๓.๖.๒ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการที่เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยและบูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรของกลุ่มชาติพันธุ์ในชาติไทยโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์

๓.๖.๓ ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างในเขตจังหวัดทั้ง ๓ จังหวัด

แบบสังเกต (Observation) การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต โดยแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ดังนี้

- ๓.๖.๓.๑ รวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม
- ๓.๖.๓.๒ รวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และสังเกตการณ์
- ๓.๖.๓.๓ รวบรวมเรียงเรียงข้อมูลจากสนทนาเป็นรายบุคคล

๓.๖.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖.๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเฝ้าพันธุ์ อุตสาหกรรมลักษณะในประเทศไทยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๓.๖.๔.๒ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการที่เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยและบูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรของกลุ่มชาติพันธุ์ในชาติไทยโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์

- ๓.๖.๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์
- ๓.๖.๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการณ์
- ๓.๖.๔.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม
- ๓.๖.๔.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์รายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูลไม่ว่าจะเป็นตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเป็นการใช้การตีความแล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา (interpretations) เพื่ออธิบายแนวคิดในพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยใน ๓ จังหวัด คือ ศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์สรุปผลการวิจัยและแนะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยเนื้อหาการวิจัยนั้นได้แบ่งออกเป็นเป็น ๕ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อมูลบริบทของชุมชน

ตอนที่ ๓ วัฒนธรรมชุมชนของชนชาติพันธุ์ชาวกูย

ตอนที่ ๔ การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

ตอนที่ ๕ ข้อเสนออื่นๆ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า

๑.๑ ผู้นำเผ่ากูยใน ๓ จังหวัด ๑๐ รูป/คนส่วนมากผู้นำเผ่าจะมีอายุตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยที่กำลังสร้างสรรการพัฒนา

๑.๒ คณะกรรมการดำเนินงานของกูยใน ๓ จังหวัด ๑๕ รูป/คนจะมีทั้งเพศชายและเพศหญิงที่เป็นคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนนั้นๆ

๑.๓ ชนเผ่ากูยทั่วไปใน ๓ จังหวัด ๓๐ รูป/คนการไปสัมภาษณ์ในครั้งผู้ให้ข้อมูลทั่วไปก็จะมีอายุตั้งแต่ ๓๐ ปี ขึ้นไป ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็จะมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมของเผ่าในชุมชนๆ

ตอนที่ ๒ ข้อมูลบริบทของชุมชนข้อมูลทั่วไป

ตำบลกู อำเภอปรางค์กู จังหวัดศรีสะเกษเป็นตำบลที่เกิดขึ้นเก่าแก่ ตั้งมานานแล้ว โดยได้แยกออกมาตั้งเป็นอำเภอปรางค์กูเดิมขึ้นอยู่กับอำเภอขุขันธ์ ต่อมาได้แยกออกมาเป็นอำเภอปรางค์กู โดยตั้งเป็นชื่อตำบลเนื่องจากมีปราสาทชื่อว่า “ปราสาทปรางค์กู” แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๗ หมู่บ้าน

พื้นที่: สภาพทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ในฤดูฝนน้ำจะหลากมาท่วมบริเวณนา ทำให้เกิดการเสียหาย ราษฎรประกอบอาชีพทำนาเกษตรอาศัยน้ำฝน ถ้าปีไหนฝนไม่ตกเกษตรกรจะอพยพแรงงานไปประกอบอาชีพนอกเขตพื้นที่

เขตพื้นที่:

ทิศเหนือ ติดกับ ต.ตุม, ต.สวาย อ.ปราสาท จ.ศรีสะเกษ

ทิศใต้ ติดกับ อ.สังขะ จ.สุรินทร์

ทิศตะวันออก ติดกับ ต.พิมาย, ต.คู อ.ปราสาท จ.ศรีสะเกษ

ทิศตะวันตก ติดกับ อ.สังขะ จ.สุรินทร์

อาชีพ: อาชีพหลัก ทำนาอาชีพเสริม รับจ้าง

สาธารณูปโภค: ทุกหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ น้ำใช้ น้ำบาดาลส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่

การคมนาคม: เดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว รถจักรยานยนต์ รถยนต์โดยสารประจำทาง ระยะทางจากอำเภอ ๑๘ กิโลเมตร

ผลิตภัณฑ์: ปราสาทปราสาท, ผ้าลายตาหมอง, ผ้ามัดหมี่

ตำบลสนามชัย อำเภอ สตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ตำบลสนามชัยเดิมขึ้นอยู่กับตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ แยกมาเป็นตำบลสนามชัย เมื่อปี ๒๕๓๐ แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๒ หมู่บ้าน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอสตึก ระยะทางจากอำเภอถึงตำบล ๑๒ กิโลเมตร

พื้นที่: สภาพพื้นที่เป็นที่ดอน ดินเป็นดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์น้อย อาชีพหลักของชาวบ้านคือ ทำนา ซึ่งต้องประสบปัญหาภัยกับการขาดน้ำในการทำนาแทบทุกปี มีลำน้ำไหลผ่าน ๑ สาย คือลำห้วยนกยูงซึ่งจะมีน้ำเฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น

เขตพื้นที่:

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลทุ่งวัง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลกระสัง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลสตึก อำเภออำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

อาชีพ: อาชีพหลัก ทำนาอาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์ รับจ้างทั่วไป

สาธารณูปโภค: มีระบบไฟฟ้า ประปา และระบบโทรศัพท์ ครบทุกหมู่บ้าน

การคมนาคม: สามารถเดินทางโดยรถประจำทางสายร้อยเอ็ด-บุรีรัมย์ หรือสายสุรินทร์-มหาสารคาม จาก สถานีขนส่งบุรีรัมย์ โดยวิ่งตามเส้นทางหลวงหมายเลข ๒๑๙ ถึง สถานีขนส่งอำเภอสตึก ระยะทางประมาณ ๔๐ กิโลเมตร และมีรถประจำทางวิ่งเข้าสู่ตำบล วันละ ๑ เที่ยว ระหว่างเวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. ระยะทาง ๑๒ กิโลเมตร

ผลิตภัณฑ์: สุราแช่, ตักตาพวงกุ่มแจ

สถานที่:

๑. สถานีอนามัย ๑ แห่ง
๒. โรงเรียนประถม ๔ แห่ง
๓. โรงเรียนขยายโอกาส ๑ แห่ง
๔. วัดพุทธ ๗ แห่ง

บ้านตะเคียน อำเภอ สำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

พื้นที่: พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีพื้นที่ทั้งหมด ๕๙.๓๕ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓๗,๐๙๓.๗๕ ไร่ มีลำน้ำธรรมชาติไหลผ่านเอื้อต่อการเพาะปลูก

เขตพื้นที่:

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอสำโรงทาบ
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลหมื่นศรี อำเภอสำโรงทาบ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลยาง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

อาชีพ: อาชีพหลัก ทำนา, อาชีพเสริม ทำสวน, รับจ้าง

สาธารณูปโภค: มีไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้านโทรศัพท์สาธารณะมีเป็นส่วนน้อย

การเดินทาง: เดินทางโดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๒๖ เข้าสู่อำเภอสำโรงทาบและทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๒๒๓๔ สำโรงทาบ-ปรังค์กู่ผ่านตอนกลางตำบล

ผลิตภัณฑ์: ผ้าไหมพื้นบ้าน, บริการรับตัดเย็บเสื้อผ้า

ประชากรกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ใน ๓ จังหวัด คือ ประชากรจากบ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอปรังค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ประชากรจากบ้านโสกวัด ตำบลสนามชัย อำเภอ สตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ประชากรจากบ้านตะเคียน อำเภอ สำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำ กลุ่มคณะกรรมการดำเนินงาน และกลุ่มชนชาวกู่ทั่วไป ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ตามประเด็นดังต่อไปนี้

๔.๑ ความเป็นมาและความคุณภาพชีวิตของชาวกู่บนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๔.๑.๑ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตและปัจจุบัน

กลุ่มชาติพันธุ์กู่หรือกวยเป็นเผ่าที่อพยพและตั้งถิ่นฐาน ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ กู่หรือกวยถือว่าเป็นชนกลุ่ม แรก ๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่นี้ การอพยพย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทย และอาศัยอยู่มาเป็นเวลานาน กลายเป็นชุมชนกวยหรือกวยและที่หนาแน่นที่สุดก็คือ พื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดศรีสะเกษชาวกู่ในอดีตนิยม

เลี้ยงช้างซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันชาวภูยมีอาชีพทำนา ทำไร่ รั้งจ้าง ทำงานหัตถกรรม
พื้นบ้านสานเสื่อ ทอผ้าเป็นต้น

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำ

กลุ่มผู้นำ (นายทองศักดิ์ นรดี) การให้สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ใน
อดีตและปัจจุบัน ว่า

บรรพบุรุษในอดีตของชาวภูยมีวิถีชีพแบบสังคมเกษตร ประกอบอาชีพทำเกษตรกรรมคือ
ทำนาข้าวเลี้ยงชีพ ปัจจุบันชาวภูยก็ทำอาชีพการเกษตรเป็นหลักเช่นเดิม แต่กรรมวิธีการทำนา
เปลี่ยนไป...เปลี่ยนไปจากทำเกษตรแบบพึ่งธรรมชาติมาเป็นแบบวัตถุนิยมไปแล้ว

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตของบรรพบุรุษในอดีตของชาวภูย มีอาชีพทำนาปลูกข้าวเป็น
หลักและข้าวที่ปลูกเป็นข้าวเจ้าไว้บริโภคในครัวเรือน โดยใช้แรงงานคนในครอบครัว และมีการปลูก
เลี้ยงปศุสัตว์พวกวัว ควายไว้ใช้แรงงานในการไถนาทุกครัวเรือน บางเรือนก็ใช้ลากเกวียนด้วย มูลสัตว์
ของวัวควายก็ใช้ทำปุ๋ยใส่ในนาข้าว เป็นการผลิตเพื่อยังชีพในครอบครัว แต่ปัจจุบันนี้ วิธีการทำนา
ดังกล่าวเปลี่ยนไป โดยเปลี่ยนจากใช้ควายไถนา มาเป็นใช้รถไถแทน วัวควายจึงไม่มีความจำเป็น
สำหรับพวกเขา จึงมีคนเลี้ยงน้อยลง คงเหลืออยู่บ้าง บางครัวเรือน แต่ไม่ได้ใช้ไถนา ลากเกวียน
เหมือนเมื่อก่อนแล้ว การทำนาในปัจจุบัน โดยมากมีจุดมุ่งหมายเปลี่ยนไป โดยผลผลิตที่ได้ ส่วนหนึ่ง
เก็บไว้เพื่อบริโภคและอีกส่วนหนึ่งนำออกขายเป็นรายได้ของครอบครัว^๑

กลุ่มผู้นำชาวภูยในจังหวัดบุรีรัมย์ ให้สัมภาษณ์เชิงลึกว่า

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตของบรรพบุรุษในอดีตของชาวภูย มีอาชีพทำนาปลูกข้าวเป็น
อาชีพหลัก เพื่อเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน ใช้แรงงานคนในครอบครัวซึ่งอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีปู่
ย่า หรือตายาย พ่อแม่ ลูกหลาน มีการช่วยวานญาติ ๆ ช่วยทำนาได้ นอกจากนี้ การทำนาใช้ควายไถ
นาทุกครัวเรือน ปลูกข้าวโดยวิธีปักดำ ควายจึงเป็นสัตว์เลี้ยงที่สำคัญ มีการมูลสัตว์ของวัวควายทำปุ๋ย
ใส่ในนาข้าว ไม่ต้องพึ่งพาปุ๋ยเคมี ต้นทุนการผลิตมีน้อยและเป็นการผลิตเพื่อยังชีพในครอบครัว...

แต่ปัจจุบันนี้ วิธีการประกอบอาชีพดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปมา วัวควายหายไป การไถนา
ถูกแทนที่โดยการใช้รถไถ เพราะมีความสะดวกสบายมากกว่าแบบดั้งเดิม วัวควายจึงไม่มีความจำเป็น
และปัจจุบันนี้ มีคนเลี้ยง วัวควายน้อยลง ถึงแม้บางครัวเรือน ยังมีจะเลี้ยงวัวควายไว้ แต่ไม่ได้ใช้
แรงงานควายเหมือนเมื่อก่อน และการทำนาในปัจจุบัน นอกจากทำเพื่อนำผลผลิตเก็บไว้บริโภคใน
ครัวเรือนแล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำผลผลิตออกขายเอาเงินเป็นรายได้ของแต่ละครอบครัวในแต่ละปี
อีกด้วย

^๑สัมภาษณ์นายทองศักดิ์ นรดี อายุ ๕๓ ปี กำนัน บ้านเลขที่ ๑๑๔ หมู่ ๑, นาย ตำบลภู อำเภอบางขัน
จังหวัด ศรีสะเกษ, นายธนากร พรหมธิ อายุ ๔๐ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๒๑๔ หมู่ ๑ และพระครูชาครธรรมคุณ เจ้าอาวาส
วัดบ้านภู อายุ ๖๔ ปี ตำบลบ้านภู อำเภอบางขัน จังหวัด ศรีสะเกษ, วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มผู้นำชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์ ให้สัมภาษณ์เชิงลึกว่า

บรรพบุรุษในอดีตของชาวกูย ประกอบอาชีพทำนาปลูกข้าวเลี้ยงชีพ เป็นการผลิตเพื่อเป็นอาหารสำหรับเก็บไว้กินในครัวเรือนในแต่ละปี การทำนาอาศัยน้ำฝน หากปีใดฝนดี ผลผลิตข้าวก็ได้อุดมสมบูรณ์ หากฝนแล้ง ก็จะลำบากหน่อย เพราะมีข้าวไม่พอกินในครอบครัว การไถนาและคราดนา จะให้ควายและแรงงานคน การหว่านกล้า ปักดำนาซึ่งเป็นการปลูกข้าว จะใช้แรงงานคนในครอบครัว เพราะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ช่วยกันทุกในครอบครัว เมื่อญาติพี่น้องมาช่วย ก็จะช่วยฟรีไม่ ไม่ต้องจ้างกัน ทุกครัวเรือนจึงต้องเลี้ยงควายไว้ไถนา ส่วนกับข้าวก็หาปลา หาสัตว์ในท้องถิ่นเป็นอาหาร และปลูกผักต่าง ๆ กินเอง ไม่ต้องซื้อปุ๋ย ใช้ขี้ควายในคอกเป็นปุ๋ยอย่างดี สำหรับใส่नाข้าว แต่ทุกวันนี้ การทำนาของชาวกูย ได้เปลี่ยนไปจากเดิม โดยนิยมทำนาหว่าน ใช้รถไถแทนการใช้ควาย เพราะมีความสะดวกสบายกว่า ชาวบ้านจึงเลิกเลี้ยงควาย ควายในชุมชนจึงมีน้อยมาก ผู้เลี้ยงไว้ก็เพื่อขายเอาเงิน และมีเลี้ยงวัวบ้างบางครอบครัว เพื่อขายเอาเงินเช่นกัน การทำนา ก็ทำเพื่อเก็บไว้กินและเพื่อขายเอาเงินเป็นรายได้ของครอบครัวซึ่งโดยมากเป็นวัยกลางคนและคนแก่ ส่วนคนหนุ่มสาวนิยมไปทำงานหาเงินในภาคกลางและภาคตะวันออกมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำทั้งสามจังหวัด ซึ่งหมดยังมักจะให้ความหมายที่คล้ายๆ กันว่า ชาวกูยในอดีตนิยมมีอาชีพด้วยการเพราะปลูกเกษตรเลี้ยงสัตว์ ปัจจุบันชาวกูยมีอาชีพเกษตร ทำนาทำไร่ ไร่รับจ้าง ทำงานหัตถกรรมพื้นบ้านสานเสื่อซึ่งส่วนแล้วจะทำให้เป็นการผลิตเพื่อยังชีพในครอบครัว มีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย มีน้อยสันโดษเสียมากกว่า

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มคณะกรรมการดำเนินงาน

กลุ่มคณะกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษ สัมภาษณ์เชิงลึกว่า

อาชีพหลักของชาวกูยตั้งแต่อดีตมา ชาวกูยจะการทำนา ปลูกข้าว (ข้าวเจ้าเป็นส่วนใหญ่) และพืชอื่นๆ ที่ปลูกไว้บริเวณบ้านที่เห็นทั่วไปในหมู่บ้าน คือ สวนหม่อน ผู้หญิงชาวกูยถือว่าการเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมเป็นงานที่สำคัญที่ต้องทำอย่างประณีต และเป็นการเชิดชูครอบครัวด้วย เมื่อลูกชายหรือลูกสาวแต่งงานผ้าไหมที่ทอเก็บไว้จะถูกนำออกมาเป็นของกำนัลลวดพ้อมแม่คู่สมรสได้เป็นอย่างดี

อาชีพของผู้ชายจากอดีตและปัจจุบันยังมีความชำนาญในการล่าสัตว์ ตีเหล็กและทำน้ำมันยาง การทำน้ำมันยางจากต้นยาง เพื่อนำชันยาครู (กระออม) ที่สานด้วยไม้ไผ่

กลุ่มคณะกรรมการดำเนินงานชาวกูยในจังหวัดบุรีรัมย์ ให้สัมภาษณ์เชิงลึกว่า

กลุ่มชาติพันธุ์กูย จะมีอาชีพทำนาเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ในเวลาว่างพวกเขายังใช้เวลาในการเลี้ยงไหม ทอผ้า หารายได้เสริมเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี ปัจจุบันยังพยายามหาวิธีสร้างเศรษฐกิจเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ประจำตำบลด้วยผลิตภัณฑ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม และผลิตภัณฑ์อื่นอีก สิ่งเหล่านี้ก็เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน และครอบครัว

กลุ่มคณะกรรมการดำเนินงานชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์ให้สัมภาษณ์เชิงลึกว่า

ชาวกูยบ้านกู๋ เดิมที่มีอาชีพหลัก คือการทำนา สมัยโบราณเป็นการทำนาที่ลงทุนไม่มาก ใช้ควายไถนาและใช้การปักดำ ส่วนมากจะใช้แรงงานในครัวเรือนของตนเอง ใช้ข้าวพันธุ์ไม่มาก ไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมี แต่ต้องรอน้ำจากธรรมชาติอย่างเดียว คือน้ำฝน การทำนาสมัยโบราณจึงล่าช้ามาก ไม่ทันเดือนทันปี ปัจจุบันการทำนาส่วนมากจะเป็นนาหว่าน ชุมชนชาวกูยบ้านกู๋จะเริ่มหว่านข้าวประมาณปลายเดือนมีนาคมเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล แต่ก็มีการลงทุนมากใช้ปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้น การทำนาปัจจุบันถึงแม้ว่าจะได้ผลผลิตมาก แต่ก็มีค่าใช้จ่ายมากเช่นกัน บางปีหลังจากหักค่าใช้จ่าย แล้วข้าวเปลือกแทบไม่เหลือไว้กิน”

จากข้อมูลที่ให้สัมภาษณ์ของกลุ่มคณะกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้งสามจังหวัดจะเห็นว่าวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ชาวกูยก็ยังต้องทำอาชีพเกษตรกรอยู่ ก็ทำเกษตรกรนั้นได้มีการเปลี่ยนไปจากเดิม การทำมาหากินได้เปลี่ยนไป การประกอบกิจกรรมด้านการเกษตรก็มีการเปลี่ยน ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะว่าความเจริญคือคนเข้ามา เศรษฐกิจมีการขยายตัวและการแข่งขันจึงต้องการเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป

ชาวกูยทั่วไปในจังหวัดศรีสะเกษให้สัมภาษณ์เชิงลึกว่า

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตของบรรพบุรุษในอดีตของชาวกูย มีอาชีพทำนาปลูกข้าวเป็นหลักและข้าวที่ปลูกเป็นข้าวเจ้าไว้บริโภคในครัวเรือน การทำนาปลูกข้าวนั้นก็ใช้แรงงานคนในครอบครัว นอกจากนั้นก็มีการปลูกเลี้ยงปศุสัตว์พวกวัว ควายเพื่อไว้ใช้แรงงานในการไถนาของครัวเรือน เน้นการผลิตเพื่อครอบครัว... แต่ปัจจุบันนี้ วิธีการทำนาดังกล่าวเปลี่ยนไป โดยเปลี่ยนจากใช้ควายไถนา มาเป็นใช้รถไถแทนการทำนาในปัจจุบัน ก็มักจะมีจุดมุ่งหมายเปลี่ยนไป โดยผลผลิตที่ได้ส่วนหนึ่งเก็บไว้เพื่อบริโภคและอีกส่วนหนึ่งนำออกขายเป็นรายได้ของครอบครัว

ชาวกูยทั่วไปในจังหวัดบุรีรัมย์ให้สัมภาษณ์เชิงลึกว่า

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตของบรรพบุรุษในอดีตของชาวกูยมีอาชีพทำนาปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก เพื่อเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน ใช้แรงงานคนในครอบครัวซึ่งอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีปู่ย่า หรือตายาย พ่อแม่ ลูกหลาน มีการช่วยวานญาติ ๆ ช่วยทำนาได้ นอกจากนี้ การทำนาใช้ควายไถนาทุกครัวเรือน ปลูกข้าวโดยวิธีปักดำ ควายจึงเป็นสัตว์เลี้ยงที่สำคัญมีการมูลสัตว์ของวัวควายทำปุ๋ยใส่ในนาข้าว ไม่ต้องพึ่งพาปุ๋ยเคมี ต้นทุนการผลิตมีน้อยและเป็นการผลิตเพื่อยังชีพในครอบครัว แต่ปัจจุบันนี้ วิธีการประกอบอาชีพดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปมา วัวควายหายไป การไถนาถูกแทนที่โดยการใช้รถไถ เพราะมีความสะดวกสบายมากกว่าแบบดั้งเดิม วัวควายจึงไม่มีความจำเป็น และปัจจุบันนี้ มีคนเลี้ยง วัวควายน้อยลง ถึงแม้บางครัวเรือน ยังมีจะเลี้ยงวัวควายไว้ แต่ไม่ได้ใช้แรงงานควายเหมือน

เมื่อก่อนและการทำงานในปัจจุบัน นอกจากทำเพื่อนำผลผลิตเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนแล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำผลผลิตออกขายเอาเงินเป็นรายได้ของแต่ละครอบครัวในแต่ละปีอีกด้วย^๒

ชาวภูยก้าวไปในจังหวัดสุรินทร์ก็ให้สัมภาษณ์เชิงลึกว่า

บรรพบุรุษในอดีตของชาวภูยก ประกอบอาชีพทำนาปลูกข้าวเลี้ยงชีพ เป็นการผลิตเพื่อเป็นอาหารสำหรับเก็บไว้กินในครัวเรือนในแต่ละปี การทำนาอาศัยน้ำฝน หากปีใดฝนดี ผลผลิตข้าวก็ได้อุดมสมบูรณ์ หากฝนแล้ง ก็จะลำบากหน่อย เพราะมีข้าวไม่พอกินในครอบครัว การไถนาและคราดนา จะให้ควายและแรงงานคน การหว่านกล้า ปักดำนาซึ่งเป็นการปลูกข้าว จะใช้แรงงานคนในครอบครัว เพราะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ช่วยกันทุกในครอบครัว เมื่อญาติพี่น้องมาช่วย ก็จะช่วยฟรีไม่ ไม่ต้องจ้างกัน ทุกครัวเรือนจึงต้องเลี้ยงควายไว้ไถนา ส่วนกับข้าวก็หาปลา หาสัตว์ในท้องถิ่นเป็นอาหาร และปลูกผักต่าง ๆ กินเอง ไม่ต้องซื้อปุ๋ย ใช้ขี้ควายในคอกเป็นปุ๋ยอย่างดี สำหรับใส่ในข้าว แต่ทุกวันนี้ การทำนาของชาวภูยก ได้เปลี่ยนไปจากเดิม โดยนิยมทำนาหว่าน ใช้รถไถแทนการใช้ควาย เพราะมีความสะดวกสบายกว่า ชาวบ้านจึงเลิกเลี้ยงควาย ควายในชุมชนจึงมีน้อยมาก ผู้เลี้ยงไว้ก็เพื่อขายเอาเงิน และมีเลี้ยงวัวบ้างบางครอบครัว เพื่อขายเอาเงินเช่นกัน การทำนา ก็ทำเพื่อเก็บไว้กินและเพื่อขายเอาเงินเป็นรายได้ของครอบครัวซึ่งโดยมากเป็นวัยกลางคนและคนแก่ ส่วนคนหนุ่มสาวนิยมไปทำงานหาเงินในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากขึ้น^๓

จากการสัมภาษณ์ชาวภูยกทั่วทั้งสามจังหวัด ซึ่งหมดยุคนี้มักจะทำให้ความหมายที่ค่อนข้างที่จะเหมือนกันตรงที่ว่า ชาวภูยกในอดีตนิยมเลี้ยงสัตว์ ทำนาปลูกข้าวเป็นหลัก ปัจจุบันชาวภูยก ทำนา ทำไร่ ไร่รับจ้าง ทำงานหัตถกรรมพื้นบ้านมักจะมีการเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลให้วิถีชีวิตของชนในเผ่าได้เปลี่ยนไปด้วย การผลิตเพื่อครอบครัว ก็กลายเป็นเพื่อการค้าขาย การดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายในอดีต ก็กลายเป็นชีวิตที่ต้องมีการแข่งขัน

๔.๑.๒ ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์

ศิลปวัฒนธรรมของชาวภูยกมักมีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มไม่จะเป็นการสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย การผลิตเครื่องแต่งกาย และวัฒนธรรมด้านภาษาเป็นต้น

^๒สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี อายุ ๕๓ ปี ผู้ใหญ่บ้านโสกวัด บ้านเลขที่ หมู่ ๓ ,นางพนม บุญทา อายุ ๔๐ ปี หมู่ที่ ๓ และนายสมจิตร์ ศาลางาม อายุ ๖๐ ปี หมู่ที่ ๔ ตำบลสนามชัย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^๓สัมภาษณ์ นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม อายุ ๕๑ ปี ผู้ใหญ่บ้านตะเคียน บ้านเลขที่ ๑๐๒ หมู่ ๙, นายลั่นทอง สมนาถ อายุ ๕๒ หมู่ที่ ๙ และพระครูอุภักดิ์ภวาคุน เจ้าอาวาสวัดตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอ สำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

ชาวกูย มีภาษาพูดเป็นของตนเอง การสื่อสารระหว่างชาวกูยในบ้านอยู่กับชาวกูยในพื้นที่ต่างทั่วประเทศ ก็ใช้ภาษากูย แต่ไม่มีอักษรเป็นของตนเอง การสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยของชาวกูย ตั้งแต่โบราณ นิยมสร้างเป็นบ้านยกพื้นสูง ใต้ถุนบ้านสามารถใช้ประโยชน์หลายอย่าง ทั้งใช้บางส่วนเป็นคอกสัตว์เลี้ยง เช่นวัว ควาย บางส่วนใช้สำหรับเลี้ยงไหม ทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย เก็บข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ และใช้กิจกรรมอื่นๆ สำหรับครัวเรือน และหลังคาบ้านจะเป็นทรงจั่ว ที่ไม่แหลมมาก ตัวบ้านอยู่อาศัยจะมีห้องนอนเป็นห้องโล่ง นอนได้หลายคน มีห้องนั่งเล่นที่ใช้เป็นที่ได้หลายอย่างทั้งนั่งเล่นเป็นของคนในครอบครัว รับประทานอาหาร ที่ต้อนรับแขก ในด้านภาษาก็มีเฉพาะกลุ่มแต่การใช้ภาษานั้นจะใช้ในกลุ่มเผ่า เมื่อสนทนากับกลุ่มก็จะใช้ภาษาไทยหรือถิ่นที่สามารถสื่อสารได้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

วัฒนธรรมการสร้างบ้านส่วนมากก็จะชานบ้านเป็นส่วนที่ไม่มีหลังคาประดับแสงแดด หรือรับฝน และมีโรงครัวด้วยสำหรับหุงหาอาหาร แต่ปัจจุบันบ้านลักษณะดังกล่าวเกือบจะไม่มีเหลือแล้ว คงมีแต่บ้านลักษณะดังกล่าวที่ตัวอย่างซึ่งสร้างไว้สำหรับการเรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ส่วนเครื่องแต่งกายจะผลิตเองในครัวเรือน ได้แก่ ผ้าฝ้าย และผ้าไหม การผลิตผ้าไหมสำหรับเป็นเสื้อผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวกูย สำหรับผู้หญิงจะเป็นเสื้อผ้าไหมสีดำแขนยาวติดแถบด้วยผ้าสี คอกลม ผ้าถุงเป็นลายตาหม่อง ตรงชายผ้าถุงติดตีนสั้นซึ่งเรียกว่า กระบือ มีผ้าพาดไหล่ ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและท่านก็ใช้ชุดแบบนี้เป็นชุดประจำชาวกูย ปัจจุบันนี้ ชาวกูยจำนวนมากก็ได้ฟื้นฟูให้เป็นชุดประจำชาวกูยที่เอกลักษณ์ของพวกเราเพื่อการสวมใส่ในวาระสำคัญเช่นในงานประเพณีและงานบุญต่าง ๆ งานเช่นไหว้ปราสาท ้งานผ้าป่า งานบุญภูหิน และในโอกาสต้อนรับแขกสำคัญของหมู่บ้าน เป็นต้น^๕

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์พบว่า

ชาวกูย มีภาษาพูดเป็นของตนเอง การสื่อสารระหว่างชาวกูยกับชาวกูยในพื้นที่ที่ใช้ภาษา กูย แต่ภาษาไม่มีอักษรเป็นของตนเอง การสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยของชาวกูย ตั้งแต่โบราณ นิยมสร้างเป็นบ้านยกพื้นสูง ใต้ถุนบ้านสามารถใช้ประโยชน์หลายอย่าง...ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เป็นเฉพาะกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นผ้าไหม หรือเสื้อผ้าอื่นๆ ก็มักจะมีเอกลักษณ์เฉพาะ...ปัจจุบันนี้ ชาวกูยได้มีการฟื้นฟูให้เป็นชุดประจำเผ่าชาวกูยเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม เพื่อการสวมใส่ในวาระสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นงานประเพณีและงานบุญต่าง ๆ และสวมใส่ในโอกาสต้อนรับแขกสำคัญของหมู่บ้าน เป็นต้น

^๕สัมภาษณ์ นายทงศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรมลิต และพระครูชาครธรรมคุณ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกก็จะเห็นว่าศิลปวัฒนธรรมของผู้นำชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัดนั้นให้ความเห็นตรงกันในที่ศิลปการสร้างบ้านจะมีลักษณะเด่นเฉพาะในทางรูปทรงมักจะสร้างบ้านสูงเพื่อใช้ประโยชน์ในใต้ถุนบ้าน ในส่วนภาษาก็จะมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเช่นเดียวกัน ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของชาวกูยยังต้องดำรงรักษาเอกลักษณ์ ในขณะที่เดียวกันก็ยังมี การฟื้นฟูในส่วนจะสูญหายเพื่อสืบทอดต่อคนรุ่นหลัง

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

ชาวกูยไม่ว่าจะอาศัยอยู่ที่ใด ๆ ของประเทศไทย พูดภาษากูยมีภาษาสื่อสารเป็นภาษาเฉพาะของตนเอง ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในบริเวณเดียวกันเป็นกลุ่มก้อน นิยมปลูกบ้านเรือน เป็นบ้านยกพื้นสูง เพราะเดิมนิยมเลี้ยงช้างบ้าง บ้างที่ใต้ถุนบ้านก็ทำเป็นที่สำหรับเอาไว้เป็นคอกวัวควาย ในส่วนตัวบ้านมักจะมีชานบ้านเพื่อใช้นั่งเล่น พบปะพูดคุยกัน โดยมีหลังคาทรงสูง โดยบนบ้านจะประกอบด้วยห้องนอนนิยมเป็นห้องโถงใหญ่นอนได้หลายคน มีห้องนั่งเล่นเป็นที่รวมของคนในครอบครัวรวมทั้งเป็นที่ต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมเยือนและใช้นั่งรับประทานอาหารร่วมกันและต้องมีชานบ้านเป็นส่วนที่เปิดโล่งไม่มีหลังคา มีแสงแดดสาดส่องได้ เมื่อฝนตก ลูกหลานในบ้านก็สามารถอาบน้ำฝักบัวที่ชานบ้านได้...ในส่วนที่เป็นกิจกรรมของชนเผ่าก็จะมี การทอผ้าฝ้าย เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม... แต่ปัจจุบันบ้านลักษณะดังกล่าว ที่บ้านโสกวัดนี้ ถูกปรับเปลี่ยนเป็นบ้านสมัยใหม่หมดแล้ว เพราะคนรุ่นใหม่ นิยมสร้างงานตามแบบสมัยนิยมตามความชอบใช้ของแต่ละคน ส่วนเครื่องแต่งกาย โบราณก็จะผลิตเองในครัวเรือน เป็นผ้าฝ้ายและผ้าไหม และมีชุดประจำของชาวกูย ที่เมื่อสวมใส่แล้ว ผู้พบเห็นจะรู้ได้ว่าเป็นชาวกูย โดยชุดผู้หญิงจะเป็นเสื้อผ้าฝ้ายหรือไหมสีเข้มไปทางดำ แขนยาวติดแถบด้วยผ้าสี นิยมทำคอกกลม ผ้าถุงสีเข้มออกดำ มีส่วนประกอบสามส่วนคือ ส่วนหัวมีคาดหัวผ้าเป็นสีที่ต่างกับตัวผ้าถุงพอให้รู้ว่าเป็นหัว ส่วนที่ตัวผ้าถุง และส่วนปลายก็จะเป็นลายคาดที่เรียกว่าตีนส้น...”^๕

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

ชาวกูยมีภาษาในสื่อสารกันเป็นภาษาของตน ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในบริเวณเดียวกันเป็นกลุ่มก้อน นิยมปลูกบ้านเรือน เป็นบ้านยกพื้นสูง เพราะเดิมนิยมเลี้ยงช้าง แต่ปัจจุบันบ้านลักษณะดังกล่าวได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นบ้านสมัยใหม่หมดแล้ว เพราะคนรุ่นใหม่ นิยมสร้างงานตามแบบสมัยนิยมตามความชอบใช้ของแต่ละคน...ทำกิจกรรมครอบครัวมักจะมีการทอผ้าฝ้าย เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม เป็นต้น ... ส่วนเครื่องแต่งกาย โบราณก็จะผลิตเองในครัวเรือน เป็นผ้าฝ้ายและผ้าไหม และมีชุดประจำของชาวกูย ที่เมื่อสวมใส่แล้ว ผู้พบเห็นจะรู้ได้ว่าเป็นชาวกูย โดยชุดผู้หญิงจะเป็นเสื้อผ้าฝ้ายหรือไหมสีเข้มไปทางดำ แขนยาวติดแถบด้วยผ้าสี นิยมทำคอกกลม ผ้าถุงสีเข้มออกดำ มีส่วนประกอบสามส่วนคือ ส่วนหัวมีคาดหัวผ้าเป็นสีที่ต่างกับตัวผ้าถุงพอให้รู้ว่าเป็นหัว ส่วนที่ตัวผ้าถุง และส่วนปลายก็จะเป็นลายคาดที่เรียกว่าตีนส้น...แต่ปัจจุบันอาจมีการประยุกต์แต่ก็ไม่ทิ้งความเป็นเอกลักษณ์ของเผ่า

^๕สัมภาษณ์นายอ้วน มงคลดี,นางพนม บุญทาและนายสุชจิตร ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

ชาวกูยมีภาษาสื่อสารกันเป็นภาษาของตนเอง...วัฒนธรรมเครื่องแต่งกาย โบราณก็จะผลิตเองในครัวเรือน เป็นผ้าฝ้ายและผ้าไหม และมีชุดประจำของชาวกูย ที่เมื่อสวมใส่แล้ว ผู้พบเห็นจะรู้ว่า เป็นชาวกูย โดยชุดผู้หญิงจะเป็นเสื้อผ้าฝ้ายหรือไหมสีเข้มไปทางดำ แขนยาวติดแถบด้วยผ้าสี นิยมทำคอกกลม ผ้าถุงสีเข้มออกดำ มีส่วนประกอบสามส่วนคือ ส่วนหัวมีคาดหัวผ้าเป็นสีที่ต่างกับตัวผ้าถุงพอให้รู้ว่า เป็นหัว ส่วนที่ตัวผ้าถุง และส่วนปลายก็จะเป็นลายคาดที่เรียกว่าตีนสั้น...แต่ปัจจุบันอาจมีการประยุกต์แต่ก็ไม่ทิ้งความเป็นเอกลักษณ์ของเผ่า...กิจกรรมครอบครัวมักจะเป็นการทอผ้าฝ้าย เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการดำเนินงานของชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ก็จะพบว่าทั้ง ๓ จังหวัดนั้นยังมีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เผ่าที่มีความเข้มแข็ง เช่น วัฒนธรรมในการสร้างบ้าน วัฒนธรรมด้านภาษาเป็นต้นซึ่งมีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง ถึงวัฒนธรรมเหล่านี้มักจะตั้งอยู่บนความหลากหลายของวัฒนธรรม แต่วัฒนธรรมของเผ่ายังต้องดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวกูยทั่วไปในจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

ชาวกูยในประเทศไทย มักจะมีภาษาพูดเป็นภาษากูย การสื่อสารระหว่างก็เป็นภาษาของตนเอง ลักษณะการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยก็มักจะมีการสร้างในบริเวณเดียวกัน ลักษณะของบ้านนิยมปลูกบ้านที่ยกพื้นสูง เป็นอย่างนี้ก็เพราะเดิมนิยมเลี้ยงช้าง ใต้ถุนบ้านเป็นที่สำหรับเอาไว้เป็นคอกช้าง วัว และควาย กิจกรรมเกี่ยวข้องของครอบครัวส่วนใหญ่จะการทอผ้าฝ้าย เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม...แต่ปัจจุบันบ้านลักษณะดังกล่าวได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นบ้านสมัยใหม่ไปเกือบหมดแล้ว เพราะคนรุ่นใหม่ นิยมสร้างงานตามแบบสมัยนิยมตามความชอบใจของแต่ละคน...ส่วนเครื่องแต่งกาย โบราณก็จะผลิตเองในครัวเรือน เป็นผ้าฝ้ายและผ้าไหม และมีชุดประจำของชาวกูย ที่เมื่อสวมใส่แล้ว ผู้พบเห็นจะรู้ว่า เป็นชาวกูย โดยชุดผู้หญิงจะเป็นเสื้อผ้าฝ้ายหรือไหมสีเข้มไปทางดำ แขนยาวติดแถบด้วยผ้าสี นิยมทำคอกกลม ผ้าถุงสีเข้มออกดำ มีส่วนประกอบสามส่วนคือ ส่วนหัวมีคาดหัวผ้าเป็นสีที่ต่างกับตัวผ้าถุงพอให้รู้ว่า เป็นหัว ส่วนที่ตัวผ้าถุง และส่วนปลายก็จะเป็นลายคาดที่เรียกว่าตีนสั้น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

วัฒนธรรมชาวกูยไม่ว่าจะด้าน ภาษา การแต่งกาย การสร้างบ้านเหล่านี้ได้มีการเปลี่ยนไปจากเดิมมาก ที่จะเห็นได้ชัดก็คือ การสร้างบ้านไม่เปลี่ยนไป บางอาจมีลักษณะเดิมเลยเพราะคนรุ่นใหม่ นิยมสร้างตามความนิยมของตนเองเสียมากกว่า การสร้างในรูปแบบโบราณดั้งเดิมของเผ่า...ในส่วนที่จะคงความเป็นเอกลักษณ์หน่อยก็คงจะเป็นในเรื่อง ภาษา การแต่งกาย เท่านั้นที่พอจะเห็นเป็นรูปธรรม นอกนั้นจะมีการผสมผสานไปมากแล้ว

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

ชาวกูยมีภาษาสื่อสารกันเป็นภาษาของตนเอง...วัฒนธรรมเครื่องแต่งกาย โบราณก็จะผลิตเองในครัวเรือน เป็นผ้าฝ้ายและผ้าไหม และมีชุดประจำของชาวกูย ที่เมื่อสวมใส่แล้ว ผู้พบเห็นจะรู้ว่าว่าเป็นชาวกูย โดยชุดผู้หญิงจะเป็นเสื้อผ้าฝ้ายหรือไหมสีเข้มไปทางดำ แขนยาวติดแถบด้วยผ้าสีนิยมทำคอกลม ผ้าถุงสีเข้มออกดำ มีส่วนประกอบสามส่วนคือ ส่วนหัวมีคาดหัวผ้าเป็นสีที่ต่างกับตัวผ้าถุงพอให้รู้ว่า เป็นหัว ส่วนที่ตัวผ้าถุง และส่วนปลายก็จะเป็นลายคาดที่เรียกว่าตีนสั้น...แต่ปัจจุบันอาจมีการประยุกต์แต่ก็ไม่ทิ้งความเป็นเอกลักษณ์ของเผ่า...กิจกรรมครอบครัวมักจะเป็นการทอผ้าฝ้าย เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม

จากการสัมภาษณ์ชาวกูยทั่วไปทั้ง ๓ จังหวัดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ก็จะพบว่าทั้ง ๓ จังหวัดนั้นยังมีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เผ่าที่มีความเข้มแข็ง บางที่อาจจำต้องประยุกต์ก็อาจมีอยู่แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีพิธีกรรมสืบทอดอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของตน ถึงแม้ว่าบริบททางสังคมจะมีความหลากหลาย แต่วัฒนธรรมของเผ่ายังต้องดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

๔.๑.๓ ประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณ

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย เป็นกลุ่มชนที่เคารพนับถือผีบรรพบุรุษผสมกับพระพุทธศาสนา มาแต่มาแต่โบราณ วิถีชีวิตชาวกูย จึงผูกพันอยู่กับหลักคำสอนและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับชาวอีสานโดยทั่วไป ชาวกูยนับถือพระพุทธศาสนาผสมกับการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา รวมทั้งผีและเทวดาอารักษ์อื่นซึ่งชาวกูยมีความเชื่อว่าผีต่างเหล่านี้สามารถให้คุณได้ โดยการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

วิถีชีวิตของชาวกูยในรอบปีหนึ่ง ๆ จึงมีประเพณีเช่นไหว้ผีหลายครั้ง ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำจังหวัดศรีสะเกษ กล่าวเช่นเดียวกันว่าชาวกูยในจังหวัดศรีสะเกษ ในแต่ละปี นอกจากประเพณีบุญฮีตสิบสองเหมือนชาวพุทธภาค...อีสานทั่วไปบุญข้าวจี บุญเทศน์มหาชาติ ประเพณีสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษา บุญข้าวใหม่ บุญกฐิน ประเพณีลอยกระทงแล้ว ยังเป็นประเพณีที่พิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษและเช่นไหว้ผี สาง เทวดาอารักษ์หลายครั้ง โดยในช่วงเดือนสามมีประเพณี ๔ อย่าง ได้แก่ **พิธีแซนตาเหลียน** เป็นพิธีเช่นไหว้ลานนวดข้าว เพื่อบอกกล่าวพระแม่ธรณี แม่โพธิ์สก เทวดา ผีไร่ ผีนา หลังจากขนข้าวขึ้นยุ้งฉางแล้ว **พิธีแซนหลาว** เป็นการเช่นไหว้ยุ้งฉางก่อนการนำข้าวเปลือกไปสี และ**พิธีแซนญะจื้อ** เป็นประเพณีเช่นปู่ตาและ**ประเพณีหัวบุญเบิกฟ้า** เป็นการทำบุญที่ปราสาทปรารงค์เพื่อความอุดมสมบูรณ์และเอาฤกษ์ชัยพร้อมเสียดายเรื่องฟ้าฝน ในเดือน ๖ มีประเพณี ๑ พิธี คือ **พิธีแซนแซงแซ** เป็นพิธีเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบริเวณบ้านทุ่ง มีพ่อปู่พิชิตเสนในปราสาทปรารงค์ รวมทั้งเทวดาอารักษ์ที่เป็นเจ้าที่ไร่ที่นา โดยชาวบ้านร่วมกันทำที่ปราสาทปรารงค์เพื่อบอกเล่าให้รับทราบ ว่าฤดูกาลทำไร่ทำนามาถึงแล้ว ลูกหลานชาวกูยกำลังจะลงทำไร่ทำนามาตามฤดูกาล ขอให้พ่อปู่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายได้อำนวยอวยพรให้ลูกหลานทำไร่ทำนาได้อย่าง

อุดมสมบูรณ์ ได้ผลผลิตเพิ่มพูน ครอบครัวอยู่เย็นเห็นสุข เมื่อเช่นไหว้เสร็จผู้ร่วมเช่นไหว้ ก็จะถูกใจไป
 ต้มซึ่งเป็นเครื่องเช่นไหว้ เพื่อเป็นการทำนายผลผลิตของการทำไร่นาที่กำลังจะลงมือทำในปีนั้นๆ
 ว่าจะมีผลผลิตเป็นอย่างไร และในเดือน ๑๐ มีประเพณี ๑ พิธี คือ **พิธีแซนซึกชาวภูย** เป็นพิธีเช่น
 ไหว้บรรพบุรุษและญาติผู้ล่วงลับไปแล้วซึ่งประเพณีดังกล่าวมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวภูยที่จะ
 ชาติไม่ได้ คือชาวภูยบ้านภูจะละเว้นไม่ปฏิบัติไม่ได้ ทุกครอบครัวต้องประกอบพิธีตามประเพณี
 ดังกล่าว เพราะชาวภูยเชื่อถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความอยู่เย็นเป็นสุข
 ของพี่น้องชาวภูย...”^๖

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

วิถีชีวิตของชาวภูยในรอบปีหนึ่ง ๆ มีประเพณีที่สืบทอดกันมาอยู่หลายประเพณี เช่นไหว้ผี
 หลายครั้ง ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งข้อมูลนั้นก็มีความใกล้เคียงการให้การ
 สัมภาษณ์ของชาวภูยในจังหวัดศรีสะเกษหรือบุรีรัมย์ว่าประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณมีการเช่นไหว้
 ในแต่ละปีเหมือนกัน... **พิธีแซนตาเหลียน** เป็นพิธีเช่นไหว้ลานนวดข้าว เพื่อบอกกล่าวพระแม่ธรณี
 แม่โพธิ์สกล เทวดา ผีไร่ ผีนา หลังจากขนข้าวขึ้นยุ้งฉางแล้ว **พิธีแซนหลาว** เป็นการเช่นไหว้ยุ้งฉางก่อน
 การนำข้าวเปลือกไปสี และ**พิธีแซนญะจูฮ** เป็นประเพณีเช่นปู้ตาและ**ประเพณีหวั่วบุญเบิกฟ้า** เป็น
 การทำบุญที่ปราสาทปรารงค์เพื่อความอุดมสมบูรณ์และเอาฤกษ์ชัยพร้อมเสวยเรื่องฟ้าฝน ใน
 เดือน ๖ มีประเพณี ๑ พิธี คือ **พิธีแซนแซงแซ** เป็นพิธีเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบริเวณบ้านภู มีพ่อ
 ปู้พิทเสนในปราสาทปรารงค์ รวมทั้งเทวดาอารักษ์ที่เป็นเจ้าที่ไร่นา โดยชาวบ้านร่วมกันทำที่
 ปราสาทปรารงค์เพื่อบอกเล่าให้รับทราบว่ ฤดูกาลทำไร่นามาถึงแล้ว ลูกหลานชาวภูยกำลังจะลง
 ทำไร่นาตามฤดูกาล ขอให้พ่อปู้และสิ่งศักดิ์ทั้งหลายได้อำนวยพรให้ลูกหลานทำไร่นาได้อย่าง
 อุดมสมบูรณ์ ได้ผลผลิตเพิ่มพูน ครอบครัวอยู่เย็นเห็นสุข เมื่อเช่นไหว้เสร็จผู้ร่วมเช่นไหว้ ก็จะถูกใจไป
 ต้มซึ่งเป็นเครื่องเช่นไหว้ เพื่อเป็นการทำนายผลผลิตของการทำไร่นาที่กำลังจะลงมือทำในปีนั้นๆ
 ว่าจะมีผลผลิตเป็นอย่างไร และในเดือน ๑๐ มีประเพณี ๑ พิธี คือ **พิธีแซนซึกชาวภูย** เป็นพิธีเช่นไหว้
 บรรพบุรุษและญาติผู้ล่วงลับไปแล้วซึ่งประเพณีดังกล่าวมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวภูยที่จะชาติ
 ไม่ได้ คือชาวภูยบ้านภูจะละเว้นไม่ปฏิบัติไม่ได้ ทุกครอบครัวต้องประกอบพิธีตามประเพณีดังกล่าว
 เพราะชาวภูยเชื่อถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความอยู่เย็นเป็นสุขของพี่น้อง
 ชาวภูย...”^๗

^๖ สัมภาษณ์นายทองศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรหมลิ และพระครูชาครธรรมคุณ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม
 ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์นายทองศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรหมลิ และพระครูชาครธรรมคุณ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม
 ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

วิถีชีวิตของชาวกูยในรอบปีหนึ่ง ๆ มีประเพณีที่สืบทอดกันมาอยู่หลายประเพณี เช่นไหว้ผีหลายครั้ง ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ให้การสัมภาษณ์ว่าชาวกูยในจังหวัดศรีสะเกษหรือบุรีรัมย์มักจะมีการเซ่นไหว้ในแต่ละปีเหมือนกัน... **พิธีแซนตาเหลียน** เป็นพิธีเซ่นไหว้ลานนวดข้าว เพื่อบอกกล่าวพระแม่ธรณี แม่โพธิ์สก เทวดา ผีไร่ ฝืนา หลังจากขนข้าวขึ้นยุ้งฉางแล้ว **พิธีแซนหลาว** เป็นการเซ่นไหว้ยุ้งฉางก่อนการนำข้าวเปลือกไปสี และ**พิธีแซนญะจื้อ** เป็นประเพณีเซ่นปู่ตาและ**ประเพณีหวับญุเบ็กฟ้า** เป็นการทำบุญที่ปราสาทปรางค์กูเพื่อความอุดมสมบูรณ์และเอาฤกษ์ชัยพร้อมเสียดายเรื่องฟ้าฝน ในเดือน ๖ มีประเพณี ๑ พิธี คือ **พิธีแซนแซงแซ** เป็นพิธีเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบริเวณบ้านกู มีพ่อปู่พัทธเสนในปราสาทปรางค์กู รวมทั้งเทวดาอารักษ์ที่เป็นเจ้าที่ไร่ที่นา โดยชาวบ้านร่วมกันทำที่ปราสาทปรางค์กูเพื่อบอกเล่าให้รับทราบ ว่าฤดูกาลทำไร่ทำนามาถึงแล้ว ลูกหลานชาวกูยกำลังจะลงทำไร่ทำนาตามฤดูกาล ขอให้พ่อปู่และสิ่งศักดิ์ทั้งหลายได้อำนวยอวยพรให้ลูกหลานทำไร่ทำนาได้อย่างอุดมสมบูรณ์ ได้ผลผลิตเพิ่มพูน ครอบครัวยุ่เย็นเห็นสุข เมื่อเซ่นไหว้เสร็จผู้ร่วมเซ่นไหว้ ก็จะถูกวางไถ่ต้มซึ่งเป็นเครื่องเซ่นไหว้ เพื่อเป็นการทำนายผลผลิตของการทำไร่ทำนาที่กำลังจะลงมือทำในปีนั้นว่าจะมีผลผลิตเป็นอย่างไร และในเดือน ๑๐ มีประเพณี ๑ พิธี คือ **พิธีแซนซากชาวกูย** เป็นพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษและญาติผู้ล่วงลับไปแล้วซึ่งประเพณีดังกล่าวมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวกูยที่จะขาดไม่ได้ คือชาวกูยบ้านกูจะละเว้นไม่ปฏิบัติไม่ได้ ทุกครอบครัวต้องประกอบพิธีตามประเพณีดังกล่าว เพราะชาวกูยเชื่อถือและปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความอยู่เย็นเป็นสุขของพี่น้องชาวกูย...”^{๕๕}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

ชาวกูยในภาคอีสาน ความเชื่อและประเพณีต่าง ๆ จึงคล้ายคลึงกัน คือมีประเพณีตามเชื่อศรัทธาในพระพุทธศาสนาแต่โบราณ สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันเช่นเดียวกับชาวอีสานอื่นที่ไม่ใช่ชาวกูย และมีประเพณีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา และผีอื่น ๆ รวมทั้งเทวดาอารักษ์ต่าง ๆ ตามความเชื่อที่ซึ่งสิ่งนี้จะเหมือนกันในวิถีชีวิตชาวกูย แต่ก็มีแตกต่างในส่วนปลีกย่อยในรายละเอียดแต่ละท้องที่ อย่างที่บ้านโสกวัด ชาวบ้านมีพิธีเซ่นไหว้ปู่ตาและผีบรรพบุรุษทุกปีโดยทำร่วมกัน ที่ศาลปู่ตาของหมู่บ้าน โดยทำก่อนลงทำนาทำไร่ โดยถือปฏิบัติกันมาแต่ปู่ย่าตายาย ไม่สามารถบอกได้ว่า เริ่มต้นแต่เมื่อใด แต่ชาวกูยก็ถือปฏิบัติกันจนบัดนี้ มีประเพณีอีกอย่างหนึ่งคือประเพณีรำแม่มด ในหมู่บ้านอีสานทั่วไปเรียกว่ารำผีฟ้า เป็นพิธีกรรมเฉพาะกลุ่มเกี่ยวกับผีเช่นกัน โดยในพิธี นอกจากเครื่องเซ่นไหว้แล้วก็ให้ผู้หญิงในหมู่บ้านรำรำอ่อนวอนต่อผีฟ้าให้อำนวยอวยพรคนที่เจ็บป่วย ได้หายป่วย คนที่ไม่ป่วยก็ให้ประสบโชคดี ไม่มีเคราะห์กรรม

^{๕๕}สัมภาษณ์นายทองศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรมลิต และพระครูชาครธรรมคุณ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

วิถีชีวิตของชาวกูยในรอบปีหนึ่ง ๆ มีประเพณีที่สืบทอดกันมาอยู่หลายประเพณี เช่นไหว้ผีหลายครั้ง ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ให้การสัมภาษณ์ว่า ชาวกูยในจังหวัดศรีสะเกษหรือบุรีรัมย์มักจะมีการเซ่นไหว้ในแต่ละปีเหมือนกัน...พิธีแซนตาเหลียน เป็นพิธีเซ่นไหว้ลานนวดข้าว เพื่อบอกกล่าวพระแม่ธรณี แม่โพธิ์สก เทวดา ผีไร่ ผีนา หลังจากขนข้าวขึ้นยุ้งฉางแล้ว พิธีแซนทาลาว เป็นการเซ่นไหว้ยุ้งฉางก่อนการนำข้าวเปลือกไปสี และพิธีแซนญะจื้อ เป็นประเพณีเซ่นปู่ตาและประเพณีหวัวบุญเบิกฟ้า เป็นการทำบุญที่ปราสาทปราสาทคู่เพื่อความอุดมสมบูรณ์และเอาฤกษ์ชัยพร้อมเสียดายเรื่องฟ้าฝน ในเดือน ๖ มีประเพณี ๑ พิธี คือ พิธีแซนแซงแซ เป็นพิธีเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ประเพณีอีกก็จะมีคล้ายกันกับชาวกูยที่อยู่ในจังหวัดอื่นๆ เพราะประเพณีเหล่านี้เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษจึงมีการสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

วิถีชีวิตของชาวกูยในรอบปีหนึ่ง ๆ มีประเพณีที่สืบทอดกันมาอยู่หลายประเพณี เช่นไหว้ผีหลายครั้ง ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ให้การสัมภาษณ์ว่า ชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์จะมีการสืบทอดประเพณีจากบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะการเซ่นไหว้ในแต่ละปีเหมือนกัน... พิธีแซนตาเหลียน เป็นพิธีเซ่นไหว้ลานนวดข้าว เพื่อบอกกล่าวพระแม่ธรณี แม่โพธิ์สก เทวดา ผีไร่ ผีนา หลังจากขนข้าวขึ้นยุ้งฉางแล้ว พิธีแซนทาลาว เป็นการเซ่นไหว้ยุ้งฉางก่อนการนำข้าวเปลือกไปสี และพิธีแซนญะจื้อ เป็นประเพณีเซ่นปู่ตาและประเพณีหวัวบุญเบิกฟ้า เป็นการทำบุญที่ปราสาทปราสาทคู่เพื่อความอุดมสมบูรณ์และเอาฤกษ์ชัยพร้อมเสียดายเรื่องฟ้าฝน ในเดือน ๖ มีประเพณี ๑ พิธี คือ พิธีแซนแซงแซ เป็นพิธีเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบริเวณบ้านกู มีพ่อปู่พิทเสนในปราสาทปราสาทคู่ รวมทั้งเทวดาอารักษ์ที่เป็นเจ้าที่ไร่ที่นา โดยชาวบ้านร่วมกันทำที่ปราสาทปราสาทคู่ เพื่อบอกเล่าให้รับทราบ ว่า ฤดูกาลทำอะไรทำมาจนถึงแล้ว ลูกหลานชาวกูยกำลังจะลงทำอะไรทำนาตามฤดูกาล ขอให้พ่อปู่และสิ่งศักดิ์ทั้งหลายได้อำนวยอวยพรให้ลูกหลานทำอะไรทำนาได้อย่างอุดมสมบูรณ์ ได้ผลผลิตเพิ่มพูนครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเซ่นไหว้เสร็จผู้ร่วมเซ่นไหว้ ก็จะดูคางไก่อ้อมซึ่งเป็นเครื่องเซ่นไหว้ เพื่อเป็นการทำนายผลผลิตของการทำอะไรทำนาที่กำลังจะลงมือทำในปีนั้นว่าจะมีผลผลิตเป็นอย่างไร และในเดือน ๑๐ มีประเพณี ๑ พิธี คือ พิธีแซนซำกชาวกูย เป็นพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษและญาติผู้ล่วงลับไปแล้วซึ่งประเพณีดังกล่าวมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวกูยที่จะขาดไม่ได้ คือชาวกูยบ้านกูจะละเว้นไม่ปฏิบัติไม่ได้ ทุกครอบครัวต้องประกอบพิธีตามประเพณีดังกล่าว เพราะชาวกูยเชื่อถือและปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความอยู่เย็นเป็นสุขของพี่น้องชาวกูย...”

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวกูยทั่วไปในจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

ชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์เกิดความเชื่อและประเพณีบุญเบิกฟ้าเดือนสาม ชาวกูย บ้านกู อ.ปราสาท จ.ศรีสะเกษ งานประเพณีหวัวบุญเบิกฟ้า งานบุญเบิกฟ้า ช่วงเวลา วันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ อยู่ระหว่างปลายเดือนมกราคม-ต้นเดือนกุมภาพันธ์ เป็นงานเฉลิมฉลองในช่วงต้นฤดูการทำนาเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของอีสาน ในงานจัดให้มีขบวนแห่บุญเบิกฟ้า ซึ่งเป็นเรื่องราว

เกี่ยวกับพระแม่โพสพ เรื่องของพานบายศรีสู่ขวัญ ตลอดจนวัฒนธรรม การละเล่น ดนตรีพื้นบ้าน และ พิธีกรรมต่าง ๆ ความสำคัญประเพณี บุญเบิกฟ้า เป็นประเพณีที่ประกอบขึ้นตามความเชื่อว่า เมื่อถึง วันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ ของทุกๆ ปี ฟ้าจะเริ่มไขประตูลง โดยจะมีเสียงฟ้าร้อง และทิวที่ฟ้าร้องเป็น สัญญาณบ่งบอกตัวกำหนดปริมาณน้ำฝนที่จะตกลงมาหล่อเลี้ยง การเกษตรในปีนั้น ๆ นอกจากนั้นยัง นับถือพระพุทธศาสนา การดำเนินชีวิตของชาวกูยก็จะไปไปตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา คือยึดถือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนประเพณีต่าง ๆ ก็เนื่องด้วย ด้วยความเชื่อสองส่วน คือประเพณีตามความเชื่อในพระพุทธศาสนาเหมือนชาวอีสานในถิ่นอื่น ๆ และประเพณีตามความเชื่อเรื่องผี คือการเคารพนับถือผีบรรพบุรุษ และนับถือผีอื่นแต่ละท้องถิ่น เช่น ผี ปูตา เป็นต้น^๙

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวกูยทั่วไปจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

ชาวกูยในจังหวัดบุรีรัมย์ มีความเชื่อและประเพณีมีอัตลักษณ์โดดเด่น เช่น พิธีเซ่นผีปะกำ ของชาวไทยกูย พิธีเซ่นผีปะกำเป็นประเพณีของชาวไทยกูยมีจุดประสงค์เพื่อบอกกล่าวหรือแจ้งให้ผี ปะกำทราบก่อนออกคล้องช้างอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีคือเชือกสำหรับคล้องช้างทำจากหนังโคหรือหนัง ควายชาวกูยมีความเชื่อว่าวิญญาณของปู่ตายายครูบาอาจารย์จะมาสิงในเชือกปะกำจึงถือเป็นสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ประจำตระกูลเป็นสิ่งที่อาจบันดาลโชดีหรือโชคร้ายเมื่อเวลาออกไปคล้องช้าง มีการสร้างร้าน หรือโรงเก็บปะกำและเซ่นสรวงเป็นประจำเพื่อความสิริมงคลนอกจากนั้นยังมีความเชื่อแบบพุทธ เพราะเผ่ากูยนับถือพระพุทธศาสนา การดำเนินชีวิตของชาวกูยก็จะไปไปตามคติความเชื่อทาง พระพุทธศาสนา คือยึดถือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนประเพณีจะมี ทั้งเป็นทางพระพุทธศาสนาและทั้งเป็นประเพณีความเชื่อของชนเผ่าเป็นต้น...”

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวกูยทั่วไปจังหวัดสุรินทร์พบว่า

ชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์ มีความเชื่อและประเพณีในด้านพิธีกรรมการเซ่นปูตาชาติพันธุ์กูย โดยหลักแล้วก็ได้แตกต่างกันชาวกูยที่อาศัยอยู่ในต่างถิ่น นอกจากนั้นเผ่ากูยยังนับถือ พระพุทธศาสนา วิธีการดำเนินชีวิตของชาวกูยก็จะไปไปตามคติความเชื่อทั้งด้านพระพุทธศาสนา คือยึดถือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และประกอบพิธีกรรมที่เป็นความ เชื่อด้านเผ่าพันธุ์ด้วย ทั้งส่วนนี้ก็มีคล้ายๆ กันกับทั้ง ๒ จังหวัดที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้น...ส่วน ประเพณีตามความเชื่อเรื่องผี คือการเคารพนับถือผีบรรพบุรุษ และนับถือผีอื่นแต่ละท้องถิ่น เช่น ผี ปู ตา เป็นต้น รวมทั้งนับถือเทวดาอารักษ์ต่าง ๆ อย่างชาวกูยที่บ้านตะเคียนนอกจากมีประเพณีตาม ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาแล้ว ก็จะมีประเพณีที่เป็นพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษซึ่งมีการเซ่นไหว้ ประจำตระกูลและประเพณีเซ่นไหว้ผีปูตาที่ทำกันทุกปีโดยเป็นการทำร่วมกันของชุมชนในเดือนสาม เป็นการเซ่นไหว้ เพื่อขอบคุณที่ปูตาช่วยอำนวยความสะดวกให้การทำงานอดุสมบุญ และเดือนหก เป็นการเซ่น ไหว้ก่อนลงทำนาเพื่อขอให้ช่วยให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลและขอให้ช่วยให้การทำงานได้ผลผลิตอุดม

^๙สัมภาษณ์พระครูอุปัชฌาย์คุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม นายสีนทอง สมานาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สมบูรณ์ ศาลปู่ตาของชาวภูยกุ้ยบ้านตะเคียน อยู่ข้างวัดตะเคียน ซึ่งมีมาแต่โบราณหลายชั่วชีวิตคน ชาวบ้านเชื่อถือว่ามีศักดิ์มาก ในแต่ละปีก็จะร่วมกันประกอบพิธีเซ่นไหว้ เพื่อสวัสดิภาพความอยู่ดีกินดีของของคนในชุมชน เพราะหากไม่ทำ เชื่อกันว่าจะเจ็บไข้ได้ป่วย หรือจะประสบสิ่งที่ไม่ดีในชีวิต และชุมชน

จากการสัมภาษณ์ชาวภูยกุ้ยทั่วไปทั้ง ๓ จังหวัดเกี่ยวกับประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณที่เป็นเอกลักษณ์ก็จะพบว่าทั้ง ๓ จังหวัดนั้นยังมีประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณอันเป็นเอกลักษณ์เฝ้าที่มีความเข้มแข็ง เป็นประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณนี้เป็นสร้างความสามัคคีในกับชาวเผ่าได้เป็นอย่างดี ประเพณีนี้ยังมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันและยังจะมีการสืบทอดไปในอนาคตอีกยาวนานของชาวภูยกุ้ย

๔.๑.๔ ความเชื่อของชุมชน

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูยกุ้ยในภาคอีสานตอนใต้ มีความเชื่อโดยสาระสำคัญไม่แตกต่างกัน คือ ความเชื่อในพระพุทธศาสนาและความเชื่อในผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา และผีอื่น ๆ ที่เป็นผีประตอที่รวมทั้งจำพวกเทวดา ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชาวภูยกุ้ยในจังหวัดศรีสะเกษ การสัมภาษณ์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวภูยกุ้ยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

ชาวภูยกุ้ยในจังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนับถือพระพุทธศาสนาแล้วก็นับถือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตาและผีอื่นตลอดทั้งเทวดารักษาด้วย โดยในแต่ละปีจะประเพณีที่เป็นพิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ผีปู่ตาและผีอื่น เพราะบรรพบุรุษมีความเชื่อและนับถือมาอย่างนี้และเห็นว่าการนับถือผีบรรพบุรุษเป็นความกตัญญูของลูกหลาน ส่วนความเชื่อเรื่องผีปู่ตาและผีอื่น เชื่อกันว่า การได้เซ่นไหว้ตามที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติมา จะนำความสุขสวัสดิมาให้คน ครอบครัวและชุมชน^{๑๐}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

ชาวภูยกุ้ยในชุมชนบ้านโสกวัดและในที่อื่น เชื่อถือในพระพุทธศาสนา ในขณะที่เดียวกันพวกเราก็นับถือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา และผีอื่น ๆ พร้อมเทวดาที่เป็นภูมิเจ้าที่ซึ่งคุ้มครองดูแลรักษาบ้านของเรา หมู่บ้านของเราและที่ไร่นาของเรา เช่นเดียวกับบรรพบุรุษปู่ย่า ตายายของพวกเราที่นับถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ เพราะการนับถือสิ่งเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พวกเรามีรากเหง้าเดียวกัน ยิ่งควรรวมตัวกันตัวตนของชาวภูยกุ้ยอยู่ได้ หากขาดสิ่งเหล่านี้ ไม่แน่ว่าการรวมความเป็นภูยกุ้ยหรือ กวายเป็นต่อไปหรือไม่...นอกจากนั้นชาวภูยกุ้ยเชื่อว่าการทำสัญญาลักษณะในการบูชาเป็นการบูชาบรรพบุรุษเช่นกัน.....ศาลปู่ตาก็อีกอันหนึ่งที่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน แต่ละปีชาวบ้านจะทำพิธีบูชาเช่นสรวง โดยมีพ่อจำเป็นผู้นำกล่าว และชาวภูยกุ้ยอื่นตั้งใจฟังเกี่ยวกับการรับทราบวิญญาณของ

^{๑๐} สัมภาษณ์นายทงศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรมลิต และพระครูชาครธรรมคุณ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

บรรพบุรุษที่สถิตอยู่กับศาลปู่ตาหรือแหล่งธรรมชาติ การกระทำพิธีของชาวบ้านร่วมกันจะทำพิธีในราวเดือนหกหรือราวเดือนพฤษภาคมของทุกๆ ปี...นอกจากนี้การเช่นสรวงก็จะทำพิธีในวันสำคัญอื่นๆ ก็ได้ เช่น การเช่นสรวงเมื่อปีใดเกิดฝนแล้ง หรือในงานเทศกาลของหมู่บ้าน ของเช่นสรวงก็มีข้าวปลาอาหาร หัวหมู เหล้า ยาสูบ หมากพลู เนื้อความที่กล่าวในพิธีส่วนใหญ่มักจะเป็นการขอให้ลูกหลานอยู่ดีมีสุข มีฝนตกต้องตามฤดูกาล หรือถ้าชาวบ้านถูกเกณฑ์ไปรับราชการทหารได้ไปออกศึกสงครามก็ให้มีความปลอดภัย เป็นต้น...”^{๑๑}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

ชาวภูยกู้ที่มีความเชื่อและนับถือทั้งพระพุทธรศาสนาและนับถือผี คือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา และผีอื่นที่สถิตยในที่ต่างที่ปกปกรักษาพี่น้องชาวภูยกู้ของเราซึ่งการนับถือผีรวมทั้งเทวดาด้วย การนับถือและเคารพในผีบรรพบุรุษ เป็นการที่เรามีปฏิบัติผู้มีพระคุณอันเป็นการแสดงความกตัญญูตามคำสอนพระพุทธรศาสนา และการนับถือปู่ตา ผีต่าง ๆ และเทวดาประจำที่นี้ โดยการประกอบพิธีเช่นไหว้เป็นประจำ เป็นสิ่งที่เรายึดถือตามคำสอนของปู่ย่าตายายของพวกเรา ทำให้รู้สึกรู้ว่าได้รับการคุ้มครองในการดำเนินชีวิตว่า พวกเราจะประสบแต่สิ่งที่ดีงามและมีความสุขความเจริญและการนับเช่นนี้ทำลูกหลานชาวภูยกู้สามารถรักษาความเป็นชาวภูยกู้หรือกวยได้อย่างเหนียวแน่น หากไม่มีสิ่งเหล่านี้ชุมชนชาวภูยกู้อาจจะจัดกระจายต่างคนต่างอยู่ ไม่มีจุดรวมที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกัน^{๑๒}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยกู้ทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยกู้จังหวัดศรีสะเกษพบว่า

ชาวภูยกู้ในจังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนับถือพระพุทธรศาสนาแล้วก็ยังนับถือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตาและผีอื่นตลอดทั้งเทวดารักษ์ด้วย โดยในแต่ละปีจะประเพณีที่เป็นพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษ ผีปู่ตาและผีอื่น เพราะบรรพบุรุษมีความเชื่อและนับถือมาอย่างนี้และเห็นว่าการนับถือผีบรรพบุรุษเป็นความกตัญญูของลูกหลาน ส่วนความเชื่อเรื่องผีปู่ตาและผีอื่น เชื่อกันว่า การได้เช่นไหว้ตามที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติมา จะนำความสุขสวัสดิมาให้คน ครอบครัวและชุมชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยกู้จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

ชาวภูยกู้ในชุมชนบ้านโสกวัดและในที่อื่น เชื่อถือในพระพุทธรศาสนา ในขณะที่เดียวกันพวกเราก็นับถือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา และผีอื่น ๆ พร้อมเทวดาที่เป็นภูมิเจ้าที่ซึ่งคุ้มครองดูแลรักษาบ้านของเรา หมู่บ้านของพวกเราและที่ไร่ที่นาของพวกเรา เช่นเดียวกับบรรพบุรุษปู่ย่า ตายายของพวกเราที่นับถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ เพราะการนับถือสิ่งเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พวกเรามีรากเง้าเดียวกัน ยังคงรวมตัวกันตัวตนของชาวภูยกู้ได้อยู่ได้ หากขาดสิ่งเหล่านี้ ไม่แน่ว่าการรวมความเป็นภูยกู้หรือกวยจะมีต่อไปหรือไม่

^{๑๑} สัมภาษณ์นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายนายสุจิตร์ ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์พระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม นายสินทอง สมนาถ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

ชาวกูยที่นี้มีความเชื่อและนับถือทั้งพระพุทธรูปและนับถือผี คือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา และผีอื่นที่สถิตย์ในที่ต่างที่ปกปักรักษาพี่น้องชาวกูยของพวกเราซึ่งการนับถือผีรวมทั้งเทวดาด้วย การนับถือและเคารพในผีบรรพบุรุษ เป็นการที่เรามีปฏิบัติผู้มีพระคุณอันเป็นการแสดงความกตัญญูตามคำสอนพระพุทธรูป และการนับถือปู่ตา ผีต่าง ๆ และเทวดาประจำที่นี้ โดยการประกอบพิธีเช่นไหว้เป็นประจำ เป็นสิ่งที่เรายึดถือตามคำสอนของปู่ตายายของพวกเรา ทำให้รู้สึกว่าได้รับการคุ้มครองในการดำเนินชีวิตว่า พวกเราจะประสบแต่สิ่งที่ดีงามและมีความสุขความเจริญและการนับ เช่นนี้ทำลูกหลานชาวกูยสามารถรักษาความเป็นชาวกูยหรือกวยได้อย่างเหนียวแน่น หากไม่มีสิ่งเหล่านี้ ชุมชนชาวกูยอาจกระจายตัวต่างคนต่างอยู่ ไม่มีจุดรวมที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกัน

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวกูยทั่วไปในจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

ชาวกูยเชื่อความศักดิ์สิทธิ์ในสิ่งที่บูชาตามบรรพบุรุษเช่นผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตาและความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง ลัทธิผีวิญญาณสูง เทพเจ้าผีปะกำและบริวารของผีปะกำตลอดทั้งเทวดารักษาด้วย โดยในแต่ละปีจะประเพณีที่เป็นพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษ ผีปู่ตาและผีอื่น เพราะบรรพบุรุษมีความเชื่อและนับถือมาอย่างนี้และเห็นว่าการนับถือผีบรรพบุรุษเป็นความกตัญญูของลูกหลาน ส่วนความเชื่อเรื่องผีปู่ตาและผีอื่น เชื่อกันว่า การได้เช่นไหว้ตามที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติมา จะนำความสุขสวัสดิมาให้คน ครอบครัวและชุมชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวกูยทั่วไปจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

ชาวกูยในชุมชนบ้านโสกวัดและในที่อื่น เชื่อถือในพระพุทธรูป ในขณะเดียวกันพวกเราก็นับถือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา และผีอื่น ๆ พร้อมเทวดาที่เป็นภูมิเจ้าที่ซึ่งคุ้มครองดูแลรักษาบ้านของเรา หมู่บ้านของพวกเราและที่ไร่ที่นาของพวกเรา เช่นเดียวกับบรรพบุรุษปู่ตายายของพวกเราที่นับถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ เพราะการนับถือสิ่งเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พวกเรามีรากเหง้าเดียวกัน ยังคงรวมตัวกันตัวตนของชาวกูยอยู่ได้ หากขาดสิ่งเหล่านี้ ไม่แน่ว่าการรวมความเป็นกวยหรือกวยจะมีต่อไปหรือไม่

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวกูยทั่วไปจังหวัดสุรินทร์พบว่า

ชาวกูยที่นี้มีความเชื่อและนับถือทั้งพระพุทธรูปและนับถือผี คือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา และผีอื่นที่สถิตย์ในที่ต่างที่ปกปักรักษาพี่น้องชาวกูยของพวกเราซึ่งการนับถือผีรวมทั้งเทวดาด้วย การนับถือและเคารพในผีบรรพบุรุษ เป็นการที่เรามีปฏิบัติผู้มีพระคุณอันเป็นการแสดงความกตัญญูตามคำสอนพระพุทธรูป และการนับถือปู่ตา ผีต่าง ๆ และเทวดาประจำที่นี้ โดยการประกอบพิธีเช่นไหว้เป็นประจำ เป็นสิ่งที่เรายึดถือตามคำสอนของปู่ตายายของพวกเรา ทำให้รู้สึกว่าได้รับการคุ้มครองในการดำเนินชีวิตว่า พวกเราจะประสบแต่สิ่งที่ดีงามและมีความสุขความเจริญและการนับ เช่นนี้ทำลูกหลานชาวกูยสามารถรักษาความเป็นชาวกูยหรือกวยได้อย่างเหนียวแน่น หากไม่มีสิ่งเหล่านี้ ชุมชนชาวกูยอาจกระจายตัวต่างคนต่างอยู่ ไม่มีจุดรวมที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกัน

จึงเห็นได้ว่าความเชื่อของชุมชนของชาวกูยทั้งสามจังหวัดไม่ว่าจะเป็นชุมชนบ้านกู่ ชุมชนบ้านโค้วัดและชุมชนบ้านตะเคียนล้วนแล้วแต่มีความเชื่อผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตาและผีอื่นที่สถิตในที่ต่างที่ปกปักรักษาพี่น้องชาวกูยซึ่งการนับถือผีรวมทั้งเทวดาเหล่านี้เมื่อมีการบูชา บวงสรวงแล้วจะนำพาสิ่งที่ดีงามและมีความสุขความเจริญมาให้ตนเองและชุมชน

ตอนที่ ๓: วัฒนธรรมชุมชนของชนชาติพันธุ์ชาวกูย

๓.๑ ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายหรือการวางแผนชุมชนเกี่ยวกับทิศทางด้านวัฒนธรรมและการสร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มของกลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

จากการสัมภาษณ์นายทงนงค์ศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรหมลี กลุ่มผู้นำกูยศรีสะเกษ กล่าววัฒนธรรมประเพณีที่บ้านกู่มีหลายอย่างที่เด่น ๆ อย่างเช่น วัฒนธรรมทางวัตถุ มีปราสาทปรางค์กู่ เสื้อผ้าชุดดั้งเดิมของชาวกูย ผ้าไหมมัดหมี่หลายปราสาทปรางค์กู่ อาหารเป็นแกงมันปู (กือแหวกก็อตตาม) วัฒนธรรมทางความเชื่อ มีพิธีแซนตาเหลียน พิธีแซนหลาว และพิธีแซนญะจื้อ และประเพณีหว่านบุญเบิกฟ้าในเดือนสาม พิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซ้ากชาวกูยในเดือนสิบ รวมทั้งวัฒนธรรมทางภาษาวัฒนธรรมเหล่านี้ พวกเราได้ร่วมกับคณะกรรมการอีกหลายคนทำโครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมชุมชนชาวกูยบ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ โดยกำหนดเป้าหมายไปที่การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กูยและการสร้างจิตสำนึกของชุมชน มีวิธีการสร้างความร่วมมือของชุมชนโดยการสร้างองค์กรเพื่อรับผิดชอบในงานแต่ละฝ่าย คือจัดตั้งฝ่ายปรับปรุงพื้นที่ ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมชาวกูยและฝ่ายพัฒนาองค์กร ที่เรียกว่าการทำงานเป็นทีม^{๑๓}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

วัฒนธรรมชาวกูยที่บ้านโสกวัด ก็มีในเรื่องการทอผ้าไหมมัดหมี่และผ้าขาวม้าที่เป็นลายเฉพาะของที่นี่และชุดดั้งเดิมของชาวกูย เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวกูยโดยแท้จริง และวัฒนธรรมความเชื่อเป็นประเพณีการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา และผีอื่นรวมทั้งเทวดาและวัฒนธรรมทางภาษาซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้ หล่อหลอมความเป็นชาวกูยของชุมชนที่นี่ พวกเราองค์การเป็นคณะกรรมการของชุมชนโสกวัด เป็นกลุ่มทอผ้าไหมมีนางทองอยู่ งามเลิศ เป็นประธาน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นที่ปรึกษา และคณะกรรมการดูแลชุมชน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน มีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นแนวร่วมดำเนินงาน ร่วมกันวางเป้าหมายให้มีการดูแลอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาของชาวกูย วิธีการสร้างความร่วมมือก็ใช้การประชุมกลุ่มในชุมชนเป็นระยะในประเด็นให้ชุมชนเข้าใจเข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมผ้าที่เป็นลายเฉพาะของชุมชนและวัฒนธรรมทางความเชื่อที่บ่งบอกอัตลักษณ์

^{๑๓} สัมภาษณ์นายทงนงค์ศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรหมลี, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ของพวกเราให้ช่วยกันรักษาไม่ให้สูญสิ้นไป ซึ่งความทั้งหมดนี้จะให้ความหมายที่คล้ายๆ กันข้อมูลของ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

วัฒนธรรมที่นี้ ทางด้านวัตถุ มีศาลปู่ตาซึ่งเป็นสถานที่ที่สถิตของปู่ตาประจำหมู่บ้าน ตะเคียนและเครื่องนุ่งห่มที่เป็นชุดดั้งเดิมของชาวภูย ซึ่งชุดผู้หญิงผ่านุงเป็นผ้าถุง ตัวผ้านิยมเป็นพื้นสีน้ำตาลอมดำ มีหัวซิ่นที่เป็นสีแดงลายขีด มีตีนซิ่นใช้พื้นดำ มีริ้วสีขาว เหลือง แดง ส่วนเสื้อผู้หญิงก็เป็นผ้าไหมยกดอกสีดำ ย้อมด้วยเม็ดยมะเกลือ เป็นเสื้อแขนยาว คอกกลม เย็บด้วยมือ มีปักแฉว ด้วยเส้นไหมสีขาว สีแดง สีเขียว สีเหลืองหรือสีอื่น ๆ ตามความชอบใจที่เห็นว่าสวยงาม โดยปักตามแนวตะเข็บข้าง ตะเข็บวงแขน รอบคอ สาบด้านหน้าและชาย ใช้กระดุมเงินเป็นโลหะหรือร้อยเส้นไหม เสื้อผู้ชายก็มีลักษณะคล้ายกับเสื้อผู้สตรี เป็นสีผ้าพื้นสีดำ หรือสีเข้ม ๆ นุ่งโสร่งไหม สีเข้มเป็นตา สีเหลี่ยมใหญ่ นิยมสวมใส่ในงานสำคัญ อย่างงานแต่งงาน งานไหว้ปู่ตา งานประเพณีบุญต่าง ๆ ของชุมชน และวัฒนธรรมทางนามธรรม ก็มีประเพณีเช่นไหว้ตามความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตาผีอื่น และเทวดาอารักษ์ต่าง ๆ และภาษาชาวภูย ซึ่งในช่วงระยะเวลาเจ็ดปีมานี้ ที่ชุมชนบ้านตะเคียน ชาวภูยนิยมหันกลับมาใช้ชุดภูยแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นชุดแบบดั้งเดิมโดยความภาคภูมิใจวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น และประเพณีเนื่องด้วยการนับถือผีดังกล่าว ได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์มากขึ้น เพราะได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมต่อเนื่องมา พวกเราทำงานเป็นคณะโดยมีการประชุมวางแผนฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าวของพวกเรา วางเป้าหมายที่ทำให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้โครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” และโครงการ “ไต่ร่มตะเคียน” โดยคณะทำงานชุมชนชาวภูยนำโดยพระครูอุปลักรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม)^{๑๔}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

วัฒนธรรมชุมชนของชนชาติพันธุ์ชาวภูยมักเกิดขึ้นความเชื่อที่บรรพบุรุษได้ปาปฏิบัติกันมาว่าจะจะเป็นความเชื่อเรื่องการนับถือผีเรื่องนี้ก็มีความผูกพันกับวัฒนธรรมมายาวนานแล้ว จากการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมไม่ว่าจะเป็น การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมก็ตามสิ่งเหล่านี้มักจะมีผลกระทบตบวัฒนธรรมของเผ่าอยู่บ้าง ที่ว่ากระทบก็เพราะว่าเยาวชนรุ่นหลังก็นิยมวัฒนธรรมแบบใหม่ๆ มากกว่าวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ก็ไม่ทั้งหมด อย่างไรก็ตามก็มีผลกระทบอยู่บ้างแล้วแหละ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

วัฒนธรรมชุมชนของชนชาติพันธุ์ชาวภูยที่บ้านโสกวัด ก็มีในเรื่องการทอผ้าไหมมัดหมี่และผ้าขาวม้าที่เป็นลายเฉพาะของที่นี่และชุดดั้งเดิมของชาวภูย เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวภูย

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูอุปลักรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสินทอง สมานาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

โดยแท้จริง และวัฒนธรรมความเชื่อเป็นประเพณีการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา และผีอื่นรวมทั้ง เทวดาและวัฒนธรรมทางภาษาซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้ ... การดูแลและการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญา ของชาวกูย วิธีการสร้างความร่วมมือก็ใช้การประชุมกลุ่มในชุมชนเป็นระยะในประเด็นให้ชุมชนเข้าใจ เข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของชุมชนและวัฒนธรรมทางความเชื่อที่บ่งบอกอัตลักษณ์ของ พวกเราให้ช่วยกันรักษาไม่ให้สูญสิ้นไป ซึ่งความทั้งหมดนี้จะให้ความหมายที่คล้ายๆ กันข้อมูลของ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

วัฒนธรรมชุมชนของชนชาติพันธุ์ชาวกูยบ้านตะเคียน เช่น วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ มีศาล ปู่ตาซึ่งเป็นสถานที่ที่สถิตของปู่ตาประจำหมู่บ้านตะเคียน ชุมชนชาวกูยบ้านตะเคียน จะมีในส่วนของ ชุมชนได้สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชนเผ่า คือ ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีและ และการละเล่นตามประเพณีวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งเรียกว่าวัฒนธรรมทางนามธรรม ก็มีประเพณีเช่นไหว้ ตามความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตาผีอื่นและเทวดาอารักษ์ต่าง ๆ และภาษาชาวกูย ซึ่งในช่วง ระยะเวลาเจ็ดปีมานี้ ที่ชุมชนบ้านตะเคียน ชาวกูยนิยมหันกลับมาใช้ชุดกูยแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นชุดแบบ ดั้งเดิมด้วยความภาคภูมิใจวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น และประเพณีเนื่องด้วยการนับถือผีดังกล่าว ได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์มากขึ้น เพราะได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมต่อเนื่องมา พวกเราทำงานเป็น คณะโดยมีการประชุมวางแผนฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าวของพวกเรา วางเป้าหมายที่ทำให้ ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้โครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” และโครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” โดย คณะทำงานชุมชนชาวกูยนำโดยพระครูอุบลวรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม)

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวกูยทั่วไปในจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

วัฒนธรรมชุมชนของชนชาติพันธุ์ชาวกูยบ้านตะเคียน ถึงแม้ว่าจะมีวัฒนธรรมดั้งเดิม เข้มแข็งก็ตาม เหมือนถึงคราวที่จะต้องปรับตัวก็จำเป็นต้องปรับ ซึ่งในขณะนี้ก็มีการปรับตัวไปแล้วเป็น บางกรณี เพราะวัฒนธรรมที่เคยประพฤติปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นระยะเวลานานแล้วอาจจะนำไปสู่ วัฒนธรรมที่ยังไม่เคยชินมาก่อนซึ่งอาจจะมีการสับสนจากแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การแต่งกาย การใช้ภาษา และการเปลี่ยนแปลงในวิถีการ ดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของบุคคลจนเกินความเคยชินไปแล้ว...แต่อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมของชาติ พันธุ์ก็มีความสำคัญกว่าอยู่ การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นการปรับตัวในบางขณะเท่านั้น...อาจจะไม่ถาวรก็ ได้ ทุกอย่างมันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางสังคมด้วย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

การกำหนดเป้าหมายและทิศทางวัฒนธรรมของเผ่าไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมกายแต่งกาย วัฒนธรรมด้านภาษาและวัฒนธรรมการเป็นอยู่ของชนเผ่า นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำชนเผ่าเป็นผู้ค่อย ให้คำแนะนำ อย่างอยู่ในสถานการณ์ที่มีการปรับเปลี่ยนทางสังคมอย่างปัจจุบัน ยิ่งต้องระมัดระวัง พวกเราเป็นคณะกรรมการส่วนมากก็จะพยายามเสนอให้เห็นสังคมมันเปลี่ยนยุคเปลี่ยนสมัยวัฒนธรรม บางอย่างควรมีความแข็งแกร่ง บางอย่างมีความอ่อนไหวกับปรับเปลี่ยนได้ตามค่านิยมของสังคม ซึ่ง

อาจเกิดขึ้นได้จาก ปัจจัยภายในและกลไกของสังคม ... ปรับปรุง แก้ไขให้สอดคล้องกับ สถานการณ์แวดล้อม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

การกำหนดเป้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น คณะกรรมการมีส่วนในการที่จะนำทิศทางวัฒนธรรมในปรับตัว หรือ ก็สร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมของเผ่าเป็นอย่างดี คณะกรรมการคอยดูพิจารณาการปรับตัววัฒนธรรมภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน ถ้าอย่างไรรักจะมีการพูดคุยกันในเรื่องที่ดีหรือไม่ควรอย่างไร แต่ไม่ใช่ว่าจะปฏิเสธเพียงต้องการให้มีการปรับตัวและยึดหลักในวัฒนธรรมตนเอง... สถานการณ์ที่มีการปรับเปลี่ยนทางสังคมอาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ต้องระมัดระวัง พวกเราเป็นคณะกรรมการส่วนมากก็จะพยายามเสนอให้เห็นสังคมมันเปลี่ยนยุคเปลี่ยนสมัยวัฒนธรรมบางอย่างควรมีความแข็งแกร่ง บางอย่างมีความอ่อนไหวกับปรับเปลี่ยนได้ตามค่านิยมของสังคม ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จาก ปัจจัยภายในและกลไกของสังคม ปรับปรุง แก้ไขให้สอดคล้องกับ สถานการณ์แวดล้อม

จึงเห็นได้ว่าวัฒนธรรมประเพณีชุมชนของชาวกูยทั้งสามจังหวัดไม่ว่าจะเป็นชุมชนบ้านกู่ชุมชนบ้านโคกวัดและชุมชนบ้านตะเคียนล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมของเผ่าเป็นอย่างดี จากการสร้างความเข้มแข็งแล้วสามารถวัฒนธรรมเชิงบูรณาการจากเดิมเป็นของกลุ่ม กลายเป็นวัฒนธรรมที่กลุ่มวัฒนธรรมอื่นสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ บางกลุ่มสามารถนำไปเป็นเปรียบเทียบวัฒนธรรมแล้วจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการในพื้นที่เพื่อสานสร้างความสัมพันธ์ให้กับชุมชนด้วย จนเกิดความเปลี่ยนแปลงทางวิถีชีวิตและพฤติกรรมของบุคคล สิ่งเหล่านี้เองที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหรือการวางแผนชุมชนเกี่ยวกับทิศทางด้านวัฒนธรรมและการสร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มได้เป็นอย่างดี

๔.๒ ลักษณะของการทำงานแบบสร้างสรรค์โดยภาพรวมที่มีผลต่อวัฒนธรรมองค์กร

การทำงานที่เป็นลักษณะสร้างสรรค์อันส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมองค์กรในท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ทั้งที่ศรีสะเกษ บุรีรัมย์และสุรินทร์ แม้จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน แต่โดยสาระสำคัญมีความคล้ายคลึงกันดังรายละเอียดนี้

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

การทำงานแบบสร้างสรรค์พวกเราชาวกูยได้ทำงานเป็นทีมในรูปแบบคณะกรรมการ ภายใต้โครงการรูปแบบการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมชุมชนชาวกูยบ้านกู่ตำบลกู่ อำเภอลำดวนบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ... เป้าหมายคือการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กูยและการสร้างจิตสำนึกของชุมชน มีวิธีการสร้างความร่วมมือของชุมชนโดยการสร้างองค์กรเพื่อรับผิดชอบในงานแต่ละฝ่าย คือจัดตั้งคณะกรรมการออกเป็นฝ่ายๆ เช่น ฝ่ายปรับปรุงฟื้นฟู ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมชาวกูยและฝ่ายพัฒนาองค์กร จากการทำงานลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ชาวกูยในชุมชนของเรา คือ

๑. คนในชุมชนได้เรียนรู้ ตระหนัก เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมชาวกูย และมีความรู้ความเข้าใจระบบการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีตั้งแต่บรรพบุรุษ

๒. บ้านเรือน บริเวณบ้านเรือน บริเวณชุมชนและบริเวณปราสาท ได้รับความดูแลให้สะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม รวมทั้งอาหารการกินสะอาดถูกหลักอนามัยมากขึ้น ประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน เช่น บุญเบิกฟ้าในเดือนสาม เป็นต้นได้รับการฟื้นฟูให้มากขึ้น โดยมีการ

๓. จัดให้มีรูปแบบ และแต่งเติมสีสรรค์ด้วยชุดพื้นเมืองชาวกูยและกระบวนการฟ้อนรำ ที่สวยงามเป็นระเบียบ

๔. ชุดชาวกูยได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์จนเป็นที่ยอมรับและนิยมสวมใส่เป็นอัตลักษณ์ชาวกูยซึ่งส่งผลให้เกิดความภูมิใจของชุมชนและ

๕. ภาษากูยถูกหยิบยกมาถก เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความสามัคคีควบคู่ไปกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าว ของคนในชุมชนที่^{๑๕}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

การทำงานแบบสร้างสรรค์... พวกเราได้ให้การสนับสนุนคณะกรรมการให้มีสิทธิในการทำงานอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการให้การสนับสนุน ให้ความร่วมมือ และให้ความสำคัญกับการทำงานของคณะกรรมการ เพราะกลุ่มคณะกรรมการเป็นผู้ที่ช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมของของชุมชนได้เป็นอย่างดีและมีประโยชน์ เนื่องจากศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง เช่นปราสาท ภูเขามัจฉา บุญเบิกฟ้า เสื้อผ้าชุดแต่งกายชาวกูย ความสะอาดบ้านเรือนและสถานที่ต่าง ๆ ได้รับความดูแลเอาใจใส่และกระตุ้นให้ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงแหน และสามัคคีร่วมใจกันรักษา^{๑๖}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

การทำงานแบบสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของพวกเรา คือ วัฒนธรรมของพวกเราโดยผ่านกิจกรรมของ โครงการ“ต้นกล้าตะเคียน”และโครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” ให้ความสำคัญกับเยาวชน เพราะเยาวชนยุคนี้เป็นทรัพยากรที่มีค่า ควรมีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่า “กูย” มีความรู้ความสามารถทางด้านศิลปกรรมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นได้ดี เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นประชาชนที่ดีมีคุณภาพในอนาคต เหมือนต้นกล้าตะเคียนที่ดี แข็งแรง จะเป็นต้นตะเคียนใหญ่ที่มีคุณภาพและแข็งแรงต่อไป...โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เด็ก เยาวชน ประชาชน ๑.เข้าถึงวัด เข้าถึงพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานใต้ (กูย) ๒. ตระหนักถึงศิลปกรรม จริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของอีสานใต้ (กูย) ๓. รักษาเอกลักษณ์ ประเพณีความเป็นชนเผ่าของตนเอง ๔. มีความสามารถด้านการร้อง รำภาษาท้องถิ่นของตนเอง ๕. ได้รับการปลูกฝังระเบียบวินัยและค่านิยมที่ดีงามจากพื้นฐานของศิลปกรรม ๖. มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะของตนมากขึ้น ๗. อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีความขัดแย้งกันน้อยลง ๘. ห่างไกลอบายมุขและสิ่งเสพติด ๙. ใช้เวลาว่างให้เป็น

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายทองศักดิ์ นรดี และ นายธนากร พรหมลิ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางจันทมา แหวนเงิน อายุ ๖๕ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๑๑๔ หมู่ ๑, ตำบลภู อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ประโยชน์ ๑๐. ร่วมกันฝึกสร้างอาชีพเสริม ทหารายได้พึ่งตนเอง และ ๑๑. ได้ร่วมพลังกันช่วยงานสาธารณกุศลทั่วไป^{๑๗}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

การทำงานแบบสร้างสรรค์พวกเราทำงานเป็นทีมในรูปแบบคณะกรรมการ ภายใต้โครงการรูปแบบการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมชุมชนชาวกูยบ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ มีการที่การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กูยและการสร้างจิตสำนึกของชุมชน มีวิธีการสร้างความร่วมมือของชุมชนโดยการสร้างองค์กรเพื่อรับผิดชอบในงานแต่ละฝ่าย คือจัดตั้งฝ่ายปรับปรุงพื้นที่ ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมชาวกูยและฝ่ายพัฒนาองค์กร จากการทำงานลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ชาวกูยในชุมชนของเรา คือ ๑. คนในชุมชนได้เรียนรู้ ตระหนัก เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมชาวกูย และมีความรู้ความเข้าใจระบบการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีตั้งแต่บรรพบุรุษ ๒. บ้านเรือน บริเวณบ้านเรือน บริเวณชุมชนและบริเวณปรังก์กู่ ได้รับการดูแลให้สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม รวมทั้งอาหารการกินสะอาดถูกหลักอนามัยมากขึ้น ประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน เช่น บุญเบิกฟ้าในเดือนสาม เป็นต้นได้รับการฟื้นฟูให้มากขึ้น โดยมีการ ๓. จัดให้มีรูปแบบและแต่งเติมสีสรรด้วยชุดพื้นเมืองชาวกูยและกระบวนการฟ้อนรำ ที่สวยงามเป็นระเบียบ ๔. ชุดชาวกูยได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์จนเป็นที่ยอมรับและนิยมสวมใส่เป็นอัตลักษณ์ชาวกูยซึ่งส่งผลให้เกิดความภูมิใจของชุมชนและ ๕. ภาษาถูกยกยอบยกมาถก เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความสามัคคีควบคู่ไปกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าว ของคนในชุมชนที่นี้^{๑๘}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

การทำงานแบบสร้างสรรค์ พวกเราเป็นกรรมการดำเนินงาน ได้ให้การสนับสนุน ให้ความร่วมมือ กับทีมงานของผู้นำในสร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดความสร้างสรรค์ในกิจกรรมขององค์กร การผลิตงานสร้างนั้นคณะกรรมการจะพิจารณาประโยชน์ เนื้อหาสาระ เนื่องจากศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง จะเป็นการบอกถึงหน้าตาของชาวเผ่าได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ทางคณะกรรมการจึงจำเป็นต้องพิจารณาเป็นพิเศษ และการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งต้องคำนึงถึงการสร้างความรู้สึก ความเป็นเจ้าของ ความหวงแหน และความสามัคคีร่วมใจกันรักษาของคนในเผ่าด้วย^{๑๙}

^{๑๗} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี และนางพนม บุญทา, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายทงศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรหมลิ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางจันทมา แหวนเงิน, อายุ ๖๕ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๑๑๔ หมู่ ๑ ตำบลกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

การทำงานแบบสร้างสรรค์คณะทำงานชุมชนชาวกูย ก็จะมีการภายใต้โครงการโครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” บ้าง ภายใต้โครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” บ้างทั้งหมดก็เพื่อที่จะสร้างเยาวชนกูยให้เป็นทรัพยากรที่มีค่า ควรมีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่า “กูย” ที่มากไปกว่านั้นก็เพื่อที่จะให้เยาวชนตระหนักรู้ในศีลธรรมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของตนเอง^{๒๐}

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวกูยทั่วไปในจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

การทำงานแบบสร้างสรรค์กลุ่มผู้นำและคณะกรรมการได้ดำเนินให้เป็นไปตามที่ให้การประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเผ่าอยู่แล้ว อันที่เห็นและได้มีส่วนร่วมอยู่บ้างก็จะเป็นโครงการรูปแบบการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมชุมชนชาวกูยบ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ ในโครงการนี้คิดว่าเป็นประโยชน์และเป็นการพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม อัตลักษณ์ของชาวเผ่าได้ดีอยู่ ถ้าจะให้มองไปอีกก็เป็นโครงการที่สามารถสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้มีความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของทุกกิจกรรมของเผ่าพันธุ์ได้เป็นอย่างดี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

การทำงานแบบสร้างสรรค์... พวกเราก็เห็นผู้นำและคณะกรรมการได้ดำเนินกิจกรรมของชนเผ่าอยู่เป็นประจำ การดำเนินกิจกรรมของพวกเขาก็สามารถแรงกระตุ้นให้ชาวเผ่าได้สำนึกในกลุ่มชนได้ดีอยู่ ...พวกเราเป็นเพียงส่วนในให้การสนับสนุนเท่านั้นเอง กิจกรรมพวกเราได้เข้าร่วมอยู่เป็นประจำก็น่าจะเป็นกิจกรรมในด้านวัฒนธรรมและประเพณี อย่างเช่นประจักษ์ ประเพณีบุญเบิกฟ้า เป็นต้น....กิจกรรมก็ถือได้เป็นการสร้างสรรค์ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับเผ่าพันธุ์ได้เป็นอย่างดี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

การทำงานแบบสร้างสรรค์ คณะทำงานชุมชนชาวกูย มีวิธีการสร้างความร่วมมือของชุมชนโดยการสร้างองค์กรเพื่อรับผิดชอบในงานแต่ละฝ่ายและมีสร้างโครงการขึ้นมารองรับรองกิจกรรมไม่จะเป็นโครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” บ้าง ภายใต้โครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” เหล่านี้ก็ล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างสรรค์กิจกรรมได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามทั้งหมดก็เพื่อที่จะสร้างเยาวชนกูยให้เป็นทรัพยากรที่มีค่า ควรมีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่า “กูย” ที่มากไปกว่านั้นก็เพื่อที่จะให้เยาวชนตระหนักรู้ในศีลธรรมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของตนเอง^{๒๑}

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายบุญ งามสง่า, อายุ ๕๖ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๒๘ หมู่ที่ ๔ ตำบลสนามชัย อำเภอสระดิง จังหวัดบุรีรัมย์, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางวิไลวรรณ พิณิจพล, อายุ ๕๖ ปี, บ้านเลขที่ ๑๐๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จึงเห็นได้ว่าลักษณะของการทำงานแบบสร้างสรรค์โดยภาพรวมที่มีผลต่อวัฒนธรรมองค์กรชุมชนของชาวกูยทั้งสามจังหวัดไม่ว่าจะเป็นชุมชนบ้านกู ชุมชนบ้านโควัดและชุมชนบ้านตะเคียนล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้มีความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของทุกกิจกรรมของเผ่าพันธุ์ได้เป็นอย่างดี ที่มากไปกว่านั้นก็น่าจะเป็นการสร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มของกลุ่มนั่นเอง

๔.๒.๑ หน่วยงานมีการสร้างกฎเกณฑ์การอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

กฎเกณฑ์การสร้างกฎเกณฑ์การอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่ม คือ ความจริงใจ ความเสียสละและความสามัคคีของคณะกรรมการดำเนินงานและความสามัคคีของชาวกูยชุมชน ไม่มีการสร้างกฎเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษร เพราะพวกเขามองว่า การสร้างกฎเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นพันธนาการที่จะรัดหรือตรึงพวกเราไว้ไม่ให้ขยับได้ กฎเกณฑ์เหล่านั้นจะทำให้พวกเราทำงานได้ยาก เพราะไม่มีความยืดหยุ่น ซึ่งในการดำเนินการอาจจะมีคนอ้างกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรจนเป็นอุปสรรค แทนที่จะเป็นประโยชน์แก่การทำงานของพวกเรา พวกเราจึงไม่สร้างกฎเกณฑ์ ถ้าเราจะมีมองข้ามกฎเกณฑ์อันไม่มีลายลักษณ์อักษร แต่เป็นกฎเกณฑ์ใจนั้นจะดีกว่า จะมาสร้างกฎเกณฑ์อันเป็นระเบียบเวลาให้กับกลุ่มเผ่าพันธุ์ของตนเอง อย่างไรก็ตามการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนนั้นพวกเราจะต้องดำเนินการภายใต้กฎเกณฑ์ของหน่วยงานของรัฐ หมายถึงภายใต้กฎหมายของสภาวัฒนธรรมตำบลที่มีหน้าที่ดูแลวัฒนธรรมเป็นการทั่วไป^{๒๒}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

เรื่องกฎเกณฑ์ มีแต่กฎระเบียบของทางราชการบ้านเมือง พวกเราทำงานชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานคณะกรรมการชุมชนและคณะกรรมการกลุ่มอาชีพทอไหม จะไม่มีการสร้างกฎเกณฑ์อะไรมาเป็นการเฉพาะ พวกเราทำงานกันด้วยความรักใคร่ผูกพันกันในชุมชน อาศัยความเมตตากรุณาสามัคคี และเสียสละ และอาศัยความเคารพนับถือกันแบบเครือญาติและแบบความอาวุโส ลำพังแต่กฎระเบียบของทางราชการบ้านเมืองก็ยุ่งยากพอแล้ว การสร้างกฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการมาเพิ่ม จะเป็นการเพิ่มความยุ่งยากให้พวกเรา เพราะมันจะไม่มี ความยืดหยุ่นให้พวกเรา เราจะติดกับดักกฎเกณฑ์ของตนเอง สุดท้ายเราจะทำผิดกฎของตนเอง การสร้างกฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการมาใช้กับกลุ่มพวกเราเอง จะไม่ใช่คำตอบสำหรับฟื้นฟูและการอนุรักษ์วัฒนธรรมของพวกเรา^{๒๓}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

การทำงานในกลุ่มพวกเรา พวกเราใช้กฎเกณฑ์คือความเมตตาอารีย์ ความรักความสามัคคี และความเสียสละ ความปรารถนาดีที่จะเห็นวัฒนธรรมของพวกเราได้รับการเหลียวแล ได้รับ

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายทนงศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรหมลี, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายสุขจิตร ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

การฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ให้กลุ่มพวกเราและอนุชนรุ่นหลังได้เกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ชาวกูยว่า พวกเรามีรากเง้ามาช้านานและมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองหากมีปัญหาเกิดขึ้นในการทำงาน พวกใช้ การพูดคุยทำความเข้าใจต่อกันแล้วงานจะเดินไปได้ หากเกิดปัญหาในลักษณะผิดต่อกฎหมาย บ้านเมืองก็ใช้กฎของบ้านเมือง กฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นมีความแข็งแรงและมีลักษณะแข็งทื่อ ไม่มี ความยืดหยุ่น พวกเรามองว่า ไม่เป็นผลดีต่อการทำงานทางวัฒนธรรม^{๒๔}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

กฎเกณฑ์การอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มไม่มี มีแต่ความจริงใจ ความเสียสละและความ สามัคคีของคณะกรรมการดำเนินงานและความสามัคคีของชาวมุขชน ไม่มีการสร้างกฎเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษร เพราะอาจเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน การสร้างกฎเกณฑ์ กติกานั้น อาจดี แต่ไม่ค่อย มั่นคงเท่าที่ควร แต่ในอนาคตก็อาจเป็นได้แต่ตอนนี้ไม่เพราะเราทำงานเพื่อเผ่าพันธุ์ด้วยความจริงใจ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

กฎเกณฑ์ของพวกเราในตอนนี้อย่างอาศัยความเคารพนับถือกันแบบเครือญาติและแบบ ความอาวุโส... เรื่องกฎเกณฑ์ จึงมีแต่กฎระเบียบของทางราชการบ้านเมือง พวกเราทำงานมุขชน ไม่ ว่าจะเป็นการทำงานเป็นคณะกรรมการมุขชนและคณะกรรมการกลุ่มอาชีพแต่อย่างไร จึงไม่มีการ สร้างกฎเกณฑ์อะไรมา พวกเราทำงานกันด้วยความรักใคร่ผูกพันกันในมุขชน อาศัยความเมตตากรุณา สามัคคี และเสียสละ ลำพังแต่กฎระเบียบของทางราชการบ้านเมืองก็ยุ่งยากพอแล้ว การสร้าง กฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการมาเพิ่ม จะเป็นการเพิ่มความยุ่งยากให้พวกเรา เพราะมันจะไม่มี ความยืดหยุ่นให้พวกเรา เราจะติดกับดักกฎเกณฑ์ของตนเอง สุดท้ายเราจะทำผิดกฎของตนเอง การสร้าง กฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการมาใช้กับกลุ่มพวกเราเอง จะไม่ใช่คำตอบสำหรับฟื้นฟูและการอนุรักษ์ วัฒนธรรมของพวกเรา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

กฎเกณฑ์ของพวกเราคือความเมตตาอารีย์ ความรักความสามัคคี และความเสียสละ ความปรารถนาดีที่จะเห็นวัฒนธรรมของพวกเราได้รับการเหลียวแล ได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ให้ กลุ่มพวกเราและอนุชนรุ่นหลังได้เกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ชาวกูยว่าพวกเรามีรากเง้ามาช้านาน และมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองหากมีปัญหาเกิดขึ้นในการทำงาน พวกใช้การพูดคุยทำความเข้าใจต่อกันแล้วงานจะเดินไปได้ หากเกิดปัญหาในลักษณะผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองก็ใช้กฎของบ้านเมือง กฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นมีความแข็งแรงและมีลักษณะแข็งทื่อ ไม่มี ความยืดหยุ่น พวกเรามองว่า ไม่ เป็นผลดีต่อการทำงานทางวัฒนธรรม

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูอุปลัมภวรรคคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสินทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวภูเก็ตทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวภูเก็ตทั่วไปในจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

การอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มไม่มีกฎเกณฑ์ มีแต่ความจริงใจ ความเสียสละเพื่อชนเผ่า เพื่อสร้างความสามัคคีของในกลุ่มคณะของพวกเรา ตามที่เห็นมาก็ไม่เห็นว่ามีผู้นำ คณะกรรมการ ดำเนินงานจะว่ากฎเกณฑ์อะไรมีแต่ขอความร่วมมือจากพี่น้องเราเอง...อาจมีการพูดคุยกันอยู่บ้างแต่ก็ไม่มีการสร้างกฎเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษร เพราะอาจเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน การสร้างกฎเกณฑ์ กติกานั่น อาจดี แต่ไม่ค่อยมั่นคงเท่าที่ควร แต่ในอนาคตก็อาจเป็นไปได้แต่ตอนนี้ไม่เพราะเราทำงานเพื่อเผ่าพันธุ์ด้วยความจริงใจ...”

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูเก็ตบุรีรัมย์พบว่า

ตอนนี้พวกเราอาศัยความเคารพนับถือกันแบบเครือญาติและแบบความอาวุโส... เรื่องกฎเกณฑ์ จึงไม่มีแต่กฎระเบียบของทางราชการบ้านเมือง พวกเราทำงานชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานเป็นคณะกรรมการชุมชนและคณะกรรมการกลุ่มอาชีพแต่อย่างไร จึงไม่มีการสร้างกฎเกณฑ์อะไรมา พวกเราทำงานกันด้วยความรักใคร่ผูกพันกันในชุมชน อาศัยความเมตตากรุณา สามัคคี และเสียสละ ลำพังแต่กฎระเบียบของทางราชการบ้านเมืองก็ยุ่งยากพอแล้ว การสร้างกฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการมาเพิ่ม จะเป็นการเพิ่มความยุ่งยากให้พวกเรา เพราะมันจะไม่มีควมยืดหยุ่นให้พวกเรา เราจะติดกับดักกฎเกณฑ์ของตนเอง สุดท้ายเราจะทำผิดกฎของตนเอง การสร้างกฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการมาใช้กับกลุ่มพวกเราเอง จะไม่ใช่คำตอบสำหรับฟื้นฟูและการอนุรักษ์วัฒนธรรมของพวกเรา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูเก็ตสุรินทร์พบว่า

ความเมตตาอารีย์ ความรักความสามัคคี และความเสียสละ คือ กฎเกณฑ์ของพวกเรา ผมเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เป็นประจำ แต่ก็ไม่มีว่าด้วยกฎเกณฑ์อะไร นอกจากการสร้างความปลอดภัยที่จะเห็นวัฒนธรรมของพวกเราได้รับการเหลียวแล และได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ให้กลุ่มพวกเราและอนุชนรุ่นหลังได้เกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ชาวกูยว่าพวกเรามีรากเง้ามาช้านานและมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองหากมีปัญหาเกิดขึ้นในการทำงาน พวกเราใช้การพูดคุยทำความเข้าใจต่อกันแล้วงานจะเดินไปได้ หากเกิดปัญหาในลักษณะผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองก็ใช้กฎหมายของบ้านเมือง กฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นมีความแข็งแ้งและมีลักษณะแข็งทื่อ ไม่มีความยืดหยุ่น พวกเรามองว่า ไม่เป็นผลดีต่อการทำงานทางวัฒนธรรม

จึงเห็นได้ว่าหน่วยงานไม่ได้มีการสร้างกฎเกณฑ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด องค์กรชุมชนของชาวกูยทั้งสามจังหวัดไม่จะเป็นชุมชนบ้านกู่ชุมชนบ้านโคกวัดและชุมชนบ้านตะเคียนการดำเนินงานจะเป็นไปด้วยจิตอาสาเพื่อพัฒนาตนเองจริงๆ กิจกรรมทุกกิจกรรมล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้มีความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์เท่านั้นไม่มีเป็นอันเลย

๔.๒.๒ การทำงานในลักษณะตั้งรับกับวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกุยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

พวกเรามีความตระหนกอยู่ตลอดเวลาว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น มันเป็นเรื่องธรรมดา วัฒนธรรมเป็นผลงานการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่ได้สร้างขึ้นตามความเชื่อของแต่ละเผ่าพันธุ์ เมื่อเวลาผ่านไปก็มักจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และในทางที่แย่ลง หากเราพอใจกับวัฒนธรรมของเรามีอยู่ ณ ปัจจุบันนี้ว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า เราก็จะมีความสุข เราห้ามไม่ได้ว่าอย่าเปลี่ยนแปลง เมื่อเข้าใจในความจริงอย่างนี้แล้ว สิ่งที่เราทำได้ก็คือ ทำใจและทำในสิ่งที่เรากระทำได้ดีที่สุดก็น่าจะพอ แต่ก็เชื่อว่าเราจะละทิ้ง สิ่งที่เราทำได้คือ ทะนุบำรุงและการรักษาเอาไว้ให้ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ พวกเรารักและภูมิใจในวัฒนธรรมของพวกเรา เพราะมันเป็นมรดกหรือสมบัติที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษของพวกเรา...การทำงานในลักษณะตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมของพวกเรา คือการทำให้วัฒนธรรมของเรามั่นคง การจะไปสู่เป้าหมายนั้นจะต้องมีการค้นคว้าหาวัฒนธรรมดั้งเดิม ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชุมชนอย่างดี...หลังจากนั้นจึงทำการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน...”^{๒๕}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับทุกสิ่ง วัฒนธรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นกันไม่มีข้อยกเว้น หากวัฒนธรรมต่าง ๆ ของพวกเราเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมสมัยใหม่ และผู้คนในชุมชนรวมทั้งลูกหลานของพวกเราลืมวัฒนธรรมที่สืบทอดมาแต่ปู่ย่าตายายที่บ่งบอกตัวตนของพวกเราแล้ว ความเป็นชาวกุยก็อาจสูญสิ้นไปด้วย ปัญหานี้ พวกเราในฐานะผู้นำชุมชนตระหนักดี การที่จะรับมือกับปัญหานี้ จึงได้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สร้างความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมชาวกุยเราให้กับเยาวชน ทั้งสร้างความสำนึกในความเป็นชาติเผ่าให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษและความเป็นชาวกุยของพวกเราเอง วิธีการทำงานของพวกเราที่เป็นลักษณะตั้งรับคือ การตั้งคณะกรรมการชุมชนที่ให้ความรู้เรื่องวัฒนธรรมของชาวกุยแก่คนในชุมชน ให้เข้าใจ เห็นคุณค่า และมีความภูมิใจในวัฒนธรรมของพวกเราทั้งด้านภาษา ความเชื่อและประเพณีของตน^{๒๖}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

วัฒนธรรมไม่ว่าของกลุ่มชนใดย่อมมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาผ่านไป ไม่มากก็น้อย วัฒนธรรมของพวกเราเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เพราะมีหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่พวกเราที่รักและหวงแหนในวัฒนธรรมของพวกเราที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ความต้องการที่จะ

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายทองศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรหมลิ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายยอด แก้วละมุล, อายุ ๕๕ ปี บ้านเลขที่ ๒๐๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลภู อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ให้วัฒนธรรมของพวกเขายังอยู่เพื่อลูกหลานในวันนี้และวันข้างคือใจที่ปัญหาของพวกเรา การทำงานลักษณะตั้งรับกับวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของพวกเรา ก็คือการทำงานให้วัฒนธรรมของพวกเรานั้นคง โครงการเพื่อเป็นกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ให้เกิดมีในชุมชน สร้างกำลังใจเพื่อไม่ให้เกิดความไหวไปตามกระแสของวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่โถมเข้ามาเหมือนกระแสน้ำเชี่ยว วิธีการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ว่า พวกเราทำผ่านโครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” ที่เคยตอบคำถามไปแล้ว การทำงานผ่านโครงการดังกล่าว คือการทำงานในลักษณะตั้งรับกับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะเราเชื่อว่า เป็นวิธีการที่ทำให้วัฒนธรรมของพวกเราเข้มแข็ง และสามารถปรับตัวเข้ากับกระวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่หลากหลายในทิศทางที่เหมาะสมกับพวกเรา...”^{๒๗}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

การทำงานในลักษณะตั้งรับกับวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาพวกเรามองว่า ความเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมดาและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เป็นผลงานการสร้างสรรคของมนุษย์ซึ่งเวลาผ่านไปก็จะมีเปลี่ยนแปลงทั้งในทางที่ดีขึ้นและในทางที่แย่ลง หากเราพอใจกับวัฒนธรรมของเราที่มีอยู่ ณ ปัจจุบันนี้ว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า เราก็ไม่ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่แย่ลงเราจะต้องพยายามทำให้วัฒนธรรมของเรานั้นคง โดยการรักษาเอาไว้ให้ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ พวกเรารักและภูมิใจในวัฒนธรรมของพวกเรา เพราะมันคือมรดกหรือสมบัติที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษของพวกเราการทำงานในลักษณะตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมของพวกเรา คือการทำงานให้วัฒนธรรมของเรานั้นคง การจะไปสู่เป้าหมายนั้น จะต้องมีการค้นคว้าหาวัฒนธรรมดั้งเดิม ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชุมชนอย่างดี จึงจะฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนได้ และสามารถเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้คนทั่วไปรับทราบและสัมผัสได้ด้วย จึงจะบรรลุเป้าหมาย วิธีการของพวกเราคือการทำโครงการรูปแบบการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมชุมชนชาวกูย ตำบลกู โดยเริ่มที่การพูดคุยกันระหว่างผู้นำของชุมชน จากนั้นก็มีการประชุมกันของชาวบ้านในชุมชน และตั้งคณะกรรมการดำเนินงานมีนายทะนงศักดิ์ นรดี เป็นหัวหน้าและมีทีมงานในชุมชนอีกหลายคน โดยเฉพาะนายธนากร พรหมดี ที่มีความรู้และเสียสละทำงานช่วยหัวหน้าอย่างแข็งขัน โดยมีการจัดฝ่ายต่าง ๆ คือฝ่ายส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม กูย ฝ่ายปรับปรุงที่ท่องเที่ยว ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ และฝ่ายพัฒนาองค์กร รับผิดชอบงาน เพื่อการขับเคลื่อนไปส่งเป้าหมาย ผลที่เกิดขึ้นคือชาวบ้านเข้าใจ ตระหนักและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมของชุมชน เข้าใจระบบการจัดการเพื่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของตน และสามารถร่วมมือกันปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชนตั้งแต่บ้านเรือนของตนเองและสถานที่สำคัญอย่างปราสาทกูให้สะอาดสวยงาม และร่วมกันจัดงานประเพณีต่าง ๆ เช่นบุญเบิกฟ้า โดยปรับปรุงให้มีรูปแบบสีสันทัน มีขบวนกรฟ้อนรำ มีการแต่งกายชุดพื้นเมืองชาวกูย เป็นต้นซึ่งมีความพร้อมรองรับ

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูอุปลัมภวรรคคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสินทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

นักท่องเที่ยวที่จะมาเยี่ยมเยือน เนื่องจากคนทั่วไปรู้จักพวกเราชาวภูเก็ตนี้ สิ่งที่พวกเราทำนี้ คือความภาคภูมิใจของชาวภูเก็ตนี้ทุกคน^{๒๘}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูเก็ตบุรีรัมย์พบว่า

การทำงานในลักษณะตั้งรับกับวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คณะกรรมการดำเนินงานได้สร้างแรงกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชนด้วยสร้างกิจกรรมปรากฏคู่ ประเพณีบุญเบิกฟ้าเป็นต้นการทำกิจกรรมอยู่เป็นประจำจะทำให้ชาวชุมชนภูเก็ตเกิดความรัก ห่วงแหน ภาคภูมิใจในความเป็นภูเก็ตและร่วมมือกับกลุ่มผู้นำเป็นอย่างดี และเชื่อมั่นว่า วัฒนธรรมของพวกเราจะมั่นคงและมีการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่โหมเข้ามาในระดับที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของพวกเรา ...”^{๒๙} ในข้อนี้ก็จะมีความที่คล้ายๆ กันข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูเก็ตบุรีรัมย์จังหวัดศรีสะเกษ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูเก็ตสุรินทร์พบว่า

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูเก็ตสุรินทร์จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกับผู้นำว่า ให้ตระหนักรู้อยู่ตลอดเวลาว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น มันเป็นเรื่องธรรมดา... วัฒนธรรมเป็นผลงานการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่ได้สร้างขึ้นตามความเชื่อของแต่ละเผ่าพันธุ์ เมื่อวันเวลาผ่านไปก็มักจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นและในทางที่แย่ลง หากเราพอใจกับวัฒนธรรมของเรามีอยู่ ณ ปัจจุบันนี้ว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า เราก็น่าจะมีความสุข เราห้ามไม่ได้ว่าอย่าเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม นางปราณี บำรุงจิตกรกล่าวเพิ่มเติมว่า กลุ่มผู้นำ โดยเฉพาะพระครูอุปถัมภ์วรคุณที่งานเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวภูเก็ตผ่านโครงการ ต้นกล้าตะเคียน และงานอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ก็น่าจะเป็นแนวทางการทำงานในลักษณะตั้งรับกับวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้^{๓๐}

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวภูเก็ตทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวภูเก็ตทั่วไปในจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

การทำงานในลักษณะตั้งรับกับวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่ผ่านมาพวกเขาสามารถเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้คนทั่วไปรับทราบและสัมผัสได้ กลุ่มพวกเขาเป้าหมายและวิธีการในสร้างวัฒนธรรมของพวกเขา ถึงแม้ปัจจุบันจะมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมก็ตาม ด้วยวิธีการและเป้าหมายที่ชัดเจนของพวกเขาคือการทำโครงการรูปแบบการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมชุมชนชาวภูเก็ต ตำบลภู โดยเริ่มที่การพูดคุยกันระหว่างผู้นำของชุมชน จากนั้นก็มีการประชุมกันของชาวบ้านในชุมชน และตั้งคณะกรรมการ

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายทงศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรหมลี, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายสุขจิตกร ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางปราณี บำรุงจิตกร, อายุ ๖๐ ปี อยู่เลขที่ ๙ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ดำเนินงาน...ชาวทุกขุทุกคนมีความรู้และเสียสละทำงานช่วยหัวหน้าอย่างแข็งขัน โดยมีการจัดฝายต่าง ๆ คือฝายส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมขุ ฝายปรับปรุงที่ท่องเที่ยว ฝายส่งเสริมอาชีพ และฝายพัฒนาองค์กร รับผิดชอบงาน เพื่อการขับเคลื่อนไปส่งเป้าหมาย ผลที่เกิดขึ้นคือชาวบ้านเข้าใจ ตระหนักและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมของชุมชน เข้าใจระบบการจัดการเพื่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของตนและสร้างความสามัคคีร่วมมือกันปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชนตั้งแต่บ้านเรือนของตนเองและสถานที่สำคัญอย่างปราสาทขุให้สะอาดสวยงาม และร่วมกันจัดงานประเพณีต่าง ๆ เช่นบุญเบิกฟ้า โดยปรับปรุงให้มีรูปแบบสีสัน มีขบวนกรรพ็อนรำ มีการแต่งกายชุดพื้นเมืองชาวขุ เป็นต้นซึ่งมีความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเยี่ยมเยือน เนื่องจากคนทั่วไปรู้จักพวกเรชาวขุที่นี้ สิ่งที่เราทำนี้ คือความภาคภูมิใจของชาวขุที่นี้ทุกคนและเป็นแนวทางหนึ่งสร้างความเข้มแข็งเพื่อจะตั้งรับกับวัฒนธรรมที่กำลังหลั่งไหลเข้ามา^{๓๑}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวขุจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

การทำกิจกรรมอยู่เป็นประจำจะทำให้ชาวชุมชนขุ มีการขับเคลื่อนโครงการ สร้างกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำความเข้าใจให้กับเยาวชนให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในความเป็นขุและร่วมมือกับกลุ่มผู้นำ และสร้างความเชื่อมั่นว่า วัฒนธรรมของพวกเราจะมั่นคงและสามารถที่จะปรับตัวเพื่อให้เข้ากับกระแสพัฒนาวัฒนธรรมอื่น ๆ ได้ โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวขุจังหวัดสุรินทร์พบว่า

การสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่ม...สร้างแหล่งเรียนรู้ทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมให้มีความมั่นคง โดยการทำให้ทุกคนในชุมชนเรียนรู้ เข้าใจ เห็นความสำคัญและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมที่สืบทอดมาแต่โบราณที่ตกทอดมาถึงพวกเรา วิธีการที่กลุ่มผู้นำคณะกรรมการดำเนินงานนำพาดังกล่าว เป็นหนทางที่ทำให้วัฒนธรรมของพวกเรายั่งยืน...ลักษณะการทำงานควรทำเป็นองค์กร ไม่ควรทำในรูปแบบปัจเจกบุคคล...ชุมชนของชาวขุทั้งสามไม่ว่าจะเป็นชุมชนบ้านขุ ชุมชนบ้านโควัดและชุมชนบ้านตะเคียนควรมีการสร้างเครือข่ายในรูปแบบที่หลากหลายไม่ว่าวัฒนธรรมของเผ่า โครงการสร้างสารสามัคคีเป็นต้น ให้เกิดมีในกลุ่มชาวขุให้มากกว่าเป็นอยู่

จะเห็นว่าการทำงานในลักษณะตั้งรับกับวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของชาวขุทั้งสามจังหวัดนั้น ดูเหมือนว่าทุกกลุ่มก็จะมีโครงการของกลุ่ม หลังจากนั้นก็จะมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนอันเป็นรูปแบบของตน การทำงานตั้งรับในลักษณะนี้ค่อนข้างที่จะสร้างความมั่นคงให้กับกลุ่มเผ่าขุได้อยู่พอสมควร

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายยอด แก้วละมุล อายุ ๕๕ ปี บ้านเลขที่ ๒๐๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลขุ อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๔.๒.๓ องค์กรวัฒนธรรมของกลุ่มมีค่านิยมพฤติกรรมลักษณะมุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความมั่นคงของวัฒนธรรม

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกุยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

องค์กรวัฒนธรรมของกลุ่มมีค่านิยมพฤติกรรมลักษณะมุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความมั่นคงของวัฒนธรรมของกลุ่มชาวกุย คือ การอนุรักษ์วัฒนธรรมของเผ่าตนเอง ค่านิยมของพวกเราคือสิ่งที่พวกเรายึดถือสำหรับเป็นแนวทางช่วยในการตัดสินใจและกำหนดการกระทำขององค์กร กลุ่ม ก็คือหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยในด้านคุณธรรม พวกเราทำงานยึดถือความสามัคคี ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์ และความขยันหมั่นเพียรและศัลหา ในด้านเศรษฐกิจ พวกเรายึดถือความประหยัด ความเรียบง่าย และความพอเพียงพอประมาณ และในด้านสังคม พวกเรายึดถือความรักพวกพ้อง ความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบต่อกันที่ ประโยชน์ส่วนร่วม และความดีร่วมกันด้วยการยึดถือค่านิยมเช่นนี้ องค์กรชุมชนบ้านกูยของเราจึงทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากชุมชน พวกเราเชื่อว่าค่านิยมนี้ สามารถนำพาพวกเราประสบความสำเร็จและมีความสุข และจะทำให้วัฒนธรรมของพวกเรามีความมั่นคงยั่งยืนสืบไป...”^{๓๒}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

องค์กรวัฒนธรรมของกลุ่มมีค่านิยมพฤติกรรมลักษณะมุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความมั่นคงของวัฒนธรรมทางคณะกรรมการชุมชนและคณะกรรมการกลุ่มมุ่งเน้นให้ชาวกุยมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ เน้นในงานหัตถกรรมเช่นการทอผ้าไหม มีค่านิยม คือสิ่งที่พวกเรายึดถือเป็นหลักในการทำงานร่วมกัน คือยึดถือศัลหา มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี มีความเมตตาต่อกัน และ มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบต่อกันที่ เห็นประโยชน์ส่วนร่วมเป็นสำคัญ ไม่แข่งขัน ดีคือยึดถือความดีร่วมกัน ประการสำคัญ คือรักพวกพ้องเผ่าพันธุ์ของตน การทำงานทุกอย่างต้องพอประมาณ ประหยัด เรียบง่าย ฟังตนเองได้ค่านิยมที่พวกเรายึดถือนี้ ทำให้พวกเราทำร่วมกันได้ดีอย่างมีความสุขและพวกเราเชื่อว่าวัฒนธรรมความเป็นชาวกุยของพวกเราที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษจะมั่นคงและถูกส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลานชาวกุยอย่างภาคภูมิใจ^{๓๓}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงว่า

องค์กรวัฒนธรรมของกลุ่มมีค่านิยมพฤติกรรมลักษณะมุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความมั่นคงของวัฒนธรรมคือการยึดถือความเป็นเอกลักษณ์และค่านิยมของพวกเราในการทำงานร่วมกันของกลุ่มพวกเรา เน้นไปที่คุณธรรมทางพระพุทธศาสนา คือยึดถือศัลหา ยึดถืออิทธิบาทสี่ ประการ คือมีฉันทะ มีวิริยะ มีความเอาใจใส่ และการไตร่ตรอง และยึดถือความเสียสละ มีเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบต่อกันที่ ประโยชน์ส่วนร่วม มีความรักความสามัคคี มีความ

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายทงศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรหมลี, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี,นางพนม บุญทา และนายสุขจิตร ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ชื่อเสียง ประหยัด เรียบง่าย ช่วยเหลือตนเองได้ พอเพียงพอประมาณ และที่สำคัญคือยึดถือความภาคภูมิใจในความเป็นชาวกูยซึ่งสิ่งที่พวกเรายึดถือนี้เป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ ที่สามารถช่วยให้พวกทำการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมกูยของพวกเราบรรลุเป้าหมาย คือวัฒนธรรมของพวกเรามีความมั่นคงไม่สูญสลายไป^{๓๔}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

องค์กรวัฒนธรรมของกลุ่มมีค่านิยมพฤติกรรมลักษณะมุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความมั่นคงของวัฒนธรรมกลุ่มของพวกเราทำงานแบบพุทธ เพราะชาวกูยจะนับถือศาสนาพุทธ ค่านิยมของพวกเราคือสิ่งที่พวกเรายึดถือสำหรับเป็นค้ำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยในด้านคุณธรรม พวกเราทำงานยึดถือความสามัคคี ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์ และความขยันหมั่นเพียรและศีลห้า ในด้านเศรษฐกิจ พวกเรายึดถือความประหยัด ความเรียบง่าย และความพอเพียงพอประมาณ และในด้านสังคม พวกเรายึดถือความรักพวกพ้อง ความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบต่อกันที่ แต่อย่างไรก็ตามจารีตประเพณีของเผ่าก็เป็นส่วนสำคัญมากเช่นเดียวกัน ค่านิยมนี้ สามารถนำพาพวกเราประสบความสำเร็จและมีความสุขได้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

องค์กรวัฒนธรรมของกลุ่มมีค่านิยมพฤติกรรมลักษณะมุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความมั่นคงของวัฒนธรรมคณะกรรมการชุมชนและคณะกรรมการกลุ่มอาชีพครอบครัว ในส่วนของค่านิยมที่พวกเรายึดถือนี้ ทำให้พวกเราทำร่วมกันได้ดีมีความสุขและพวกเราเชื่อว่าวัฒนธรรมความเป็นชาวกูยของพวกเราที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษจะมั่นคงและถูกส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลานชาวกูยอย่างภาคภูมิใจ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

องค์กรวัฒนธรรมของกลุ่มมีค่านิยมพฤติกรรมลักษณะมุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความมั่นคงของวัฒนธรรมสิ่งที่พวกเรายึดถือเป็นค่านิยมของพวกเราในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นกลุ่ม เน้นไปที่คุณธรรมจริยธรรมยึดมั่นในศีลห้า นำแนวทางของอิทธิบาทสี่มาเป็นหลักในการดำเนินการ และที่สำคัญคือยึดถือความภาคภูมิใจในความเป็นชาวกูยซึ่งสิ่งที่พวกเรายึดถือนี้เป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ ที่สามารถช่วยให้พวกทำการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมกูยของพวกเราบรรลุเป้าหมาย คือวัฒนธรรมของพวกเรามีความมั่นคงไม่สูญสลายไป

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บารุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสินทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวกูยทั่วไปในจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

องค์กรวัฒนธรรมของกลุ่มมีค่านิยมพฤติกรรมลักษณะมุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความมั่นคงของวัฒนธรรมกลุ่มโดยส่วนมากแล้วสิ่งเหล่านี้มักจะอยู่ที่ผู้นำและคณะกรรมการพวกเราเป็นผู้เดินตาม แต่ในภาพรวมแล้วพวกเราก็ดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประกอบพิธีกรรมตามวัฒนธรรมที่เราเคยปฏิบัติมา คิดว่าแค่นี้ก็สามารถสร้างความสุขให้พวกเราได้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

องค์กรวัฒนธรรมของกลุ่มมีค่านิยมพฤติกรรมลักษณะมุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความมั่นคงของวัฒนธรรมส่วนมากแล้วก็ดำเนินไปตามสิ่งที่เคยกระทำมา ในส่วนของค่านิยมที่พวกเรายึดถือนี้ ทำให้พวกเราทำร่วมกันได้อย่างมีความสุขและพวกเราเชื่อว่าวัฒนธรรมความเป็นชาวกูยของพวกเราที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษจะมั่นคงและถูกส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลานชาวกูยอย่างภาคภูมิใจ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

องค์กรวัฒนธรรมของกลุ่มมีค่านิยมพฤติกรรมลักษณะมุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความมั่นคงของวัฒนธรรมพวกเรายึดถือเป็นค่านิยมของพวกเราในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นกลุ่ม เน้นไปที่คุณธรรมจริยธรรมยึดมั่นในศีลห้า นำแนวทางของอิทธิบาทสี่มาเป็นหลักในการดำเนินการ และที่สำคัญคือยึดถือความภาคภูมิใจในความเป็นชาวกูยซึ่งสิ่งที่พวกเรายึดถือนี้เป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ ที่สามารถช่วยให้พวกทำการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมของพวกเราบรรลุเป้าหมาย คือวัฒนธรรมของพวกเรามีความมั่นคงไม่สูญสลายไป...ซึ่งข้อนี้ก็เหมือนกับผู้ผู้นำที่ให้สัมภาษณ์ไว้ในข้างต้นแล้ว

ลักษณะของการทำงานแบบสร้างสรรค์โดยภาพรวมที่มีผลต่อวัฒนธรรมองค์กรนั้นก็เห็น ว่ากลุ่มชาวกูยนั้น การทำงานในลักษณะขององค์กรวัฒนธรรมของตน จนเกิดลักษณะการสร้างค่านิยมทางพฤติกรรมในกลุ่ม การทำงานแบบสร้างสรรค์นั้น ได้มุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความมั่นคงของวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าจะดูเหมือนเป็นการทำงานแบบตั้งรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมก็ตาม แต่กลุ่มชาวกูยก็สามารถสร้างโครงการของกลุ่มได้ท่ามกลางกลุ่มวัฒนธรรมอื่นๆ ได้ หลังจากนั้นก็สามารถสร้างแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมในรูปแบบของกลุ่มตน การทำงานในรูปแบบนี้จึงเป็นการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในกลุ่มเผ่าชาวกูยนั่นเอง การทำงานในรูปแบบนี้เป็นการทำงานในเชิงบูรณาการเพื่อสร้างสานกับวัฒนธรรมอื่นๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมวัฒนธรรมในชุมชน จนกลายมาเป็น Non-material Culture (อุดมการณ์ ค่านิยม แนวคิด ภาษา ความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี) อันเป็นยอมรับวัฒนธรรมของกันและกัน

๔.๓ การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๔.๓.๑ วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งทางตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดศรีสะเกษ วิถีชีวิตของพวกชาวกูยที่อาศัยอยู่ในอำเภอปรางค์กู๋ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร ในส่วนอาชีพเสริมคือการผลิตผ้าไหมส่งออกตามชุมชน ในส่วนที่เป็นผ้าไหมนี้ก็จะมียอดขายที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าส่วนในด้านความเชื่อชาวเผ่ากูยนับถือพระพุทธศาสนา มีประเพณีทำบุญตามแนวทางของพระพุทธศาสนา และนับถือผีบรรพบุรุษและผีปู่ตา นอกจากนี้ก็นับถือผีและเทวดาตามถิ่น มีพิธีกรรมในการประกอบพิธีกรรมเช่นผีและอาจะมีชื่อเรียกที่ต่างกันไปบ้าง แต่หลักการใหญ่ ๆ แล้วก็จะมีใจความหมายที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แม้ปัจจุบันนี้ โดยส่วนใหญ่แล้ว พวกชาวกูยในแถบอีสานใต้ทุกแห่งหน ก็มีวิถีชีวิตในลักษณะเดิมแต่ก็มีการเปลี่ยนแปลงบ้าง เช่นทำการเกษตร ก็กลับกายมาประกอบการค้าขายและทำงานตามโรงงานบ้าง...”วิถีชีวิตดั้งเดิมได้เปลี่ยนไป จากที่เคยทำนาเพื่อยังชีพ กลับกายเป็นทำนาเพื่อขายเอาเงินด้วย ชีวิตที่เคยอยู่กับกับใช้ชีวิตตามโรงงานมากขึ้นนี้เป็นการปรับตัวในวิถีชีวิต อีกทั้งปรับตัวให้ก้าวทันโลกและเทคโนโลยีสมัยใหม่ด้วย^{๓๕}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ประกอบอาชีพทำการเกษตร ในส่วนอาชีพเสริมคือการผลิตผ้าไหมส่งออกตามชุมชน ในส่วนที่เป็นผ้าไหมนี้ก็จะมียอดขายที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าภาษาพูดเป็นภาษากูย อาหารส่วนใหญ่หาได้ในท้องถิ่นตามธรรมชาติ นุ่งเสื้อผ้าที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเป็นผ้าไหมจากการผลิตเองในกลุ่มสีดำหรือสีเข้มโทนดำ ตัดเย็บเอง ผู้หญิงนุ่งผ้าถุง เสื้อคอกลม แขนยาว ผู้ชายนุ่งโสร่ง เสื้อคอกลมหรือคอจีน แขนยาว นับถือพระพุทธศาสนาและนับถือผีบรรพบุรุษ มีการประกอบประเพณีทำบุญตามแนวพระพุทธศาสนาและมีพิธีกรรมเกี่ยวกับการเช่นผีบรรพบุรุษและผีอื่น ๆ ชื่อในการเรียกพิธีกรรมดังกล่าวต่างกันบ้างในบางท้องที่ อันนี้เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม แต่ในปัจจุบันนี้ โดยส่วนใหญ่แล้ว ยังคงมีวิถีชีวิตโดยยึดถือสิ่งที่ว่ามานี้เช่นเดิม แต่มีวิถีชีวิตบางส่วนที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลาให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น เช่นการทำนา ก็เปลี่ยนจากใช้ควายไถเป็นใช้รถไถ ทำนาคาก็เปลี่ยนเป็นนาหว่าน ทำนาข้าวเจ้าเพื่อไว้กินในครัวเรือนเปลี่ยนเป็นทำเพื่อไว้กินและขาย อาหารที่เคยหาได้ตามธรรมชาติ ก็ต้องซื้อจากตลาดมากขึ้น การแต่งกายดั้งเดิมก็แต่งเฉพาะในงานบุญประเพณีและพิธี

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายทองศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรหมลี, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สำคัญ นอกนั้นก็แต่งตามสมัยนิยม ผู้คนมีการศึกษาสูงขึ้น มีการปรับตัวให้ทันเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น^{๓๖}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยประกอบอาชีพเกษตรคือทำนาเป็นอาชีพหลัก นับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ มีประเพณีทำบุญตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและมีการประกอบพิธีกรรมเช่นผีตามความเชื่อ สิ่งเหล่านี้เป็นวิถีชีวิตของชาวกูยมาตั้งแต่โบราณ จนถึงทุกวันนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นชาวกูย แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตบางส่วนของชาวกูยในอีสานได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างเป็นบางส่วนแล้ว อย่างเช่นอาชีพเกษตรกรรมก็กลายมาเป็นพ่อค้า คนงานโรงงาน ผู้ผลิตสินค้า คือ ผ้าไหมเป็นต้น การแต่งกายชุดดั้งเดิม ก็หันมาแต่งชุดตามยุคตามสมัยหันมาสนใจและใช้ผลิตตามเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น^{๓๗}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยความเป็นอยู่ของกลุ่มชนชาติพันธุ์กูยในจังหวัดศรีสะเกษนั้นโดยความเป็นจริงแล้วพวกเราไม่ได้อยู่แบบโดดเดี่ยวกันเฉพะากลุ่มแต่ยังมีอีกหลายเผ่าชาติที่อยู่ร่วมกันอยู่กลุ่มของพวกเรานี้จะมีความหลากหลายวัฒนธรรมและประเพณี ดังการอยู่ในชุมชนนี้จึงมีการผสมผสานกลมกลืนทั้งทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติอยู่ ถึงแม้ว่าพวกเราจะมีวัฒนธรรม ภาษาและการจัดกิจกรรมเฉพาะของเผ่าก็ตาม แต่ความเป็นอยู่ยังคงต้องมีการผสมผสานกับคนพื้นเมืองอยู่

ในส่วนประเพณีนั้นยังคงมีการทำตามเทศกาลเมื่อเดิมไม่ว่าจะเป็นการละเล่นที่ให้ความบันเทิงในหมู่บ้าน เมื่อถึงหน้าเทศกาลพวกเรากูยก็ยังทำทุกปี แต่ดูแล้วอาจจะไม่เป็นที่นิยมเท่าที่ควร เพราะอิทธิพลของละครทีวี และเพลงลูกทุ่งได้เข้ามามีบทบาทแทนที่ในด้านนันทนาการของชุมชนมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์มีวิถีชีวิตเรียบง่าย รักความสงบ ให้ความเคารพผู้ที่อาวุโส ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ หน่อมสวารุ่นใหม่ที่ว่างจากการทำไร่ทำนา จะเดินทางไปรับจ้างทำงานในตัวเมืองหรือในเมืองหลวง ...ในส่วนประเพณีนั้นยังคงมีการทำตามเทศกาลเมื่อเดิมไม่ว่าจะเป็นการละเล่นที่ให้ความบันเทิงในหมู่บ้าน เมื่อถึงหน้าเทศกาลพวกเรากูยก็ยังคงทำกาลละเล่นไปตามเทศกาลเมื่อกลุ่มคนพื้นเมืองตามปกติ เพียงแต่อาจมีความแตกต่างกันบางในที่ละเล่น...แต่นั้นไม่ใช่อุป

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี,นางพนม บุญทา และนายสุจิตร์ ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูอุปัถฌ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม),นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสันทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สรรค์ที่อยู่ร่วมกันแต่กลับเป็นการแรกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมเสียมากกว่า...ในสวนความนิยม อาจจะมีเปลี่ยนแปลงไปบางที่มีการเปลี่ยนนั้นก็เพราะอิทธิพลของละครทีวี และเพลงลูกทุ่งได้เข้ามามี บทบาทด้านนั้นหนาของการของชุมชนมากขึ้นเท่านั้นเอง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยมีอาชีพ เกษตรกรรมเป็นส่วนมาก ชาวกูยแต่ดั้งเดิมจะชีวิตแบบหาของป่าและทำนาไว้กินในครอบครัว ส่วนเกินนำไปแลกเปลี่ยนกับผลผลิตกับเพื่อนบ้าน หรือหมู่บ้านใกล้เคียงที่มีผลผลิตที่แตกต่างกันก็สามารถนำไปหรือมาแลกเปลี่ยนกันได้ เช่น ไข่ข้าวเปลือกแลกกับหม้อ ผู้หญิงมีความสามารถในการทอผ้าไหม ผู้ชายมีความสามารถทางด้านหัตถกรรม งานที่มีความสามารถทำได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เช่น การปั้นหม้อ ทำมาแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน เช่น ที่บ้านหมื่นศรีกลาง ตำบลหมื่นศรีใหญ่ อำเภอ สำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ปัจจุบันก็มีการไปทำงานต่างถิ่นบ้าง แต่เมื่อถึงฤดูเพาะปลูกก็จะเดินทาง กลับภูมิลำเนา เพื่อประกอบอาชีพหลักของตน

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยมีอาชีพ เกษตรกรรมเป็นส่วนมาก แต่อาชีพมีการแบ่งกันทำค่อนข้างชัดเจน เช่น ผู้ชายจะทำสวน ทำนาเป็นหลัก การเลี้ยงช้างเป็นหน้าของผู้ชายเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันผู้หญิงจะปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม ลักษณะของสังคมในหมู่บ้านจะเป็นเครือญาติ

ในสวนความเชื่อ พวกเราก็จะมีความเชื่อและศรัทธาในประเพณีที่บรรพบุรุษพาทำมา ไม่ว่าจะ เรื่อง ผีปะกา แถน ผีเรือน ศาลปู่ตา เครื่องรางของขลัง...ในเรื่องการดำเนินชีวิต พวกเราก็เน้นไปที่เรื่องเศรษฐกิจเพื่อให้มีความพอครอบครัวกินได้อยู่ มีความสุข มีความพึงพอใจกับสิ่งพวกเรามี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย “...วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย ชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ให้ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่น้อยคนในชุมชนส่วนใหม่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ หนุมสาว รุ่นใหม่ที่ว่างจากการทำไร่ทำนา จะเดินทางไปรับจ้างทำงานในตัวเมืองหรือในเมืองหลวง ...ในสวนประเพณีนั้นยังคงมีการทำตามเทศกาลเมื่อเดิมไม่ว่าจะเป็นการละเล่นที่ให้ความบันเทิงในหมู่บ้าน เมื่อถึงหน้าเทศกาลพวกเราก็ยังทำกาลการละเล่นไปตามเทศกาลของเผ่าตน เมื่อกันกลุ่มคนพื้นเมืองตามปกติ เพียงแต่ว่าการละเล่นจะมีความแตกต่างกันบาง...การเล่นก็เป็นการสร้างเสริมความสัมพันธ์ให้ชนเผ่า ในสวนที่การเล่นมีความแตกต่างกันนั้นก็ไม่ได้อุปสรรคที่อยู่ร่วมกันแต่กลับเป็นการแรกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมเสียมากกว่า...ในสวนความนิยมอาจจะมีเปลี่ยนแปลงไปบาง ที่มีการเปลี่ยนนั้นก็เพราะอิทธิพลของละครทีวี และเพลงลูกทุ่งได้เข้ามามีบทบาทด้านนั้นหนาของการของชุมชนมากขึ้นเท่านั้นเอง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวภูยกุ้ยทั่วไปจังหวัดสุรินทร์พบว่า

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูยกุ้ยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย มีอาชีพเกษตรกรรมส่วนมากทำนาเพื่อไว้กินในครอบครัว ส่วนเกินนำไปแลกเปลี่ยนกับผลผลิตกับเพื่อนบ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียงที่มีผลผลิตที่แตกต่างก็สามารถนำไปหรือมาแลกเปลี่ยนกันได้ เช่น ใช้ข้าวเปลือกแลกเปลี่ยนหม้อ ผู้หญิงมีความสามารถในการทอผ้าไหม ผู้ชายมีความสามารถทางด้านหัตถกรรม งานที่มีความสามารถทำได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เช่น การปั้นหม้อ ทำมาแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน เช่น ที่บ้านหมื่นศรีกลาง ตำบลหมื่นศรีใหญ่ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันก็มีการไปทำงานต่างถิ่นบ้าง แต่เมื่อถึงฤดูเพาะปลูกก็จะเดินทางกลับภูมิลำเนา เพื่อประกอบอาชีพหลักของตน

จะเห็นว่าวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูยกุ้ยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย มีอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนาเพื่อไว้กินในครอบครัว นำเกินที่ได้ไปแลกเปลี่ยนกับผลผลิตกับเพื่อนบ้าน สร้างสารความสามัคคีให้ชนเผ่า มีการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมกับชุมชนใกล้เคียง

๔.๓.๒ วัฒนธรรมสามารถสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มชนชาติพันธุ์

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวภูยกุ้ยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

วัฒนธรรมของพวกเรา คือทุกสิ่งทุกอย่างที่บรรพบุรุษของพวกเราสร้างสรรค์ไว้และส่งต่อมาถึงพวกเรา วัฒนธรรมที่ส่งตามก็มีทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น โบราณสถานปราสาทคู การแต่งกาย อาหารพื้นบ้าน การทำเครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นต้น และวัฒนธรรมทางนามธรรม อย่างเช่นภาษา คติ ความเชื่อ ประเพณี และการละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษหลายที่ตกทอดมายังพวกเรา ตั้งแต่โบราณ บรรพบุรุษชาวภูยกุ้ย สอนลูกหลานชาวภูยกุ้ยให้เรียนรู้และรักษาวัฒนธรรมของตนเอง...วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้คนในไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมในการก่อสร้าง การนุ่งห่ม ภาษารวมไปถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ วิธีการเล่าการสอนกันด้วยการบอกเล่าปากต่อปากภายในครอบครัวในวงษ์ตระกูล และในระดับสังคมชุมชน นอกจากนั้นยังเป็นวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติจริง กล่าวคือการเรียนรู้ของกลุ่มคนสมัยโบราณใช้การเล่าขานกันภายในครอบครัวและวงษ์ตระกูลและขยายวงออกไปสู่สังคมชุมชนที่ตนอยู่อาศัยหรือที่ตนเป็นสมาชิกอยู่และให้ร่วมลงมือปฏิบัติกันจริง อย่างเช่นเรื่องการแต่งกาย ลูกหลานในครอบครัวจะเรียนรู้จากการที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวบอกแล้วทำให้ดูและให้ร่วมลงมือฝึกทำเลี้ยงตัวไหม ทำเส้นไหม ทอผ้าไหม ย้อมผ้าไหม และตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกาย ประเพณีเช่นไหว้บรรพบุรุษและเช่นไหว้ปู่ตา เป็นต้น^{๓๕๕}

^{๓๕๕} สัมภาษณ์ นายทนงศักดิ์ นรดี, นายธนากร พรหมลิ และ พระครูชาครธรรมคุณ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดต่อเชื่อมโยงกันโดยวัฒนธรรมของชาวภูยในระบอบเครือข่ายที่หลากหลาย การเกิดขึ้นด้วยการสร้างเครือข่ายเป็นการอธิบายถึงความต้องการร่วมกันของเผ่าพันธุ์และความห่วงใยในวัฒนธรรมของตนเอง จึงจำเป็นต้องอธิบายถึงความสำคัญของชาติพันธุ์ พฤติกรรมเหล่านี้จึงเป็นการสะท้อนถึงความเคารพในบรรพบุรุษและความต้องการให้วัฒนธรรมของตนนั้นให้คงอยู่และสามารถอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมอื่นได้...การผลักดันให้วัฒนธรรมเกิดการถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่นจึงเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ...พฤติกรรมที่ส่งเสริมทางวัฒนธรรมอาจมีความแตกต่างกัน กลุ่มชาติพันธุ์สามารถสร้างความกินดีอยู่ดีทางสังคมได้...การบ่งชี้เหตุผลที่ว่าทำไมทุกคนในสังคมต้องยอมรับความยุติธรรม การป้องกันเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันและกระบวนการทางกฎหมายกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น มิติความเชื่อ ความศรัทธาต่อศาสนา การเคารพของแต่ละศาสนาที่ตนนับถือและยอมรับในความแตกต่างไม่ดูหมิ่นศาสนาที่ต่างจากตน...”^{๓๙}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

วัฒนธรรม คือผลของการสั่งสมกิจกรรมต่างในการดำเนินชีวิตอันเกิดจากการการเรียนรู้มายาวนานของบรรพบุรุษสืบทอดมาซึ่งคนรุ่นหลัง พุดง่าย ๆ วัฒนธรรมก็คือวิถีชีวิตของมนุษย์เราเอง วัฒนธรรมของชาวภูยก็คือวิถีชีวิตของชาวภูยตั้งแต่โบราณสืบทอดมาซึ่งพวกเรา ความเป็นชาวภูยยังคงมีอยู่อย่างแนบแน่นมาจนถึงทุกวันนี้ก็เพราะวัฒนธรรม...ชาวภูยเรียนรู้กันและกัน...เรียนรู้ความเป็นพี่น้อง...ความเป็นเครือญาติ...ความเป็นคนที่มีรากเหง้า ผ่านภาษา ความเชื่อ ค่านิยม ศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม อาหาร รวมถึงเครื่องแต่งกายเป็นต้น พวกพวกเราชาวภูยที่สืบทอดกันมาช้านาน เป็นประเพณี ปฏิบัติกันมาเสมออย่างไม่ขาดสาย การเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาวภูยเรา จึงเป็นเรียนรู้ผ่านวัฒนธรรมเหล่านี้ ทำให้พวกเรามีความเป็นชาวภูยอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในที่ใด...”^{๔๐}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

พฤติกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มพวกเราและชาวภูยทั่วไป เกิดขึ้นโดยผ่านวัฒนธรรมของพวกเรา เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งช่วยเหลือหลอมชาวภูยเข้าด้วยกันให้เป็นอันเดียวกัน ความเป็นชาวภูยยังอยู่ได้ ก็เพราะพวกเรามีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็วัฒนธรรมทางภาษา วัฒนธรรมทางความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษและผี เทวดาอารักษ์ ตลอดจนทั้งประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อของพวกเรา และวัฒนธรรมทางสิ่งของ เช่นการสร้างบ้านเรือน เครื่องใช้ในครัวเรือน หรือเครื่องแต่งกายเป็นต้น วัฒนธรรมเหล่านี้คือวิถีชีวิตของพวกเราที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษหลายชั่วคนคือพวกเราปฏิบัติตามวัฒนธรรมเหล่านี้ตั้งแต่เกิดจนตาย มันจึงเป็สิ่งที่สร้างหรือหล่อหลอม

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายธนากร พรมลิต, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระครูอุปลัมภ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และ นายสินทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

พฤติกรรมของพวกเราให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชนหรือในกลุ่มชาวภูยกวเราทุกแห่งหนจนคงความเป็นชาวภูยกวได้ทุกวันนี้ผ่านการบอกเล่าและร่วมกันปฏิบัติในครอบครัวและชุมชน ซึ่งความทั้งหมดนี้จะให้ความหมายที่คล้ายๆ กันข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยกวและชาวภูยกวบุรีรัมย์ทั่วไป

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยกวจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

วัฒนธรรม คือผลของการสั่งสมกิจกรรมต่างในการดำเนินชีวิตอันเกิดจากการการเรียนรู้มายาวนานของบรรพบุรุษสืบทอดมายังคนรุ่นหลัง พุดง่าย ๆ วัฒนธรรมก็คือวิถีชีวิตของมนุษย์เรานี่เอง วัฒนธรรมของชาวภูยกวก็คือวิถีชีวิตของชาวภูยกวตั้งแต่โบราณสืบทอดมายังพวกเรา ความเป็นชาวภูยกวยังคงมีอยู่อย่างแนบแน่นจน เพราะชาวภูยกวเรารู้กันและกัน เรียนรู้ความเป็นพี่น้อง ความเป็นเครือญาติ ความเป็นคนที่มีรากเง้า ผ่านภาษา ความเชื่อ ค่านิยม งานศิลปะ นาฏศิลป์ ประเพณี พิธีกรรม อาหาร เครื่องแต่งกายเป็นต้นของพวกเราที่สืบทอดกันมายาวนาน สิ่งเหล่านี้ เป็นวัฒนธรรมของพวกเรา พวกเราปฏิบัติตามวัฒนธรรมเหล่านี้เสมอมาไม่ขาดสาย การเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาวภูยกวเรา จึงเป็นเรียนรู้ผ่านวัฒนธรรมเหล่านี้ ทำให้พวกเรามีความเป็นชาวภูยกวอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในที่ใด^{๔๑}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยกวจังหวัดสุรินทร์พบว่า

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวภูยกวทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวภูยกวทั่วไปจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

วัฒนธรรม คือผลของการสั่งสมกิจกรรมต่างในการดำเนินชีวิตอันเกิดจากการการเรียนรู้มายาวนานของบรรพบุรุษสืบทอดมายังคนรุ่นหลัง พุดง่าย ๆ วัฒนธรรมก็คือแนวคิดที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวภูยกวเรานี่เอง จึงเห็นได้ว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งช่วยเหลือหลอมชาวภูยกวเข้าด้วยกันให้เป็นอันเดียวกัน ทำให้ความเป็นชาวภูยกวยังอยู่ได้ ชาวภูยกวมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็วัฒนธรรมทางภาษา วัฒนธรรมด้านการแต่งกายก็ตามจะเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่แต่โบราณ จึงเห็นเป็นภูยกวของพวกเรามีความคงมีอยู่อย่างแนบแน่นชาวภูยกวเรามากจะมีการเรียนรู้กันและกัน เรียนรู้ความเป็นพี่น้อง ความเป็นเครือญาติ ความเป็นคนที่มีรากเง้า ผ่านภาษา ความเชื่อ ค่านิยม ศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม อาหาร เครื่องแต่งกายเป็นต้นสิ่งเหล่านี้ เป็นวัฒนธรรมของพวกเรา พวกเราปฏิบัติตามวัฒนธรรมเหล่านี้เสมอมาไม่ขาดสาย การเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาวภูยกวเรา จึงเป็นเรียนรู้ผ่านวัฒนธรรมเหล่านี้ ทำให้พวกเรามีความเป็นชาวภูยกวอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในที่ใด^{๔๒}

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บารุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสีนทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บารุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสีนทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกวยทั่วไปจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

วัฒนธรรมเป็นผลของการสังสรรค์กิจกรรมต่างในการดำเนินชีวิตอันเกิดขึ้นจากการการเรียนรู้ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นหลัง วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวกวยเรา ...วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยหล่อหลอมชาวกวยให้รวมกันให้เป็นอันเดียวกัน ทำให้ความเป็นชาวกวยยังอยู่ได้ ชาวกวยมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมทางภาษา วัฒนธรรมด้านการแต่งกายก็ตาม จะเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่แต่โบราณ จึงเห็นเป็นกวยของพวกเราที่มีความคงมีอยู่อย่างแนบแน่น ชาวกวยเรามักจะมีการเรียนรู้กันและกัน เรียนรู้ความเป็นพี่น้อง ความเป็นเครือญาติ ความเป็นคนที่มีรากเหง้า ผ่านภาษา ความเชื่อ ค่านิยม ศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม อาหาร เครื่องแต่งกาย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ เป็นวัฒนธรรมของพวกเรา พวกเราปฏิบัติตามวัฒนธรรมเหล่านี้เสมอมาไม่ขาดสาย การเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาวกวยเรา จึงเป็นเรียนรู้ผ่านวัฒนธรรมเหล่านี้ ทำให้พวกเราที่มีความเป็นชาวกวยอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในที่ใด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกวยทั่วไปจังหวัดสุรินทร์พบว่า

วัฒนธรรม คือผลของกิจกรรมที่ได้สังสรรค์กันมาตามประเพณีต่าง...การดำเนินชีวิตแบบชาว กูยนี้เป็นการเรียนรู้ที่มีการสืบทอดกันมายาวนานของบรรพบุรุษ...การถ่ายทอดทางด้านวัฒนธรรมได้ ดำเนินการจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นหลัง วัฒนธรรมจึงเป็นรากเหง้าแห่งแนวคิดที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของ ชาวกวยเรา...วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยหล่อหลอมชาวกวยเข้าด้วยกันให้เป็นอันเดียวกัน ทำให้ความเป็นชาว กูยยังอยู่ได้ ชาวกวยมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมทางภาษา วัฒนธรรมด้านการ แต่งกายก็ตามจะเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่แต่โบราณ จึงเห็นเป็นกวยของพวกเราที่มีความคงมีอยู่ อย่างแนบแน่น ชาวกวยเรามักจะมีการเรียนรู้วัฒนธรรมรอบข้างเพื่อปรับปรุงหรือไม่ก็สร้างความ แข็งแกร่งให้กับวัฒนธรรมเราเอง ในส่วนที่เป็นวัฒนธรรมเองนั้น พวกเราชาวกวยก็จะมีสืบทอด วัฒนธรรมเราว่า ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านค่านิยม ด้านศิลปะ ด้าน ประเพณี ด้านพิธีกรรม ด้านอาหาร และด้านการเครื่องแต่งกาย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ เป็นวัฒนธรรมของ พวกเรา พวกเราปฏิบัติตามวัฒนธรรมเหล่านี้เสมอมาไม่ขาดสาย การเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาวกวยเรา จึงเป็นเรียนรู้ผ่านวัฒนธรรมเหล่านี้ ทำให้พวกเราที่มีความเป็นชาวกวยอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ว่าจะอาศัย อยู่ในที่ใด

จะเห็นว่าวัฒนธรรมสามารถสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มชนชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี วัฒนธรรมผลของการสังสรรค์กิจกรรมต่างในการดำเนินชีวิตอันเกิดจากการการเรียนรู้ของคนรุ่นหลัง พุด ง่าย ๆ วัฒนธรรมก็คือแนวคิดที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวกวย จึงเห็นได้ว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยหล่อ หลอมชาวกวยเข้าด้วยกันให้เป็นอันเดียวกัน วัฒนธรรมเป็นส่วนให้ชาวกวยต้องรักษา ภาษา การแต่ง กาย ความเชื่อ ค่านิยม ศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม อาหาร ในรูปแบบของกลุ่มได้เป็นอย่างดี

๔.๓.๓ สมาชิกของสังคมดั้งเดิมมีวิธีการเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

สังคมดั้งเดิมคือสังคมบรรพบุรุษของเรา ซึ่งสืบสาวขึ้นไปหลายชั่วอายุคน แต่ระบุแน่ชัดไม่ได้ ทุกคนที่ดำเนินชีวิตในสังคมดั้งเดิม ก็เป็นสมาชิกของสังคมดั้งเดิมของชาวกูย การเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้กล่าวว่าได้ก่อตั้งสภาตำบลชาวบ้านโดยอาศัยสภาตำบลบ้านนี้แหละเป็นที่ประชุมและจัดกิจกรรม ในการนี้ก็ได้รับความร่วมมือ ร่วมใจจากชาวบ้านเป็นอย่างดี ที่มากไปกว่านั้นก็น่าจะอยู่ที่การปฏิบัติตามประเพณี และวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติมา เพราะบรรพบุรุษได้สอดแทรกในการดำเนินการปกครองไว้ในประเพณี จึงเป็นสิ่งที่เอื้ออาหารต่อการปกครองของชาวกูยเป็นอย่างดี...ชาวกูยนับถือพุทธศาสนา บรรพบุรุษและผีไว้จำนวนมากควบคุมกับวัฒนธรรม...การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา การศึกษา การเศรษฐกิจและรักษาความสงบเรียนร้อยในหมู่บ้านของชาวกูยเหล่านี้ในปัจจุบันชาวบ้านได้ปฏิบัติตามนโยบายของบ้านเมืองเช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่นๆ เมื่อจะกล่าวในภาพรวมในด้านการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ชาวกูยก็จะปฏิบัติในทางศาสนาเป็นหลัก...พวกเขายังมีความภูมิใจในวัฒนธรรมของตนแล้ว มีการเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นเป็นการเรียนรู้ให้เข้าใจเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและปรับใช้กับวัฒนธรรมของตนตามความเหมาะสมเท่านั้น^{๔๓}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

สังคมดั้งเดิมคือสังคมบรรพบุรุษของเรา ซึ่งสืบสาวขึ้นไปหลายชั่วอายุคน แต่ระบุแน่ชัดไม่ได้ ทุกคนที่ดำเนินชีวิตในสังคมดั้งเดิม ก็เป็นสมาชิกของสังคมดั้งเดิมของชาวกูยซึ่งก็ได้สร้างวัฒนธรรมในสายวัฒนธรรมชาวกูยที่มีนับถือพุทธศาสนา นับถือบรรพบุรุษและผีไว้จำนวนมากควบคุมกับวัฒนธรรมอื่น เช่น วัฒนธรรมของชาวอีสานซึ่งเป็นวัฒนธรรมลานช้างและวัฒนธรรมอยุธยาที่สืบมาแต่วัฒนธรรมทวารวดี ที่นับถือศาสนาพุทธผสมพราหมณ์และผี รวมทั้งวัฒนธรรมขอม การเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายนั้น เท่าที่ทราบมา สมาชิกของสังคมดั้งเดิมเรียนรู้ในสองระดับคือระดับครอบครัวและระดับชุมชน ผ่านวิธีการเรียนรู้สามวิธี คือ การบอกหรือสอนปากต่อปาก การทำดูและให้ทำตามหรือเข้าร่วมฝึกฝนเป็นลูกมือ เช่นวัฒนธรรมทางภาษา ในระดับครอบครัว พ่อแม่จะสอนลูก ๆ ให้ออกเสียง หรือลูกๆ เห็นและได้ยินพ่อแม่พูดออกเสียง ลูก ๆ ก็ทำตามทำให้ลูกสามารถพูดภาษาของตนได้ หรือวัฒนธรรมเรื่องอาหารการกิน พ่อแม่ทำหรือปรุงอาหารอยู่เป็นประจำ ลูกเห็นแล้วทำตามหรือช่วยทำ เมื่อฝึกฝนบ่อย ๆ ก็เป็นความรู้ หรืออย่างวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายก็เช่นกัน พ่อแม่จะบอกสอนลูก ทำให้ดูและให้ทำตามหรือให้ใช้ช่วยเป็นลูกมือฝึกปรือบ่อย ๆ ก็เกิดเป็นความรู้ที่มีทักษะสามารถทำได้ ในระดับชุมชน เช่น ประเพณีการทำบุญ พิธีการเช่นไหว้บรรพบุรุษเช่นไหว้ปู่ตา เป็นต้น ลูกหลานสมาชิกของสังคมจะเรียนรู้จากการเข้าร่วมงานประเพณี ร่วมประกอบ

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายทงศักดิ์ นรดี, นายธนากร พรหมลิ และพระครูชาครธรรมคุณ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

พิธีกรรมต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการได้เห็นได้ยินและบอกเล่าเรื่องราวหรือสั่งสอนของผู้ใหญ่ในสังคม ด้วยวิธีการเช่นนี้ทำให้สมาชิกของสังคมได้ถูกกลมเกลียว ได้เรียนรู้ เกิดความภาคภูมิใจ มีความรักและผูกพันกับวัฒนธรรมของตนจนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ พร้อมเสียสละรักษาให้ยั่งยืนสืบไป เมื่อลูกหลานสมาชิกในสังคมมีความภูมิใจในวัฒนธรรมของตนแล้ว การเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น เป็นการเรียนรู้ให้เข้าใจเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและปรับใช้กับวัฒนธรรมของตนตามความเหมาะสม...”

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

สังคมดั้งเดิมคือสังคมบรรพบุรุษของชาวกูยมักจะเป็นการปฏิบัติที่มีความผสมผสาน ศาสนาพุทธกับผี การนับถือนี้เป็นความเชื่อที่ได้รับสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการนับถือผีสางเทวดา และไทยศาสตร์ ความเชื่อตามศาสนาพราหมณ์และตามหลักของศาสนาพุทธ ความเชื่อเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวกูยตั้งแต่เกิดจนตายนี้เป็นการดำเนินชีวิตในสังคมดั้งเดิมของชาวกูย สมาชิกของสังคมดั้งเดิมของชาวกูยซึ่งก็ได้สร้างวัฒนธรรมในสายวัฒนธรรมชาวกูยที่มีนับถือพุทธศาสนา นับถือบรรพบุรุษและผีไว้จำนวนมากควบคู่กับวัฒนธรรมอื่นไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของชาวอีสานซึ่งเป็นวัฒนธรรมล้านช้างและวัฒนธรรมอยุธยาที่สืบมาแต่วัฒนธรรมทวารวดี ที่นับถือศาสนาพุทธผสมพราหมณ์และผี รวมทั้งวัฒนธรรมขอม...การเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายนั้น เท่าที่ทราบมา สมาชิกของสังคมดั้งเดิมเรียนรู้ในสองระดับคือระดับครอบครัวและระดับชุมชน ผ่านวิธีการเรียนรู้สามวิธี คือ การบอกหรือสอนปากต่อปาก การทำดูและให้ทำตามหรือเข้าร่วมฝึกฝนเป็นลูกมือ เช่นวัฒนธรรมทางภาษา ในระดับครอบครัว พ่อแม่จะสอนลูก ๆ ให้ออกเสียง หรือลูก ๆ เห็นและได้ยินพ่อแม่พูดออกเสียง ลูก ๆ ก็ทำตามทำให้ลูกสามารถพูดภาษาของตนได้ หรือวัฒนธรรมเรื่องอาหารการกิน พ่อแม่ทำหรือปรุงอาหารอยู่เป็นประจำ ลูกเห็นแล้วทำตามหรือช่วยทำ เมื่อฝึกฝนบ่อย ๆ ก็เป็นความรู้ หรืออย่างวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายก็เช่นกัน พ่อแม่จะบอกสอนลูก ทำให้ดูและให้ทำตามหรือให้ใช้ช่วยเป็นลูกมือฝึกปรือบ่อย ๆ ก็เกิดเป็นความรู้ที่มีทักษะสามารถทำได้ ในระดับชุมชน เช่น ประเพณีการทำบุญ พิธีการเช่นไหว้บรรพบุรุษ เช่นไหว้ปู่ตา เป็นต้น

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

ความเป็นมาของสังคมดั้งเดิมของชาวกูย ชาวกูยไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวลำพัง หากยังต้องเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับชนกลุ่มอื่น ๆ เช่น ชาวลาวหรือไทยอีสาน ชาวไทยภาคกลาง ชาวไทยเชื้อสายเขมรซึ่งมีวัฒนธรรมเป็นของตน สังคมดั้งเดิมชาวกูยจึงอยู่ในท่ามกลางของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย สมาชิกของสังคมดั้งเดิมของชาวกูย เรียนรู้วัฒนธรรมวัฒนธรรมของตน โดยวิธีการที่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายายสอนบุตรหลานด้วยปากเปล่า คือสอนปากต่อบ้าง สอนให้ทำตามบ้าง สอนโดยวิธีให้เข้าร่วมทำหรือปฏิบัติ เช่นการร่วมทำบุญ หรือร่วมงานประเพณีต่าง ๆ จนซึมซับเป็นความรู้เมื่อได้เห็นได้ยินและปฏิบัติเป็นประจำในสังคมร่วมกับสมาชิกอื่นของสังคมจนเป็นวิถีชีวิตของตน การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ ลูกหลานจะได้รับการถ่ายทอด หรือปลูกฝังความรู้ทุกอย่างที่มีในสังคมของตน จนเกิดเป็นระบบวิถีชีวิตของชาวกูยที่มีความผูกพัน รักและหวงแหนวัฒนธรรมของตน วัฒนธรรมสายอื่นไม่

อื่น นอกจากจะเป็นการค้าขาย การแลกเปลี่ยนสินค้าเท่านั้น ชาวภูยจะอยู่ตามลำพังในเฉพาะด้านวิถีชีวิตเท่านั้น แต่ในทางที่ต้องการการแลกเปลี่ยนสินค้าจำเป็นต้องมีการเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับชนกลุ่มอื่น ถ้าพูดในการเชื่อมโยงแล้วก็มักจะเห็นในเบื้องต้นว่ามีการเชื่อมโยงกับชาวลาวหรือไทยอีสาน ชาวไทยภาคกลาง ชาวไทยเชื้อสายเขมรซึ่งมีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตน แต่ปัจจุบันนี้ชาวภูยได้อยู่ในท่ามกลางของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย สมาชิกของสังคมจำเป็นต้องมีการเรียนรู้วัฒนธรรมวัฒนธรรมของกลุ่มอื่น เพื่อความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้าการเรียนรู้และการซึมซับเอาวัฒนธรรมนั้น ไม่ใช่ความเสียหายอะไรมาก แต่ทางกลับกัน กลับเป็นแนวทางที่ดีที่จะสามารถโอกาสให้กับการสร้างวัฒนธรรมตนเองให้โดดเด่นในการกลางการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม พวกเรามีการสร้างเครือข่ายในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับองค์กรเพื่อทำการไขว้วัฒนธรรมของตนเอง นอกจากนั้นยังเป็นแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมซึ่งกันและกันด้วย... การถ่ายทอด หรือปลูกฝังความรู้ทางด้านวัฒนธรรมในสังคมของตนเองเป็นการสร้างให้เกิดเป็นระบบวิถีชีวิตของชาวภูยที่มีความผูกพัน รักและหวงแหนวัฒนธรรมของตน ทุกวันนี้วัฒนธรรมของภูยถึงว่ามีอิทธิพลเหนือสมาชิกชาวภูยไปเรียบร้อยแล้ว การเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น ก็เรียนรู้แบบไม่ลึกซึ่งเรียนรู้พออยู่ร่วมกันได้อย่างไม่ต้องขัดแย้งกัน^{๔๗}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวภูยทั่วไปจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

สมาชิกของสังคมดั้งเดิมมีวิถีการเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ความเป็นมาของสังคมดั้งเดิมของชาวภูย ชาวภูยไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวลำพัง หากยังต้องเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับชนกลุ่มอื่น ๆ เช่น ชาวลาวหรือไทยอีสาน ชาวไทยภาคกลาง ชาวไทยเชื้อสายเขมรซึ่งมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง สังคมดั้งเดิมชาวภูยจึงอยู่ในท่ามกลางของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย การที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายของสมาชิกชาวภูย จึงความจำเป็นเพราะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคม ในขณะเดียวกันก็ต้องเผยแผ่วัฒนธรรมของตนที่สังคมรอบข้างด้วย จึงมีการตั้งสภาชุมชนภูยขึ้นมาเพื่อการบริหารกิจกรรมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดทางด้านวัฒนธรรมด้านภาษา อาหาร แม้กระทั่งเสื้อผ้า การแต่งกาย เป็นต้น จำต้องสืบสารให้กับสังคมหรือบุคคลที่เข้ามาเยี่ยมชมน...การปฏิบัติอย่างนี้จำเป็นต้องซึมซับเข้าหากันแล้ว...สร้างความรู้สึกที่ดีต่อบุคคลที่เข้ามาเยี่ยมชมและเป็นแนวทางในการปฏิบัติของสมาชิกในชุมชนจึงกลายเป็นวิถีหรือวัฒนธรรมไปแล้ว...จึงจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมสายอื่นไม่สามารถมีอิทธิพลเหนือสมาชิกของชาวภูยได้ การเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น ก็เรียนรู้เหมือนกัน แต่เป็นแบบไม่ลึกซึ่งเรียนรู้พออยู่ร่วมกันได้อย่างไม่ต้องขัดแย้งกัน^{๔๘}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวภูยทั่วไปจังหวัดสุรินทร์พบว่า

สมาชิกของสังคมดั้งเดิมมีวิถีการเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย สังคมดั้งเดิมของชาวภูยเรา คือสังคมของบรรพบุรุษ ปู่ยา ตายายของพวกเขาไม่ว่าจะอยู่ในถิ่นใดของอีสานใต้ หรือที่อื่น

^{๔๗} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายสุขจิตร์ ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระครูอุปัถฌ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสันทอง สมนาถ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ๆ ที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง สังคมดั้งเดิมนี้นิยมเกี่ยวข้องหรือติดต่อสัมพันธ์กับสังคมของคนกลุ่มอื่นที่มีเชื้อชาติไทย เช่น ชาวไทยอีสานหรือลาวอีสานใต้ ชาวไทยภาคกลางที่มาอยู่ในถิ่นอีสานใต้ ชาวไทยเชื้อสายเขมรที่อยู่ในดินแดนอีสานใต้ เป็นต้นกลุ่มชนกลุ่มอื่นนี้ ต่างก็มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ เมื่อชนคนละกลุ่มที่มีวัฒนธรรมต่างกัน อยู่ร่วมกัน หรือติดต่อสัมพันธ์กันในกิจกรรมการดำเนินชีวิต จึงมีวัฒนธรรมหลากหลายในการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม คนในวัฒนธรรมหนึ่ง อาจมีอิทธิพลมากกว่าอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ทำให้วัฒนธรรมที่ด้อยกว่าอาจถูกกลืนไปได้ แต่สำหรับสังคมชาวภูยเป็นสังคมของคนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีใช้คนส่วนใหญ่ของภูมิภาคนี้ มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง สมาชิกของสังคมดั้งเดิมมีการเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม กระทำโดยวิธีการบอกเล่าหรือการสั่งสอน เริ่มตั้งแต่ในครอบครัว วงศ์ญาติมิตร วงศ์ตระกูล ไปถึงระดับสังคมหรือชุมชน ทำให้เห็น และให้ลงมือฝึกหรือลงมือทำร่วมกับคนอื่น เช่น วัฒนธรรมพิธีการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ เช่นไหว้ผีปู่ตา ลูกหลานในสังคมดั้งเดิมจะได้รับการบอกเล่าเรื่องราวความเชื่อ ได้เห็นพิธีกรรมและเข้าร่วมในพิธีดังกล่าว ด้วยวิธีนี้ ลูกหลานในสังคมดั้งเดิมก็ได้ถูกหล่อหลอม ถูกปลูกฝัง ให้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนอย่างลึกซึ้งถึงจิตวิญญาณจนเกิดความรักความภูมิใจในความเป็นคนภูย ส่วนการเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น เข้าใจว่าไม่ลึกซึ้ง เรียนรู้พอเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข...”^{๔๔}

จะเห็นว่าสมาชิกของสังคมดั้งเดิมมีวิธีการเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายการเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นนั้น จำต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมรอบข้างให้ลึกซึ้ง เรียนรู้เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้จะต้องไม่สร้างความขัดแย้ง ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าเผ่าพันธุ์ชาวภูยแบบดั้งเดิมจึงต้องเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันความขัดแย้งในทางความคิดที่จะเกิดในอนาคต

๔.๓.๔ การดำเนินชีวิตประจำวันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีทั้งความเหมือนและความต่าง

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวภูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

การดำเนินชีวิตประจำวันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่วนมากแล้วพวกเราที่ดำเนินชีวิตไปตามปกติที่เป็นอยู่ ซึ่งดูเหมือนว่าจะไม่มีความแตกต่างกัน ในความเป็นจริงแล้วก็จะมีความแตกต่างกันในด้านความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชีวิตหรือเทศกาล แนนอนความแตกต่างกันอยู่มีผลกระทบอยู่บ้าง แต่นั่นไม่ใช่อุปสรรค แต่กับเป็นโอกาสให้ในการเผยแผ่กิจกรรมของเผ่าชาติพันธุ์...การเผยแผ่วัฒนธรรมทางความเชื่อ ศาสนา ภาษา ศิลปะ เป็นต้น กับกายเป็นจุดเด่นของเผ่าชาติพันธุ์ การอยู่ร่วมกันกับคนในชุมชนที่ไม่ใช่เผ่าพันธุ์และหลากหลายวัฒนธรรมนั้นกลับกลายเป็นสังคมที่เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในพิธีกรรม วัฒนธรรม ประเพณีได้เป็นอย่างดี...การดำเนินชีวิตซึ่งดูแล้วไม่ได้พัฒนาอะไร แต่ถ้ามองในการ

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูอุปัถฌ์วรคุณ (บารุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสินทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

พัฒนาการแล้วก็จะเห็นว่ามีการพัฒนาปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา อย่างเช่น วัฒนธรรมทางความเชื่อ มีพิธี
 แขนงตาเปลี่ยนพิธีแขนงลาวและพิธีแขนงญ้อ และประเพณีห้วงบุญเบิกฟ้าในเดือนสามพิธีแขน
 นแขงแซงในเดือนหก และ คือพิธีแขนงซำกขาวกวยในเดือนสิบ^{๕๐}...โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณี
 การจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรางค์^{๕๑}...และโครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” และโครงการ “ไต้ร่ม
 ตะเคียน พวกเราทำงานเป็นคณะโดยมีการประชุมวางแผนฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าวของ
 พวกเรา วางเป้าหมายที่ทำให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้โครงการ...^{๕๒}โครงการและกิจกรรมเหล่านี้
 สามารถสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี ที่มากไปกว่านั้นก็อยู่ชาวกวยได้พัฒนาคุณภาพชีวิต
 จากกิจกรรมและโครงการ จากเกษตรกลายเป็นพ่อค้า แม่ขายในตลาด ด้วยฝีมือหรือหัตถกรรมที่
 ชาวบ้านทำขึ้นนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งการพัฒนาชีวิต...ในส่วนที่เป็นประเพณีและวัฒนธรรมนั้นนอกจากจะมี
 การจัดแสดงแล้วยังมีการจัดเป็นรูปแบบท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกัน
 และกัน จึงเห็นว่าชาวกวยก็พยายามปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ เลือกใช้ในส่วนที่เป็น
 ประโยชน์ เช่นเลือกใช้การสื่อสารสมัยใหม่ เครื่องแต่งกายสมัยนิยมบางส่วน กินอาหารของ
 วัฒนธรรมสมัยใหม่บางส่วนอันนี้คือความแตกต่าง แต่ถึงอย่างไร พวกเราก็ไม่ลืมวัฒนธรรมดั้งเดิมของ
 ตนที่หล่อหลอมลูกหลานให้ดำรงความเป็นชาวกวยแน่นอน เพราะเราภูมิใจในวัฒนธรรมของเรา...”^{๕๓}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

การทำเนิ่นชีวิตประจำวัน คือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชีวิตในแต่ละวัน ตั้งแต่ตื่นนอนไป
 จนเข้านอนซึ่งกิจกรรมสามส่วน คือ ๑. กิจกรรมส่วนตัวโดยแท้ เช่นอาบน้ำ เข้าห้องน้ำทำปอดทุกซ์
 แต่งตัว ใส่เสื้อผ้า กินอาหารเป็นต้น ๒. กิจกรรมเนื่องด้วยครอบครัว เช่นสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับคนใน
 ครอบครัว ทำงานในครอบครัวเป็นต้น และ ๓. กิจกรรมเนื่องด้วยสังคมหรือชุมชน เช่นทำงานร่วมกับ
 คนในชุมชน เข้าร่วมงานในพิธีทำบุญ พิธีกรรมอื่นๆ ร่วมกับคนในชุมชน การดำเนินชีวิตของชาวกวยที่
 อยู่ในที่ต่าง ๆ บนวัฒนธรรมของชาวกวยเอง โดยหลักสำคัญแล้ว จะมีความเหมือนกัน คือไม่แตกต่าง
 กัน เพราะชาวกวยจะเป็นกลุ่มชนที่นับถือพระพุทธศาสนาและนับถือผีที่ให้ความสำคัญกับผีบรรพบุรุษ
 ผีปู่ตา ส่วนการนับถือผีอื่นและเทวดาอารักษ์รวมถึงพิธีกรรมเช่นไหว้ก็เป็นส่วนปลีกย่อยของแต่ละ
 ท้องที่เท่านั้น^{๕๔} ซึ่งความทั้งหมดนี้จะให้ความหมายที่คล้ายๆ กันข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มกรรมการ
 ดำเนินงานชาวกวยและชาวกวยศรีสะเกษทั่วไป แต่นายธนากร พรหมลี กล่าวเพิ่มเติมว่า สำหรับการ
 ชีวิตประจำวันของชาวกวย โดยหลัก พวกเราใช้ชีวิตบนวัฒนธรรมชาวกวยเหมือนเดิม เช่น วัฒนธรรม

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูอุปลัมภวรรคคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), จังหวัดสุรินทร์, นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสิ้นทอง
 สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายทงศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรหมลีจังหวัดศรีสะเกษ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายนายสุจิตร์ ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม
 ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายธนากร พรหมลี, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นายทงศักดิ์ นรดี, นายธนากร พรหมลี และพระครูชาครธรรมคุณ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม
 ๒๕๖๑.

ทางความเชื่อ ศาสนาภาษา ศิลปะ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ชีวิตบางส่วนก็ดำเนินชีวิตบนวัฒนธรรมอื่น อย่างเช่นวัฒนธรรมตะวันตกสมัยใหม่ที่หล่อหลอมเข้ามาตามสื่อต่าง ๆ มีทั้งวัฒนธรรมภาษา ความเชื่อ อาหารการกิน การแต่งกายและวัฒนธรรมการสื่อสาร เป็นต้น อันนี้เป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมอื่นเหล่านี้ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประจำวันของชาวกูย ชาวกูยก็พยายามปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ เลือกใช้ในส่วนที่เป็นประโยชน์ เช่นเลือกใช้การสื่อสารสมัยใหม่ เครื่องแต่งกายสมัยนิยมบางส่วน กินอาหารของวัฒนธรรมสมัยใหม่บางส่วนอันนี้คือความแตกต่าง แต่ถึงอย่างไร พวกเราก็ไม่ลืมวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนที่หล่อหลอมลูกหลานให้ดำรงความเป็นชาวกูยแน่นอน เพราะเราภูมิใจในวัฒนธรรมของเรา^{๕๕}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

การดำเนินชีวิตประจำวันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่วนมากแล้วพวกเราก็ดำเนินชีวิตไปตามปกติที่เป็นอยู่ ซึ่งดูเหมือนว่าจะไม่มีความแตกต่างกัน ในความเป็นจริงแล้วก็จะมีความแตกต่างกันในด้านความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชีวิตหรือเทศกาลแน่นอนความแตกต่างกันอยู่มีผลกระทบอยู่บ้าง แต่นั่นไม่ใช่อุปสรรค แต่ก็เป็นโอกาสให้ในการเผยแพร่กิจกรรมของเผ่าชาติพันธุ์...การเผยแพร่วัฒนธรรมทางความเชื่อ ศาสนาภาษา ศิลปะ เป็นต้น กับการเป็นจุดเด่นของเผ่าชาติพันธุ์ การอยู่ร่วมกันกับคนในชุมชนที่ไม่ใช่เผ่าพันธุ์และหลากหลายวัฒนธรรมนั้นกลับกลายเป็นสังคมที่เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในพิธีกรรมวัฒนธรรม ประเพณีได้เป็นอย่างดี...การดำเนินชีวิตซึ่งดูแล้วไม่ได้พัฒนาอะไร แต่ถ้ามองในการพัฒนาการแล้วก็จะเห็นว่ามีการพัฒนาปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา อย่างเช่น วัฒนธรรมทางความเชื่อ มีพิธีแซนตาเหลียนพิธีแซนหลาวและพิธีแซนญะฐูฮ และประเพณีหวัวบุญเบิกฟ้าในเดือนสามพิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซำกขาวกูยในเดือนสิบ^{๕๖} ...โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปราสาท^{๕๗} ...และ โครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” และโครงการ “ไต้ร่มตะเคียน พวกเราทำงานเป็นคณะโดยมีการประชุมวางแผนฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าวของพวกเรา วางเป้าหมายที่ทำให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้โครงการ...^{๕๘} โครงการและกิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี ที่มากกว่านั้นก็อยู่ชาวกูยได้พัฒนาคุณภาพชีวิตจากกิจกรรมและโครงการ จากเกษตรกลายเป็นพ่อค้า แม่ขายในตลาด ด้วยฝีมือหรือหัตถกรรมที่ชาวบ้านทำขึ้นนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งการพัฒนาชีวิต...ในส่วนที่เป็นประเพณีและวัฒนธรรมนั้นนอกจากจะมีการจัดแสดงแล้วยังมีการจัดเป็นรูปแบบท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จึงเห็นว่าชาวกูยก็พยายามปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ เลือกใช้ในส่วนที่เป็น

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายธนากร พรมลิต, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูอุปลัมภวรรคคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), จังหวัดสุรินทร์, นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสีนทอง สมานาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายทองศักดิ์ นรดี และนายธนากร พรมลิตจังหวัดศรีสะเกษ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายนายสุจิตร์ ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ประโยชน์ เช่นเลือกใช้การสื่อสารสื่อสารสมัยใหม่ เครื่องแต่งกายสมัยนิยมบางส่วน กินอาหารของวัฒนธรรมสมัยใหม่บางส่วนอันนี้คือความแตกต่าง แต่ถึงอย่างไร พวกเราก็ไม่ลืมวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนที่หล่อหลอมลูกหลานให้ดำรงความเป็นชาวกูยแน่นอน เพราะเราภูมิใจในวัฒนธรรมของเรา^{๕๙}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

การดำเนินชีวิตประจำวันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมสังคมชุมชนชาวกูยนอกจากจะดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของพวกตนแล้ว ยังต้องวิ่งตามกระแสของวัฒนธรรมอื่นที่เข้ามาตามผู้คนและตามสื่อต่าง ๆ ด้วย การดำเนินชีวิตประจำวันตั้งแต่เช้าจนเย็น ส่วนใหญ่แล้วยังดำเนินไปบนวิถีวัฒนธรรมชาวกูย โดยที่ก็ยังคงใช้ภาษา กูย ทำอาชีพทำการเกษตร ปฏิบัติตามประเพณีที่วางบนฐานความเชื่อที่นับถือผี นับถือศาสนาพุทธ ยังคงเหมือนเดิม การดำเนินชีวิตอาจมีการเปลี่ยนแปลงบางเพราะทางกลุ่มหรือชุมชนนี้ได้มีโครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรังค์กูวิถีชีวิตอาจจะเปลี่ยนจากเกษตรร้อยเปอร์เซ็นต์มาเป็นการค้าขายบาง ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะทางชุมชนได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการบริหารชุมชน จากการเป็นชุมชนที่ค่อยข้างจะอยู่แบบโดดเดี่ยว มาเป็นชุมชนที่มีสัมพันธ์กับสังคมภายนอก คนเข้ามาท่องเที่ยวเยอะพวกเราก็ได้แรกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับคนที่เข้ามาเยอะเช่นเดียวกัน การแลกเปลี่ยนที่นี้อาจจะการสนทนาภาษา กูย ไขว้อาหาร และเสื้อผ้า เป็นต้น นี่ก็เป็นการแลกเปลี่ยนได้แล้ว...ในส่วนของดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอื่นในสมัยใหม่ มีความแตกต่างไป โดยเฉพาะการสื่อสารต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต อาหารการกินจากวัฒนธรรมอื่นตามร้านสะดวกซื้อ การแต่งกายสมัยนิยมที่ต่างจากชุดดั้งเดิมของชาวกูย วัฒนธรรมเหล่านี้ ชาวกูยรุ่นใหม่ นิยมมาก อันนี้ถือว่าเป็นการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมร่วมสมัยให้การใช้ชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ชาวกูยไม่ลืมวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน^{๖๐}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

การดำเนินชีวิตประจำวันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมสังคมชุมชนชาวกูยนอกจากจะดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของพวกตนแล้ว ยังต้องวิ่งตามกระแสของวัฒนธรรมอื่นที่เข้ามาตามผู้คนและตามสื่อต่าง ๆ ด้วย การดำเนินชีวิตประจำวันตั้งแต่เช้าจนเย็น ส่วนใหญ่แล้วยังดำเนินไปบนวิถีวัฒนธรรมชาวกูย โดยที่ก็ยังคงใช้ภาษา กูย ทำอาชีพทำการเกษตร ปฏิบัติตามประเพณีที่วางบนฐานความเชื่อที่นับถือผี นับถือศาสนาพุทธ ยังคงเหมือนเดิม การดำเนินชีวิตอาจมีการเปลี่ยนแปลงบางเพราะทางกลุ่มหรือชุมชนนี้ได้มีวัฒนธรรมทางความเชื่อ มีพิธีแซนตาเหลียนพิธีแซนหลาวและพิธีแซนญะจู้ และประเพณีหวับญเบิกฟ้าในเดือนสามพิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซึกชาวกูยในเดือนสิบ^{๖๑}...ซึ่งวัฒนธรรมนี้กลายเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนไปแล้ว กิจกรรมเหล่านี้

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายธนากร พรหมลี, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายสุชจิตร ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูอุปลัมภวรรคคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), จังหวัดสุรินทร์, นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสันติทอง สมานาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ทั้งเป็นการสร้างรายได้ในชุมชนจากคนเข้ามาเที่ยวชม ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างสานความสัมพันธ์ให้เกิดในชุมชนและญาติที่อยู่ต่างถิ่นด้วย เพราะเมื่อถึงฤดูกาลญาติก็จะมารวมกันทำกิจกรรมนี้...ในส่วนที่ดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอื่นในสมัยใหม่ มีความแตกต่างไป โดยเฉพาะการสื่อสารต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต อาหารการกินจากวัฒนธรรมอื่นตามร้านสะดวกซื้อ การแต่งกายสมัยนิยมที่ต่างจากชุดดั้งเดิมของชาวกูย วัฒนธรรมเหล่านี้ ชาวกูยรุ่นใหม่นิยมมาก อันนี้ถือว่าเป็นการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมร่วมสมัยให้การใช้ชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ชาวกูยไม่ลืมวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

การดำเนินชีวิตประจำวันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่วนมากแล้วพวกเราที่ดำเนินชีวิตไปตามปกติที่เป็นอยู่ ซึ่งดูเหมือนว่าจะไม่มีความแตกต่างกัน ในความเป็นจริงแล้วก็จะมีความแตกต่างกันในด้านความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชีวิตหรือเทศกาล แนนอนความแตกต่างกันอยู่มีผลกระทบอยู่บ้าง แต่นั่นไม่ใช่อุปสรรค แต่กับเป็นโอกาสให้ในการเผยแพร่กิจกรรมของเผ่าชาติพันธุ์...การเผยแพร่วัฒนธรรมทางความเชื่อ ศาสนาภาษา ศิลปะ เป็นต้น กับกายเป็นจุดเด่นของเผ่าชาติพันธุ์ การอยู่ร่วมกันกับคนในชุมชนที่ไม่ใช่เผ่าพันธุ์และหลากหลายวัฒนธรรมนั้นกลับกลายเป็นสังคมที่เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในพิธีกรรม วัฒนธรรม ประเพณีได้เป็นอย่างดี...การดำเนินชีวิตซึ่งดูแล้วไม่ได้พัฒนาอะไร แต่ถ้ามองในการพัฒนาการแล้วก็จะเห็นว่ามีการพัฒนาปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา อย่างเช่น โครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” และโครงการ “ไต้ร่มตะเคียน พวกเราทำงานเป็นคณะโดยมีการประชุมวางแผนฟื้นฟูและอนุรักษ์ วัฒนธรรมดังกล่าวของพวกเรา วางเป้าหมายที่ทำให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้โครงการ...”^{๖๒} โครงการและกิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี ที่มากไปกว่านั้นก็อยู่ชาวกูยได้พัฒนาคุณภาพชีวิตจากกิจกรรมและโครงการ จากเกษตรกลายเป็นพ่อค้า แม่ขายในตลาด ด้วยฝีมือหรือหัตถกรรมที่ชาวบ้านทำขึ้นนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งการพัฒนาชีวิต...ในส่วนที่เป็นประเพณี และวัฒนธรรมนั้นนอกจากจะมีการจัดแสดงแล้วยังมีการจัดเป็นรูปแบบท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จึงเห็นว่าชาวกูยก็พยายามปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ เลือกลงในส่วนที่เป็นประโยชน์ เช่น เลือกใช้การสื่อสารสมัยใหม่ เครื่องแต่งกายสมัยนิยมบางส่วน กินอาหารของวัฒนธรรมสมัยใหม่บางส่วนอันนี้คือความแตกต่าง แต่ถึงอย่างไร พวกเราก็ไม่ลืมวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนที่หล่อหลอมลูกหลานให้ดำรงความเป็นชาวกูยแน่นอน เพราะเราภูมิใจในวัฒนธรรมของเรา...^{๖๓}

^{๖๒} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายนายสุชจิตร ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายนายสุชจิตร ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

การดำเนินชีวิตประจำวันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม สังคมชุมชนชาวกูยนอกจากจะดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของพวกตนแล้ว ยังต้องวิ่งตามกระแสของวัฒนธรรมอื่นที่เข้ามาตามผู้คนและตามสื่อต่าง ๆ ด้วย การดำเนินชีวิตประจำวันตั้งแต่เช้าจนเย็น ส่วนใหญ่แล้วยังดำเนินไปบนวิถีวัฒนธรรมชาวกูย โดยที่ก็ยังคงใช้ภาษากูย ทำอาชีพทำการเกษตร ปฏิบัติตามประเพณีที่วางบนฐานความเชื่อที่นับถือผี นับถือศาสนาพุทธ ยังคงเหมือนเดิม การดำเนินชีวิตอาจมีการเปลี่ยนแปลงบางเพราะทางกลุ่มหรือชุมชนนี้ได้มีโครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรangk กูยวิถีชีวิตอาจจะเปลี่ยนจากเกษตรร้อยเปอร์เซ็นต์มาเป็นการค้าขายบาง ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะทางชุมชนได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการบริหารชุมชน จากการเป็นชุมชนที่ค่อยข้างจะอยู่แบบโดดเดี่ยว มาเป็นชุมชนที่มีสัมพันธ์กับสังคมภายนอก คนเข้ามาท่องเที่ยวเยอะพวกเราก็ได้แรกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับคนที่เข้ามาเยอะเช่นเดียวกัน การแลกเปลี่ยนที่นี้อาจจะการสนทนาภาษากูย ไขว่อาหาร และเสื้อผ้าเป็นต้น นี่ก็เป็นการแลกเปลี่ยนได้แล้ว...ในส่วนที่ดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอื่นในสมัยใหม่ มีความแตกต่างไป โดยเฉพาะการสื่อสารต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต อาหารการกินจากวัฒนธรรมอื่นตามร้านสะดวกซื้อ การแต่งกายสมัยนิยมที่ต่างจากชุดดั้งเดิมของชาวกูย วัฒนธรรมเหล่านี้ ชาวกูยรุ่นใหม่ นิยมมาก อันนี้ถือว่าเป็นการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมร่วมสมัยให้การใช้ชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ชาวกูยไม่ลืมวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน...การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวกูยในสังคมแบบดั้งเดิม ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ที่ใด อยู่ร่วมกับคนในวัฒนธรรมอื่นใด โดยหลักใหญ่ ๆ แล้ว ยังคงวัฒนธรรมของตนเหมือนเดิมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับการนับถือและ ประเพณีต่าง ๆ ของตน ไม่จะเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญ ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีที่ปฏิบัติเกี่ยวกับผี คือการเซ่นไหว้ผีต่าง ๆ ยังคงเหมือนเดิม มีที่แตกต่างไป ก็คือการดำเนินชีวิตของชาวกูยยุคนี้ ที่ต้องเผชิญกับวัฒนธรรมอื่น ๆ จำนวนมากที่โถมเข้ามาในชีวิตวิถีโดยมาตามสื่อต่าง ๆ และตามความเจริญทางวัตถุสมัยใหม่ ๆ ที่มาจากหลายช่องทาง เช่นวัฒนธรรมทางภาษา การสื่อสาร อาหารการกิน การแต่งกาย ยานพาหนะ และวัฒนธรรมการทำงานเป็นลูกจ้างในเมือง วัฒนธรรมเหล่านี้ที่รุกเข้ามาเป็นกระแสที่รุนแรง ทำให้ชาวกูยที่เป็นคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่นิยมตามซึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกอย่างย่อมมีการเปลี่ยนแปลง แต่นี่คือการปรับตัวให้เข้ากับสังคมยุคใหม่เพื่อให้ได้รับความสะดวกสบายตามความเจริญทางวัตถุ ถึงอย่างไรก็ตาม เชื่อว่าชาวกูยส่วนใหญ่รู้จักเลือกรับสิ่งที่ดีสำหรับชีวิตและยังยึดมั่นในวัฒนธรรมของตนเอง^{๖๔}

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บารุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสินทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

การดำเนินชีวิตประจำวันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม สังคมชุมชนชาวกูยนอกจากจะดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของพวกตนแล้ว ยังต้องวิ่งตามกระแสของวัฒนธรรมอื่นที่เข้ามาตามผู้คนและตามสื่อต่าง ๆ ด้วย การดำเนินชีวิตประจำวันตั้งแต่เช้าจนเย็น ส่วนใหญ่แล้วยังดำเนินไปบนวิถีวัฒนธรรมชาวกูย โดยที่ก็ยังคงใช้ภาษา กูย ทำอาชีพทำการเกษตร ปฏิบัติตามประเพณีที่วางบนฐานความเชื่อที่นับถือผี นับถือศาสนาพุทธ ยังคงเหมือนเดิม การดำเนินชีวิตอาจมีการเปลี่ยนแปลงบางเพราะทางกลุ่มหรือชุมชนนี้得有วัฒนธรรมทางความเชื่อ มีพิธีแซนตาเหลียนพิธีแซนหลาวและพิธีแซนญะจื้อ และประเพณีหัวบุญเบิกฟ้าในเดือนสามพิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซึกชาวกูยในเดือนสิบ^{๖๕}...ซึ่งวัฒนธรรมนี้กลายเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนไปแล้ว กิจกรรมเหล่านี้ทั้งเป็นการสร้างรายได้ในชุมชนจากคนเข้ามาเที่ยวชม ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างสานความสัมพันธ์ให้เกิดในชุมชนและญาติที่อยู่ต่างถิ่นด้วย เพราะเมื่อถึงฤดูกาลญาติก็จะมารวมกันทำกิจกรรมนี้...ในส่วนที่การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวกูยในสังคมปัจจุบันกำลังมีการผสมวัฒนธรรมไปแล้วเพราะวัยรุ่นได้เรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ๆ เข้า แต่มันก็จำเป็นเพราะวัยรุ่นนั้นได้ออกไปศึกษาต่างถิ่นอยู่แล้ว วัฒนธรรมใหม่ๆ ย่อมมีมา สิ่งที่เราทำได้คือจัดโครงการเพื่อการเรียนรู้ให้กับผู้เข้ามาเยือน เผยแพร่วัฒนธรรมของกลุ่ม จึงเห็นว่าการดำเนินชีวิตของชาวกูยยุคนี้ ที่ต้องเผชิญกับวัฒนธรรมอื่น ๆ จำนวนมากที่โถมเข้ามาในชีวิตประจำวันโดยมาตามสื่อต่าง ๆ และตามความเจริญทางวัตถุสมัยใหม่ ๆ ที่มาจากหลายช่องทางว่าจะจะเป็นวัฒนธรรมทางภาษา การสื่อสาร อาหารการกิน การแต่งกาย ยานพาหนะ และวัฒนธรรมการทำงานเป็นลูกจ้างในเมือง วัฒนธรรมเหล่านี้ที่รุกเข้ามาเป็นกระแสที่รุนแรง ทำให้ชาวกูยที่เป็นคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่นิยมตามซึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกอย่างย่อมมีการเปลี่ยนแปลง แต่นี่คือการปรับตัวให้เข้ากับสังคมยุคใหม่เพื่อให้ได้รับความสะดวกสบายตามความเจริญทางวัตถุ ถึงอย่างไรก็ตาม เชื่อว่าชาวกูยส่วนใหญ่รู้จักเลือกรับสิ่งที่ดีสำหรับชีวิตและยังยึดมั่นในวัฒนธรรมของตนเอง...”^{๖๖}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดสุรินทร์พบว่า

การดำเนินชีวิตประจำวันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่วนมากแล้วพวกเราก็ดำเนินชีวิตไปตามปกติที่เป็นอยู่ ซึ่งดูเหมือนว่าจะไม่มีความแตกต่างกัน ในความเป็นจริงแล้วก็จะมี ความแตกต่างกันในด้านความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นการประกอบวิถีกรรมต่าง ๆ ของชีวิตหรือเทศกาล แนนอนความแตกต่างกันอยู่มีผลกระทบอยู่บ้าง แต่นั่นไม่ใช่อุปสรรค แต่กับเป็นโอกาสให้ในการเผยแผ่กิจกรรมของเผ่าชาติพันธุ์...การเผยแผ่วัฒนธรรมทางความเชื่อ ศาสนา ภาษา ศิลปะ เป็นต้น กับกายเป็นจุดเด่นของเผ่าชาติพันธุ์ การอยู่ร่วมกันกับคนในชุมชนที่ไม่ใช่เผ่าพันธุ์และหลากหลาย วัฒนธรรมนั้นกลับกลายเป็นสังคมที่เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในพิธีกรรม วัฒนธรรม ประเพณีได้เป็นอย่างดี...การดำเนินชีวิตซึ่งดูแล้วไม่ได้พัฒนาอะไร แต่ถ้ามองในการ

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), จังหวัดสุรินทร์, นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสีนทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสีนทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

พัฒนาการแล้วก็จะเห็นว่ามีการพัฒนาปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา อย่างเช่น โครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” และโครงการ “ไต้ร่มตะเคียน พวกเราทำงานเป็นคณะโดยมีการประชุมวางแผนฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าวของพวกเรา วางเป้าหมายที่ทำให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้โครงการ...”^{๖๗} โครงการและกิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี ที่มากกว่านั้นก็อยู่ ชาวภูยได้พัฒนาคุณภาพชีวิตจากกิจกรรมและโครงการ จากเกษตรกลายมาเป็นพ่อค้า แม่ขายในตลาด ด้วยฝีมือหรือหัตถกรรมที่ชาวบ้านทำขึ้นนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งการพัฒนาชีวิต...ในส่วนที่เป็นประเพณี และวัฒนธรรมนั้นนอกจากจะมีการจัดแสดงแล้วยังมีการจัดเป็นรูปแบบท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จึงเห็นว่าชาวภูยก็พยายามปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ เลือกใช้ในส่วนที่เป็นประโยชน์ เช่น เลือกใช้การสื่อสารสมัยใหม่ เครื่องแต่งกายสมัยนิยมบางส่วน กินอาหารของวัฒนธรรมสมัยใหม่บางส่วนอันนี้คือความแตกต่าง แต่ถึงอย่างไร พวกเราก็ไม่ลืม วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนที่หล่อหลอมลูกหลานให้ดำรงความเป็นชาวภูยแน่นอน เพราะเราภูมิใจใน วัฒนธรรมของเรา...การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวภูยในสังคมปัจจุบันได้กลายมาเป็นพหุวัฒนธรรม ไปแล้ว สิ่งที่ยังคงอยู่ก็คือส่วนที่เป็นกิจกรรมของกลุ่มที่สร้างขึ้นเพื่อการเผยแพร่ ซึ่งทางกลุ่มได้จัดเป็น โครงการ ดังกล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างจิตสำนึกของชุมชนและชนรุ่น หลังด้วย^{๖๘}

จะเห็นว่าการดำเนินชีวิตประจำวันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมสมาชิกชาวภูยนั้น ค่อนข้างที่จะต้องเรียนรู้ในหลายรูปแบบพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นเรียนรู้ด้านภาษา การแต่งกาย อาหาร เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ชาวภูยก็ได้สร้างโครงการและกิจกรรมเพื่อเป็นสื่อในการเรียนรู้ให้กับชนเผ่า อื่นด้วยเช่นกันซึ่งจะเน้นการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านโครงการเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน อีกทั้ง เป็นการเรียนรู้เพื่อให้อยู่ร่วมกันเพื่อไม่เกิดความขัดแย้ง สร้างความสุขด้วยกิจกรรม ซึ่งจะมีจุดเด่นอยู่ ว่าการเข้าไปเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นนั้นจะต้องไม่สร้างความขัดแย้ง ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าเผ่าพันธุ์ชาวภูยจะอยู่ ในสังคมใดก็ตามจะไม่เห็นการสร้าง ความขัดแย้ง ส่วนมากแล้วจะเป็นการสร้างสานความสัมพันธ์ด้วย กิจกรรมเสียมากกว่า

๔.๓.๕ มีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกัน

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวภูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมทางกลุ่มในจังหวัดศรีสะเกษจะจัด โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรังค์กูเพื่อเป็นช่องทางการสื่อสาร เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่ม ซึ่งการทำโครงการนี้จะเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับองค์กรส่วน

^{๖๗} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายนายสุชจิตร ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระครูอุปลัมภ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสินทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ท้องถิ่นหรือจังหวัดเพื่อสร้างหรือกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยววัฒนธรรม การทำโครงการนี้ก็เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการสืบทอดวัฒนธรรมเพื่อให้เป็นมรดกทางสังคมของชาวกูย ถึงอย่างไรวัฒนธรรมก็ต้องมีการเรียนรู้ แม้ว่าจะเป็นการเรียนรู้แบบไม่ได้เรียนกันอย่างรู้ตัวก็ตาม ซึ่งเรามักจะเห็นว่าการที่จะเข้าไปรู้วัฒนธรรมนั้นจะต้องมีการสอน จึงจะรู้และเข้าใจได้ แต่การเรียนแบบท่องเที่ยวซึ่งนั้นเป็นการเรียนรู้แบบไม่ตั้งใจ แต่ก็นั่นเป็นการเรียนรู้ก็อย่างทางหนึ่งเช่นกัน ถ้าวัฒนธรรมต้องสูญสิ้นไปแสดงให้เห็นว่าคนรุ่นก่อนไม่ได้ถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นต่อมา ซึ่งเราจะเห็นว่าบุคคลเกิดในสังคมใด ก็เรียนรู้ของวัฒนธรรมของสังคมนั้น การที่วัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดกันได้ ก็เพราะมีภาษามีการถ่ายทอด ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ใช้กันในทุกวัฒนธรรม...”

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันทางกลุ่มจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเฉพาะบ้านโคกวัดนี้ ทางกลุ่มจะจัดกิจกรรมโดยอาศัยวัฒนธรรมและประเพณีเป็นตัวเชื่อมต่ออย่างเช่น พิธีแซนตาเหลียน พิธีแซนหลาว และพิธีแซนญะจูฮู และประเพณีหิ้วบุญเบิกฟ้าในเดือนสาม พิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซำกชาวกูยในเดือนสิบเป็นต้น ทางกลุ่มก็จะจัดเป็นบุญใหญ่ ในส่วนการดำเนินงานนั้นก็จะได้ให้การสนับสนุน ให้ความร่วมมือ กับทีมงานของผู้นำในสร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดความสร้างสรรค์ในกิจกรรมของกลุ่มในการจัดกิจกรรมคณะกรรมการจะพิจารณาประโยชน์ เนื้อหาสาระ เนื่องจากเป็นวัฒนธรรม ประเพณีหลักของกลุ่มเพราะการจัดกิจกรรมนี้จะเป็นการบอกถึงหน้าตาของชาวเผ่าได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ทางคณะกรรมการจึงจำเป็นต้องพิจารณาเป็นพิเศษ และการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งต้องคำนึงถึงการสร้างความรู้สึก ความเป็นเจ้าของ ความหวงแหน และความสามัคคีร่วมกันรักษาของคนในเผ่าด้วย...นี่ก็เป็นอีกแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันของชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน...การสร้างความร่วมมือก็ใช้การประชุมกลุ่มในชุมชนเป็นระยะการประชุมชุมชนนั้นก็เพื่อสร้างความเข้าใจและชี้ให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของชุมชนวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของพวกชนเผ่า การชี้แจงอัตลักษณ์เป็นการช่วยคนในเผ่าเกิดความรักและต้องการรักษาอัตลักษณ์ของพวกชนเผ่าไม่ให้สูญสิ้นไปนั่นเอง”^{๖๙}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันทางชุมชนของชนชาติพันธุ์ชาวกูย บ้านตะเคียน ทางชุมชนจะจัดโครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” และโครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” เพื่อเป็นการเรียนรู้ร่วมกันและเผยแผ่วัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์...คณะกรรมการทำงานชุมชนชาวกูย มีวิธีการสร้างความร่วมมือของชุมชนโดยการสร้างองค์กรเพื่อรับผิดชอบในงานแต่ละฝ่ายและมีสร้างโครงการขึ้นมารองรับรองกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นโครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” บ้าง ภายใต้โครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” เหล่านี้ก็ล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่เป็นแนวทางในการทำกิจกรรมรวมกันได้เป็นอย่างดี

^{๖๙} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายนายสุขจิตร์ ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม

อย่างไรก็ตามกิจกรรมทั้งหมดนี้ก็เพื่อที่จะสร้างเยาวชนยุคให้เป็นทรัพยากรที่มีค่า สร้างจิตสำนึกของคนเผ่า “กวย” ให้รู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง ที่มากไปกว่านั้นก็เพื่อที่จะให้เยาวชนตระหนักรู้ในศีลธรรมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของตนเอง...ในขณะที่เดียวกันชนเผ่าจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพราะวัฒนธรรมที่เคยประพฤติปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้วนั้น อาจจะนำไปสู่การปรับตัวเป็นบางอย่างในตัววัฒนธรรมนั้นด้วย ซึ่งประชาชนในเผ่าอาจมีการสับสนจากแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม คือ การเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของบุคคลจนเกินความเคยชินไปแล้ว...แต่อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ก็มีความสำคัญกว่าอยู่แล้ว การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นการปรับตัวในบางขณะเท่านั้น...อาจจะไม่ถาวรก็ได้ทุกอย่างมันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางสังคมด้วย...”

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกวยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกวยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันในกลุ่มชาวเผ่ากวยนั้น แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งวัฒนธรรมอื่น ๆ ร่วมกัน แต่พวกเราได้มีการจัดกิจกรรมตามวัฒนธรรมท้องถิ่นของพวกเราเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อให้คนในชุมชนซึ่งเป็นคนภายในได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง และให้คนนอกวัฒนธรรมของเราได้เรียนรู้วัฒนธรรมของพวกเรา โดยผ่านกิจกรรม “โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรารังค์กู เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่ม” มีประชาสัมพันธ์ไปยังบุคคลภายนอกโดยสื่อต่างๆ ซึ่งมีผลคือมีผู้คนจากที่อื่นทั้งคนในวัฒนธรรมเดียวกันและคนต่างวัฒนธรรมเข้ากิจกรรม...คณะกรรมการดำเนินงานชาวกุยบ้านกูได้จัดทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมชาวกุยเป็นฐานการเรียนรู้หลายฐาน มีผู้รับผิดชอบแต่ละฐานเช่นฐานโบราณสถานปรารังค์กู ฐานทอผ้าไหมแบบโบราณ เป็นต้น เพื่อให้ชาวกุยที่นี่ และคนที่อื่นที่มามีเยี่ยมชมนำการเรียนรู้วัฒนธรรมของพวกเรา...”^{๗๐}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกุยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันแนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งพหุวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมอื่น ๆ ชาวกุยในชุมชนจะมีการจัดพิธีแซนตาเหลียน พิธีแซนหลาว และพิธีแซนญะฮูฮู และประเพณีหิ้วบุญเบิกฟ้าในเดือนสาม พิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซำก ชาวกุยในเดือนสิบเป็นต้น ซึ่งเป็นประเพณีประจำชนเผ่า เป็นการจัดในกลุ่ม แต่ในขณะที่เดียวกันก็จะมี การประชาสัมพันธ์เพื่อให้คนภายนอก มาร่วมกิจกรรม การเข้ากิจกรรมนี้เองเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้วัฒนธรรมในรูปแบบนี้ยังเป็นการเรียนรู้โดยตรงและเข้าร่วมปฏิบัติด้วย ซึ่งการเรียนของแต่ละคนในขณะนั้นยังเป็นการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตที่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ ในขณะเดียวกันชาวกุยยังต้องตระหนักถึงการดำเนินชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ชาวกุยจึงทำการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกุยเอง เพื่อให้ลูกหลานชาวกุยได้

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางจันมา แหวนเงิน อายุ ๖๕ ปี บ้านเลขที่ ๑๑๔ หมู่ ๑ ตำบลกู อำเภอลำดวน จังหวัดศรีสะเกษ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

เรียนรู้และเข้าใจให้ลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตนทั้งภาษา ศาสนา ความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม อาหารการกิน เครื่องแต่งกาย เป็นต้น และเพื่อให้ลูกหลานชาวภูมิจึงใจในวัฒนธรรมของตน การให้รู้หลานได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนจนเกิดความภาคภูมิใจแล้ว เชื่อว่าลูกหลานพวกเราจะรู้จักเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น รู้เลือกสิ่งที่ดี รู้จักปรับตัวและอยู่ร่วมกับคนในวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งความทั้งหมดนี้จะให้ความหมายที่คล้ายๆ กันข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยบุรีรัมย์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันแนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งพหุวัฒนธรรม ชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ ได้จัดโครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” ขึ้นเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่ากูย อีกทั้งให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศิลปกรรมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้มีคุณภาพที่ดีในอนาคต เหมือนต้นกล้าตะเคียนที่ดีและแข็งแรง จะเป็นต้นตะเคียนที่มีคุณภาพและแข็งแรงต่อไป กิจกรรมการเรียนรู้นี้เป็น เป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสื่อถึงความยิ่งใหญ่และความแข็งแรงและคุณภาพของวัฒนธรรมที่จะต้องคงทนต่อไปในอนาคต จึงได้สร้างฐานโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนทั้งวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมภายนอกที่กำลังไหลบ่าเข้ามาในชุมชน การจัดกิจกรรมอย่างถือว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวเผ่ากูยด้วย ทั้งก็เพื่อที่จะให้ชาวกูยนั้นได้เกิดความรักความหวงแหนในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ จะได้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้มันคงสืบไป...นี่ก็เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันวัดตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์^{๗๑}

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันส่วนมากแล้วจะการทำกิจกรรม “โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรางค์กู เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่ม” มีประชาสัมพันธ์ไปยังบุคคลภาคคนนอกโดยสื่อต่างๆ ซึ่งมีผลคือมีผู้คนจากที่อื่นทั้งคนในวัฒนธรรมเดียวกันและคนต่างวัฒนธรรมเข้ากิจกรรม...ในขณะที่เดียวกันชาวกูยก็มีการปรับตัวในเรื่องดำรงชีวิตอยู่พอสมควรการปรับตัวนั้นพวกเราก็ตระหนักถึงการดำเนินชีวิตในสังคมชนเผ่าและสังคมพหุวัฒนธรรมด้วย การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกูยนั้น ก็เพื่อให้ลูกหลานชาวกูยได้เรียนรู้และเข้าใจให้ลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตนทั้งภาษา ศาสนา ความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม อาหารการกิน เครื่องแต่งกายของตน ในภายหลังลูกหลานชาวกูยจะมีความภูมิใจในวัฒนธรรมของตน พวกเรามีความเชื่อว่าลูกหลานของพวกเราจะรู้จักเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น รู้เลือกสิ่งที่ดี รู้จักปรับตัวและอยู่ร่วมกับคนในวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีความสุข^{๗๒}

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสันทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายสุขจิตร ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันแนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งพหุวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมอื่น ๆ ชาวกูยในชุมชนจะมีการจัดพิธีแซนตาเหลียน พิธีแซนหลาว และพิธีแซนญะฮูฮือ และประเพณีห้วยบุญเบิกฟ้าในเดือนสาม พิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซีกชาวกูยในเดือนสิบเป็นต้น ซึ่งเป็นประเพณีประจำชนเผ่า เป็นการจัดในกลุ่ม แต่ในขณะเดียวกันก็จะมี การประชาสัมพันธ์เพื่อให้คนภายนอก มาก่วมกิจกรรม การเข้ากิจกรรมนี้เองเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้วัฒนธรรมในรูปแบบนี้ยังเป็นการเรียนรู้โดยตรง และเข้าร่วมปฏิบัติด้วย ซึ่งการเรียนของแต่ละคนในขณะนั้นยังเป็นการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตที่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ ในขณะเดียวกันชาวกูยยังต้องตระหนักถึงการดำเนินชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ชาวกูยจึงทำการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกูยเอง เพื่อให้ลูกหลานชาวกูยได้เรียนรู้และเข้าใจให้ลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตนทั้งภาษา ศาสนา ความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม อาหารการกิน เครื่องแต่งกาย เป็นต้น และเพื่อให้ลูกหลานชาวกูยภูมิใจในวัฒนธรรมของตน การให้รู้หลานได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนจนเกิดความภาคภูมิใจแล้ว เชื่อว่าลูกหลานพวกเราจะรู้จักเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น รู้เลือกสิ่งที่ดี รู้จักปรับตัวและอยู่ร่วมกับคนในวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งความทั้งหมดนี้จะให้ความหมายที่คล้ายๆ กันข้อมูลจากการสัมภาษณ์กรรมการดำเนินงานชาวกูยบุรีรัมย์^{๗๓}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดสุรินทร์พบว่า

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันพวกเรามีแนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน พหุวัฒนธรรมนี้เป็นการอยู่ร่วมกันอยู่สงบสุข...แนวทางการจัดการเพื่อให้ชาวกูยได้เรียนรู้วัฒนธรรมภายนอกด้วย จึงได้มีการจัดโครงการการเรียนรู้ขึ้นมา อย่างเช่น โครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” โดยการนำของพระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม),เจ้าอาวาสวัดตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเริ่มต้นจริงแล้วท่านมีความประสงค์ว่า เด็กและเยาวชนเห็นห่างวัดศาสนาและต่อศักยภาพในด้านศีลธรรมทำให้สังคมขาดความสามัคคี ชัดแย้งทางด้านความคิด ให้ความร่วมมือกันน้อย ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ติดอบายมุข ไม่เข้าวัด ไม่เข้าถึงศาสนาที่ตนเคารพ นับถือ ยาวชนแต่งกายเลียนแบบวัฒนธรรมทางตะวันตกมากขึ้น ไม่ทรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์แบบท้องถิ่นนี้ คือปัญหาหลักที่ได้รับเริ่มจนกลายมาเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาวเผ่ากูย กับองค์กรรัฐ โครงการนี้รับรางวัลหลายครั้งอย่างต่อเนื่อง เช่น เสาเสมาธรรมจักร ปี ๒๕๕๘ รางวัลบุคคลต้นแบบเทิดแผ่นดินนานาชาติ ปี ๒๕๕๙ รางวัลสืบสานปณิธานสร้างสรรค์งานเพื่อแผ่นดิน ปี ๒๕๕๙ รางวัลเหมราช บุคคลต้นแบบแห่งปี ๒๕๖๐ รางวัลหมู่บ้านศีล ๕ ระดับจังหวัด ๒๕๖๐ และรางวัลบุคคลทำคุณประโยชน์ต่อกระทรวงวัฒนธรรม ปี ๒๕๖๑ เป็นต้น ทุกโครงการเป็นการสานต่อระหว่าง

^{๗๓} สัมภาษณ์ นางปราณี บำรุงจิตร์, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

วัฒนธรรมกับวัฒนธรรมนี้เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนพหุวัฒนธรรมร่วมกัน^{๗๔} นางปราณี บำรุงจิตร์ กล่าวเพิ่มว่า แม้พวกเราจะมีแนวทางจัดการเรียนรู้ร่วมกันกับวัฒนธรรมอื่นอย่างชัดเจน และคนก็สามารถเรียนรู้ได้วัฒนธรรมอื่นที่หลากหลายได้โดยไม่จำกัด ซึ่งการเรียนรู้นั้นมีอยู่หลายช่องทางไม่ว่าจะเป็นทางทีวี อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์เป็นต้น ถือว่าจะมีการเรียนรู้ในหลายรูปแบบแต่พวกเราก็ยังเชื่อว่าลูกหลานชาวกูยยังมีความภูมิใจในวัฒนธรรมของตนและเคารพในวัฒนธรรมอื่น ๆ และสามารถปรับตัวให้เหมาะสมและอยู่ร่วมกันคนในวัฒนธรรมอื่นได้อย่างเหมาะสม^{๗๕}

จะเห็นว่าแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันนั้นชาวกูยจะมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ผ่านโครงการ วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้ร่วมกันเสียมากกว่า การอยู่ร่วมกันเป็นพหุวัฒนธรรมนั้นไม่ได้เป็นอุปสรรคแต่ก็อยู่ร่วมกันอยู่สงบสุข...แนวทางการจัดการเพื่อให้ชาวกูยได้เรียนรู้วัฒนธรรมภายนอกนั้น จะเน้นการดำเนินชีวิตประจำแบบเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ถึงแม้ว่าจะมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสมาชิกชาวกูยก็ตาม ชาวกูยก็สามารถที่จะเรียนรู้เพื่อให้การอยู่ร่วมกันอย่างมีความเอื้ออาทรต่อกันและสร้างความสุขด้วยกิจกรรมของกันและกัน

๔.๓.๖ มีวิธีการสร้างการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมร่วมกัน

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

วิธีการสร้างการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมร่วมกันแนวทางการสร้างนั้นส่วนมากแล้วจะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมทางกลุ่มในจังหวัดศรีสะเกษจะมีการจัดโครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรารังค์กู เพื่อเป็นช่องทางในการเรียนรู้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น การสื่อสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่ม ซึ่งการทำโครงการนี้จะเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับองค์กรส่วนท้องถิ่นหรือจังหวัดเพื่อสร้างหรือกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การทำโครงการนี้ก็เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการสืบทอดวัฒนธรรมเพื่อให้เป็นมรดกทางสังคมของชาวกูยถึงอย่างไรวัฒนธรรมก็จะต้องมีการเรียนรู้ แม้ว่าจะเป็นการเรียนรู้แบบไม่ได้เรียนกันอย่างไรก็ตามซึ่งเรามักจะเห็นว่าการที่จะเข้าไปรู้วัฒนธรรมนั้นจะต้องมีการสอน จึงจะรู้และเข้าใจได้ แต่การเรียนแบบท่องเที่ยวซึ่งนั้นเป็นการเรียนรู้แบบไม่ตั้งใจ แต่ก็นั้นเป็นการเรียนรู้อีกอย่างทางหนึ่งเช่นกัน ถ้าวัฒนธรรมต้องสูญสิ้นไป แสดงให้เห็นว่าคนรุ่นก่อนไม่ได้ถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นต่อมา ซึ่งเราจะเห็นว่าบุคคลเกิดในสังคมใด ก็เรียนรู้ของวัฒนธรรมของสังคมนั้น การที่วัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดกันได้ ก็เพราะมีภาษามีการถ่ายทอด ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ใช้กันในทุกวัฒนธรรม

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสันทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นางปราณี บำรุงจิตร์, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

วิธีการสร้างการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมร่วมกันทางกลุ่มจังหวัดบุรีรัมย์ บ้านโคกวัดนี้ทางกลุ่มจะมีการจัดกิจกรรมโดยอาศัยวัฒนธรรมและประเพณีเป็นตัวเชื่อมต่ออย่างไม่ว่าจะเป็นพิธีแห่นตาเหลียน พิธีแห่นลาว และพิธีแห่นญ้อ และประเพณีหว่านบุญเบิกฟ้าในเดือนสาม พิธีแห่นแข่งแซ่ในเดือนหก และ คือพิธีแห่นซำกขาวกุกในเดือนสิบเป็นต้น เมื่อหน้าเทศกาลแล้วทางกลุ่มก็จะจัดเป็นบุญใหญ่ ในส่วนการดำเนินงานนั้นก็จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการคอยสอดส่องดูแลกันเป็นฝ่ายๆ ไป ทางทีมงานของผู้นำก็จะไปกำหนดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความสร้างสรรค์ในกิจกรรมของกลุ่มในการจัดกิจกรรมคณะกรรมการจะพิจารณาประโยชน์ เนื้อหาสาระ เนื่องจากเป็นวัฒนธรรมประเพณีหลักของกลุ่มเพราะการจัดกิจกรรมนี้จะเป็นการบอกถึงหน้าตาของชาวเผ่าได้เป็นอย่างดีด้วยเหตุนี้ทางคณะกรรมการจึงจำเป็นต้องพิจารณาเป็นพิเศษ และการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งต้องคำนึงถึงการสร้างความรู้สึก ความเป็นเจ้าของ ความหวงแหน และความสามัคคีร่วมกันรักษาของคนในเผ่าด้วย...นี่ก็เป็นอีกแนวแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันของชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน...การสร้างความร่วมมือก็ใช้การประชุมกลุ่มในชุมชนเป็นระยะเวลาการประชุมชุมชนนั้นก็เพื่อสร้างความเข้าใจและชี้ให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของชุมชน วัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของพวกชนเผ่า การชี้แจงอัตลักษณ์เป็นการช่วยคนในเผ่าเกิดความรักและต้องการรักษาอัตลักษณ์ของพวกชนเผ่าไม่ให้สูญสิ้นไปนั่นเอง...”^{๓๖}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

วิธีการสร้างการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมร่วมกันทางชุมชนของชนชาติพันธุ์ชาวกูยบ้านตะเคียน ทางชุมชนจะมีการจัดโครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” และโครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” เพื่อเป็นการเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งบางครั้งก็ออกแสดงโชว์ตามที่โครงการได้กำหนด ไม่ว่าจะเป็นสำคัญทางจังหวัด หรือไม่ก็เป็นงานที่จัดในระดับภาคทางทีมงานการจัดไปแสดง ทั้งนี้ก็เพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์และเสนอองค์ความรู้ที่มีอยู่วัฒนธรรมแก่สังคม...ในการจัดงานแต่ละครั้งทางคณะกรรมการทำงานชุมชนชาวกูย ก็จะมีวิธีการสร้างร่วมมือของชุมชนโดยการจัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในงานแต่ละฝ่ายและมีสร้างโครงการขึ้นมารองรับรองรับกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นโครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” บ้าง ภายใต้โครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” เหล่านี้ก็ล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่เป็นแนวทางการทำกิจกรรมรวมกันได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามกิจกรรมทั้งหมดนี้ก็เพื่อที่จะสร้างเยาวชนกูกูยให้เป็นทรัพยากรที่มีค่า สร้างจิตสำนึกของคนเผ่า “กูกูย” ให้รู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง ที่มากไปกว่านั้นก็เพื่อที่จะให้เยาวชนตะหนักู้ในศีลธรรมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของตนเอง...ในขณะที่เดียวกันชนเผ่าจำต้องมีการปรับตัวเพราะวัฒนธรรมที่เคยประพฤติปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้วนั้น อาจจะไปสู่การปรับตัวเป็นบางอย่างในตัววัฒนธรรมนั้นด้วย ซึ่งประชาชนในเผ่าอาจมีการสับสนจากแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทาง

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายนายสุขจิตร์ ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

วัฒนธรรม คือ การเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของบุคคลจนเกินความเคยชินไปแล้ว...แต่อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ก็มีความสำคัญกว่าอยู่แล้ว การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นการปรับตัวในบางขณะเท่านั้น...อาจจะไม่ถาวรก็ได้ ทุกอย่างมันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางสังคมด้วย...”

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

วิธีการสร้างการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมร่วมกันในกลุ่มชาวเผ่ากูยนั้น ได้กำหนดโครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรางค์กู เป็นแนวทางในการสานการเรียนรู้กับวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งบางครั้งก็จะมีการจัดกิจกรรมตามวัฒนธรรมท้องถิ่นเสริมขึ้นเพื่อสร้างบรรยากาศในงานนั้น โดยวัตถุประสงค์หลักก็เพื่อให้เกิดการเรียนรู้กลุ่มตนเองและคนในชุมชนภายนอกได้เข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมของพวกเรา โดยผ่านกิจกรรม “โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรางค์กู การจัดกิจกรรมนี้ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสื่อสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่ม” มีประชาสัมพันธ์ไปยังบุคคลภายนอกโดยสื่อต่างๆ ซึ่งมีผลคือมีผู้คนจากที่อื่นทั้งคนในวัฒนธรรมเดียวกันและคนต่างวัฒนธรรมเข้ากิจกรรม...คณะกรรมการดำเนินงานชาวกูยบ้านกูได้จัดทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมชาวกูยเป็นฐานการเรียนรู้หลายฐาน มีผู้รับผิดชอบแต่ละฐานเช่นฐานโบราณสถานปรางค์กู ฐานทอผ้าไหมแบบโบราณ เป็นต้น เพื่อให้ชาวกูยที่นี่ และคนที่อื่นที่มาเยี่ยมชมได้การเรียนรู้วัฒนธรรมของพวกเรา...”^{๗๗}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

วิธีการสร้างการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมร่วมกันแนวทางจัดการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งพหุวัฒนธรรม ชาวกูยในชุมชนจะมีการจัดพิธีแซนตาเหลียน พิธีแซนหลาว และพิธีแซนญะฮูฮู และประเพณีหว่านบุญเบิกฟ้าในเดือนสาม พิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซำกชาวกูยในเดือนสิบเป็นต้น ซึ่งเป็นประเพณีประจำชนเผ่า เป็นการจัดในกลุ่ม แต่ในขณะเดียวกันก็จะมีประชาสัมพันธ์เพื่อให้คนภายนอก มาร่วมกิจกรรม การเข้ากิจกรรมนี้เองเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันได้เป็นอย่างดี วิธีการนี้เป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมโดยตรง ซึ่งการเรียนของแต่ละคนในขณะนั้นยังเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง กิจกรรมนี้เป็นการสื่อถึงวิถีชีวิตที่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในขณะเดียวกันชาวกูยยังต้องเรียนรู้ในการที่จะปรับตัวจากประสบการณ์ตรงเช่นเดียวกันพร้อมทั้งจำต้องตระหนักถึงการดำเนินชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ชาวกูยจึงทำการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกูยเอง เพื่อสื่อสารให้คนภายนอกกลุ่มได้เข้าใจ ที่มากไปกว่านั้นก็เพื่อให้ลูกหลานชาวกูยได้เรียนรู้และเข้าใจให้ลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตน และเพื่อให้ลูกหลานชาวกูยภูมิใจในวัฒนธรรมของตน การให้รู้หลานได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนจนเกิดความภาคภูมิใจแล้ว เชื่อว่าลูกหลานพวกเราจะรู้จักเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น รู้เลือกสิ่งที่ดี รู้จักปรับตัวและอยู่ร่วมกับคนในวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมี

^{๗๗} สัมภาษณ์ นางจันมา แหวนเงิน, อายุ ๖๕ ปี บ้านเลขที่ ๑๑๔ หมู่ ๑ ตำบลกู อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ความสุข ซึ่งความทั้งหมดนี้จะให้ความหมายที่คล้ายๆ กันข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยบุรีรัมย์...”

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

วิธีการสร้างการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมร่วมกันแนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งพหุวัฒนธรรมร่วมกันชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ ได้จัดโครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” เป็นสื่อในการเรียน โครงการนี้ นอกจากจะจัดขึ้นเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่ากูยแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งวัฒนธรรมของกันและกันการออกไปแสดงในเวทีต่างๆ ก็เช่นเดียวกันเป็นการเสนอความรู้ที่ปรากฏในวัฒนธรรมของตนด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม ซึ่งในวัฒนธรรมนั้นเป็นการสื่อถึงเรื่องศีลธรรมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้คนภายนอกและเยาวชนคนรุ่นหลังได้มีความรู้และรู้จักคุณค่าของวัฒนธรรมด้วย กิจกรรมการเรียนรู้นี้เป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสื่อถึงความยิ่งใหญ่และความแข็งแกร่งและคุณภาพของวัฒนธรรมที่จะต้องคงทนต่อไปในอนาคต ทางกลุ่มจึงได้สร้างฐานโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนทั้งวัฒนธรรมตนเองแก่บุคคลภายนอก อีกทั้งเป็นการเรียนรู้คุณค่าของวัฒนธรรมตน ซึ่งจะได้เปรียบกับวัฒนธรรมภายนอกที่กำลังไหลบ่าเข้ามาในชุมชน การจัดกิจกรรมอย่างถือว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวเผ่ากูยด้วย ทั้งก็เพื่อที่จะให้ชาวกูยนั้นได้เกิดความรักความหวงแหนในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ จะได้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้มันคงสืบไป...นี่ก็เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันวัดตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์...”^{๗๘}

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

วิธีการสร้างการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมร่วมกันส่วนมากแล้วจะการทำกิจกรรม “โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรังค์กู” กิจกรรมนี้เป็นหนึ่งในช่องทางการสื่อสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่ม” กิจกรรมนี้จะเป็นสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมต่อวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี การสร้างกิจกรรมนี้จึงการมีประชาสัมพันธ์ไปยังบุคคลภายนอกโดยสื่อต่างๆ เพื่อให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้...ในขณะที่เดียวกันชาวกูยก็มีการประยุกต์กิจกรรมของกลุ่มเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะละเลยวัฒนธรรมตนเองเพียงแต่เป็นการปรับกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับสังคมเท่านั้น การประยุกต์กิจกรรมนั้นพวกเราก็ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมตนเองไปด้วย ซึ่งกิจกรรมนั้นจะเป็นแสดงออกถึงการดำเนินชีวิตของชนเผ่า^{๗๙}

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสันทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายสุขจิตร ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

วิธีการสร้างการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมร่วมกันมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกันในยุคของพหุวัฒนธรรม ชาวกูยในชุมชนจะมีการจัดพิธีแซนตาเหลียน พิธีแซนหลาว และพิธีแซนญะจือส และประเพณีหว่านบุญเบิกฟ้าในเดือนสาม พิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซึกชาวกูยในเดือนสิบเป็นต้น ซึ่งเป็นประเพณีประจำชนเผ่า เพื่อเป็นการสื่อสารให้คนภายนอกเข้ามาศึกษาเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมนี้อาจมีชื่อแปลกๆ แต่ถ้าดูเนื้อหาสาระแล้วก็คงไม่ได้แตกต่างจากประเพณีอีสานมากนัก แต่ทางกลุ่มได้ถึงว่าเป็นประเพณีประจำเผ่า ด้วยเหตุการณ์จกกิจกรรมแต่ละครั้งจึงมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้คนภายนอกมาร่วมกิจกรรม การเข้ากิจกรรมนี้เองเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้วัฒนธรรมในรูปแบบนี้ยังเป็นการเรียนรู้โดยตรงและเข้าร่วมปฏิบัติด้วย ซึ่งการเรียนของแต่ละคนในขณะนั้นยังเป็นการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตที่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ ในขณะที่เดียวกันชาวกูยยังต้องตระหนักถึงการดำเนินชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ชาวกูยจึงทำการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกูยเอง เพื่อให้ลูกหลานชาวกูยได้เรียนรู้และเข้าใจให้ลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตนทั้งที่มากไปกว่านั้นก็เพื่อให้ลูกหลานชาวกูยภูมิใจในวัฒนธรรมของตน การให้รู้หลานได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนจนเกิดความภาคภูมิใจแล้ว เชื่อว่าลูกหลานพวกเราจักเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น รู้เลือกสิ่งที่ดี รู้จักปรับตัวและอยู่ร่วมกับคนในวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งความทั้งหมดนี้จะให้ความหมายที่คล้ายๆ กันข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยบุรีรัมย์...”^{๘๐}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดสุรินทร์พบว่า

วิธีการสร้างการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมร่วมกัน แนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกันในยุคพหุวัฒนธรรมนี้เป็นการอยู่ร่วมกันอยู่สงบสุข...แนวทางการจัดการเพื่อให้ชาวกูยได้เรียนรู้วัฒนธรรมภายนอกด้วย จึงได้มีการจัดโครงการการเรียนรู้ขึ้นมา อย่างเช่น โครงการ “ต้นกล้าตะเตียน” โดยการนำของพระครูอุปถัมภ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม),เจ้าอาวาสวัดตะเตียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเริ่มต้นจริงแล้วท่านมีความประสงค์ว่า เด็กและเยาวชนเห็นทางวัดศาสนาและด้อยศักยภาพในด้านศีลธรรมทำให้สังคมขาดความสามัคคี ชัดแย้งทางด้านความคิด ให้ความร่วมมือกันน้อย ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตีตอบมุข ไม่เข้าวัด ไม่เข้าถึงศาสนาที่ตนเคารพนับถือ ยาวชนแต่งกายเลียนแบบวัฒนธรรมทางตะวันตกมากขึ้น ไม่ทรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์แบบท้องถิ่นนี้คือปัญหาหลักที่ได้รับเริ่มจนกลายมาเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาวเผ่ากูย กับองค์กรรัฐ โครงการนี้รับรางวัลหลายครั้งอย่างต่อเนื่อง เช่น เสมาธรรมจักร ปี ๒๕๕๘ รางวัลบุคคลต้นแบบเทิดแผ่นดินนาชาติ ปี ๒๕๕๙ รางวัลสืบสานปณิธานสร้างสรรค์งานเพื่อแผ่นดิน ปี ๒๕๕๙ รางวัลเหมราชบุคคลต้นแบบแห่งปี ๒๕๖๐ รางวัลหมู่บ้านศีล ๕ ระดับจังหวัด ๒๕๖๐ และรางวัลบุคคลทำคุณประโยชน์ต่อกระทรวงวัฒนธรรม ปี ๒๕๖๑ เป็นต้น ทุกโครงการเป็นการสานต่อระหว่างวัฒนธรรมกับวัฒนธรรมนี้เป็น

^{๘๐}สัมภาษณ์ นางปราณี บำรุงจิตร์, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

แนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนพหุวัฒนธรรมร่วมกัน....” ^{๕๑}นางปราณี บำรุงจิตร์ กล่าวเพิ่มว่า แม้พวกเราจะมีแนวทางจัดการเรียนรู้ร่วมกันกับวัฒนธรรมอื่นอย่างชัดเจน และคนก็สามารถเรียนรู้ได้ วัฒนธรรมอื่นที่หลากหลายได้โดยไม่จำกัด ซึ่งการเรียนรู้นี้มีอยู่หลายช่องทางไม่ว่าจะเป็นทางทีวี อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์เป็นต้น ถือว่าจะมีการเรียนรู้ในหลายรูปแบบแต่พวกเราก็ยังเชื่อว่าลูกหลานชาวกุยยังมีความภูมิใจในวัฒนธรรมของตนและเคารพในวัฒนธรรมอื่น ๆ และสามารถปรับตัวให้เหมาะสม และอยู่ร่วมกันคนในวัฒนธรรมอื่นได้อย่างเหมาะสม ^{๕๒}

จะเห็นว่าแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันนั้นชาวกุยจะมีวิธีการสร้างกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ผ่านโครงการกรมเสียมากกว่า การเป็นอยู่ร่วมกันในยุคสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นไม่ได้เป็นอุปสรรคอย่างไร แต่กับอยู่ร่วมกันอยู่สงบสุข...วิธีการจัดกิจกรรมนั้น โครงการแล้วประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความสนใจแล้วเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมกิจกรรมมักจะเน้นไปที่วิถีชีวิตของชนเผ่า การผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ถึงแม้ว่าจะมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสมาชิกชาวกุย ก็การเรียนรู้เพื่อให้อยู่ร่วมกันและสร้างความสุขด้วยกิจกรรมของกันและกันได้

๔.๓.๗ มีแนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกุยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

แนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมวัฒนธรรม คือวิถีชีวิตของกลุ่มชนซึ่งมักจะมีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มเผ่าพันธุ์ มีสร้างสัมพันธ์ภาพทางสังคมระหว่างสังคมกับสังคม เพื่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ตระหนักในวัฒนธรรมของกันและกัน แม้ในสังคมของชาวกุยจะมีวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างก็ตาม แต่ต้องให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมรอบข้างเช่นกัน เพราะยุคนี้เป็นยุคของการไหล่ปะทางวัฒนธรรม จึงเห็นว่าวัฒนธรรมบางส่วนมีทั้งสร้างความเจริญ เช่นวัฒนธรรมการสื่อสารสมัยใหม่ วัฒนธรรมทางวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรมสุขอนามัยทางร่างกาย ทางอาหาร เป็นต้น และบางส่วนก็ทำให้เกิดความเสื่อมเสีย เช่นวัฒนธรรมนุ่งน้อยห่มน้อย การอยู่กินกันฉันสามีภรรยาของหนุ่มสาวสมัยใหม่ที่ไม่ต้องปฏิบัติตามประเพณีเป็นต้น วัฒนธรรมการสื่อสารสมัยใหม่ เช่นอินเทอร์เน็ต ก็มีทั้งส่วนที่สร้างความเจริญและทำให้เสื่อม หากไม่รู้จักเลือกใช้ให้เป็นประโยชน์ เพราะวัฒนธรรมส่วนที่ทำให้เสื่อมก็เข้ามาทางอินเทอร์เน็ตด้วย หรือวัฒนธรรมทางวิทยาศาสตร์ ที่ตั้งอยู่บนเหตุผลอย่างเดียว ก็อาจนำมาซึ่งความเสื่อมสลายของวัฒนธรรมชาวกุยของพวกเราก็ได้ เนื่องจากวัฒนธรรมของพวกเรา นอกจากเป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้ว ยังยึดถือและปฏิบัติต่อผีบรรพบุรุษด้วยความกตัญญูกตเวที และถือผีอันร่วมทั้งเทวดาอารักษ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้หลอมรวมพวกเราให้ยังคงเป็นชาวกุยสืบมาหลายชั่วอายุคน หากยึดถือทางวิทยาศาสตร์อย่างเดียว ก็อาจทำให้เห็น

^{๕๑}สัมภาษณ์ พระครูอุปลัมภ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม),นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสันทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๒}สัมภาษณ์ นางปราณี บำรุงจิตร์, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ว่าวัฒนธรรมของพวกเราบางส่วน ล้าสมัย ไม่มีเหตุผล จนลึกลับสำคัญที่ซ่อนอยู่อย่างน้อยก็ในฐานะ เป็นสิ่งหลอมรวมความเป็นชาวภูยให้คงอยู่สืบเนื่องมา^{๘๓}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

แนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมชาวภูยของพวกเรา มี กระแสวัฒนธรรมต่าง ๆ โถมเข้ามาทางสื่อต่าง ๆ อย่างทีวี อินเทอร์เน็ต รวมทั้งคนในสังคมวัฒนธรรม อื่นนำเข้ามาและคนในสังคมของพวกเราไปรับเข้ามา ชีวิตของพวกเราจึงดำเนินไปบนความ หลากหลายทางวัฒนธรรมแนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือการรณรงค์ รักษาหรืออนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวภูย อีกทั้งสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมซึ่งกัน และกัน ทุกกลุ่มชน ทุกวัฒนธรรมให้เคารพและให้เกียรติในความเชื่อของกันและกัน...”^{๘๔}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

แนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทุกกลุ่มมีการการยึดมั่นใน วัฒนธรรมของพวกตน ให้เกียรติกับกิจกรรมพิธีกรรมของอีกกลุ่ม ไม่ละเมิดในความเชื่ออันเป็นของ บรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดมาแก่กลุ่มชนเหล่านั้น... การเรียนรู้และการจัดการให้เกิดการเรียนรู้จำต้องมี กิจกรรมร่วมกันในบางเทศกาล สร้างกิจกรรมที่สามารถสร้างจิตสำนึกและเข้าใจและภูมิใจใน วัฒนธรรมของพวกตนที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ พร้อมกับสื่อสารให้คนในวัฒนธรรมอื่นรู้และเข้าใจ วัฒนธรรมของพวกตน ผ่านวัฒนธรรมระบบสื่อสารสมัยใหม่^{๘๕}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวภูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

แนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมแนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิต ร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น...แนวทางปฏิบัติร่วมกันคือการยึดวัฒนธรรมของตน เป็นเกณฑ์ เนื่องจากทุกกลุ่มชนจะมีวัฒนธรรมเป็นกลุ่มอยู่แล้ว การที่คนเราให้เกียรติในความเชื่อ ระหว่างกลุ่มชนนั้น ก็จะเป็นทางในการปฏิบัติทางสังคมดี ด้วยเหตุนี้ทางกลุ่มจึงได้มีการจัดกิจกรรมใน การเรียนซึ่งวัฒนธรรมของกันและกัน ก็เพื่อสื่อให้เห็นความจำเป็นในการแสดงออกทางสังคมนั้น...บาง ที่มีการจัดแสดงโชว์วัฒนธรรมในท้องถิ่น ในจังหวัดกิจกรรมเหล่านี้ก็เพื่อสื่อให้เห็นว่าวิถีชีวิตของกลุ่ม ชาติพันธุ์เป็นมาอย่างไร...การโชว์วัฒนธรรมจึงเป็นแสดงออกทางวิถีชีวิตในบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดไว้ ให้กับคนรุ่นหลัง ดังนั้นแนวทางในการปฏิบัติร่วมคือเคารพในความเชื่อของกลุ่มชนในชุมชน จัด กิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยกัน แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเชิงบูรณาการ เพื่อให้เกิด

^{๘๓} สัมภาษณ์ นายทนต์ศักดิ์ นรดี, นายธนากร พรหมลิ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายสุจิตร์ ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระครูอุปัถฌ์วรคุณ (บำรุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสิ้นทอง สมนาค, วันที่

ประโยชน์ด้วยทุกฝ่าย...แนวปฏิบัติเช่นนี้เป็นแนวทางที่เคยทำร่วมกัน เพราะมีความเชื่อว่าเป็นการพัฒนาชีวิตให้สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุขได้...^{๘๖}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกุยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

แนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมแนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น...เป็นการยึดวัฒนธรรมของตนเป็นเกณฑ์ นอกจากนั้นก็จะเป็นการให้เกิดการต่อยอดวัฒนธรรมรอบข้าง...มีการแสดงโชว์วัฒนธรรมของตนในบางโอกาส สร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งวัฒนธรรมของกันและกันเมื่อกลุ่มใดจัดกิจกรรมก็เข้าไปเรียนรู้ร่วมกันในวัฒนธรรมนั้น ให้ความสำคัญของทุกวัฒนธรรมที่อยู่ชุมชน...ไม่ได้ถือวัฒนธรรมของกลุ่มตนดีกว่า แต่ปฏิบัติตนในทางวัฒนธรรมด้านสังคมให้เสมอภาคกัน... จัดกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยกัน แลกเปลี่ยนการเรียนทางวัฒนธรรมเชิงบูรณาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้วยทุกฝ่าย... แนวปฏิบัติเช่นนี้เป็นแนวทางที่เคยทำร่วมกัน เพราะมีความเชื่อว่าเป็นการพัฒนาชีวิตให้สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุขได้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกุยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

แนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางกลุ่มได้มีแนวทางในปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชีวิตร่วมกัน คือการยึดวัฒนธรรมของตนเป็นเกณฑ์ ให้ความสำคัญวัฒนธรรมรอบข้าง สร้างสารสังคมด้วยกิจกรรมทางวัฒนธรรม ให้เกียรติในความเชื่อระหว่างกลุ่มชนนั้น นี่เป็นการปฏิบัติร่วมกันทางสังคมดี ด้วยเหตุนี้ทางกลุ่มจึงได้มีการจัดกิจกรรมในการเรียนซึ่งวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อสื่อให้เห็นความจำเป็นในการแสดงออกทางสังคมนั้น...บางที่มีการจัดแสดงโชว์วัฒนธรรมในท้องถิ่น ในจังหวัดกิจกรรมเหล่านี้ก็เพื่อสื่อให้เห็นว่าวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นมาอย่างไร...การโชว์วัฒนธรรมจึงเป็นแสดงออกทางวิถีชีวิตในบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดไว้ให้กับคนรุ่นหลัง...ดังนั้นแนวทางในการปฏิบัติร่วมคือเคารพในความเชื่อของกลุ่มชนในชุมชน สร้างสารกันด้วยจัดกิจกรรม... แลกเปลี่ยนการเรียนทางวัฒนธรรมเชิงบูรณาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย...แนวปฏิบัติเช่นนี้เป็นแนวที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นร่วมกัน

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกุยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของชาวกุยทั่วไปจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

แนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมแนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น...ทุกกลุ่มควรจะยึดวัฒนธรรมของกลุ่มเป็นเกณฑ์ นอกจากนั้นก็ให้เกียรติกับวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นด้วย...การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจะมีทั้งเข้ามาศึกษาเรียนรู้และการแสดงโชว์วัฒนธรรมของตนในบางโอกาสต่างๆ ให้กับสังคมรอบข้าง มีการสร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งวัฒนธรรมของกันและกันให้ความสำคัญของทุกวัฒนธรรมที่อยู่รวมชุมชน...

^{๘๖} สัมภาษณ์ นายทงศักดิ์ นรดี, นายธนากร พรหมดี และพระครูชาครธรรมคุณ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ไม่ได้ถือวัฒนธรรมของกลุ่มตนดีกว่า แต่ปฏิบัติตนในทางวัฒนธรรมด้านสังคมให้เสมอภาคกัน... จัดกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยกัน แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเชิงบูรณาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้วยทุกฝ่าย... แนวปฏิบัติเช่นนี้เป็นแนวทางที่เคยทำร่วมกัน เพราะมีความเชื่อว่าเป็นการพัฒนาชีวิตให้สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุขได้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

แนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือแนวทางปฏิบัติร่วมกันบนวัฒนธรรมนั้นๆ การส่งเสริมให้ชาวกูยและกลุ่มวัฒนธรรมอื่นๆ ให้มีโอกาสในการเรียนรู้ซึ่งวัฒนธรรมของกันและกัน...ให้พวกเขาได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมทั้งของตนและกลุ่มอื่น สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความภูมิใจ ยึดมั่นในวิถีชีวิตของตนและร่วมกันปฏิบัติตามวัฒนธรรมของตนเป็นส่วนสำคัญ พร้อมทั้งรู้จักเลือกถือเอาเฉพาะส่วนดีของวัฒนธรรมอื่น เป็นการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ โดยไม่ลืมวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าของตน^{๘๗}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดสุรินทร์พบว่า

แนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางกลุ่มในกลุ่มก็จะให้ความหมายที่มีความสอดคล้องกันกับกลุ่มสุรินทร์ที่กล่าวมาแล้ว...ได้มีแนวทางในปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชีวิตร่วมกัน คือการยึดวัฒนธรรมของตนเป็นเกณฑ์ ให้ความเคารพวัฒนธรรมรอบข้าง สร้างสารสังคมด้วยกิจกรรมทางวัฒนธรรม ให้เกียรติในความเชื่อระหว่างกลุ่มชนนั้น นี่เป็นการปฏิบัติร่วมกันทางสังคมดี ด้วยเหตุนี้ทางกลุ่มจึงได้มีการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ซึ่งวัฒนธรรมของกันและกัน ก็เพื่อสื่อให้เห็นความจำเป็นในการแสดงออกทางสังคมนั้น...บางที่มีการจัดแสดงโชว์วัฒนธรรมในท้องถิ่น ในจังหวัดกิจกรรมเหล่านี้ก็เพื่อสื่อให้เห็นว่าวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นมาอย่างไร...การโชว์วัฒนธรรมจึงเป็นแสดงออกทางวิถีชีวิตในบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดไว้ให้กับคนรุ่นหลัง... ดังนั้นแนวทางในการปฏิบัติร่วมคือเคารพในความเชื่อของกลุ่มชนในชุมชน สร้างสารกันด้วยจัดกิจกรรม... แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเชิงบูรณาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย... แนวปฏิบัติเช่นนี้เป็นแนวที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นร่วมกัน

จะเห็นว่าแนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น ชาวกูยจะมีแนวทางการปฏิบัติร่วมกันด้วยการยึดวัฒนธรรมของตนเป็นเกณฑ์ ให้ความเคารพวัฒนธรรมรอบข้าง สร้างสารสังคมด้วยกิจกรรมทางวัฒนธรรม ให้เกียรติในความเชื่อระหว่างกลุ่มชนนั้น นี่เป็นการปฏิบัติร่วมกันทางสังคมดี

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระครูอุปัถฌ์วรคุณ (บารุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสินทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๔.๓.๘ มีแนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มผู้นำชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดศรีสะเกษได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

แนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นชาวกูยได้การดำรงชีวิตในแนวทางที่ดีใช้วิธีการอันชอบธรรมในการสนองความต้องการด้านต่างๆ ของตน โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังต้องสร้าง พัฒนา คิดและปรับปรุงตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ โดยใช้ภูมิปัญญา เหตุผลและวิธีการแห่งสันติในการแก้ปัญหา ยอมรับวัฒนธรรมและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมอื่น ดังนั้น การอยู่ร่วมกันในสังคมจึงไม่มีปัญหา และความขัดแย้ง ถึงมีก็มีน้อยมาก เพราะทุกกลุ่มชนตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่นๆ...การพัฒนาชีวิตในที่นี้ยังต้องมองไปที่คุณภาพชีวิตต่อหน้าที่การทำงานด้วยเช่นกัน เพราะความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อการทำงานในหน้าที่ของตนก็ถือว่าสำคัญ ซึ่งการงานนั้นต้องสามารถตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงสิ่งที่จะได้รับคือ ความปลอดภัย ในทรัพย์สินทั้งของตนและสังคมด้วย^{๘๘}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

แนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น หมายเอาคุณภาพชีวิตของบุคคลส่วนใหญ่ด้วย การสร้างโอกาสให้กับสังคมและสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในสังคม ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นก็ถือว่าสำคัญ ดังนั้น ทางกลุ่มจึงได้จัดกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การเลี้ยงไหม ทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย สำหรับตัดเย็บเพื่อการส่งออกหรือขายในศูนย์การเรียนรู้ที่กลุ่มจัดขึ้น นี่ก็เป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตให้กับกลุ่มชนชาติพันธุ์กูย...การสร้างมาตรฐานในการดำรงชีวิตของกลุ่มนี้ถือว่าเป็นระดับความเป็นทางสังคมของสมาชิกด้วย...สิ่งเหล่านี้สามารถทำให้ประชาชนในกลุ่มได้มีการแลกเปลี่ยนกันทางวัฒนธรรมจนกลายเป็นระบบเศรษฐกิจ ยกระดับชีวิตของสมาชิกด้วยเช่นกัน^{๘๙}

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้นำในจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์เชิงพบว่า

แนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นเป็นกระบวนการพัฒนาการยกระดับการกินดีอยู่ดีของสมาชิกในสังคมให้สูงขึ้น ในสิ่งนี้ก็ถือว่ามีความสำคัญ การพัฒนาเส้นทางอาชีพของกลุ่มสมาชิกมักจะมีการประชุม อบรมให้ความรู้เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจครอบครัวและการทำงาน นอกจากนั้น ทางกลุ่มยังมีการประเมินผลการทำงานของสมาชิก เพื่อนำมาปรับปรุงและยกระดับการทำงานอย่างเป็นระบบด้วยเหตุนี้ทางกลุ่มจึงได้มีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในสังคม(สมาชิก) เพื่อให้

^{๘๘} สัมภาษณ์ นายทงศักดิ์ นรดี, นายธนากร พรหมลิ และพระครูชาครธรรมคุณ, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นางอ้วน มงคลดี, นางพนม บุญทา และนายสุชจิตร ศาลางาม, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สมาชิกได้มีสิทธิ์ทางสังคมให้มาก ซึ่งในประเด็นนี้ทางกลุ่มก็ได้จักให้สมาชิกเข้ามามีส่วนรวมในการจัดการรายด้วย ซึ่งระบบนี้ก็จะสร้างเป็นขั้นตอนในการดำเนินการอย่างมีระบบ จัดเป็นลักษณะกระบวนการเพื่อให้บุคคลในสังคมมีความเจริญและมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริงในระยะยาวอีกทั้งได้พยายามสร้างความภาคภูมิใจในองค์กรให้กับสมาชิกของตน มีการสร้างสวัสดิการในการดูแลประชาชนทั้งระหว่างองค์กรที่จัดขึ้นและองค์การของรัฐ^{๑๐}

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

แนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นเป็น ต้องอาศัยทุนทางสังคมสังคมด้วย หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ในอาณาเขตบริเวณนั้นๆ ที่มีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตลอดจนสถาบันต่างๆ ที่จะตอบสนองความต้องการสมาชิกได้อย่างเช่น ทรัพยากรทางสังคม เป็นต้น ซึ่งทรัพยากรทางสังคมที่ว่านี้มีจะมีความแตกต่างกันไปทั้งทางคุณภาพและเชิงปริมาณ การเรียนรู้แล้วนำทรัพยากรมาใช้ให้เป็นประโยชน์และให้เกิดประสิทธิภาพทางสังคมนั้นต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาหรือผลกระทบถึงกันและกันเช่นเดียวกัน ...การที่จะสร้างความสมดุลของชีวิตของสมาชิกนั้นจะมองในความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัวเป็นหลัก เพื่อลดความเครียดในการทำงาน...สร้างความมั่นใจในการรับผิดชอบต่อสังคมแก่สมาชิก ในประเด็นจำต้องพิจารณาความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อสนองความต้องการของผู้มารับบริการ คู่แข่งและชุมชน...มีการร่วมกับสถาบันเสริมสร้างความสามารถให้กับสมาชิกทางสังคม ให้อยู่ในมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีมีมาตร

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

แนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการพัฒนาชีวิตเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคม เป็นการสร้างการยอมรับ และยกย่องจากสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มสมาชิก หรือหน่วยงานต่างๆ ที่จัดขึ้น การใช้เวลาวางบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชน และการปฏิบัติตนโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรม...การพัฒนาชีวิตให้มีคุณภาพอีกด้านหนึ่งคือ ทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ นี้ก็เป็นอีกทิศทางหนึ่งที่สามารถสร้างคุณภาพชีวิตให้กับสังคมได้ ส่วนมากแล้วทางกลุ่มก็จะจับกลุ่มขึ้นมาเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน อย่างเช่น การเลี้ยงไหม ทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย สำหรับตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่มของสมาชิกในครัวเรือนและขายปลีก อันนี้ก็เป็นการยกระดับชีวิตของคนในชุมชนเช่นกัน

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูอุปัถฌ์วรคุณ (บารุง สุขคุ้ม), นายสุรพงษ์ สุขคุ้ม และนายสินทอง สมนาค, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มกรรมการดำเนินงานชาวกูยจังหวัดสุรินทร์พบว่า

แนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นเป็นทุกกลุ่มของชุมชนนั้นจำเป็นต้องมีการเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน ในส่วนแนวทางการอยู่ร่วมกันนั้น พิจารณาจากพื้นฐานการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มชนด้วน โดยปกติแล้วจะพิจารณาความเป็นอยู่ของสมาชิกโดยส่วนรวมในสังคมแล้วใช้หลักการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับระดับมาตรฐานที่ควรจะเป็นของสังคมว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร นอกจากนั้นยังต้องมาดูแลเรื่องสุขภาวะทางกายเป็นอย่างไร ร่างกายให้มีความแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขอย่างไร โดยมีการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพต่างๆ เพื่อรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์ ในส่วนสุขภาวะทางอารมณ์เป็นความรู้สึกรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถบริหารจัดการอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ พร้อมกันนี้ยังต้องมาดูแลเรื่องการกินคืออยู่ดีของสมาชิกในสังคมให้สูงขึ้น การพัฒนาเส้นทางอาชีพของกลุ่มสมาชิกก็ถือว่าสำคัญ จำต้องมีการประชุม อบรมให้ความรู้เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจครอบครัวและการทำงาน นอกจากนั้น ทางกลุ่มยังมีการประเมินผลการทำงานของสมาชิก

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มชาวกูยทั่วไป ๓ จังหวัด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดศรีสะเกษพบว่า

แนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นเป็นจะต้องสร้างความสัมพันธ์ภาพของตนกับบุคคลอื่นทั้งในกลุ่มร่วมงานและต่อสาธารณชนนอกนั้นก็ต้องการพัฒนาชีวิตในทางด้านอารมณ์ซึ่งเป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดี รู้จักควบคุมอารมณ์โดยการ หมั่นฝึกด้วยการให้อภัยบาง ให้นานบาง รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมสันถนาการ การฝึกสมาธิ เป็นต้น แนวทางนี้ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถพัฒนาชีวิตอยู่บนความหลากหลายวัฒนธรรม ยิ่งเรื่องสุขภาวะทางจิตวิญญาณก็ยิ่งเป็นเรื่องสำคัญ เพราะคนเราอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายย่อมจะเจอกับปัญหามากมายชนิด ด้วยเหตุนี้เรื่องของอารมณ์จึงเป็นส่วนสำคัญ ไม่ว่าจะกลุ่มหรือบุคคลเองจำต้องสร้างความพึงพอใจในการดำรงชีวิตอย่างมีเป้าหมายเข้าใจธรรมชาติและความเป็นจริงของชีวิต รวมทั้งการมีสิ่งยึดเหนี่ยวที่มีความหมายสูงสุดในชีวิต

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวกูยทั่วไปจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

แนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการใช้แนวทางปฏิบัติตามวัฒนธรรมของตนในสองส่วน คือส่วนที่เชื่อถือในพระพุทธศาสนาอันมีหลักการที่เป็นพิธีทำบุญและคำสอนที่เป็นพระธรรมที่สอนในเรื่องศีล ๕ และสอนให้คนมีเมตตากรุณา เอื้ออาทรต่อกัน รู้จักให้อภัยต่อกัน รู้จักทำมาหากินโดยสุจริต มีชีวิตอยู่อย่างสันโดษพอเพียง เว้นการทำชั่ว ทำความดี เป็นต้น...ให้ความเคารพวัฒนธรรมรอบข้าง สร้างสารสังคมด้วยกิจกรรมทางวัฒนธรรม ให้เกียรติในความเชื่อระหว่างกลุ่มชนนั้น นี่เป็นการปฏิบัติร่วมกันทางสังคมดี...เน้นการพัฒนาชีวิตด้วยการยกระดับการอยู่ดี กินดีสร้างรายได้ให้กับสมาชิกให้สูงขึ้น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวภูยกัวไปจังหวัดสุรินทร์พบว่า

แนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นเป็น คือ ๑) การสร้างนโยบายสาธารณะในด้านการดูแลรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ๒) การส่งเสริมสนับสนุนทั้งสถาบันครอบครัวและองค์กรการจัดกิจกรรมร่วมกัน ๓) การดำเนินงานต้องมีการตั้งคณะกรรมการทั้งส่วนท้องถิ่นและภาคเข้ามาดูแลร่วมกัน นอกจากนี้ ก็มีการการพัฒนาชีวิตด้วยการยกระดับอาชีพ ความเป็นอยู่ สร้างระบบเศรษฐกิจครอบครัว จนถึงเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นการสนับสนุนทั้งวัฒนธรรมภูยกัวและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ด้วย

สรุปแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มีการส่งเสริมคุณภาพกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางกายและจิตทางกลุ่มได้มีการดังนี้

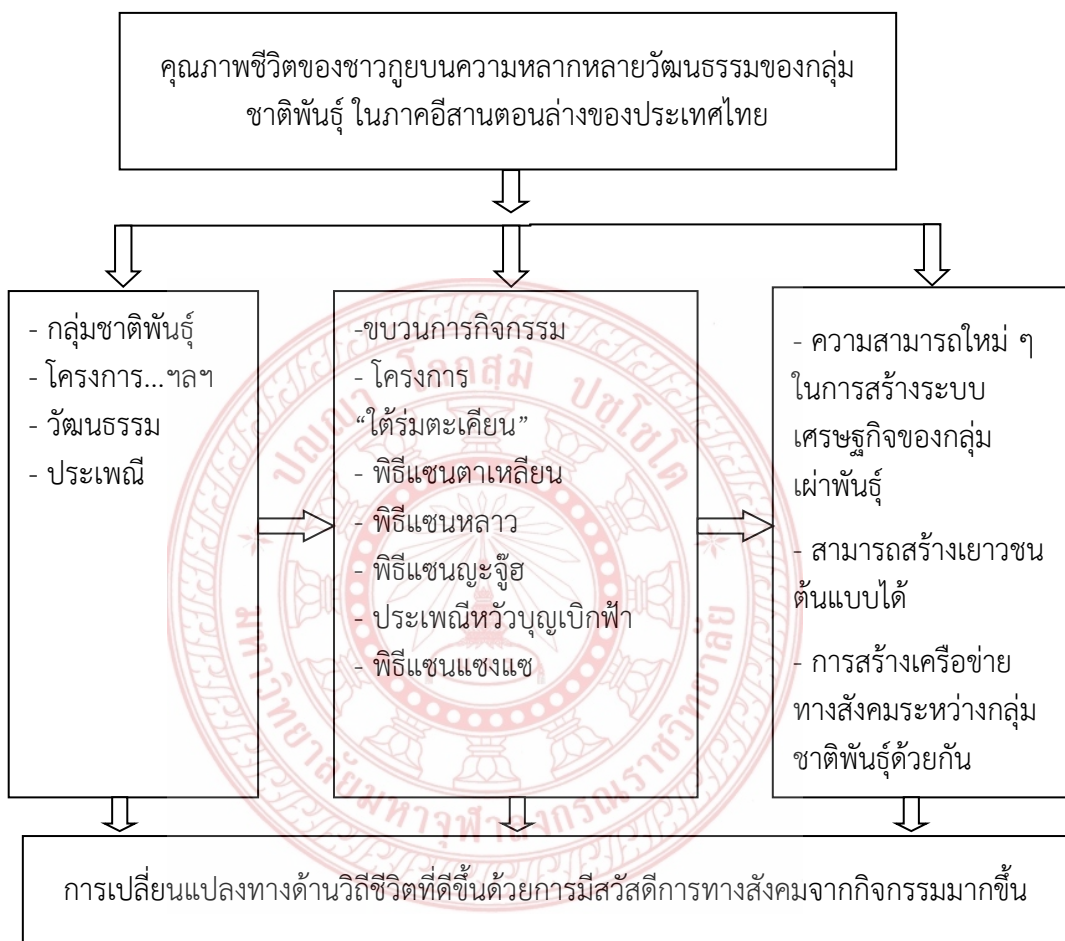
ทางด้านกายภาพ: การส่งเสริมความสัมพันธ์ภาพทางสังคม ให้มีการอนุรักษ์สืบสานและส่งเสริมประเพณี ที่ดีงาม เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การสร้างองค์ความรู้ของประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชนให้เกิดขึ้นกับสังคม มีการส่งเสริมการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้องกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้มีการอบรมความรู้เฉพาะทาง และการส่งเสริมให้มีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น ในส่วนที่เป็นกายภาพนี้ก็เห็นว่าชาวเผ่าสามารถสร้างความสัมพันธ์ภาพทางสังคมและระบบเศรษฐกิจชุมชนสามารถสร้างรายได้ในครอบครัวดีขึ้น

ทางด้านจิตภาพ: การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต ด้วยการส่งเสริมกลุ่มให้เกิดจิตอาสาเกิดขึ้นมาจากชุมชนและ มีการบริหารจัดการโดยชุมชนให้เข้มแข็ง และการสนับสนุนโครงการที่ดำเนินการให้มีความต่อเนื่องยั่งยืน สร้างความมั่นคงปลอดภัย การส่งเสริมกลุ่มให้มีจิตอาสาในการรักษาความสงบเรียบร้อย และการสร้างองค์ความรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยเพื่อให้สามารถดูแลความปลอดภัยในชุมชนในส่วนที่เป็นจิตภาพนี้ก็เห็นว่าชาวเผ่ามีระดับคุณภาพทางจิตใจมีความเชื่อมั่นถึงความปลอดภัยในชีวิตดีมาก

จากการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาวภูยกัวทั้งสามจังหวัดนั้นสามารถสร้างแนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม โครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูยกัวกับชาติพันธุ์อื่นๆ ในชุมชน พิธีแซนตาเหลียน และพิธีแซนลาวสามารถสร้างความสัมพันธ์ในเครือญาติ พี่น้องในท้องถิ่นและสังคมไกลเคียงได้เป็นอย่างดี โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรางค์กู่สามารถสร้างรายได้ให้ชุมชนอีกเป็นเป็นเผยแผ่หัตถกรรมที่เกิดขึ้นด้วยฝีมือของชุมชน ทั้งสามกิจกรรมนี้เป็นตัวชี้วัดถึงสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นอย่างดี ในส่วนก่อให้เกิดนโยบายสาธารณะในด้านการดูแลรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น มาจากการจัดกิจกรรม สร้างความตระหนักในการรักษาและสืบถอดวัฒนธรรมจนกลายมาเป็นนโยบายที่จะต้องดำเนินการไปด้วยกัน ที่มากไปกว่านี้จะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนทั้งสถาบันครอบครัวและองค์กรการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการทั้งส่วนท้องถิ่นและภูมิภาคเข้ามาดูแลร่วมกัน เน้นการพัฒนาชีวิตแบบมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับอาชีพ ความ

เป็นอยู่ สร้างระบบเศรษฐกิจครอบครัว จนถึงเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดจากการสร้างกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั้นด้วย

๔.๔ องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย

บทที่ ๕

สรุปข้อเสนอแนะและอภิปรายผล

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของชาวกูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยพบว่าคำว่า กูย กูย กวย หรือ โกย ไว้อย่างมีเอกภาพ คือมีความหมายว่า “คน” ทั้งสิ้น การให้ความหมายไว้ลักษณะดังกล่าวนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นความเป็นสากล หรือฐานคติของทัศนคติการมองโลกของมนุษย์ในบริบทของวัฒนธรรมมีความเท่าเทียมกันกับบริบทของวัฒนธรรมอื่น ๆ เสมอ แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในหมู่นักศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับชนกูย นักภาษาศาสตร์และนักชาติพันธุ์วิทยาในประเทศไทยจึงเสนอให้ใช้คำว่า “กูย” เพียงคำเดียวส่วนคำว่า ส่วย นั้น เป็นคำที่บัญญัติขึ้นมานอกเหนือบริบทของวัฒนธรรมกูย ซึ่งชาวกูยเองไม่ค่อยจะยอมรับชื่อนี้เท่าใดนัก เพราะกูยนั้นมีประวัติศาสตร์ของตนเองอยู่แล้ว

ชนเผ่ากูย เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ และบางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์ ชนเผ่ากูยมีหลักฐานปรากฏในกฎหมายอยุธยา ฉบับ พ.ศ. ๑๙๗๔ ซึ่งตราขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (พ.ศ. ๑๙๖๗-๑๙๙๑) มีข้อความตอนหนึ่งระบุไว้ว่า พ่อค้าต่างชาติเดินทางเข้ามาค้าขายยังกรุงศรีอยุธยา ประกอบด้วย ชาวอินเดีย มลายู ชาน (ไทยใหญ่) กวย แกว (ญวน) และชาติอื่นๆ หลักฐานนี้เป็นหลักฐานขั้นต้น (Primary Source) ที่เก่าที่สุดปรากฏในราชสำนักสยามที่ใช้คำว่า “กวย” หลักฐานขั้นต้นที่กล่าวถึงลำดับต่อมาปรากฏในพงศาวดารเมืองลพบุรี (ประเทศกัมพูชาในขณะนั้น) ได้กล่าวถึงพระเจ้าธรรมราชาผู้ครองนครธม (พ.ศ. ๑๙๘๐ - ๒๐๑๗) ทรงขอความช่วยเหลือกองทัพจากเจ้ากวยที่ตั้งอยู่เมืองตบขมมูม (ThabongKhamum) ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเขมร และอยู่ทางใต้ของเมืองนครจำปาศักดิ์ ให้ส่งทหารไปช่วยพระองค์ปราบกบฏ เมื่อกองทัพทั้งสองปราบกบฏสำเร็จ ประมุขทั้งสองได้มีความสัมพันธ์กันด้วยมิตรอันดียิ่ง ในช่วงที่ชาวกวยเข้ามาค้าขายกับกรุงศรีอยุธยานั้น อยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวกวยเคยมีการปกครองเป็นอิสระอยู่ทางตอนเหนือของเขมรในเขตจังหวัดกัมปงธมติดกับดินแดนลาวใต้ในปัจจุบัน

กูยเป็นชนชาติเดิมที่อพยพเข้ามาอยู่ในเอเชียตอนใต้ จัดอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติกที่ใช้ภาษามอญเขมร ชนพื้นเมืองดั้งเดิมคือ พวกกูย โกยหรือกวย ที่เคลื่อนย้ายจากอินเดียสู่พม่า บางส่วนเข้าไปในลาว เขมรและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เมื่อประมาณ ๑,๒๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล หรือประมาณ ๓,๐๐๐ ปีเศษ ซึ่งเชื่อว่าชนพื้นเมืองเดิมคือ พวกกูยหรือกวย กลุ่มชนพื้นเมืองเดิมเหล่านี้กูยชนชาติเจ้าของถิ่นเดิมของอีสาน ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองเดิมที่เป็นประชากรอีสานตอนล่าง เป็นกลุ่มที่ได้ร่วมกันสืบทอดวัฒนธรรม มีบทบาทในการสืบทอดวัฒนธรรมของหัวเมืองอีสานตอนล่างและพงศาวดารล้านช้าง ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์กูย (ข้า) ว่าเป็นเจ้าของถิ่นเดิมที่มีชุมชนที่

มันคง ไทยกุยเป็นคนไทยเชื้อสายหนึ่งที่อาศัยอยู่หนาแน่นทางตอนใต้ ของอีสานในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และกระจายในบางพื้นที่ของจังหวัดบุรีรัมย์....

เมื่อจะกล่าวย้อนรอยชาติพันธุ์กวย ก็จะทำให้เห็นว่าชาวกวยปรากฏตัวขึ้นครั้งแรกในพงศาวดารครั้งแรกเมื่อปี ๑๙๗๔ มีหลายข้อมูลบ่งชี้ว่า ชาวกวยมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับชาวเขมรโบราณ เนื่องจากพื้นฐานภาษามีความคล้ายคลึงกัน ในบางส่วน แต่ชาวกวยเองก็มีเอกลักษณ์ในภาษาของตนเอง แม้ว่าจะเป็นแค่ภาษาพูดไม่มีตัวอักษร ประกอบก็ตาม ในครั้งอดีตชาวกวยต้องเผชิญกับเรื่องราวที่กดดันมากมาย หลายครั้งที่ต้องอพยพ ออกจากถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของตนเอง เพื่อรักษาความอยู่รอดของเผ่าตน จนแม้กระทั่งเมื่ออพยพมาสู่ อีสานใต้แล้วก็ตาม พวกเขาที่โดนรัฐสยามเข้ากลืนกินรวมเป็นประเทศเช่นกัน ถ้าจะกล่าวย้อนกลับไปทิวทัศน์ชีวิตของชาติพันธุ์กวยจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ยุค ดังนี้

ยุคที่ ๑ อพยพสู่สยาม (พ.ศ.๒๒๐๐ - ๒๔๓๖) ชาวกวยเป็นกลุ่มคนที่ใช้ชีวิตอยู่บนความยากลำบาก พวกเขาต้องเดินทางเพื่อหาที่พักพิงไม่ได้หยุด เนื่องจากการเป็นคนต่างถิ่นที่ถูกรังแก หรือแม้ว่าจะหาที่พักพิงลงหลักปักฐานได้แล้วชีวิตก็ยังคงต้องถูกบังคับไร้อิสระ ทำงานส่งส่วยบรรณาการอย่างอยากลำบากทุกปี โดนเกณฑ์แรงงานจนผู้ชายในหมู่บ้านแทบไม่เหลือ ทุกยากลำบากจากการขาดแคลนอาหาร และโดนดูถูกจากคนลาวในพื้นที่รอบๆ พอมีคนคิดต่อต้านขึ้นมาก็โดนกวาดล้าง แม้ว่าจะมีกลุ่มที่รอดชีวิตเหลือมาก็ต้องอพยพย้ายที่อีกไม่ได้หยุด

ยุคที่ ๒ กว่าจะถึงสะเดาหวาน (พ.ศ.๒๔๓๗ - ๒๕๐๓) เป็นยุคที่ชาวกวยยังอพยพเร่ร่อนเดินทางเพื่อหาที่พักพิงไม่หยุด แม้จะมีถิ่นที่อยู่ได้ก็ต้องมีปัญหาตามมาไม่ได้หยุดหย่อน พวกเขาต้องเผชิญเหตุการณ์ที่เข้ามาบีบบังคับมากมายจนจำต้องละความยึดถือในตนเอง ลงบางส่วนเพื่อเปิดรับธรรมเนียม วิถีชีวิตของคนลาวในพื้นที่ แม้ว่าไม่ได้ทำไปด้วยความเต็มใจมากนัก แต่พวกเขาก็ต้องใช้กล้ำที่จะปรับตัวบางอย่างเพื่อเปิดรับความเชื่อของคนอื่นเข้ามา การทำเช่นนี้ก็เพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์นั่นเอง

ยุคที่ ๓ กวยยุคใหม่รวมใจกับลาว (พ.ศ.๒๕๐๔-ปัจจุบัน) เป็นช่วงเวลาที่มีสภาพแวดล้อมรวมถึงความเป็นตัวตนของชาวกวยได้เปลี่ยนแปลงไปจากการปรับเปลี่ยนวิถีของตนเองของชาวกวยในบ้านสะเดาหวาน และนั่นส่งผลอย่างมาก ถึงวิธีการใช้ชีวิต การเปิดรับสิ่งใหม่ๆ และปรับตัวให้เข้ากับชาวลาวเพื่อขยายสู่ทางการใช้ชีวิตในอดีต สู่การกลมกลืนการใช้ชีวิตท่ามกลางชาวไทย - ลาวไปกับชาวลาว จนยากจะแยกธรรมเนียมในอดีต ออกมาได้แทน แม้แต่ภาษาการพูด ขนบธรรมเนียมที่บรรพบุรุษคงไว้ นั้นก็เริ่มจะจางหายไปด้วย เช่นกัน เยาวชนสมัยใหม่ก็ให้ความสำคัญกับชาติพันธุ์กวยของตนเองลดน้อยลงจนน่าตกใจเช่นกันวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ ล้วนถูกกลืนจนรวมเข้ากับวัฒนธรรมความเอกลักษณ์ของชาวอีสานไปบางแล้ว

กลุ่มชาติพันธุ์กวยในปัจจุบัน ตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับไทยอีสานตอนล่าง จึงมีการติดต่อแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาติพันธุ์ด้านวัฒนธรรม จึงเกิดมีการผสมผสาน กลมกลืน และยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน กลุ่มชาติพันธุ์กวยมีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นได้อย่างดี ดังจะเห็นได้จาก ข้อมูลประวัติศาสตร์ เมื่อครั้งมีการโปรดเกล้าฯตั้งเมืองสุรินทร์ใหม่ ๆ นั้นมีคนกวยทั้ง

เมืองเข้ามาเมื่ออิทธิพลเหนือวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น เขมรเป็นต้น แต่กลุ่มชาติพันธุ์ก็ปรับตัวเข้ากับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรซึ่งเป็นผู้อาศัยอยู่ก่อน และเป็นกลุ่มใหญ่ ไม่เพียงในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดบุรีรัมย์เป็นต้นเท่านั้น แต่ยังมีอีกหลายจังหวัดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่อย่างหนาแน่น

คุณภาพชีวิตของชาวกูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาตินั้น:พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวกูยนั้น มีการส่งเสริมคุณภาพด้วยกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางกายและทางจิตภาพดังนี้

ทางด้านกายภาพ: มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม ให้มีการอนุรักษ์สืบสานและส่งเสริมประเพณี ที่ดีงาม เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ด้วยการสร้างผ่านโครงการสร้างองค์ความรู้ของประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชนให้เกิดขึ้นในสังคมรอบข้าง มีการส่งเสริมการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกันกับชุมชนที่ต่างวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาของเผ่าพันธุ์ การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจด้วยการร่วมกันกลุ่มจัดทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ชุมชน และส่งเสริมให้มีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นในกลุ่มชนเผ่า ในส่วนที่เป็นกายภาพนี้ก็จะเห็นว่าชาวเผ่าสามารถสร้างรายได้ในระดับครอบครัว สร้างความสัมพันธ์ภาพในระดับสังคมและสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มเผ่าพันธุ์ได้

ทางด้านจิตภาพ: การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต ด้วยการสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วยการสร้างจิตอาสาในการรักษาความสงบเรียบร้อย พร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยเพื่อให้สามารถดูแลความปลอดภัยในชุมชนได้ สร้างสุขภาพด้วยความมั่นคงทางด้านรายได้มีความมั่นใจในรายได้ที่มั่นคง สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นจิตภาพของชาวเผ่ามีเป็นตัวชีวิตในระดับคุณภาพทางจิตใจได้

ชาวกูยที่อาศัยอยู่ในอีสานกลางของประเทศไทย นับได้ว่าเป็นประชากรกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาวกูยในทุกด้านพวกเขาได้จัดตั้งองค์กร สร้างบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างสานสัมพันธ์กับกลุ่มเผ่าพันธุ์รอบข้าง พวกเขามีการเรียนรู้วัฒนธรรมรอบข้างเพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขา บางครั้งชนชาติ กูยบางส่วนได้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กูยเพื่อเป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่มแล้วนำเผยแพร่แก่สังคมในโลกกว้าง

อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยและบูรณาการสร้างฐานความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทยพบว่า

อัตลักษณ์ของบ้านเรือน ชาวไทยกูยอยู่ตามหมู่บ้านเก่าแก่มากมาย การสร้างบ้านจะเป็นบ้านที่รูปทรงสูง ใต้ถุนเรือนจะถูกแบ่งเนื้อที่อย่างน้อย ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ วางก่หรือหูกทอผ้าซึ่งมีความยาวมาก ส่วนที่ ๒ เป็นคอกวัวควาย ด้านหนึ่งของคอกใช้พาดหูกทอผ้า ส่วนที่ ๓ เป็นร้านเก็บเครื่องจักสานต่าง ๆ และชั้นล่างเลี้ยงเป็ด ไก่ และวางเชิงกรานหุงต้มหรือย้อมไหม

อัตลักษณ์ด้านภาษาไทย กูยมีภาษาภาษาเป็นของชนเผ่า ภาษากูยไม่ได้ใช้เสียงวรรณยุกต์แยกความหมายของคำดังเช่นภาษาไทย แต่มีลักษณะน้ำเสียง (voice quality) คือเป็นกลุ่มภาษาที่มีลักษณะเสียง (register) โดยมีความแตกต่างของพยางค์ ๒ ประเภท คือ พยางค์ที่มีเสียงสระแบบธรรมดา (normal voice) และพยางค์ที่เสียงสระก้อง มีลม (breathy voice) ซึ่งจะใช้สัญลักษณ์ทางสัทศาสตร์ (...) เขียนได้สระ ดังตัวอย่างเปรียบเทียบคู่คำที่มีลักษณะน้ำเสียงเป็นตัวแยกความหมายของคำเช่น

liap	“เชิง ริม”	liapเลียน	“ทา”
calah	“ซัด”	calahจะละฮ	“เข้า ลักษณะนามเป็นหัว”

สำเนียงพูดในภาษากูยนับว่าผูกพันกับระบบการออกเสียงในหน่วยคำของระบบภาษาเขมรอยู่น้อย และภาษากูยมีเสียงละเอียดอ่อนมากต่างไปจากภาษาเขมรอีก เช่น มีเสียงหน้าพยางค์ท้ายพยางค์ที่มีทั้งเสียงหนัก เสียงสะกดเต็มรูปแบบ และเสียงครึ่งเสียงคำว่า คทะห์ ที่แปลว่า ดิน คนสวยแท้ๆ ตัว ค ออกเสียงเพียงครึ่งเสียง ส่วนท้ายพยางค์ที่มี ห์ เป็นเสียงที่ปล่อยลมออก เสียงค่อนข้างเสียงสูง เป็นต้น

กูยไม่มีภาษาเขียน การที่ไม่มีภาษาเขียนจำต้องทำให้เสียเปรียบด้านวัฒนธรรมทางภาษา เพราะต้องปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มชนอื่นๆ ตลอดเวลา ชาวกูยจะใช้ภาษาอื่นๆ เมื่อมีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนนั้นๆ ดังนั้นเมื่อมีกลุ่มชนอื่นเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยเป็นเวลานานจะทำให้กลุ่มชนกูยสูญเสียเอกลักษณ์ทางด้านภาษาไป ดังเช่น เมืองสุรินทร์เดิมพูดภาษากูยได้เปลี่ยนมาพูดภาษาเขมรเรียกว่า กูยเขมร ที่เมืองศรีสะเกษเดิมพูดภาษากูยได้เปลี่ยนมาพูดภาษาลาว จึงเห็นได้ว่าพื้นที่ทั้งสามพื้นที่ ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยนั้น ได้มีการประยุกต์ภาษาไปตามกลุ่มคนรอบข้าง หรือเรียกอีกอย่างก็เป็นภาษาผสมไปแล้วเป็นบางส่วน ถ้าจะเหลือก็คงเป็นการสนทนากลุ่มเฉพาะเผ่าพันธุ์เท่านั้น ถ้าอยู่ในสังคมหมู่ใหญ่ก็จะภาษาไทยกลางไปเกือบหมดแล้ว

ในปัจจุบัน ชาวกูยส่วนใหญ่พูดได้ทั้งภาษากูยและภาษาไทยกลาง ในชุมชนกูยที่ไม่มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นอีสานอาศัยปะปน จะไม่มีการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานในชุมชนกูยที่มีคนเขมรและคนลาวอาศัยปะปนกัน จะพูดภาษากันและกันได้

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม: ชาวกูยมีอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์การแต่งกาย อัตลักษณ์ทางด้านความเชื่อ อัตลักษณ์ทางด้านภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนั้นมักจะเน้นในด้านการใช้ภาษาพิธีกรรมและพลังความคิดและภูมิปัญญา ด้วยการประพฤติปฏิบัติตามวิถีที่แตกต่างกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ มีผลงานหลายเรื่องที่แสดงถึงการธำรงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ กูย วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นตัวกำหนดในการสร้างวิถีชีวิตประจำวัน โดยสะท้อนออกมาในแง่ความเชื่อจึงเกิดมีพิธีกรรมในสังคมของชาวกูย

อัตลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชาวกูย: ผ้าไหมลายขิด เป็นจุดเด่นของชนไทยกูย อันแสดงศิลปะการแต่งตัวที่น่าทึ่ง กล่าวคือหัวขิ้นใช้ประโยชน์ในการพับเป็นถุงเงิน สีแดงลายขิด ที่ตัดกับสีผ้าถุง มีผ้าโพกหัวลายขิด เรียกว่า สไบเจียดตรุย มีชายครุยห้อยลูกบิด สำหรับ

หนุ่มสาวโปกศรีชะในขบวนแห่บั้งไฟขอฝน และที่การทำแหขบวนเนื้อที่ลวดลายคล้ายทางตะกวดสวยงามเช่นกัน

อัตลักษณ์ด้านการแต่งกายของชาวภูย: มักจะนุ่งผ้าลายเฉพาะของชาวภูยซึ่งจะเห็นผ้านุ่งนั้นแบ่งออกเป็นสี่ชนิดคือ กระจิกน้อย คล้ายผ้าหางกระรอกหรือผ้ากระเนียวของชาวไทยเขมร ลักษณะลายจะเป็นจุดออกเหลืองมัน เป็นผ้าสำหรับผู้ชายนุ่งในพิธีการสำคัญต่างๆ จะกวีเป็นผ้าที่มีลักษณะคล้ายผ้าอันลูซิมของชาวไทยเขมร จะมีลายยาวทางเป็นร่องเล็กๆใช้นุ่งในงานสำคัญ เช่น งานแต่งงานหรือเป็นผ้าไหว้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายเพื่อไหว้ปู่ย่าผู้ที่เป็นสะใภ้จะต้องทอหัวขึ้นและตีนขึ้นมอบให้ด้วยโดยไม่ต้องเย็บต่อกันจะกวีหรือผ้าถุง จิกโฮล เป็นประเภทผ้ามัดหมี่ลายต่างๆการนุ่งผ้าประเภทนี้จะต้องต่อตีนขึ้นและหัวขึ้นเช่นเดียวกับจะกวีผ้าสไบ จะทอด้วยฝ้ายดอกหรือยกเขา เรียกว่า ตะกอผ้าสไบที่มีลักษณะการทอเช่นนี้เรียกว่า ผ้าแก็บ จะทอแล้วนำมาตัดเป็นตัวเสื้อ และผ้าสไบ ผู้ชายจะใช้ผ้าขาวม้าสองผืนเป็นผ้าเป็ยงในการแต่งกายออกงานพิธี ผู้หญิงใช้ผ้าไหมยกดอกสีดำ หรือสีขาวเป็นผ้าเป็ยง เรียกว่า สไบแวง (สไบดำ) หรือสไบบัว (สไบขาว)

นอกจากนี้ยังมีผ้าสไบโปกหัว เรียกว่า สไบเจียดตลุย ทอด้วยพื้นสันขนาด ๑๒ ลีบ แก็บลายขีด ๔-๕ ลาย จัดระยะลายเป็นระบบ มีชายครุยทั้งสองข้าง ห้อยลูกปัดเล็กๆเรียกว่า ปอนจู้ ใช้โปกศรีชะทั้งชาย-หญิงเวลาออกงานเช่น แห่บั้งไฟบวชนาคหัวขึ้นและตีนขึ้น หัวขึ้นเรียกว่า ฮิมเปิล จะทอเป็นลายขีดคล้ายกับของไทยลาวซึ่งใช้สำหรับต่อเป็นหัว ผ้าคาดเอวของผู้ชายจะทอเหมือนหัวขึ้นแต่มีความกว้างมากกว่า โดยยืนพื้นสีแดงเช่นกัน แก็บลายเป็นขีดเป็นระยะๆ การทำผ้าคาดเอวจะทำจากผ้าขีดหัวขึ้นของผู้หญิงเพื่อเป็นสิ่งแทนตัวในยามไกลบ้าน สำหรับตีนขึ้นมีสองชนิดคือ เจิง หรือยั้ง มีความกว้างประมาณ ๒ นิ้ว นิยมสีดำโดยทอเป็นผ้าฝ้าย ส่วนการใช้ผ้าฝ้ายทอเป็นเชิงนั้นก็เพื่อให้ขึ้นมีน้ำหนัก ส่วนกระบูลเป็นตีนขึ้นที่มีลายเป็นผ้ามัดหมี่ เหมือนกะโบลของชาวไทยเขมร อาจเพราะรับเอาวัฒนธรรมมาจากชาวไทยเขมรชาวภูยจะเรียกผ้าที่มีลวดลายทั้งหลายว่าผ้าโฮลหรือ จิกโฮล

อัตลักษณ์ด้านความเชื่อทางศาสนาของชาวภูย: ความเชื่อมีลักษณะผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธและการนับถือผี (animism) ภายในชุมชนชาวภูยจะมีทั้งวัดและศาลผีประจำหมู่บ้าน ชาวภูยบูชาผีบรรพบุรุษ ซึ่งเรียกว่า ยะจัวะฮ บนบ้านจะมีหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ มีรูปเทียนและกรวยที่เย็บจากใบตอง บางบ้านก็จะสร้างเป็นศาลผีบรรพบุรุษไว้ใกล้กับศาลเจ้าที่บ้านที่ไม่มีหิ้งหรือศาลก็อาจจะไปไหว้ผีบรรพบุรุษที่หิ้งหรือศาลของญาติพี่น้อง บ้านส่วนใหญ่จะมีหิ้งบูชาพระพุทธรูปไว้ในบ้าน และจะสร้างศาลผีบรรพบุรุษไว้ใกล้บ้าน การเซ่นบรรพบุรุษจะกระทำอย่างน้อยปีละครั้ง ชาวบ้านจะเริ่มพิธีโดยเอาข้าวสุก เหล้า เนื้อสัตว์ที่สุกแล้ว กรวยใบตอง ผ้า สตางค์ หมากพลู เอามาวางไว้ใต้หิ้งบูชาทำพิธีเช่นโดยเอาน้ำตาลโรยบนข้าวสุก จุดเทียนปักลงที่ข้าว แล้วกล่าวขอให้ผีบรรพบุรุษคุ้มครองให้ครอบครัวเจริญรุ่งเรือง ในขณะที่กล่าวก็เอาเหล้าค่อย ๆ รินลงขันอีกใบ เหมือนการกรวดน้ำเสร็จแล้วก็หยิบของที่ใช้เช่นอย่างละนิดไปวางบนหิ้ง ที่เหลือก็เอาไว้รับประทานและใช้เอง การเซ่นผีบรรพบุรุษนี้อาจจัดขึ้นในวาระอื่น ๆ เช่น เมื่อมีเด็กคลอดได้ ๒-๓ วัน ก็จะทำพิธีดับไฟ โดยบอกกล่าวหมอต้าแยและญาติผู้ใหญ่ร่วมพิธี จัดขนม กล้วย ข้าวต้มมัด มาเซ่นผีบรรพบุรุษบอกว่ามีลูกมีหลานมาเกิดใหม่เด็กเมื่อคลอดแล้ว จะมี ครูกำเนิด ซึ่งเป็นครูประจำตัว จะต้องจัดเครื่องสักการบูชาครูไว้บนหัวนอนของตนเองเสมอ ครูจะช่วยคุ้มครองให้มีความสุข ความเจริญ หากมีการผิดครูจะเป็นอันตราย

บูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทย: ชาวภูยกวส่วนใหญ่อาศัยปะปนอยู่ในชุมชนชาวเขมรและลาว จึงทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเข้าด้วยกันเป็นบางส่วน บางก็ยากที่จะจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ได้ ชาวภูยกวเหล่านี้มีวิถีชีวิตเหมือนชาวไทยอีสานทั่วไป คนหนุ่มสาวมักจะอพยพเข้ามาหางานทำในเมือง นายจ้างจะไม่พบความแตกต่างของชนกลุ่มนี้จากชาวไทยอีสานกลุ่มอื่น ๆ ที่ทำงานอยู่ด้วยกัน นอกจากภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเป็นสิ่งที่แยกชนชาวภูยกวออกจากกลุ่มชนชาติพันธุ์อื่น ๆ

ปัจจุบันชาวภูยกวที่อาศัยอยู่ในอีสานกลางของประเทศไทย นับได้ว่าเป็นประชากรกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ที่ยังต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตดังเช่นชาวไทยในชนบททั่วไป รัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรที่จะได้มีความรู้เกี่ยวกับชนชาติภูยกวอย่างถูกต้อง เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าชนชาติภูยกวบางส่วนกำลังฟื้นฟูวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ภูยกว และอีกส่วนหนึ่งกำลังสูญเสียลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ประจำกลุ่ม ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้พบว่า ภาษาภูยกว การแต่งกายภูยกว ความเชื่อและพิธีกรรมภูยกวเป็นต้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบางจากเดิม ทั้งนี้ก็เพราะว่าชาวภูยกวได้พยายามบูรณาวัฒนธรรมของเผ่าให้มีความทันสมัยเพื่อที่จะสร้างแรงจูงใจให้กับคนพบเห็น แต่อย่างไรก็ตามชาวภูยกวก็ได้มีการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มเผ่าชาวภูยกวไว้เพื่อไม่ให้สูญหายไปตามกระแสของธรรมชาติและกาลเวลานั่นเอง

ชุมชนชาวภูยกวทั้งสามจังหวัดมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ยาวนาน สืบทอดต่อเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคน สะท้อนความเป็นตัวตน อัตลักษณ์ วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ภูยกว ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ รากเหง้าทางวัฒนธรรม ดำรงอยู่ภายใต้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีความแตกแยกทางสังคม มั่นคงยั่งยืน สืบทอดวิถีชีวิตวัฒนธรรมแบบพอเพียง เป็นแบบอย่างในการดำรงอยู่ของสังคมประเทศชาติได้อย่างเหมาะสม มีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเป็นกลุ่มชนที่มีการยอมรับในกติกาทางสังคม เคารพในธรรมชาติด้วยการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ตลอดจนความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน ปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างเหมาะสมเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นๆ ได้อย่างแท้จริง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยพบว่า พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี กินดี มีความปลอดภัยในความเป็นอยู่นั้นเป็นคุณภาพชีวิตที่ดี การพัฒนาชีวิตของกลุ่มเผ่าพันธุ์ก็จำเป็นต้องมีเช่นเดียวกัน การพัฒนาอาชีพหรือการพัฒนาประเทศของหน่วยงานของรัฐจึงเป็นหน้าตาของประเทศ การพัฒนาจำเป็นต้องกำหนดการวางแผนและนโยบายในการพัฒนา การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการสร้างเครื่องมือทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐการพัฒนาจึงจะเกิดผลได้เท่าที่ควร อย่างกรณีการพัฒนาชีวิตของกลุ่มเผ่าภูยกวใน ๓ จังหวัด ก็เช่นกัน ในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้กำหนดไปหมู่บ้านภู ในชุมชนหมู่บ้านภูก็จะมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาชีวิตของคนในพื้นที่ด้วยการกำหนดโครงการในการสร้างรายได้ให้กับชุมชน การกำหนดการสร้างเครือข่ายนี้เป็นการเริ่มต้นจากกลุ่มประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มเผ่าชาวภูยกวที่ได้กำหนดกันขึ้นมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเอง เมื่อการกำหนดโครงการในการพัฒนาแล้วจำเป็นต้องมีการหาเครือข่ายและแหล่งสนับสนุนเพื่อให้โครงการนั้นดำเนินไปได้ ซึ่งการกำหนดนโยบายในครั้งนี้นี้ก็จะทำร่วมกับองค์กร

ส่วนท้องถิ่น หรือ รัฐบาลนั่นเอง โครงการที่กำหนดขึ้นคือ “โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรารักษ์” เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่ม” มีประชาสัมพันธ์ไปยังบุคคลภายนอกโดยสื่อต่างๆ ซึ่งมีผลคือทำให้ชุมชนคิดค้นสร้างผลิตภัณฑ์ออกมาจำหน่าย การสร้างรายได้ให้กับชุมชน สร้างผลการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำของจังหวัดศรีสะเกษตามที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ ๔ ว่า การดำเนินชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย ซึ่งบุคคลเหล่านั้นให้ข้อมูลว่า การจัดโครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรารักษ์ นั้นเป็นการสร้างรายได้ สร้างเครือข่ายและการสืบสานวัฒนธรรม สร้างความสัมพันธ์ให้กับชุมชนไกลและใกล้ที่เข้ามาเยือน การจัดงานก็ย่อมจะมีผู้คนจากที่อื่นทั้งคนในวัฒนธรรมเดียวกันและคนต่างวัฒนธรรมเข้ากิจกรรม...ในขณะที่เดียวกันชาวกูยก็มีเรียนรู้เพื่อที่จะปรับตัวในเรื่องดำรงชีวิตให้เหมาะสมในประเด็นดังกล่าวนี้ก็เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยความสัมพันธ์กับสังคมโดยรอบ การปรับตัวนั้นพวกเขามีความตระหนักถึงการดำเนินชีวิตในสังคมชนเผ่าและสังคมพหุวัฒนธรรมด้วย การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกูยนั้น ก็เพื่อให้ลูกหลานชาวกูยได้เรียนรู้และเข้าใจให้ลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตนทั้งภาษา ศาสนา ความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม อาหารการกิน เครื่องแต่งกายของตน ในภายหลังกหลานชาวกูยจะมีความภูมิใจในวัฒนธรรมของตน พวกเขามีความเชื่อว่าลูกหลานของพวกเขาจะรู้จักเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น รู้เลือกสิ่งที่ดี รู้จักปรับตัวและอยู่ร่วมกับคนในวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีความสุข

ในส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์: จากการสรุปบทสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์เห็นว่า วัฒนธรรมที่บ้านโคกวัดมีหลายอย่างที่เด่น ๆ อย่างเช่น วัฒนธรรมทางความเชื่อ มีพิธีแซนตาเหลียน พิธีแซนหลาว และพิธีแซนญะฐีส และประเพณีห้วยบุญเบิกฟ้าในเดือนสาม พิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซำกชาวกูยในเดือนสิบ รวมทั้งวัฒนธรรมทางภาษาวัฒนธรรมเหล่านี้ พวกเขาได้ร่วมกับคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายไปที่การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กูยและการสร้างจิตสำนึกของชุมชน มีวิธีการสร้างความร่วมมือของชุมชนโดยการสร้างองค์กรเพื่อรับผิดชอบในงานแต่ละฝ่าย คือจัดตั้งฝ่ายปรับปรุงพื้นที่ ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมชาวกูยและฝ่ายพัฒนาองค์กร ที่เรียกว่าการทำงานเป็นทีม... เป็นพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษและญาติผู้ล่วงลับไปแล้วนี้ เป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวกูยที่จะขาดไม่ได้ ทุกครอบครัวต้องประกอบพิธีตามประเพณีดังกล่าว เพราะชาวกูยเชื่อถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความอยู่เย็นเป็นสุขของพี่น้องชาวกูยอีกทั้งเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การจัดกิจกรรมนี้ก็จะมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชุมชนรอบข้างเข้าร่วมด้วย การที่บุคคลเข้าร่วมด้วยนี้เอง ก็จะทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน สร้างรายได้ให้กับชุมชน เพราะในชุมชนนี้มีร้านค้าของที่ระลึก เช่น ผ้าไหม และอื่นเป็นต้น ที่กลุ่มได้ทำขึ้นมาเพื่อใช้ในการซื้อขายเป็นของฝาก หรือ ของที่ระลึกแก่บุคคลทั่วไปรายได้การมีพออยู่ พอกินนี้เองเป็นคุณภาพชีวิตของกลุ่มชนชาวกูยรายได้นี้สามารถความอบอุ่นให้กับครอบครัวถึงไม่มากก็ยังดีกว่าต้องออกไปทำงานต่างจังหวัด

จังหวัดสุรินทร์ก็เช่นกัน พวกเขาการสร้างกิจกรรมหลายอย่าง ซึ่งที่เด่นๆ ก็คือ โครงการ“ต้นกล้าตะเคียน”และโครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” ให้ความสำคัญกับเยาวชน เพราะเยาวชนถูกเป็นทรัพยากรที่มีค่า ควรมีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่า “กูย” มีความรู้ความสามารถทางด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นได้ดี เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นประชาชนที่ดีมีคุณภาพในอนาคต เหมือนต้นกล้าตะเคียนที่ดี แข็งแรง จะเป็นต้นตะเคียนใหญ่ที่มีคุณภาพและแข็งแรงต่อไป...โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เด็กเยาวชน ประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจดังนี้ ๑. เข้าถึงวัด เข้าถึงพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานใต้ (กูย) ๒. ตระหนักถึงศีลธรรม จริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของอีสานใต้ (กูย) ๓. รักษาเอกลักษณ์ ประเพณีความเป็นชนเผ่าของตนเอง ๔. มีความสามารถ ด้านการร้อง รำ ภาษาท้องถิ่นของตนเอง ๕. ได้รับการปลูกฝังระเบียบวินัยและค่านิยมที่ดีงามจากพื้นฐานของศีลธรรม ๖. มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะของตนมากขึ้น ๗. อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีความขัดแย้งกันน้อยลง ๘. ห่างไกลอบายมุขและสิ่งเสพติด ๙. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ๑๐. ร่วมกันฝึกสร้างอาชีพเสริม หารายได้พึ่งตนเอง และ ๑๑. ได้ร่วมพลังกันช่วยงานสาธารณกุศลทั่วไป...จะเห็นว่าโครงการนี้จะสร้างคุณภาพชีวิตทั้งภายในและภาย เป็นการออกแบบงานที่สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของพวกเขา ซึ่งเมื่อจะกล่าวสรุปในภาพรวมแล้วก็จะเห็นว่า ทั้ง ๓ จังหวัด ที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่แล้วก็จะสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

๑. ด้านร่างกาย คือ การพัฒนาทางกายภาพ หมายถึง การสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ เป็นต้น ให้กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน รายได้เหล่านี้มีผลต่อชีวิตประจำวัน เพราะเป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจที่อิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมีการสร้างความสามารถในการทำงาน ความสามารถการพึ่งตนเอง เป็นต้น การวัดคุณภาพชีวิตนั้น มักจะมีการกำหนดตัวชี้วัดดังนี้ (๑) มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่สามารถส่งจำหน่ายได้ (๒) มีรายได้ที่ขึ้นกับครอบครัวและชุมชน (๓) สังคมมีความสามัคคี (๔) มีการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนกับชุมชน (๕) มีผลกำไรในกลุ่ม (๖) มีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และ (๗) มีการฟื้นฟูอาชีพหลักของบรรพบุรุษ

๒. ด้านจิตใจ คือ พัฒนาทางด้านจิตใจ เช่น สร้างความรู้ความสึกลงในทางบวก ที่มีต่อบุคคลและตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของกลุ่มมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง สร้างความมั่นใจในตนเอง สร้างความคิดที่เป็นอัตลักษณ์ กล้าที่จะตัดสินใจ และความสามารถที่จะเรียนรู้ เรื่องราวต่างๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น มี ๖ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) ความรู้สึกด้านดี (๒) การคิดเรียนรู้ (๓) การนับถือตนเอง (๔) ภาพลักษณ์และรูปร่าง (๕) ความรู้สึกในทางที่ไม่ดี (๖) จิตวิญญาณ ศาสนา และความเชื่อส่วนบุคคล

๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น ในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ มี ๓ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) สัมพันธภาพทางสังคม (๒) การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคมและ (๓) กิจกรรมทางเพศ

๔. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ สามารถสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การจัดกิจกรรมสนทนา การมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น มี ๘ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) ความปลอดภัยทางด้านร่างกายและความมั่นคงในชีวิต (๒) สภาพแวดล้อมของบ้าน (๓) แหล่ง

การเงิน (๔) การดูแลสุขภาพและบริการทางสังคม (๕) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะใหม่ๆ (๖) การมีส่วนร่วม มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและมีเวลาว่าง (๗) สภาพแวดล้อม และ (๘) การคมนาคม

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในอีสานตอนล่างของไทยจึงเป็นการปรับตัว คือ การที่มนุษย์ในสังคมต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ จิตภาพและสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ทำให้มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้น โดยสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความคิด หรืออาจจะเป็นความรู้สึกเพื่อให้กลมกลืนใน สถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่อยู่ ทำให้เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นๆ หากไม่มี การปรับตัวจะทำให้เกิดความตึงเครียดทางด้านอารมณ์และจิตใจ รู้สึกแตกแยกจากสังคม และใครที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้นได้ ก็จะสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข คุณชีวิตของชาวกูยกลุ่มทั้ง ๓ ชุมชนที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ก็จะเห็นว่าคุณภาพชีวิตของกลุ่มชนก็ จะมีความเป็นอยู่ในระดับดีเพราะมีการสร้างระบบเศรษฐกิจในชุมชน ทำให้มีรายได้พอที่จะจุนเจือครอบครัว สมาชิกในกลุ่มได้มีการสนทนา พบปะกันในการทำกิจกรรมรวมกัน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้สะท้อนให้เห็นองค์รวมของคุณภาพชีวิตชนชาวกูย

๕.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในคราวต่อไป

๑. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเผ่ากูยในศวรรษที่ ๒๑
๒. การปรับระบบการให้บริการกับผู้เข้ามาท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
๓. แนวทางการปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมเกี่ยวกับจารีตประเพณีให้กับเยาวชนของเผ่าพันธุ์
๔. การแสวงหาแนวทางและกลยุทธ์เพื่อสร้างประสิทธิผลในการพัฒนาชีวิตของกลุ่มชาติ

เผ่าพันธุ์กูย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. จัดให้มีเจ้าหน้าที่ติดตามประเมินผลของกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในเรื่อง
๒. มีเอกสารประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนในการติดต่อมีความเหมาะสม
๓. มีเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย ช่วยให้บริการดีขึ้น เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์
๔. จัดให้มีความสะดวกและเรียบร้อยทั้งภายในและนอกอาคารทุกชั้น
๕. จัดให้มีการบริการแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร (One Stop Service)
๖. จัดช่วงเวลาการให้บริการที่เหมาะสมทั้งภายใน และภายนอกเวลาราชการ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

๑. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของกลุ่มชาวเผ่ากูยในระดับท้องถิ่น เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในระบบการให้บริการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในระบบราชการ
๒. ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพของกิจกรรมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เข้าถึงปัญหาของการจัดกิจกรรมที่แท้จริง

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

๑. กลุ่มองค์กรชาวกูยควรมีการวางแผนพัฒนาบุคลากร มีการนิเทศและ จัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเข้าใหม่
๒. ควรมีการกำหนดนโยบายเป็นแนวทางในการให้บริการประชาชนที่เข้าที่เยี่ยมให้ครอบคลุม บุคลากรผู้ปฏิบัติงานพึงตระหนักในหน้าที่อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
๓. ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่เพื่อให้คำแนะนำในเกี่ยวกับความเป็นมา กิจกรรมที่จัดทำอย่างเหมาะสม
๔. ปรับปรุงระบบบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างกลุ่มชนเผ่ากับหน่วยราชการ และภาคส่วนอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหาบริหารจัดการควรมีการติดตามประเมินผล รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจน
๕. คณะกรรมการบริหารองค์กรควรสร้างเครือข่ายในการร่วมกับองค์กรส่วนท้องถิ่นและจังหวัดทั้งนี้เพื่อสนับสนุนข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ความเป็นไปได้ และผลด้านอื่นๆ รวมทั้งให้มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบใช้ประโยชน์จากข้อมูลเหล่านั้น

๕.๓ อภิปรายผล

การคุณภาพชีวิตจำเป็นต้องมีการพัฒนาทั้งสองส่วนไม่ว่าจะเป็นคุณภาพทางกาย คุณภาพทางจิตจำเป็นต้องมีการพัฒนาผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตนี้มักจะเริ่มที่การพัฒนาคน เพื่อส่งต่อการพัฒนาระบบ เพราะระบบนั้นจะสร้างให้การบริหารจัดการชุมชนให้เกิดความสุข Meeberg, G.A. ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Quality of Life ว่า ชีวิตที่ดีมีความสุข ทุกคนพึงมีความพึงพอใจในชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม นอกจากนั้นก็ต้องสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในประเด็นนี้จะมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ แอสซ ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิตควรเป็นการวัดในด้านอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งครอบคลุมมิติด้านสุขภาพกายสุขภาพจิตสังคม และปัญญา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลให้มากขึ้นจำเป็นต้องมีกลไกในการดำเนินการและการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคง ในขณะที่เดียวกันกลุ่มชาวกูยทั้งสามจังหวัดยังได้มีการสร้างความมั่นคง ความปลอดภัยให้กับชุมชนและสังคมด้วยการระบบกลไกที่สังคมสร้างขึ้นมาร่วมกันเพื่อดูแลชุมชนตนเอง ส่วนที่เป็นจิตภานนั้นจำเป็นต้องสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นในชีวิตและทรัพย์สินของกลุ่มเผ่าพันธุ์ให้เกิดความรู้สึกสามัคคี สร้างจิตสำนึกในชุมชน การวิจัยในครั้งนี้ยังพบวิธีการสร้างคุณภาพชีวิตของชาวกูยโดยผ่าน โครงการ “ไ้ร่มตะเคียน” นำโดย พระครูชาครธรรมคุณ โครงการเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นทรัพยากรให้มีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่า “กูย” มีความรู้ความสามารถทางด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นได้ดี เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นประชาชนที่ดีมีคุณภาพในอนาคตเหมือนต้นกล้าตะเคียนที่ดี แข็งแรงในประเด็นนี้ก็มีความสอดคล้องกับ Hendershott ได้กล่าวว่าการที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่นั้น บุคคลนั้นต้องมีความพึงพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้น มีความสุขในการดำเนินชีวิต อันประกอบด้วยชีวิตการเรียน ชีวิตสังคม ที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อนและบริการที่ได้รับ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กนกวรรณ ระลึก. การฟ้องตัวเองของชาวไทยภูเขา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๖๐.

กมลลา แสงสีทอง. สภาวะการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย: กรณีศึกษากลุ่มคนชราในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค. กรุงเทพมหานคร: แผนกอิสระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖.

กรมทรัพยากรธรณี. การจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี จังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๓.

กระทรวงการต่างประเทศ. ๑๒๐ ปี พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๔

คมขำ สิ้นธุ์รัตน์. ประวัติศาสตร์การปกครองไทยสมัยสุโขทัยถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕. บุรีรัมย์: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์วิทยาลัยครูบุรีรัมย์, ๒๕๓๕.

เครือจิต ศรีบุญนาค และคณะ. ผ้าไหมในวิถีชีวิตไทยภูเขาและไทยเขมร. สุรินทร์: คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, ๒๕๓๖.

จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ. สถานะสุขภาพคนไทย. กรุงเทพมหานคร: อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๓.

จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ. กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๓๕.

_____. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม. พระนคร: โรงสยามการพิมพ์, ๒๕๑๙.

ถาวร พู่เฟื่อง. ชาวเขา ตานานชนเผ่าต่างวัฒนธรรม. เชียงใหม่: นันทกานต์ กราฟฟิค การพิมพ์, ๒๕๔๓.

ธวัช ปุณโณทก. แนวทางศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖..

- _____ . **ศึกษาวิเคราะห์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนอีสานตอนใต้**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๓๗.
- นายชูเกียรติ อุทกะพันธุ์. **สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษและศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดศรีสะเกษ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๒.
- นิศารัตน์ ศิลปะเดช. **ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: พิเศษการพิมพ์, ๒๕๔๐.
- บัญญัติ สาลี. **การปรับตัวกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและนัยการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษาช่องจอม จังหวัดสุรินทร์**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๒.
- บุญเยี่ยม ตระกูลวงศ์. **สังคมวิทยาการแพทย์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬารังการพิมพ์, ๒๕๔๐.
- ปฏิพัฒน์ พุ่มพงศ์แพทย์. **การศึกษาโบราณคดีในบุรีรัมย์และอีสานใต้**. เอกสารประกอบการสัมมนา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอีสานใต้. หน้า ๒-๓.
- ประเสริฐ ศรีวิเศษ. **พจนานุกรมไทย ส่วย - ไทย - อังกฤษ**. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัย ภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่าง ๆ สถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. **วิธีวิทยาการศึกษาสังคมไทย วิธีใหม่แห่งการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมองค์การพัฒนาเอกชนไทย ฝ่ายข้อมูลและเผยแพร่, ๒๕๓๕.
- ปธานี ฐิติวัฒนา และคณะ. **การพัฒนาสันติสุขด้วยกระบวนการศิลปกรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.
- ผาสุก มุทเมธธา. **คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ, ๒๕๔๐.
- พระเทพเวที ประยุทธ์ ปยุตโต. **วัฒนธรรมกับการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๔.
- พระยาอนุমানราชธน. **๑๐๐ ปี พระยาอนุমানราชธน**. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๒.
- พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ. **ประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: พับลิเคชั่น, ๒๕๕๒.
- พัทธา สายหู. **กลไกลของสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- ไพฑูรย์ มีกุล. **“กวย: ชาติพันธุ์” ใน สารานุกรมไทย ภาคอีสาน เล่ม ๑**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕.
- รุจา ภูโพลย์. **การพยาบาลครอบครัวแนวคิดทฤษฎีและการนำไปใช้**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: มปท, ๒๕๔๑.
- ศรีหัทธิม รัตนโกศล พาณิชพันธ์. **สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ใน รวบรวมบทความวิทยุเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการครอบครัว เด็ก และอื่น ๆ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗.
- สมใจ ศรีหล้า. **กลุ่มชาติพันธุ์ข่า-บรู: การสร้างและการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์**. ม.ป.พ, ๒๕๕๐.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **พุทธานุกรมประวัติ เล่ม ๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

- สมทรง บุรุษพัฒน์. **การซ้ำในเรื่องเล่าภาษาอุย. มอญ-เขมรศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๖.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงสะกอ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. **สารานุกรมชนชาติอุย.** นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรไทย.** กรุงเทพมหานคร: ไทยสัมพันธ์, ๒๕๑๔.
- สายสุรีย์ จุติกุล. **ความรักความอบอุ่นในครอบครัว การพัฒนาครอบครัว.** กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินตติ้งแอนพลับลิชชิ่ง, ๒๕๔๐.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **ความหมายของวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑.
- สุรพล นาถะพินธุ. **“ความรู้เบื้องต้นจากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาวจังหวัดลพบุรี”.** วารสารเมืองโบราณ, ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๒ (๒๕๔๕): หน้า ๑๓๙-๑๔๒.
- สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล. และคณะ. **เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ทุก ๑๐๐ ตัวชี้วัดและ ๒๖ ตัวชี้วัด.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๐.
- โสฬส ศิริไสย์. **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ ลาฮู.** นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘.
- หทัย ชิตานนท์. **นิยามศัพท์ส่งเสริมสุขภาพ.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๐.
- อัจฉรา นวจินดา และกาญจนา ลุศนันท์. **สุขภาพเพื่อชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.
- อุบล นิวัติชัย. **อุบล นิวัติชัย. หลักการพยาบาลจิตเวช.** เชียงใหม่: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๗

(๒) รายงานการวิจัย:

- ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา กาญจนนา ตั้งชลทิพย์ ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ สุภรต์ จรัสสิทธิ์ พอตา บุญยธีระณะและวรรณภา อารีย์. **คุณภาพชีวิตคนทำงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ.** รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๑.
- ดุขฎิ อ่อนกาฬศรี และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. **การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้าน อีสาน: ศึกษากรณีหมู่บ้านชาวเยอ.** รายงานการวิจัย. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๐.
- นงคราญ กาญจนประเสริฐ. **ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสิ่งของเครื่องใช้โดยใช่ เทคโนโลยีชาวบ้าน ของประชากรในจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดสุโขทัย.** รายงานการวิจัย. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ๒๕๔๕.

บัญญัติ สาลี. การปรับตัวชาวกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและในการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดน ไทย-กัมพูชา กรณีศึกษาช่องจอม สุรินทร์. รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว. นโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ ฝาย ๑, ๒๕๕๒.

บุรณ์เชน สุขคุ้ม และธนพล วิทยาสิงห์. วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กวยจังหวัด ศรีสะเกษ. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ๒๕๕๖.

พรรณี มามาตร์ และคณะ. “กระบวนการสร้างการคงอยู่ของอัตลักษณ์สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์ ดาราอั้งในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย. ปรัชญาดุสิตบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๙).

ไพฑูรย์ มีกุล. ประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ศึกษากรณีหัว เมืองเขมรป่าดอย สุรินทร์ สังขะและขุขันธ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยวอชิงตัน, ๒๕๒๗.

สมทรง บุรุษพัฒน์. ชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖.

สมมาตร ผลเกิด. วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยสมัยบ้านดงกะทิง ตำบลบ้านด่าน อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. รายงานการวิจัย. คณะอนุกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๘.

สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์. สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ. เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุด ๑๐๐ ตัวชี้วัด และ ๒๖ ตัวชี้วัด. รายงานการวิจัย. กรมสุขภาพจิต, ๒๕๔๔.

เสกสรร สรรสรพิสุทธิ์. อัตลักษณ์ของไทลื้อและการปรับตัวเพื่ออยู่รอดภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๖.

(๓) บทความ:

จริยาวัตร คมพัยค์. “แรงสนับสนุนทางสังคม: มโนทัศน์และการนำไปใช้”. วารสารพยาบาลศาสตร์. (๒๕๓๑): หน้า ๙๖.

จินตนา ศรีธรรมมา. “ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น”. วารสารพยาบาลศาสตร์. ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ (๒๕๓๗): หน้า ๒๒-๒๙

เนติ โชตช่วงนิธิ. “กวย (ส่วย) บ้านปราสาท : วัฒนธรรมผสมกลมกลืน.” สยามรัฐ. (๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๔): หน้า ๑๒.

ไพฑูรย์ มีกุล. “การศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกวย”. แลออกเข้าออก. (พฤษภาคม. ๒๕๓๑): ๑-๕
รศ.ดร. ภูมิจิต เรืองเดช. “การอพยพย้ายถิ่นของชาวกวย”. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์”. (๒๕๒๔): หน้า ๑๘-๒๗.

รศ.ดร. สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. “ข้อมูลวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์: แนวทางสู่การจัดทำแผนที่วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น”. วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ๔ (๑) (มกราคม-เมษายน ๒๕๔๗): หน้า ๑๓๔-๑๔๖.

สุรพล นาถะพินธุ. “ความรู้เบื้องต้นจากการชุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาวจังหวัดลพบุรี”.

วารสารไทย วารสารเมืองโบราณ. ฉบับที่ ๒ (๒๕๓๘): หน้า ๑๓๙-๑๔๒.

อภิชาติ ภัทรธรรม. “ชนเผ่ากูย Kui กวย Kuoy หรือส่วย Suay”. วารสารการจัดการป่าไม้. ปีที่ ๗

ฉบับที่ ๑๔ ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จตุจักร.

(กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๖): หน้า ๕๖.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Educational. ประวัติเมืองสุรินทร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://educationalmedia603.wordpress.com> (๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑).

ข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. <http://www.culture.go.th/knowledge/mean/๐๒.htm> สืบค้น [วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑].

จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย. ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ.

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. ๒๕๑๙. หน้า ๔๔๗. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: http://www.openbase.in.th/files/tbj027.pdf?fbclid=IwAR2qt5otmjv1qqEi004-9EAvd1O3171_qyLiyfUsvilo9al_b9x6dylg8ig [๒๙ เมษายน ๒๕๖๒]

บ้านจอมยุทธ. วัฒนธรรมไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.baanjommyut.com/library/thai_culture3/01.html. [๒๕ มกราคม ๒๕๖๒].

(๔) เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ. แผนงานวัฒนธรรมกับความเสี่ยงสุขภาพ, ๒๕๖๑

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔. สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

หม่อมอมรวงษ์วิจิตร ม.ร.ว.ปฐุม คเนจร พงศาวดารนครจำปาศักดิ์. ตีพิมพ์ครั้งแรกในประชุม

พงศาวดารภาคที่ ๗๐ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔.

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Books:

Brant and Weinert.Brant. P.A. and Weinert. Psychometric Update. Unpublished Manuscript. Washington. DC: School of Nursing. University of Washington. C, 1985

Brant. P.A. and Weinert. Psychometric Update. Unpublished Manuscript. Washington. DC: School of Nursing. University of Washington, 1985.

Cronenwett. Clerk W. Social Support: A Conceptual Analysis. New York: Blackwell, 1984.

Georgeand B. Berson. Quality of Life in order person. New York: Human science, 1980.

- Grandall. Richard. *Gerontology: A Behavioral Science Approach Readings*. Massachusetts: Addison-Wesley, 1980.
- Haas. B.K.. **A multidisciplinary concept analysis of quality of life**. *Western Journal of Nursing Research*. 1999. pp. 728-742.
- Maslow. Abraham. **Motivation and Personality**. New York: Harper and Rows, 1954.
- Oliver. J.P.J.. **The Social Care Directive: Development of a Quality of Life Profile for Use in Community**. London: Routledge, 1991
- Pender. Pender. Nola J. **Health Promotion in Nursing Practice**. 3rd ed.. Stamford: Appleton & Lange, 1996.
- Stinnett. Stinnett. N.. **Strong Families: A Portrait**. In *Prevention in Family Service: Approaches to Family Wellness*. D.R. Mace. ed. New York: Collier MacMillan Publishers, 1983.
- UNDP. **The quality of work Life: what is the focus of the European Commission?**. New York: United Nations. Human Development Report, 2009.
- UNESCO. **Indicators of Environmental Quality and Quality of Life**. Paris: UNESCO, 1978.
- WHOQOL Group. **The development of the World Health Organization Quality of Life assessment instrument the WHOQOL**. In: Orley J. Kuyken W eds.. *Quality of life assessment: international perspectives*. Berlin: Springer-Verlag, 1994.
- WHOQOL=BREF. **World Health Organization**. CH-1211 Geneva 27. Switzerland, 1996.

(II) Articles:

- Gottlieb. B.G. "In Practice and Policy Implication Health Education Quarterly". **Social Network and Social Support an Overview of Research**. (2 November 1985): pp. 5-22.
- Gottlieb. Gottlieb. "Social Network and Social Support an Overview of Research". In **Practice and Policy Implication Health Education Quarterly**. (2 November. 1985): pp. 5 - 22.
- Gottlieb. Gottlieb. B.G.. **Social Network and Social Support an Overview of Research**. In *Practice and Policy Implication Health Education Quarterly*. (2 November. 1985). pp.5 - 22.
- Hendershott. Anne B.; Wright. Sheila P. and Henderson. Deborah. **Quality of Life Correlates for University Student**. *National Association of Student Personnel Administrator Journal*. (30 September 1992): pp. 11-19.
- Kaplan. "Mothers and Masters in Contemporary Utopian and Dystopian Literature". New York University. (1977): p. 123.

- Meeberg. G.A.. "Quality of Life: A Concept Analysis". **Journal of Advanced Nursing**. (1993): pp. 13-18.
- Meeberg. John A. **Quality of Life: A Concept and Analysis**. *Journal of Advanced Nursing*. (1992). pp. 18-32.
- Morrow. W. R. and Wilson. "Family Relations of Bright High-achieving and Under-achieving High School Boys". **Journal of Child Development**. (32) (September 1961): pp.501-510.
- Sheldon. Watson. **The Helping to End Man' Hopeless Existence**. (*British Medical Journal*. 2000). pp. 8-21.
- Umberson. Umberson. "Relationship between Adult Children and Their Parents: Psychological Consequence for Both Generation". In **Journal of Marriage and Family**. (54). (August 1992). pp. 644-674.
- UNESCO. **Indicators of Environmental Quality and Quality of Life**. (Paris: UNESCO. 1978).
- WHOQOL GROUP. **The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): position paper from the World Health Organization**. (*Social Sciences Medicine*. 1995). pp. 41-10.
- Zhan. L. Quality of Life: "An Orientation and Measurement Issues". **Journal of Advanced Nursing**. (17 September. 1992). pp. 759-800.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์
ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

Improving the quality of life on the multicultural group of Kui in
south East of Thailand

พระมหามิตร ฐิตปณฺโญ,รศ.ดร.Assoc.Prof.Dr.Phamaha Mit thitapanyo.

นางชญาภา นำบัณฑิตย์ Mrs. Chayapa Nabundhit

นายสุขสมัย นำบัณฑิตย์ Mr. suksamail Nabundhit

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของชาวภูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย ชนเผ่าภูย เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ และบางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชนเผ่าภูยมีหลักฐานปรากฏในกฎหมายอยุธยา ฉบับ พ.ศ. 1974 ซึ่งตราขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (พ.ศ. 1967-1991) ภูยเป็นชนชาติเดิมที่อพยพเข้ามาอยู่ในเอเชียตอนใต้ จัดอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก วิถีชีวิตของชาติพันธุ์ภูยจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ยุค ดังนี้ยุคที่ 1 อพยพสู่สยาม (พ.ศ.2200- 2436) ยุคที่ 2 กว่า จะถึงเสเดาหวาน (พ.ศ.2437-2503) ยุคที่ 3 ภูยยุคใหม่รวมใจกับลาว (พ.ศ. 2504ปัจจุบัน)กลุ่มชาติพันธุ์ภูยในปัจจุบัน ตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับไทยอีสานตอนล่าง จึงมีการติดต่อ แลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาติพันธุ์ด้านวัฒนธรรม จึงเกิดมีการผสมผสาน กลมกลืน และยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน กลุ่มชาติพันธุ์ภูยมีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นได้อย่างดี

คุณภาพชีวิตของชาวภูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการส่งเสริมคุณภาพด้วยกิจกรรม เช่น กิจกรรมทางกาย มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม ให้มีการอนุรักษ์สืบสานและส่งเสริมประเพณี ที่ดีงาม เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ด้วยการสร้างผ่านโครงการสร้างองค์ความรู้ของประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชนให้เกิดขึ้นในสังคมรอบข้าง และทางจิตภาพ มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต ด้วยการสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วยการสร้างจิตอาสาในการรักษาความสงบเรียบร้อย พร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยเพื่อให้สามารถดูแลความปลอดภัยในชุมชนได้

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, บนความหลากหลายวัฒนธรรม, กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

The History and Quality of life of the Kui tribe on the multi-cultures In the Northeastern part of Thailand. The Kui tribe is a large group of people located in the Sisaket province, Surin and some parts of Buriram Province. The Kui tribe has evidence in the 1974 edition of the Ayutthaya law. It was enacted in the reign of King Rama II (1967-1991). Kui is a former ethnic immigrant from South Asia. It is organized in

the Austro-Asiatic family. From the past to the present, Kui lifestyle can be divided into 3 periods as follows: period 1 they have immigrated to Siam (2200 - 2436 BC), the second they had move to Ban Sadao Sweet (BE 2437-1960) the third the modern kui worked together with Laos (current 1961). At present time, Kui ethnic were mixed with Northeastern part of Thailand. Therefore, Kui have contact and exchange interactions between other cultures, therefore our culture have to resulting in a harmonious and acceptance of each other's cultures. The Kui ethnic has adapted well for living with other groups.

The quality of life of the Kui ethnicon the multi-cultures found that they has improved the quality of life by promoting quality with activities such as physical activities Promoting social relations. They have consecrated, continuation and promotion of best traditions, then building best relationships. They created the project to create knowledge of the traditions and wisdom of the community in the society and mentality. The Supportion of quality of life in mental health by building confidence in life safety and property by creating a volunteer spirit to maintain order. Then Create security knowledge in order to be able to maintain safety in the community.

Keyword: Development, Quality of life, on the multi-cultures, Ethnic group

๑. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

กลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มชนที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตมากกว่าร้อยปี มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมประเพณีจากกลุ่มอื่นๆ ซึ่งชนกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มก็จะมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง โดยอาศัยตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ใน ๗๗ จังหวัดของประเทศไทยมีจำนวน ๕๖ กลุ่ม มีประชากรรวมประมาณ ๖,๑๐๐,๐๐๐ คน หรือร้อยละ ๙.๖๘ ของประชากรประเทศ จำแนกพื้นที่ตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานได้ 4 ลักษณะ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) คือ กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงหรือชนชาวเขา กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบ กลุ่มชาวเลและกลุ่มอาศัยในป่าวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีความหลากหลาย มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปโดยสภาพเศรษฐกิจสังคม ตามจารีตประเพณีเป็นการปรับตัวเข้ากับฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิสังคมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่โดย “กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง” หรือชนชาวเขาจะตั้งถิ่นฐานตามแนวเทือกเขาบนพื้นที่สูงทางภาคเหนือ เป็นสังคมเกษตรกรรมที่พึ่งอาศัยป่าเป็นหลัก “กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบ” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ที่มีวิถีการดำรงชีวิตกลมกลืนกับคนไทยทั่วไป มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองมากขึ้นแต่ยังคงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองอยู่ สำหรับ “กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานตามหมู่เกาะหรือชายฝั่งทะเล” เรียกว่า ชาวเล มีวิถีชีวิตอยู่ทั้งบนเกาะและในท้องทะเล มีอาชีพ

ประมงเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเล็กที่ขอบอาศัยในป่า ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์และเก็บของป่า

การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ตลอดระยะเวลากว่า ๕๐ ปีที่ผ่านมา เริ่มจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูง คือ “ชนชาวเขา” ด้วยสาเหตุสำคัญคือ ความมั่นคงบริเวณพื้นที่ชายแดนการแก้ไขปัญหาเสพติด ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย และการลดอัตราการเพิ่มประชากรโดยใช้ “นโยบายรวมพวก” เป็นหลัก เพื่อให้ชนชาวเขาเป็นพลเมืองไทยที่ดีและสามารถช่วยเหลือตนเองได้มีการตั้ง “คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา” ในปี ๒๕๐๒ และต่อมาได้บรรจุเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศครั้งแรกใน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) โครงสร้างงานบริหารงานของหน่วยงานต่างๆเปลี่ยนแปลงไป ขาดหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจน การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเป็นงานประจำปกติ ในขณะที่การแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติโดยรวมยังไม่หมดไปทำให้กลุ่มชาติพันธุ์รวมตัวกันเรียกร้องเรื่องสัญชาติ การย้ายถิ่นและการแก้ไขปัญหาเสพติดตามปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนพื้นเมือง พ.ศ.๒๕๕๐

สภาพปัญหาและสถานการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จึงมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์โดยรวมในระยะที่ผ่านมา ส่งผลให้ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ดีขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสภาพภูมิอากาศรวมทั้งการบริหารจัดการที่หลากหลายขาดความชัดเจน ปัญหาต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์จึงยังคงอยู่โดยเฉพาะเรื่องกำหนดสถานะบุคคล การจัดตั้งถิ่นฐานถาวรและการได้รับการยอมรับรวมทั้งยุทธศาสตร์แนวทางการพัฒนาที่หน่วยต่างๆ กำหนดขึ้นยังหลากหลายขาดการกำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

ถึงกระนั้นการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองอยู่ สามารถสร้างความสนใจให้กับสังคมไทยโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูเขา ซึ่งมีวิถีชีวิตเป็นลักษณะเฉพาะตัวของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมไหว้ครูและความเชื่อโดยเฉพาะที่อยู่ในเขต ๓ จังหวัด เช่น จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์และ จังหวัดสุรินทร์ จะมีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่มีการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูเขาในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูเขาได้มีการบูรณาการผสมผสาน วัฒนธรรมให้มีความกลมกลืน และยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันกับเผ่าอื่นๆ ได้อย่างไร พวกเขาจึงมีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นได้เป็นอย่างดีต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของชาวภูเขบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๒.๒ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูเขาในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย และบูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทย

๒.๓ เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวภูมยในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยผู้วิจัยทำการวิจัยด้านเอกสารบวกกับการสัมภาษณ์เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative research) ได้ดำเนินการดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

๓.๑.๑ การศึกษาวิจัยภาคเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเผ่าพันธุ์ อัตตาลักษณ์ในประเทศไทยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๓.๑.๒ ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการที่เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูมยในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยและบูรณาการสร้างฐานความมั่นคงของทรัพยากรของกลุ่มชาติพันธุ์ในชาติไทยโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูมยในจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์

๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยสภาพปัญหาและสถานการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูมยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยและศึกษาองค์ความรู้ในอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูมยในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยและบูรณาการสร้างฐานความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทย

๓.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ใน ๓ จังหวัด คือ ศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์บ้านตระเคียน ต.สำโรงภาพ อ. สำโรงภาพของประเทศไทยได้แก่

๓.๓.๑ ผู้นำเผ่าภูมยใน ๓ จังหวัด ๑๐ รูป/คน

๓.๓.๒ คณะกรรมการดำเนินงานของภูมยใน ๓ จังหวัด ๑๕ รูป/คน

๓.๓.๓ ชนเผ่าภูมยทั่วไปใน ๓ จังหวัด ๓๐ รูป/คน

รวมทั้งหมด จังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๔๕ รูป/คน

๓.๔ ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการทำวิจัย ๓ จังหวัด คือ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์และ จังหวัดสุรินทร์ บ้านตระเคียน ต.สำโรงภาพ อ.สำโรงภาพเป็นต้น อันเป็นจังหวัดที่เก่าแก่และมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน

๓.๕ การสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

๓.๕.๑ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัย และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วร่างแบบสัมภาษณ์

๓.๕.๒ แบบสัมภาษณ์มีทั้งแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง คือผู้สัมภาษณ์ใช้คำถามปลายเปิด เป็นคำถามกว้างๆ ปรับเปลี่ยนได้ ให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้สัมภาษณ์กำหนดประเด็นคำถาม หรือรายการคำถามเรียงลำดับไว้แล้วก่อนที่จะสัมภาษณ์

๓.๕.๓ นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจในความเหมาะสมขอเนื้อหาและให้ข้อเสนอแนะ

๓.๕.๔ ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

๓.๕.๕ นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

๓.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๖.๑ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเผ่าพันธุ์ อัตตลักษณ์ในประเทศไทยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

๓.๖.๒ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการที่เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยและบูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรของกลุ่มชาติพันธุ์ในชาติไทย โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์

๓.๖.๓ รวบรวมเรียบเรียงข้อมูล จัดหมวดหมู่

๓.๖.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการศึกษาค้นคว้าตำรา จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้การปริทัศน์และตีความและนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาตีความ (interpretations) เพื่ออธิบายแนวคิดในประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศิลป์ในพระพุทธศาสนา แล้วทำการตีความข้อมูลสรุปผลการวิจัยและแนะนำเสนอผลการวิจัย

๓.๗ สรุปผลการวิจัย

ความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของชาวกูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยพบว่า ชนเผ่ากูย เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ และบางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์ ชนเผ่ากูยมีหลักฐานปรากฏในกฎหมายอยุธยา ฉบับ พ.ศ. ๑๙๗๔ ซึ่งตราขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (พ.ศ. ๑๙๖๗-๑๙๙๑)

มีข้อความตอนหนึ่งระบุไว้ว่า พ่อค้าต่างชาติเดินทางเข้ามาค้าขายยังกรุงศรีอยุธยา ประกอบด้วย ชาวอินเดีย มลายู ชาน (ไทยใหญ่) กวย แกว (ญวน) และชาติอื่นๆ หลักฐานนี้เป็นหลักฐานชั้นต้น (Primary Source) ที่เก่าที่สุดปรากฏในราชสำนักสยามที่ใช้คำว่า “กวย” หลักฐานชั้นต้นที่กล่าวถึงลำดับต่อมาปรากฏในพงศาวดารเมืองสะแวก (ประเทศกัมพูชาในขณะนั้น) ได้กล่าวถึงพระเจ้าธรรมราชาผู้ครองนคร (พ.ศ. ๑๙๘๐-๒๐๑๗) ทรงขอความช่วยเหลือกองทัพจากเจ้ากวยที่ตั้งอยู่เมืองตบงขมูม (ThbongKhumum) ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเขมร และอยู่ทางใต้ของเมืองนครจำปาศักดิ์ ให้ส่งทหารไปช่วยพระองค์ปราบกบฏ เมื่อกองทัพทั้งสองปราบกบฏสำเร็จ ประมุขทั้งสองได้มีความสัมพันธ์กันด้วยมิตรอันดียิ่ง ในช่วงที่ชาวกวยเข้ามาค้าขายกับกรุงศรีอยุธยานั้น อยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวกวยเคยมีการปกครองเป็นอิสระอยู่ทางตอนเหนือของเขมร ในเขตจังหวัดกัมปงมตติดกับดินแดนลาวได้ในปัจจุบัน

กวยเป็นชนชาติเดิมที่อพยพเข้ามาอยู่ในเอเชียตอนใต้ จัดอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติกที่ใช้ภาษามอญเขมร ชนพื้นเมืองดั้งเดิมคือ พวกกวย โกยหรือกวย ที่เคลื่อนย้ายจากอินเดียสู่พม่า บางส่วนเข้าไปในลาว เขมรและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เมื่อประมาณ ๑๒,๐๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล หรือประมาณ ๓,๐๐๐ ปีเศษ ซึ่งเชื่อว่าชนพื้นเมืองเดิมคือ พวกกวยหรือกวย กลุ่มชนพื้นเมืองเดิมเหล่านี้กวยชนชาติเจ้าของถิ่นเดิมของอีสาน ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองเดิมที่เป็นประชากรอีสานตอนล่าง เป็นกลุ่มที่ได้ร่วมกันสืบทอดวัฒนธรรม มีบทบาทในการสืบทอดวัฒนธรรมของหัวเมืองอีสานตอนล่างและพงศาวดารล้านช้าง ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์กวย (ข่า) ว่าเป็นเจ้าของถิ่นเดิมที่มีชุมชนที่มั่นคง ไทยกวยเป็นคนไทยเชื้อสายหนึ่งที่อาศัยอยู่หนาแน่นทางตอนใต้ ของอีสานในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และกระจายในบางพื้นที่ของจังหวัดบุรีรัมย์...

เมื่อจะกล่าวย้อนรอยชาติพันธุ์กวย ก็จะเห็นว่าชาวกวยปรากฏตัวขึ้นครั้งแรกในพงศาวดารครั้งแรกเมื่อปี ๑๙๗๔ มีหลายข้อมูลบ่งชี้ว่า ชาวกวยมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับชาวเขมรโบราณ เนื่องจากพื้นฐานภาษาที่มีความคล้ายคลึงกัน ในบางส่วน แต่ชาวกวยเองก็มีเอกลักษณ์ในภาษาของตนเองแม้ว่าจะเป็นแค่ภาษาพูดไม่มีตัวอักษร ประกอบก็ตาม ในครั้งอดีตชาวกวยต้องเผชิญกับเรื่องราวที่กดดันมากมาย หลายครั้งที่ต้องอพยพ ออกจากถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของตนเอง เพื่อรักษาความอยู่รอดของเผ่าตน จนแม้กระทั่งเมื่ออพยพมาสู่ อีสานใต้แล้วก็ตาม พวกเขาก็โดนรัฐสยามเข้ากลืนกินรวมเป็นประเทศเช่นกัน ถ้าจะกล่าวย้อนกลับไปวิถีชีวิตของชาติพันธุ์กวยจากอดีตถึงปัจจุบันซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ยุค ดังนี้

ยุคที่ ๑ อพยพสู่สยาม (พ.ศ. ๒๒๐๐- ๒๔๓๖) ชาวกวยเป็นกลุ่มคนที่ใช้ชีวิตอยู่บนความยากลำบาก พวกเขาต้องเดินทางเพื่อหาที่พักพิงไม่ได้หยุด เนื่องจากเป็นคนต่างถิ่นที่ถูกรังแก หรือแม้ว่าจะหาที่พักพิงลงหลักปักฐานได้แล้วชีวิตก็ยังคงต้องถูกบังคับไว้อิสระ ทำงานส่งส่วยบรรณาการอย่างอยากลำบากทุกปี โดนเกณฑ์แรงงานจนผู้ชายในหมู่บ้านแทบไม่เหลือ ทุกยากลำบากจากการขาดแคลนอาหาร และโดนดูถูกจากคนลาวในพื้นที่รอบๆ พอมีคนคิดต่อต้านขึ้นมาโดนกวาดล้างแม้ว่าจะมีกลุ่มที่รอดชีวิตเหลือมาก็ต้องอพยพย้ายที่อีกไม่ได้หยุด

ยุคที่ ๒ กว่าจะถึงสะเดาหวาน (พ.ศ. ๒๔๓๗- ๒๕๐๓) เป็นยุคที่ชาวกวยยังอพยพร่อนเดินทางเพื่อหาที่พักพิงไม่ได้หยุด แม้จะมีถิ่นที่อยู่ได้ก็ต้องมีปัญหาตามมาไม่ได้หยุดหย่อน พวกเขาต้อง

เผชิญเหตุการณ์ที่เข้ามาบีบบังคับมากมายจนจำต้องละความยึดถือในตนเอง ลงบางส่วนเพื่อเปิดรับธรรมเนียม วิถีชีวิตของคนลาวในพื้นที่ แม้ว่าไม่ได้ทำไปด้วยความเต็มใจมากนัก แต่พวกเขาก็ต้องใช้กล้ำที่จะปรับตัวบางอย่างเพื่อเปิดรับความเชื่อของคนอื่นเข้ามา การทำเช่นนี้ก็เพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์นั่นเอง

ยุคที่ ๓ ภายยุคใหม่รวมใจกับลาว (พ.ศ. ๒๕๐๔) เป็นช่วงเวลาที่ สภาพแวดล้อม รวมถึงความเป็นตัวตนของชาวกายได้เปลี่ยนแปลง หายไปจากการปรับเปลี่ยนวิธีของตนเองของชาวกายในบ้านสะเดาหวาน และนั่นส่งผลอย่างมาก ถึงวิธีการใช้ชีวิต การเปิดรับสิ่งใหม่ๆ และปรับตัวให้เข้ากับชาวลาวเพื่อขยายสู่ทางการใช้ชีวิตในอดีต สู่การกลมกลืนการใช้ชีวิตท่ามกลางชาวไทย - ลาวไปกับชาวลาวจนยากจะแยกธรรมเนียมในอดีต ออกมาได้แทน แม้แต่ภาษาการพูด ขนบธรรมเนียมที่บรรพบุรุษคงไว้นั้นก็เริ่มจะจางหายไปด้วย เช่นกัน เยาวชนสมัยใหม่ก็ให้ความสำคัญกับชาติพันธุ์กายของตนเองลดน้อยลงจนน่าตกใจเช่นกันใช้ชีวิต ประเพณี ความเชื่อ ล้วนถูกกลืนจนรวมเข้ากับวัฒนธรรมความเอกลักษณ์ของชาวอีสานไปบางแล้ว

กลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในปัจจุบัน ตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับไทยอีสานตอนล่าง จึงมีการติดต่อแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาติพันธุ์ด้านวัฒนธรรม จึงเกิดมีการผสมผสาน กลมกลืน และยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน กลุ่มชาติพันธุ์มีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นได้อย่างดี

คุณภาพชีวิตของชาวกายบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาตินั้น: พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวกายนั้น มีการส่งเสริมคุณภาพด้วยกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางกายและทางจิตภาพดังนี้

ทางด้านกายภาพ: มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ภาพทางสังคม ให้มีการอนุรักษ์สืบสานและส่งเสริมประเพณี ที่ดีงาม เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ด้วยการสร้างผ่านโครงการสร้างองค์ความรู้ของประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชนให้เกิดขึ้นในสังคมรอบข้าง มีการส่งเสริมการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกันกับชุมชนที่ต่างวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาของเผ่าพันธุ์ การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจด้วยการร่วมกันกลุ่มจัดทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ชุมชน และส่งเสริมให้มีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นในกลุ่มชนเผ่า ชาวเผ่าสามารถสร้างรายได้ในระดับครอบครัว สร้างความสัมพันธ์ภาพในระดับสังคมและสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มเผ่าพันธุ์ได้

ทางด้านจิตภาพ: การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต ด้วยการสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วยการสร้างจิตอาสาในการรักษาความสงบเรียบร้อย พร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยเพื่อให้สามารถดูแลความปลอดภัยในชุมชนได้ สร้างสุขภาวะด้วยความมั่นคงทางด้านรายได้มีความมั่นใจในรายได้ที่มั่นคง สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นจิตภาพของชาวเผ่ามีเป็นตัวชี้วัดในระดับคุณภาพทางจิตใจได้

อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกวยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยและบูรณาการสร้างฐานความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทยพบว่า

อัตลักษณ์ของบ้านเรือน ชาวไทยกวยอยู่ตามหมู่บ้านเก่าแก่มากมาย การสร้างบ้านจะเป็นบ้านที่รูปทรงสูง ใต้ถุนเรือนจะถูกแบ่งเนื้อที่อย่างน้อย ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ วางกึ่งหรือหูกทอผ้าซึ่งมีความยาวมาก ส่วนที่ ๒ เป็นคอกวัวควาย ด้านหนึ่งของคอกใช้พาดหูกทอผ้า ส่วนที่ ๓ เป็นร้านเก็บเครื่องจักสานต่าง ๆ และชั้นล่างเลี้ยงเป็ด ไก่ และวางเชิงกรานหุงต้มหรือย้อมไหม

อัตลักษณ์ด้านภาษาไทย กวยมีภาษาภาษาเป็นของชนเผ่า ภาษา กวยไม่ได้ใช้เสียงวรรณยุกต์แยกความหมายของคำดังเช่นภาษาไทย แต่มีลักษณะน้ำเสียง (voice quality) คือเป็นกลุ่มภาษาที่มีลักษณะเสียง (register) โดยมีความแตกต่างของพยางค์ 2 ประเภท คือ พยางค์ที่มีเสียงสระแบบธรรมดา (normal voice) และพยางค์ที่เสียงสระก้อง มีลม (breathy voice) ซึ่งจะใช้สัญลักษณ์ทางสัทศาสตร์ (...) เขียนได้สระ ดังตัวอย่างเปรียบเทียบคู่คำที่มีลักษณะน้ำเสียงเป็นตัวแยกความหมายของคำเช่น

liap	“เชิง ริม”	liapเลียบ	“ทา”
calah	“ซัด”	calahจะละฮ	“เข้า ลักษณะนามเป็นหัว”

สำเนียงพูดในภาษา กวยนับว่าผูกพันกับระบบการออกเสียงในหน่วยคำของระบบภาษาเขมรอยู่มาก และภาษา กวยมีเสียงละเอียดอ่อนมากต่างไปจากภาษาเขมรอีก เช่น มีเสียงหน้าพยางค์ท้ายพยางค์ที่มีทั้งเสียงหนัก เสียงสะกดเต็มรูปแบบ และเสียงครึ่งเสียงคำว่า คทะห์ ที่แปลว่า ดิน คนสวยแท้ๆ ตัว ค ออกเสียงเพียงครึ่งเสียง ส่วนท้ายพยางค์ที่มี ห์ เป็นเสียงที่ปล่อยลมออก เสียงค่อนข้างเสียงสูง เป็นต้น

กวยไม่มีภาษาเขียน การที่ไม่มีภาษาเขียนจำต้องทำให้เสียเปรียบด้านวัฒนธรรมทางภาษา เพราะต้องปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มชนอื่นๆ ตลอดเวลา ชาว กวยจะใช้ภาษาอื่นๆ เมื่อมีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนนั้นๆ ดังนั้นเมื่อมีกลุ่มชนอื่นเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยเป็นเวลานานจะทำให้กลุ่มชนกวยสูญเสียเอกลักษณ์ทางด้านภาษาไป ดังเช่น เมืองสุรินทร์เดิมพูดภาษา กวยได้เปลี่ยนมาพูดภาษาเขมรเรียกว่า กวยเขมร ที่เมืองศรีสะเกษเดิมพูดภาษา กวยได้เปลี่ยนมาพูดภาษาลาว จึงเห็นได้ว่าพื้นที่ทั้งสามพื้นที่ ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยนั้น ได้มีการประยุกต์ภาษาไปตามกลุ่มคนรอบข้าง หรือเรียกอีกอย่างก็เป็นภาษาผสมไปแล้วเป็นบางส่วน ถ้าจะเหลือก็คงเป็นการสนทนากลุ่มเฉพาะเผ่าพันธุ์เท่านั้น ถ้าอยู่ในสังคมหมู่ใหญ่ก็จะภาษาไทยกลางไปเกือบหมดแล้ว

ในปัจจุบัน ชาว กวยส่วนใหญ่พูดได้ทั้งภาษา กวยและภาษาไทยกลาง ในชุมชนกวยที่ไม่มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นอีสานอาศัยปะปน จะไม่มีการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานในชุมชนกวยที่มีคนเขมรและคนลาวอาศัยปะปนกัน จะพูดภาษากันและกันได้

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม: ชาว กวยมีอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์การแต่งกาย อัตลักษณ์ทางด้านความเชื่อ อัตลักษณ์ทางด้านภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ชาว กวยนั้นมักจะเน้นในด้านการใช้ภาษาพิธีกรรมและพลังความคิดและภูมิปัญญา ด้วยการประพฤติปฏิบัติ

ตามวิถีที่แตกต่างกันกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ มีผลงานหลายเรื่องที่แสดงถึงการอ้างเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ กุญ วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นตัวกำหนดในการสร้างวิถีชีวิตประจำวัน โดยสะท้อนออกมาในแง่ความเชื่อจึงเกิดมีพิธีกรรมในสังคมของชาวกูย

อัตลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชาวกูย: ผ้าไหมลายขิด เป็นจุดเด่นของชนไทยกูย อันแสดงศิลปะการแต่งตัวที่น่าทึ่ง กล่าวคือหัวขิ้นใช้ประโยชน์ในการพับเป็นถุงเงินสีแดงลายขิด ที่ตัดกับสีผ้าถุง มีผ้าโพกหัวลายขิด เรียกว่า สไบเจียดตลุย มีชายครุยห้อยลูกปิดสำหรับหนุ่มสาวโพกศีรษะในขบวนแห่บั้งไฟขอฝน และที่การทำแขวบนเนื้อที่ลวดลายคล้ายหางตะกวดสวยงามเช่นกัน

อัตลักษณ์ด้านการแต่งกายของชาวกูย: มักจะนุ่งผ้าลายเฉพาะของชาวกูยซึ่งจะเห็นผ้านุ่งนั้นแบ่งออกเป็นสี่ชนิดคือ กระจกน้อย คล้ายผ้าหางกระรอกหรือผ้ากระเนียวของชาวไทยเขมร ลักษณะลายจะเป็นจุกอกเหลืองมัน เป็นผ้าสำหรับผู้ชายนุ่งในพิธีการสำคัญต่างๆ จะกวีเป็นผ้าที่มีลักษณะคล้ายผ้าอันลูซิมของชาวไทยเขมร จะมีลายยาวทางเป็นร่องเล็กๆ ใช้นุ่งในงานสำคัญ

อัตลักษณ์ด้านความเชื่อทางศาสนาของชาวกูย: ความเชื่อมีลักษณะผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธและการนับถือผี (animism) ภายในชุมชนชาวกูยจะมีทั้งวัดและศาลผีประจำหมู่บ้าน ชาวกูยบูชาผีบรรพบุรุษ ซึ่งเรียกว่า ยะจัวะฮ บนบ้านจะมีหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ มีธูปเทียนและกรวยที่เย็บจากใบตอง บางบ้านก็จะสร้างเป็นศาลผีบรรพบุรุษไว้ใกล้กับศาลเจ้าที่บ้านที่ไม่มีหิ้งหรือศาลก็อาจจะไปไหว้ผีบรรพบุรุษที่หิ้งหรือศาลของญาติพี่น้อง บ้านส่วนใหญ่จะมีหิ้งบูชาพระพุทธรูปไว้ในบ้าน และจะสร้างศาลผีบรรพบุรุษไว้ใกล้บ้าน มีการเซ่นบรรพบุรุษอย่างน้อยปีละครั้ง

บูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทย: ชาวกูยส่วนใหญ่อาศัยปะปนอยู่ในชุมชนชาวไทยเขมรและลาว จึงทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเข้าด้วยกันเป็นบางส่วน บางก็ยากที่จะจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ได้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยพบว่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประชาชนมีวิถีการเป็นอยู่ดี กินดี มีความปลอดภัยในความเป็นอยู่นั้นเป็นคุณภาพชีวิตที่ดี การพัฒนาอาชีพของประชาชนจึงเป็นหน้าตาของประเทศ การพัฒนาจำต้องกำหนดการวางแผนและนโยบายในการพัฒนา การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการสร้างเครื่องมือทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐการพัฒนาจึงจะเกิดผลได้เท่าที่ควร อย่างกรณีการพัฒนาชีวิตของกลุ่มเผ่ากูยใน 3 จังหวัด ก็เช่นกัน ในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้กำหนดไปหมู่บ้านกู๋ ในชุมชนหมู่บ้านกู๋ก็จะมีนโยบายในพัฒนาชีวิตของคนในพื้นที่ด้วยการกำหนดโครงการในการสร้างรายได้ให้กับชุมชน การกำหนดการสร้างเครือข่ายนี้เป็นการเริ่มต้นจากกลุ่มประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มเผ่าชาวกูยที่ได้กำหนดกันขึ้นมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเอง เมื่อการกำหนดโครงการในการพัฒนาแล้วจำต้องมีการหาเครือข่ายและแหล่งสนับสนุนเพื่อให้โครงการนั้นดำเนินไปได้ ซึ่งการกำหนดนโยบายในครั้งนี้จะทำร่วมกับองค์กรส่วนท้องถิ่น หรือ รัฐบาลนั่นเอง โครงการที่กำหนดขึ้นคือ “โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรังกู่ เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถี

ชีวิตของกลุ่ม” มีประชาสัมพันธ์ไปยังบุคคลภายนอกโดยสื่อต่างๆ ซึ่งมีผลคือทำให้ชุมชนคิดค้นสร้างผลิตภัณฑ์ออกมาจำหน่าย การสร้างรายได้ให้กับชุมชน สร้างผลการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำของจังหวัดศรีสะเกษตามที่กล่าวไว้แล้วในตอนที่ ๔ว่า การดำเนินชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย ซึ่งบุคคลเหล่านั้นให้ข้อมูลว่า การจัดโครงการฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรังก์กู นั้นเป็นการสร้างรายได้ สร้างเครือข่ายและและการสืบสานวัฒนธรรม สร้างความสัมพันธ์ให้กับชุมชนไกลและใกล้ที่เข้ามาเยือน การจัดงานก็ย่อมจะมีผู้คนจากที่อื่นทั้งคนในวัฒนธรรมเดียวกันและคนต่างวัฒนธรรมเข้ากิจกรรม...ในขณะเดียวกันชาวกูยก็มีเรียนรู้เพื่อที่จะปรับตัวในเรื่องดำรงชีวิตให้เหมาะสมในประเด็นดังกล่าวนี้ก็เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยความสัมพันธ์กับสังคมโดยรอบ การปรับตัวนั้นพวกเขามีความตระหนักถึงการดำเนินชีวิตในสังคมชนเผ่าและสังคมพหุวัฒนธรรมด้วย การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกูยนั้น ก็เพื่อให้ลูกหลานชาวกูยได้เรียนรู้และเข้าใจให้ลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตนทั้งภาษา ศาสนา ความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม อาหารการกิน เครื่องแต่งกายของตน ในภายหลังลูกหลานชาวกูยจะมีความภูมิใจในวัฒนธรรมของตน พวกเขามีความเชื่อว่าลูกหลานของพวกเขาจะรู้จักเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น รู้เลือกสิ่งที่ดี รู้จักปรับตัวและอยู่ร่วมกับคนในวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีความสุข

ในส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์:จากการสรุปสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำกูยจังหวัดบุรีรัมย์เห็นว่า วัฒนธรรมที่บ้านโคกวัดมีหลายอย่างที่เด่น ๆ อย่างเช่น วัฒนธรรมทางความเชื่อ มีพิธีแซนตาเหลียน พิธีแซนหลาว และพิธีแซนญะฐีส และประเพณีห้วยบุญเบิกฟ้าในเดือนสาม พิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซำกชาวกูยในเดือนสิบ รวมทั้งวัฒนธรรมทางภาษาวัฒนธรรมเหล่านี้ พวกเขาได้ร่วมกับคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายไปที่การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กูยและการสร้างจิตสำนึกของชุมชน มีวิธีการสร้างความร่วมมือของชุมชนโดยการสร้างองค์กรเพื่อรับผิดชอบในงานแต่ละฝ่าย คือจัดตั้งฝ่ายปรับปรุงพื้นที่ ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมชาวกูยและฝ่ายพัฒนาองค์กร ที่เรียกว่าการทำงานเป็นทีม... เป็นพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษและญาติผู้ล่วงลับไปแล้วนี้ เป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวกูยที่จะขาดไม่ได้ ทุกครอบครัวต้องประกอบพิธีตามประเพณีดังกล่าว เพราะชาวกูยเชื่อถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความอยู่เย็นเป็นสุขของพี่น้องชาวกูยอีกทั้งเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การจัดกิจกรรมนี้ก็จะมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ชุมชนรอบข้างเข้าร่วมด้วย การที่บุคคลเข้าร่วมด้วยนี้เอง ก็จะทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน สร้างรายได้ให้กับชุมชน เพราะในชุมชนนี้มีร้านขายของที่ระลึก เช่น ผ้าไหม และอื่นเป็นต้น ที่กลุ่มได้ทำขึ้นมาเพื่อใช้ในการซื้อขายเป็นของฝาก หรือ ของที่ระลึกแก่บุคคลทั่วไป

จังหวัดสุรินทร์ก็เช่นกัน พวกเขาการสร้างกิจกรรมหลายอย่าง ซึ่งที่เด่นๆ ก็คือ โครงการ “ต้นกล้าตะเคียน”และโครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” ให้ความสำคัญกับเยาวชน เพราะเยาวชนกูยเป็นทรัพยากรที่มีค่า ควรมีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่า “กูย” มีความรู้ความสามารถทางด้านศิลปกรรม และวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นได้ดี เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นประชาชนที่ดีมีคุณภาพในอนาคต เหมือนต้นกล้าตะเคียนที่ดี แข็งแรง จะเป็นต้นตะเคียนใหญ่ที่มีคุณภาพและแข็งแรงต่อไป...โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เด็ก เยาวชน ประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจดังนี้๑.เข้าถึงวัด เข้าถึง

พระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานใต้ (กฺย) ๒. ตระหนักถึงศีลธรรม จริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของอีสานใต้ (กฺย) ๓. รักษาเอกลักษณ์ ประเพณีความเป็นชนเผ่าของตนเอง ๔. มีความสามารถ ด้านการร้อง รำภาษาท้องถิ่นของตนเอง ๕. ได้รับการปลูกฝังระเบียบวินัยและค่านิยมที่ดีงามจากพื้นฐานของศีลธรรม ๖. มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะของตนมากขึ้น ๗. อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีความขัดแย้งกันน้อยลง ๘. ห่างไกลอบายมุขและสิ่งเสพติด ๙. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ๑๐. ร่วมกันฝึกสร้างอาชีพเสริม ทหารายได้พึ่งตนเอง และ ๑๑. ได้ร่วมพลังกันช่วยงานสาธารณกุศลทั่วไป...จะเห็นว่าโครงการนี้จะสร้างคุณภาพชีวิตทั้งภายในและภายนอก เป็นการออกแบบงานที่สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของพวกเขา ซึ่งเมื่อจะกล่าวสรุปในภาพรวมแล้วก็จะเห็นว่า ทั้ง ๓ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ลงพื้นแล้วก็จะสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

๑. ด้านร่างกาย คือ การพัฒนาทางกายภาพ หมายถึง การสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ เป็นต้น ให้กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน รายได้เหล่านี้มีผลต่อชีวิตประจำวัน เพราะเป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจที่อิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมีการสร้างความสามารถในการทำงาน ความสามารถการพึ่งตนเอง เป็นต้น การวัดคุณภาพชีวิตนั้น มักจะมีการกำหนดตัวชี้วัดดังนี้ (๑) มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่สามารถส่งจำหน่ายได้ (๒) มีรายได้ที่ขึ้นกับครอบครัวและชุมชน (๓) สังคมมีความสามัคคี (๔) มีการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนกับชุมชน (๕) มีผลกำไรในกลุ่ม (๖) มีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และ (๗) มีการฟื้นฟูอาชีพหลักของบรรพบุรุษ

๒. ด้านจิตใจ คือ พัฒนาทางด้านจิตใจ เช่น สร้างความรู้ความเข้าใจในทางบวก ที่มีต่อบุคคลและตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของกลุ่มมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง สร้างความมั่นใจในตนเอง สร้างความคิดที่เป็นอัตลักษณ์ กล้าที่จะตัดสินใจ และความสามารถที่จะเรียนรู้ เรื่องราวต่างๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น มี ๖ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) ความรู้สึกด้านดี (๒) การคิดเรียนรู้ (๓) การนับถือตนเอง (๔) ภาพลักษณ์และรูปร่าง (๕) ความรู้สึกในทางที่ไม่ดี (๖) จิตวิญญาณ ศาสนา และความเชื่อส่วนบุคคล

๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น ในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ มี ๓ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) สัมพันธภาพทางสังคม (๒) การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคมและ (๓) กิจกรรมทางเพศ

๔. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ สามารถสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การจัดกิจกรรมสนทนา การมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น มี 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) ความปลอดภัยทางด้านร่างกายและความมั่นคงในชีวิต (๒) สภาพแวดล้อมของบ้าน (๓) แหล่งการเงิน (๔) การดูแลสุขภาพและบริการทางสังคม (๕) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะใหม่ๆ (๖) การมีส่วนร่วม มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและมีเวลาว่าง (๗) สภาพแวดล้อม และ (๘) การคมนาคม

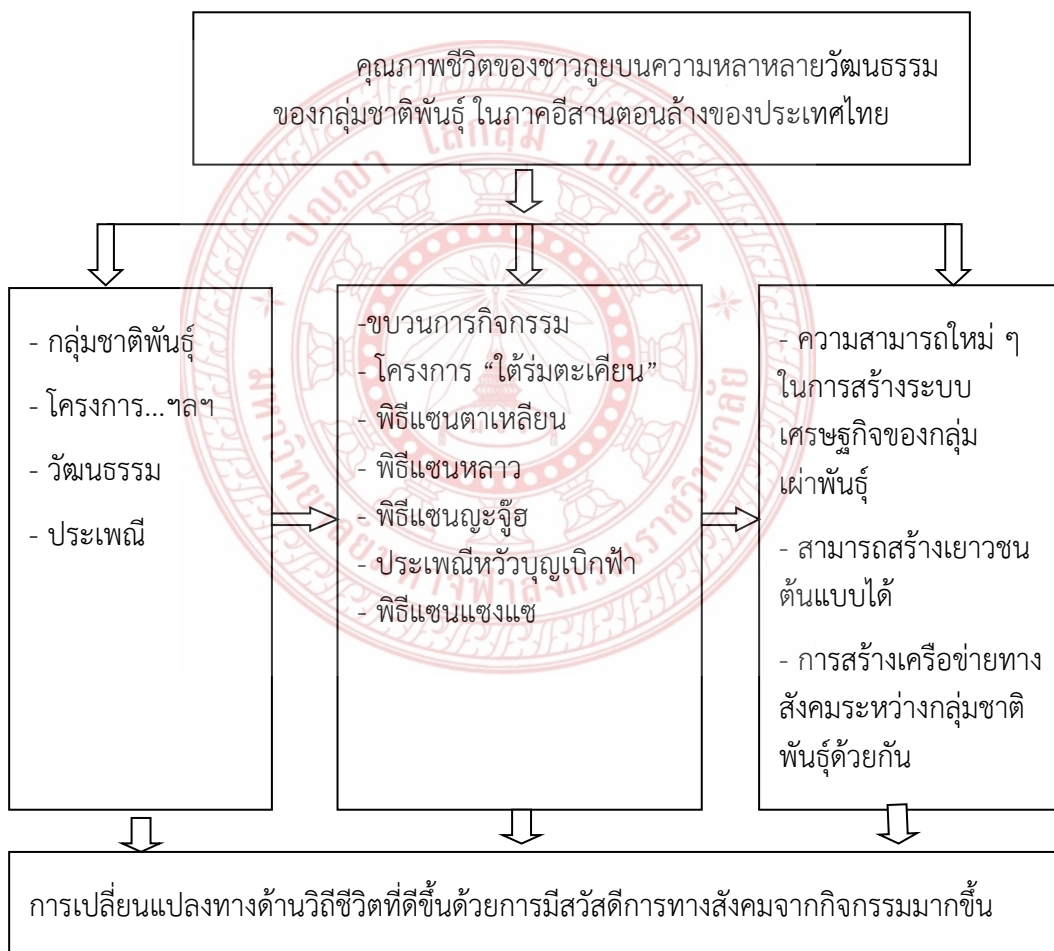
ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูมยในอีสานตอนล่างของไทยจึงเป็นการปรับตัว ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้น พวกเขาสามารถดำรงอยู่ใน

สังคมได้อย่างมีความสุขคุณภาพชีวิตของชาวภูยกุ่มทั้ง ๓ ชุมชนที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จึงเห็นว่าคุณภาพชีวิตของกลุ่มชนมีความเป็นอยู่ในระดับดีเพราะมีการสร้างระบบเศรษฐกิจในชุมชน ทำให้มีรายได้พอที่จะจุนเจือครอบครัว สมาชิกในกลุ่มได้มีการสนทนา พบปะกันในการทำกิจกรรมร่วมกัน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้สะท้อนให้เห็นองค์รวมของคุณภาพชีวิตชนชาวภูยกุ่มได้อย่างชัดเจน

๓.๘ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในคราวต่อไป

๑. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเผ่าภูยกุ่มในศวรรษที่ ๒๑
๒. การปรับระบบการให้บริการกับผู้เข้ามาท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
๓. แนวทางการปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมเกี่ยวกับจารีตประเพณีให้กับเยาวชนของเผ่าพันธุ์

๓.๙ องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย

๓.๑๐ อภิปรายผล

การคุณภาพชีวิตจำเป็นต้องมีการพัฒนาทั้งสองส่วนไม่ว่าจะเป็นคุณภาพทางกาย คุณภาพทางจิตจำต้องมีการพัฒนาผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตนี้มักจะเริ่มที่การพัฒนาคนเพื่อส่งต่อการพัฒนาระบบ เพราะระบบนั้นจะสร้างให้การบริหารจัดการชุมชนให้เกิดความนอกจากนั้นก็ต้องสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในประเด็นนี้จะมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ แฮช ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิตควรเป็นการวัดในด้านอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งครอบคลุมมิติ

ด้านสุขภาพกายสุขภาพจิต สังคม และปัญญา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลให้มากขึ้นจำเป็นต้องมีการกลไกในการดำเนินการและการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคง ในขณะเดียวกันกลุ่มชาวกูยทั้งสามจังหวัดยังได้มีการสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยให้กับชุมชนและสังคมด้วยการระบบกลไกในการดูแลชุมชนตนเอง ส่วนที่เป็นจิตภavnนั้นจำเป็นต้องสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นในชีวิตและทรัพย์สินของกลุ่มเผ่าพันธุ์ให้เกิดความปลอดภัยให้ดีขึ้น การวิจัยในครั้งนี่ยังพบวิธีการสร้างคุณภาพชีวิตของชาวกูยผ่าน โครงการ “ไ้ร่มตะเคียน” นำโดย พระครูชาครธรรมคุณ โครงการเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นทรัพยากรให้มีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่า “กูย” มีความรู้ความสามารถทางด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นได้ดี เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นประชาชนที่ดีมีคุณภาพในอนาคต เหมือนต้นกล้าตะเคียนที่ดี แข็งแรงในประเด็นนี้ก็มีความสอดคล้องกับ Hendershott ได้กล่าวว่าการที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่นั้น บุคคลนั้นต้องมีความพึงพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นมีความสุขในการดำเนินชีวิต อันประกอบด้วยชีวิตการเรียน ชีวิตสังคม ที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อนและบริการที่ได้รับ

บรรณานุกรม

- จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย, ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ
มูลนิธิ
โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๑๙. จารุบุตร เรืองสุวรรณ. ของดีอีสาน.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๗.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔, สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี "พระราช
กฤษฎีกาเปลี่ยนนามจังหวัดและอำเภอบางแห่ง พุทธศักราช ๒๕๘๑" (๒๕๘๑, ๑๔
พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา, (เล่ม ๕๕). ๒๕๕๑.

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง:แบบสัมภาษณ์ เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย เพื่อจะได้ประโยชน์ต่อผู้วิจัยและสังคม เพื่อเป็นความรู้ต่อกลุ่มชนชาติพันธุ์ของเผ่ากวย ในประเทศไทย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นี้จะไม่มีการเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูลหรือกับชนชาติพันธุ์แต่อย่างใด แต่จะเป็นการนำผลวิจัยนี้เพื่อไปพัฒนาการพัฒนาร่วมมือในอนาคต จึงขอความร่วมมือจากทุกท่านแบบสัมภาษณ์จะได้แบบออกเป็น ๕ ตอนดังนี้

*****

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....โทรศัพท์.....

ที่อยู่.....

๑. เพศ

ชาย

หญิง

๒. อายุ

ต่ำกว่า ๑๖ ปี

๑๖-๒๐ ปี

๒๑-๓๐ ปี

๓๑-๔๐ ปี

๔๑-๕๐ ปี

๕๐ ปีขึ้นไป

๔. อาชีพหลัก.....

๕. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ ๒ : ข้อมูลบริบทของชุมชน

๒.๑ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีต

๒.๒ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน

๒.๓ ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์

๒.๔ ประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณ

๒.๕ ความเชื่อของชุมชน

ตอนที่ ๓ วัฒนธรรมชุมชนของชนชาติพันธุ์ชาวกูย

- ๓.๑ ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้า/การวางของชุมชนเกี่ยวกับทิศทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มอย่างไร
- ๓.๒ ท่านได้มีโอกาสสร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มอย่างไร
- ๓.๓ ลักษณะของการทำงานแบบสร้างสรรค์โดยภาพรวมที่มีผลต่อวัฒนธรรมองค์กรอย่างไร
- ๓.๔ หน่วยงานของท่านมีการสร้างกฎเกณฑ์การอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มอย่างไร
- ๓.๕ การทำงานในลักษณะตั้งรับกับวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างไร
- ๓.๖ องค์กรวัฒนธรรมของกลุ่มมีค่านิยมพฤติกรรมลักษณะมุ่งเน้นงานและเน้นความต้องการด้านความคงของวัฒนธรรมอย่างไร

ตอนที่ ๔ การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

- ๔.๑ วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยเป็นอย่างไร
- ๔.๒ วัฒนธรรมวัฒนธรรมสามารถสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มชนชาติพันธุ์อย่างไร
- ๔.๓ สมาชิกของสังคมดั้งเดิมมีวิธีการเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายอย่างไร
- ๔.๔ การดำเนินชีวิตประจำวันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีทั้งความเหมือนและความต่างอย่างไร
- ๔.๕ มีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมร่วมกันอย่างไร
- ๔.๖ มีวิธีการสร้างการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมร่วมกันอย่างไรให้
- ๔.๗ มีแนวทางปฏิบัติร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างไร
- ๔.๘ มีแนวทางปฏิบัติการพัฒนาชีวิตร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างไร

ตอนที่ ๕ ข้อเสนออื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

รูปภาพสัมภาษณ์ชาวภูย จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

ภาคผนวก จ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา และผลที่ได้รับของโครงการ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา และผลที่ได้รับของโครงการ

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรล่วัตถุประสงค์	โดยทำให้
1. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ, ทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูล	ทราบถึงข้อมูลประวัติความเป็นมา จุดเด่นชีวิตของชาวกูย/กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อที่ 1-2	ทำการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชาวกูยกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตกับสถานการณ์ในปัจจุบัน กิจกรรมและการสร้างความเข้าใจให้กับองค์กร
2. การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่าง	ทราบข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่าง กิจกรรมและการส่งเสริมนำไปปฏิบัติ และการเผยแพร่อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่าง	ข้อที่ 2-3	ทำให้สามารถวิเคราะห์อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่าง สามารถจัดองค์ความรู้เพื่อบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชา ดำเนินกิจกรรมในมิติการเรียนรู้ การส่งเสริมให้เกิดความรู้เชิงลึกให้กับการศึกษา
3. การจัดสัมมนาประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดจากผู้ทรงคุณ	ทราบคุณภาพชีวิตของชาวกูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่าง	ข้อที่ 1-2-3	ได้กิจกรรมรูปแบบแนวทางการดำเนินชีวิตคุณภาพชีวิตของชาวกูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่าง
4. รายงานฉบับสมบูรณ์	ต่อวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยทั้ง 3 ข้อ ๑. เพื่อศึกษาความเป็นมาและคุณภาพ	ข้อที่ 1-2-3	ได้รายงานวิจัยที่มีคุณค่าสารตอบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย และการ

	<p>ชีวิตของชาวภูเขาชนวน ความหลากหลาย วัฒนธรรมของกลุ่มชาติ พันธุ์ ในภาคอีสาน ตอนล่างของประเทศไทย</p> <p>๒. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาว ภูเขาในภาคอีสาน ตอนล่างของประเทศไทย และบูรณาการ สร้างฐานความมั่นคง ของทรัพยากรในชาติ ไทย</p> <p>๓. เพื่อศึกษาการ พัฒนาคุณภาพชีวิตบน ความหลากหลาย วัฒนธรรมของกลุ่มชาติ พันธุ์ ในภาคอีสาน ตอนล่างของประเทศไทย</p>		<p>ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาความคิด จิตใจ และปัญญา โดยผ่าน กิจกรรมบูรณาการ แบบมีส่วนร่วมกับการ เรียนการสอน/แบบมี ส่วนร่วม ผสมกับจารีต ประเพณีและ หลักสูตรที่เหมาะสม</p>
--	---	--	---

สรุปโครงการวิจัย

สถานวิจัยพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัญญาเลขที่MCU RS 610761070

ชื่อโครงการ:การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

หัวหน้าโครงการ:พระมหามิตร ฐิตปญโญ,รศ.ดร. อาจารย์จำสาขาวิชา พระพุทธศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้วิจัยร่วม:นางชญาภา นำบัณฑิตย์

:นายสุขสมัย นำบัณฑิตย์

โทรศัพท์ ๐๘๘๗๔๗๔๙๒๗ Email: pmahmit@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย”

กลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มชนที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตมากกว่าร้อยปี มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมประเพณีจากกลุ่มอื่นๆ ซึ่งชนกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มก็จะมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง โดยอาศัยตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆใน ๗๗ จังหวัดของประเทศไทยมีจำนวน ๕๖ กลุ่ม มีประชากรรวมประมาณ ๖,๑๐๐,๐๐๐คน หรือร้อยละ ๙.๖๘ ของประชากรประเทศ จำแนกพื้นที่ตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานได้ 4 ลักษณะ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) คือ กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงหรือชนชาวเขา กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบ กลุ่มชาวเลและกลุ่มอาศัยในป่าวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีความหลากหลาย มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปโดยสภาพเศรษฐกิจสังคม ตามจารีตประเพณีเป็นการปรับตัวเข้ากับฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิสังคมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่โดย “กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง” หรือชนชาวเขาจะตั้งถิ่นฐานตามแนวเทือกเขาบนพื้นที่สูงทางภาคเหนือ เป็นสังคมเกษตรกรรมที่พึ่งอาศัยป่าเป็นหลัก “กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบ” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ที่มีวิถีการดำรงชีวิตกลมกลืนกับคนไทยทั่วไป มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองมากขึ้นแต่ยังคงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองอยู่ สำหรับ “กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานตามหมู่เกาะหรือชายฝั่งทะเล” เรียกว่า ชาวเล มีวิถีชีวิตอยู่ทั้งบนเกาะและในท้องทะเล มีอาชีพประมงเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเล็กที่ชอบอาศัยในป่า ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์และเก็บของป่า

การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ตลอดระยะเวลากว่า ๕๐ ปีที่ผ่านมา เริ่มจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูง คือ “ชนชาวเขา” ด้วยสาเหตุสำคัญคือ ความมั่นคงบริเวณพื้นที่ชายแดนการแก้ไขปัญหาเสพติด ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย และการลดอัตราการเพิ่มประชากรโดยใช้ “นโยบายรวมพวก” เป็นหลัก เพื่อให้ชนชาวเขาเป็นพลเมืองไทยที่ดีและสามารถช่วยเหลือตนเองได้มีการตั้ง “คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา” ในปี ๒๕๐๒ และต่อมาได้บรรจุเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศครั้งแรกใน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) โครงสร้างงานบริหารงานของหน่วยงานต่างๆเปลี่ยนแปลงไป ขาดหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจน การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเป็นงานประจำปกติ ในขณะที่การแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติโดยรวมยังไม่หมดไปทำให้กลุ่มชาติพันธุ์รวมตัวกันเรียกร้องเรื่องสัญชาติ การย้ายถิ่นและการแก้ไขปัญหาเสพติดตามปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนพื้นเมือง พ.ศ.๒๕๕๐

สภาพปัญหาและสถานการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จึงมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์โดยรวมในระยะที่ผ่านมา ส่งผลให้ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ดีขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสภาพภูมิอากาศรวมทั้งการบริหารจัดการที่หลากหลายขาดความชัดเจน ปัญหาต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์จึงยังคงอยู่โดยเฉพาะเรื่องกำหนดสถานะบุคคล การจัดตั้งถิ่นฐานถาวรและการได้รับการยอมรับรวมทั้งยุทธศาสตร์แนวทางการพัฒนาที่หน่วยต่างๆ กำหนดขึ้นยังหลากหลายขาดการกำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

ถึงกระนั้นการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองอยู่ สามารถสร้างความสนใจให้กับสังคมไทยโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย ซึ่งมีวิถีชีวิตเป็นลักษณะเฉพาะตัวของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็พิธีกรรมไหว้ครูและความเชื่อโดยเฉพาะกู่ที่อยู่เขต ๓ จังหวัด เช่น จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์และ จังหวัดสุรินทร์ จะมีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่มีการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยได้มีการบูรณาการผสมผสาน วัฒนธรรมให้มีความกลมกลืน และยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันกับเผ่าอื่นๆ ได้อย่างไร พวกเขาจึงมีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นได้เป็นอย่างดีต่อไป

วัตถุประสงค์ในโครงการ

๑. เพื่อศึกษาความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของชาวกูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย
๒. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย และบูรณาการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทย
๓. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย

ผลการวิจัย

ความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของชาวกวยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยพบว่า ชนเผ่ากวย เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ และบางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์ ชนเผ่ากวยมีหลักฐานปรากฏในกฎหมายอยุธยา ฉบับ พ.ศ. ๑๙๗๔ ซึ่งตราขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (พ.ศ. ๑๙๖๗-๑๙๙๑) มีข้อความตอนหนึ่งระบุว่า พ่อค้าต่างชาติเดินทางเข้ามาค้าขายยังกรุงศรีอยุธยา ประกอบด้วย ชาวอินเดีย มลายู ชาน (ไทยใหญ่) กวย แกว (ญวน) และชาติอื่นๆ หลักฐานนี้เป็นหลักฐานขั้นต้น (Primary Source) ที่เก่าที่สุดปรากฏในราชสำนักสยามที่ใช้คำว่า “กวย” หลักฐานขั้นต้นที่กล่าวถึงลำดับต่อมาปรากฏในพงศาวดารเมืองสระแก้ว (ประเทศกัมพูชาในขณะนั้น) ได้กล่าวถึงพระเจ้าธรรมราชาผู้ครองนครธม (พ.ศ. ๑๙๘๐-๒๐๑๗) ทรงขอความช่วยเหลือกองทัพจากเจ้ากวยที่ตั้งอยู่เมืองตบงขมูม (ThbongKhmum) ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเขมร และอยู่ทางใต้ของเมืองนครจำปาศักดิ์ ให้ส่งทหารไปช่วยพระองค์ปราบกบฏ เมื่อกองทัพทั้งสองปราบกบฏสำเร็จ ประมุขทั้งสองได้มีความสัมพันธ์กันด้วยมิตรอันดียิ่ง ในช่วงที่ชาวกวยเข้ามาค้าขายกับกรุงศรีอยุธยานั้น อยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวกวยเคยมีการปกครองเป็นอิสระอยู่ทางตอนเหนือของเขมร ในเขตจังหวัดกัมปงธมติดกับดินแดนลาวใต้ในปัจจุบัน

กวยเป็นชนชาติเดิมที่อพยพเข้ามาอยู่ในเอเชียตอนใต้ จัดอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติกที่ใช้ภาษามอญเขมร ชนพื้นเมืองดั้งเดิมคือ พวกกวย โภยหรือกวย ที่เคลื่อนย้ายจากอินเดียสู่พม่าบางส่วนเข้าไปในลาว เขมรและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เมื่อประมาณ ๑๒,๐๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล หรือประมาณ ๓,๐๐๐ ปีเศษ ซึ่งเชื่อว่าชนพื้นเมืองเดิมคือ พวกกวยหรือกวย กลุ่มชนพื้นเมืองเดิมเหล่านี้กวยชนชาติเจ้าของถิ่นเดิมของอีสาน ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองเดิมที่เป็นประชากรอีสานตอนล่าง เป็นกลุ่มที่ได้ร่วมกันสืบทอดวัฒนธรรม มีบทบาทในการสืบทอดวัฒนธรรมของหัวเมืองอีสานตอนล่างและพงศาวดารล้านช้าง ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์กวย (ข่า) ว่าเป็นเจ้าของถิ่นเดิมที่มีชุมชนที่มั่นคง ไทยกวยเป็นคนไทยเชื้อสายหนึ่งที่อาศัยอยู่หนาแน่นทางตอนใต้ ของอีสานในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และกระจายในบางพื้นที่ของจังหวัดบุรีรัมย์....

เมื่อจะกล่าวย้อนรอยชาติพันธุ์กวย ก็จะเห็นว่าชาวกวยปรากฏตัวขึ้นครั้งแรกในพงศาวดารครั้งแรกเมื่อปี ๑๙๗๔ มีหลายข้อมูลบ่งชี้ว่า ชาวกวยมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับชาวเขมรโบราณ เนื่องจากพื้นฐานภาษา มีความคล้ายคลึงกัน ในบางส่วน แต่ชาวกวยเองก็มีเอกลักษณ์ในภาษาของตนเองแม้ว่าจะจะเป็นแค่ภาษาพูดไม่มีตัวอักษร ประกอบก็ตาม ในครั้งอดีตชาวกวยต้องเผชิญกับเรื่องราวที่กดดันมากมาย หลายครั้งที่ต้องอพยพ ออกจากถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของตนเอง เพื่อรักษาความอยู่รอดของเผ่าตน จนแม้กระทั่งเมื่ออพยพมาสู่ อีสานใต้แล้วก็ตาม พวกเขาก็โดนรัฐสยามเข้ากลืนกินรวมเป็นประเทศเช่นกัน ถ้าจะกล่าวย้อนกลับไปวิถีชีวิตของชาติพันธุ์กวยจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ยุค ดังนี้

ยุคที่ ๑ อพยพสู่สยาม (พ.ศ. ๒๒๐๐- ๒๔๓๖) ชาวกวยเป็นกลุ่มคนที่ใช้ชีวิตอยู่บนความยากลำบาก พวกเขาต้องเดินทางเพื่อหาที่พักพิงไม่ได้หยุด เนื่องจากการเป็นคนต่างถิ่นที่ถูกรังแก หรือ

แม้ว่าจะหาที่พักพิงหลักปักฐานได้แล้วชีวิตก็ยังคงต้องถูกบังคับไร้อิสระ ทำงานส่งส่วยบรรณาการ อย่างอยากลำบากทุกปี โดนเกณฑ์แรงงานจนผู้ชายในหมู่บ้านแทบไม่เหลือ ทุกยากลำบากจากการขาดแคลนอาหาร และโดนดูถูกจากคนลาวในพื้นที่รอบๆ พอมีคนคิดต่อต้านขึ้นมาก็โดนกวาดล้าง แม้ว่าจะมีกลุ่มที่รอดชีวิตเหลือมากก็ต้องอพยพย้ายที่อีกไม่ได้หยุด

ยุคที่ ๒ กว่าที่จะถึงสะเดาหวาน (พ.ศ. ๒๔๓๗- ๒๕๐๓) เป็นยุคที่ชาวกวยยังอพยพเร่ร่อนเดินทางเพื่อหาที่พักพิงไม่หยุด แม้จะมีถิ่นที่อยู่ได้ก็ต้องมีปัญหาตามมาไม่ได้หยุดหย่อน พวกเขาต้องเผชิญเหตุการณ์ที่เข้ามาบีบบังคับมากมายจนจำต้องละความยึดถือในตนเอง ลงบางส่วนเพื่อเปิดรับธรรมเนียม วิถีชีวิตของคนลาวในพื้นที่ แม้ว่าไม่ได้ทำไปด้วยความเต็มใจมากนัก แต่พวกเขาก็ต้องใช้กล้ำที่จะปรับตัวบางอย่างเพื่อเปิดรับความเชื่อของคนอื่นเข้ามา การทำเช่นนี้ก็เพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์นั่นเอง

ยุคที่ ๓ กวยยุคใหม่รวมใจกับลาว (พ.ศ. ๒๕๐๔) เป็นช่วงเวลา ที่สภาพแวดล้อม รวมถึงความเป็นตัวตนของชาวกวยได้เปลี่ยนแปลงไปจากการปรับเปลี่ยนวิธีของตนเองของชาวกวยในบ้านสะเดาหวาน และนั่นส่งผลอย่างมาก ถึงวิธีการใช้ชีวิต การเปิดรับสิ่งใหม่ๆ และปรับตัวให้เข้ากับชาวลาวเพื่อขยายสู่ทางการใช้ชีวิตในอดีต สู่การกลมกลืนการใช้ชีวิตท่ามกลางชาวไทย - ลาวไปกับชาวลาวจนยากจะแยกธรรมเนียมในอดีต ออกมาได้แทน แม้แต่ภาษาการพูด ขนบธรรมเนียมที่บรรพบุรุษคงไว้นั้นก็เริ่มจะจางหายไปด้วย เช่นกัน เยาวชนสมัยใหม่ก็ให้ความสำคัญกับชาติพันธุ์กวยของตนเองลดน้อยลงจนน่าตกใจเช่นกัน วิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ ล้วนถูกกลืนจนรวมเข้ากับวัฒนธรรมความเอกลักษณ์ของชาวอีสานไปบางแล้ว

กลุ่มชาติพันธุ์กวยในปัจจุบัน ตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับไทยอีสานตอนล่าง จึงมีการติดต่อแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาติพันธุ์ด้านวัฒนธรรม จึงเกิดมีการผสมผสาน กลมกลืน และยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน กลุ่มชาติพันธุ์กวยมีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นได้อย่างดี

คุณภาพชีวิตของชาวกวยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาตินั้น: พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวกวยนั้น มีการส่งเสริมคุณภาพด้วยกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางกายและทางจิตภาพดังนี้

ทางด้านกายภาพ: มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม ให้มีการอนุรักษ์สืบสานและส่งเสริมประเพณี ที่ดีงาม เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ด้วยการสร้างผ่านโครงการสร้างองค์ความรู้ของประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชนให้เกิดขึ้นในสังคมรอบข้าง มีการส่งเสริมการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกันกับชุมชนที่ต่างวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาของเผ่าพันธุ์ การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจด้วยการร่วมกันกลุ่มจัดทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ชุมชน และส่งเสริมให้มีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นในกลุ่มชนเผ่า ชาวเผ่าสามารถสร้างรายได้ในระดับครอบครัว สร้างความสัมพันธ์ภาพในระดับสังคมและสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มเผ่าพันธุ์ได้

ทางด้านจิตภาพ: การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต ด้วยการสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วยการสร้างจิตอาสาในการรักษาความสงบเรียบร้อย พร้อมทั้ง

สร้างองค์ความรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยเพื่อให้สามารถดูแลความปลอดภัยในชุมชนได้ สร้างสุขภาวะด้วยความมั่นคงทางด้านรายได้มีความมั่นใจในรายได้ที่มั่นคง สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นจิตภาพของชาวเผ่ามีเป็นตัวชี้วัดในระดับคุณภาพทางจิตใจได้

อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกวยในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยและบูรณาการสร้างฐานความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทยพบว่า

อัตลักษณ์ของบ้านเรือน ชาวไทยกวยอยู่ตามหมู่บ้านเก่าแก่มากมาย การสร้างบ้านจะเป็นบ้านที่รูปทรงสูง ใต้ถุนเรือนจะถูกแบ่งเนื้อที่อย่างน้อย ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ วางกัหรือหูกทอผ้าซึ่งมีความยาวมาก ส่วนที่ ๒ เป็นคอกวัวควาย ด้านหนึ่งของคอกใช้พาดหูกทอผ้า ส่วนที่ ๓ เป็นร้านเก็บเครื่องจักสานต่าง ๆ และชั้นล่างเลี้ยงเป็ด ไก่ และวางเชิงกรานหุงต้มหรือย้อมไหม

อัตลักษณ์ด้านภาษาไทย กวยมีภาษาภาษาเป็นของชนเผ่า ภาษากวยไม่ได้ใช้เสียงวรรณยุกต์แยกความหมายของคำดังเช่นภาษาไทย แต่มีลักษณะน้ำเสียง (voice quality) คือเป็นกลุ่มภาษาที่มีลักษณะเสียง (register) โดยมีความแตกต่างของพยางค์ 2 ประเภท คือ พยางค์ที่มีเสียงสระแบบธรรมดา (normal voice) และพยางค์ที่เสียงสระก้อง มีลม (breathy voice) ซึ่งจะใช้สัญลักษณ์ทางสัทศาสตร์ (...) เขียนได้สระ ดังตัวอย่างเปรียบเทียบคู่คำที่มีลักษณะน้ำเสียงเป็นตัวแยกความหมายของคำเช่น

liap	“เชิง ริม”	liapเลียบ	“ทา”
calah	“ซัด”	calahจะละฮ	“เข้า ลักษณะนามเป็นหัว”

สำเนียงพูดในภาษากวยนับว่าผูกพันกับระบบการออกเสียงในหน่วยคำของระบบภาษาเขมรอยู่ไม่น้อย และภาษากวยมีเสียงละเอียดอ่อนมากต่างไปจากภาษาเขมรอีก เช่น มีเสียงหน้าพยางค์ท้ายพยางค์ที่มีทั้งเสียงหนัก เสียงสะกดเต็มรูปแบบ และเสียงครึ่งเสียงคำว่า คแท้ห้ ที่แปลว่า ดิน คนสวยแท้ๆ ตัว ค ออกเสียงเพียงครึ่งเสียง ส่วนท้ายพยางค์ที่มี ห์ เป็นเสียงที่ปล่อยลมออก เสียงค่อนข้างเสียงสูง เป็นต้น

กวยไม่มีภาษาเขียน การที่ไม่มีภาษาเขียนจำต้องทำให้เสียเปรียบด้านวัฒนธรรมทางภาษา เพราะต้องปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มชนอื่นๆ ตลอดเวลา ชาวกวยจะใช้ภาษาอื่นๆ เมื่อมีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนนั้นๆ ดังนั้นเมื่อมีกลุ่มชนอื่นเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยเป็นเวลานานจะทำให้กลุ่มชนกวยสูญเสียเอกลักษณ์ทางด้านภาษาไป ดังเช่น เมืองสุรินทร์เดิมพูดภาษากวยได้เปลี่ยนมาพูดภาษาเขมรเรียกว่า กวยเขมร ที่เมืองศรีสะเกษเดิมพูดภาษากวยได้เปลี่ยนมาพูดภาษาลาว จึงเห็นได้ว่าพื้นที่ทั้งสามพื้นที่ ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยนั้น ได้มีการประยุกต์ภาษาไปตามกลุ่มคนรอบข้าง หรือเรียกอีกอย่างก็เป็นภาษาผสมไปแล้วเป็นบางส่วน ถ้าจะเหลือก็คงเป็นการสนทนากลุ่มเฉพาะเผ่าพันธุ์เท่านั้น ถ้าอยู่ในสังคมหมู่ใหญ่ก็จะภาษาไทยกลางไปเกือบหมดแล้ว ในปัจจุบัน ชาวกวยส่วนใหญ่พูดได้ทั้งภาษากวยและภาษาไทยกลาง ในชุมชนกวยที่ไม่มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นอีสานอาศัยปะปน จะไม่มีการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานในชุมชนกวยที่มีคนเขมรและคนลาวอาศัยปะปนกัน จะพูดภาษากันและกันได้

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม: ชาวภูยมีอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์การแต่งกาย อัตลักษณ์ทางด้านความเชื่อ อัตลักษณ์ทางด้านภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูยนั้นมักจะเน้นในด้านการใช้ภาษาพิธีกรรมและพลังความคิดและภูมิปัญญา ด้วยการประพฤติปฏิบัติตามวิถีที่แตกต่างกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ มีผลงานหลายเรื่องที่แสดงถึงการธำรงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ภูย วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นตัวกำหนดในการสร้างวิถีชีวิตประจำวัน โดยสะท้อนออกมาในแง่ความเชื่อจึงเกิดมีพิธีกรรมในสังคมของชาวภูย

อัตลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชาวภูย: ผ้าไหมลายขิด เป็นจุดเด่นของชนไทยภูย อันแสดงศิลปะการแต่งตัวที่น่าทึ่ง กล่าวคือหัวขิ้นใช้ประโยชน์ในการพับเป็นถุงเงินสีแดงลายขิด ที่ตัดกับสีผ้าถุง มีผ้าโพกหัวลายขิด เรียกว่า สไบเจียดตรุษ มีชายครุยห้อยลูกปัดสำหรับหนุ่มสาวโพกศีรษะในขบวนแห่บั้งไฟขอฝน และที่การทำแสบนเนื้อที่ลวดลายคล้ายหางตะกวดสวยงามเช่นกัน

อัตลักษณ์ด้านการแต่งกายของชาวภูย: มักจะนุ่งผ้าลายเฉพาะของชาวภูยซึ่งจะเห็นผ้านุ่งนั้นแบ่งออกเป็นสี่ชนิดคือ กระจิกน้อย คล้ายผ้าหางกระรอกหรือผ้ากระเนียวของชาวไทยเขมร ลักษณะลายจะเป็นจุกอกเหลืองมัน เป็นผ้าสำหรับผู้ชายนุ่งในพิธีการสำคัญต่างๆ จะกวีเป็นผ้าที่มีลักษณะคล้ายผ้าอันลู่มของชาวไทยเขมร จะมีลายยาวทางเป็นร่องเล็กๆ ใช้นุ่งในงานสำคัญ

อัตลักษณ์ด้านความเชื่อทางศาสนาของชาวภูย: ความเชื่อมีลักษณะผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธและการนับถือผี (animism) ภายในชุมชนชาวภูยจะมีทั้งวัดและศาลผีประจำหมู่บ้าน ชาวภูยบูชาผีบรรพบุรุษ ซึ่งเรียกว่า ยะจัวะฮ บนบ้านจะมีหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ มีธูปเทียนและกรวยที่เย็บจากใบตอง บางบ้านก็จะสร้างเป็นศาลผีบรรพบุรุษไว้ใกล้กับศาลเจ้าที่บ้านที่ไม่มีหิ้งหรือศาลก็อาจจะไปไหว้ผีบรรพบุรุษที่หิ้งหรือศาลของญาติพี่น้อง บ้านส่วนใหญ่จะมีหิ้งบูชาพระพุทธรูปไว้ในบ้าน และจะสร้างศาลผีบรรพบุรุษไว้ใกล้บ้าน มีการเซ่นบรรพบุรุษอย่างน้อยปีละครั้ง

บูรณาการสร้างฐานความมั่นคงของทรัพยากรในชาติไทย: ชาวภูยส่วนใหญ่อาศัยปะปนอยู่ในชุมชนชาวเขมรและลาว จึงทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเข้าด้วยกันเป็นบางส่วนบางก็ยากที่จะจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ได้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยพบว่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประชาชนมีวิถีการเป็นอยู่ดี กินดี มีความปลอดภัยในความเป็นอยู่นั้นเป็นคุณภาพชีวิตที่ดี การพัฒนาอาชีพชีวิตของประชาชนจึงเป็นหน้าตาของประเทศ การพัฒนาจำต้องกำหนดการวางแผนและนโยบายในการพัฒนา การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการสร้างเครื่องมือทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐการพัฒนาจึงจะเกิดผลได้เท่าที่ควร อย่างกรณีการพัฒนาชีวิตของกลุ่มเผ่าภูยใน 3 จังหวัด ก็เช่นกัน ในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้กำหนดไปหมู่บ้านกู๋ ในชุมชนหมู่บ้านกู๋ก็จะมีนโยบายในพัฒนาชีวิตของคนในพื้นที่ด้วยการกำหนดโครงการในการสร้างรายได้ให้กับชุมชน การกำหนดการสร้างเครือข่ายนี้เป็นการเริ่มต้นจากกลุ่มประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มเผ่าชาวภูยที่ได้กำหนดกันขึ้นมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเอง เมื่อการกำหนดโครงการในการพัฒนาแล้วจำต้องมีการหา

เครือข่ายและแหล่งสนับสนุนเพื่อให้โครงการนั้นดำเนินไปได้ ซึ่งการกำหนดนโยบายในครั้งนี้นี้ก็จะทำร่วมกับองค์กรส่วนท้องถิ่น หรือ รัฐบาลนั่นเอง โครงการที่กำหนดขึ้นคือ “โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรางค์กู๋ เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่ม” มีประชาสัมพันธ์ไปยังบุคคลภายนอกโดยสื่อต่างๆ ซึ่งมีผลคือทำให้ชุมชนคิดค้นสร้างผลิตภัณฑ์ออกมาจำหน่าย การสร้างรายได้ให้กับชุมชน สร้างผลการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น จากสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำของจังหวัดศรีสะเกษตามที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ ๔ว่า การดำเนินชีวิตบนความหลากหลาย วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกู๋ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นให้ข้อมูลว่า การจัดโครงการฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีการจัดการท่องเที่ยวปราสาทปรางค์กู๋ นั้นเป็นการสร้างรายได้ สร้างเครือข่ายและและการสืบสานวัฒนธรรม สร้างความสัมพันธ์ให้กับชุมชนไกลและใกล้ที่เข้ามาเยือน การจัดงานก็ย่อมจะมีผู้คนจากที่อื่นทั้งคนในวัฒนธรรมเดียวกันและคนต่างวัฒนธรรมเข้ากิจกรรม...ในขณะที่เดียวกันชาวกู๋ก็มีเรียนรู้เพื่อที่จะปรับตัวในเรื่องดำรงชีวิตให้เหมาะสมในประเด็นดังกล่าวนี้ก็เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยความสัมพันธ์กับสังคมโดยรอบ การปรับตัวนั้นพวกเขามีความตระหนักถึงการดำเนินชีวิตในสังคมชนเผ่าและสังคมพหุวัฒนธรรมด้วย การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกู๋นั้นก็เพื่อให้ลูกหลานชาวกู๋ได้เรียนรู้และเข้าใจให้ลึกซึ้งในวัฒนธรรมของตนทั้งภาษา ศาสนา ความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม อาหารการกิน เครื่องแต่งกายของตน ในภายหลังลูกหลานชาวกู๋จะจะได้มีความภูมิใจในวัฒนธรรมของตน พวกเขามีความเชื่อว่าลูกหลานของพวกเขาจะรู้จักเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น รู้เลือกสิ่งที่ดี รู้จักปรับตัวและอยู่ร่วมกับคนในวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีความสุข

ในส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์:จากการสรุปบทสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำกู๋จังหวัดบุรีรัมย์เห็นว่า วัฒนธรรมที่บ้านโคกวัดมีหลายอย่างที่เด่น ๆ อย่างเช่น วัฒนธรรมทางความเชื่อ มีพิธีแซนตาเหลียน พิธีแซนหลาว และพิธีแซนญะจู๊ และประเพณีห้วยบุญเบิกฟ้าในเดือนสาม พิธีแซนแซงแซในเดือนหก และ คือพิธีแซนซำกชาวกู๋ในเดือนสิบ รวมทั้งวัฒนธรรมทางภาษาวัฒนธรรมเหล่านี้ พวกเขาได้ร่วมกับคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายไปที่การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กู๋และการสร้างจิตสำนึกของชุมชน มีวิธีการสร้างความร่วมมือของชุมชนโดยการสร้างองค์กรเพื่อรับผิดชอบในงานแต่ละฝ่าย คือจัดตั้งฝ่ายปรับปรุงพื้นที่ ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมชาวกู๋และฝ่ายพัฒนาองค์กร ที่เรียกว่าการทำงานเป็นทีม... เป็นพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษและญาติผู้ล่วงลับไปแล้วนี้ เป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวกู๋ที่จะขาดไม่ได้ ทุกครอบครัวต้องประกอบพิธีตามประเพณีดังกล่าว เพราะชาวกู๋เชื่อถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความอยู่เย็นเป็นสุขของพี่น้องชาวกู๋อีกทั้งเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การจัดกิจกรรมนี้ก็จะมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชุมชนรอบข้างเข้าร่วมด้วย การที่บุคคลเข้าร่วมด้วยนี้เอง ก็จะทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน สร้างรายได้ให้กับชุมชน เพราะในชุมชนนี้มีร้านขายของที่ระลึก เช่น ผ้าไหม และอื่นเป็นต้น ที่กลุ่มได้ทำขึ้นมาเพื่อใช้ในการซื้อขายเป็นของฝาก หรือ ของที่ระลึกแก่บุคคลทั่วไป

จังหวัดสุรินทร์ก็เช่นกัน พวกเขาการสร้างกิจกรรมหลายอย่าง ซึ่งที่เด่นๆ ก็คือ โครงการ “ต้นกล้าตะเคียน” และโครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” ให้ความสำคัญกับเยาวชน เพราะเยาวชนกู๋เป็นทรัพยากรที่มีค่า ควรมีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่า “กู๋” มีความรู้ความสามารถทางด้านศิลปกรรม

และวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นได้ดี เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นประชาชนที่ดีมีคุณภาพในอนาคต เหมือนต้นกล้าตะเคียนที่ดี แข็งแรง จะเป็นต้นตะเคียนใหญ่ที่มีคุณภาพและแข็งแรงต่อไป... โครงนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เด็ก เยาวชน ประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจดังนี้ ๑. เข้าถึงวัด เข้าถึงพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานใต้ (กฺย) ๒. ตระหนักถึงศีลธรรม จริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของอีสานใต้ (กฺย) ๓. รักษาเอกลักษณ์ ประเพณีความเป็นชนเผ่าของตนเอง ๔. มีความสามารถ ด้านการร้อง รำภาษาท้องถิ่นของตนเอง ๕. ได้รับการปลูกฝังระเบียบวินัยและค่านิยมที่ดีงามจากพื้นฐานของศีลธรรม ๖. มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะของตนมากขึ้น ๗. อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีความขัดแย้งกันน้อยลง ๘. ห่างไกลอบายมุขและสิ่งเสพติด ๙. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ๑๐. ร่วมกันฝึกสร้างอาชีพเสริม หารายได้พึ่งตนเอง และ ๑๑. ได้ร่วมพลังกันช่วยงานสาธารณกุศลทั่วไป... จะเห็นว่าโครงนี้จะสร้างคุณภาพชีวิตทั้งภายในและภายนอก เป็นการออกแบบงานที่สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมของพวกเขา ซึ่งเมื่อจะกล่าวสรุปในภาพรวมแล้วก็จะเห็นว่า ทั้ง ๓ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ลงพื้นแล้วก็จะสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

๑. ด้านร่างกาย คือ การพัฒนาทางกายภาพ หมายถึง การสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ เป็นต้น ให้กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน รายได้เหล่านี้มีผลต่อชีวิตประจำวัน เพราะเป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจที่อิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมีการสร้างความสามารถในการทำงาน ความสามารถ การพึ่งตนเอง เป็นต้น การวัดคุณภาพชีวิตนั้น มักจะมีการกำหนดตัวชี้วัดดังนี้ (๑) มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่สามารถส่งจำหน่ายได้ (๒) มีรายได้ที่ขึ้นกับครอบครัวและชุมชน (๓) สังคมมีความสามัคคี (๔) มีการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนกับชุมชน (๕) มีผลกำไรในกลุ่ม (๖) มีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และ (๗) มีการฟื้นฟูอาชีพหลักของบรรพบุรุษ

๒. ด้านจิตใจ คือ พัฒนาทางด้านจิตใจ เช่น สร้างความรู้ความสึกลงในทางบวก ที่มีต่อบุคคลและตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของกลุ่มมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง สร้างความมั่นใจในตนเอง สร้างความคิดที่เป็นอัตลักษณ์ กล้าที่จะตัดสินใจ และความสามารถที่จะเรียนรู้ เรื่องราวต่างๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น มี ๖ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) ความรู้สึกด้านดี (๒) การคิดเรียนรู้ (๓) การนับถือตนเอง (๔) ภาพลักษณ์และรูปร่าง (๕) ความรู้สึกในทางที่ไม่ดี (๖) จิตวิญญาณ ศาสนา และความเชื่อส่วนบุคคล

๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น ในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ มี ๓ ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) สัมพันธภาพทางสังคม (๒) การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคมและ (๓) กิจกรรมทางเพศ

๔. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ สามารถสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การจัดกิจกรรมสนทนา และการมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น มี 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) ความปลอดภัยทางด้านร่างกายและความมั่นคงในชีวิต (๒) สภาพแวดล้อมของบ้าน (๓) แหล่งการเงิน (๔) การดูแลสุขภาพและบริการทางสังคม (๕) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะใหม่ๆ (๖) การมีส่วนร่วม มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและมีเวลาว่าง (๗) สภาพแวดล้อม และ (๘) การคมนาคม

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูอยู่ในอีสานตอนล่างของไทยจึงเป็นการปรับตัว ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้น พวกเขาสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขคุณภาพชีวิตของชาวภูยกุ่มทั้ง ๓ ชุมชนที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จึงเห็นว่าคุณภาพชีวิตของกลุ่มชนมีความเป็นอยู่ในระดับดีเพราะมีการสร้างระบบเศรษฐกิจในชุมชน ทำให้มีรายได้พอที่จะจุนเจือครอบครัว สมาชิกในกลุ่มได้มีการสนทนา พบปะกันในการทำกิจกรรมร่วมกัน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้สะท้อนให้เห็นองค์รวมของคุณภาพชีวิตชนชาวภูได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในคราวต่อไป

๑. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเผ่าภูอยู่ในศวรรษที่ ๒๑
๒. การปรับระบบการให้บริการกับผู้เข้ามาท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
๓. แนวทางการปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมเกี่ยวกับจารีตประเพณีให้กับเยาวชนของเผ่าพันธุ์

องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย

อภิปรายผล

การคุณภาพชีวิตจำเป็นต้องมีการพัฒนาทั้งสองส่วนไม่ว่าจะเป็นคุณภาพทางกาย คุณภาพทางจิตจำเป็นต้องมีการพัฒนาผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตนี้มักจะเริ่มที่การพัฒนาคนเพื่อส่งต่อการพัฒนาระบบ เพราะระบบนั้นจะสร้างให้การบริหารจัดการชุมชนให้เกิดความนอกจากนั้นก็ต้องสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในประเด็นนี้จะมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ แฮช ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิตควรเป็นการวัดในด้านอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งครอบคลุมมิติด้านสุขภาพกายสุขภาพจิต สังคม และปัญญา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลให้มากขึ้นจำเป็นต้องมีการกลไกในการดำเนินการและการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคง ในขณะที่เดียวกันกลุ่มชาวกูยทั้งสามจังหวัดยังได้มีการสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยให้กับชุมชนและสังคมด้วยกลไกกลไกในการดูแลชุมชนตนเอง ส่วนที่เป็นจิตภพนั้นจำเป็นต้องสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นในชีวิตและทรัพย์สินของกลุ่มเผ่าพันธุ์ให้เกิดความปลอดภัยให้ดีขึ้น การวิจัยในครั้งนี้ยังพบวิธีการสร้างคุณภาพชีวิตของชาวกูยผ่าน โครงการ “ไต้ร่มตะเคียน” นำโดย พระครูชาครธรรมคุณ โครงการเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นทรัพยากรให้มีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่า “กูย” มีความรู้ความสามารถทางด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นได้ดี เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นประชาชนที่ดีมีคุณภาพในอนาคต เหมือนต้นกล้าตะเคียนที่ดี แข็งแรงในประเด็นนี้ก็มีความสอดคล้องกับ Hendershott ได้กล่าวว่าการที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่นั้น บุคคลนั้นต้องมีความพึงพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นมีความสุขในการดำเนินชีวิต อันประกอบด้วยชีวิตการเรียน ชีวิตสังคม ที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อนและบริการที่ได้รับ

การผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสามารถนำความรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของชาวกูยบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนกลางของประเทศไทยนำไปปรับประยุกต์ในการเรียนการสอนได้

๒) อาจารย์ นักวิชาการ นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสามารถนำข้อมูลการวิจัยไปพัฒนากิจกรรมในวิชาชีพที่ตนเองทำการสอนได้

๓) หน่วยงานการเผยแผ่หรือผู้มีความสนใจและนำข้อมูลการวิจัยไปนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในระยะยาวได้

การประชาสัมพันธ์

มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลงานวิจัยทางอินเทอร์เน็ต

ส่วนการประชาสัมพันธ์ทางสิ่งตีพิมพ์อยู่ในระหว่างดำเนินการ

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระมหามิตร ฐิตปญโญ (วันยาว)
- เลขประจำตัวประชาชน :
- วัน เดือน ปีเกิด : ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๔
- สถานที่เกิด : ๗๐ หมู่ บ้านยางอุ้ม ต.ยางอุ้ม อ.ท่าคันโท จ.กาฬสินธุ์
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๒๙ หมู่ ๑ บ้านสำราญ ต.สำราญ อ.มิตรภาพ อ.เมือง จ.ขอนแก่น
- ตำแหน่งทางวิชาการ : รองศาสตราจารย์
- สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ต.โคกสี อ.เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐
สังกัดคณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
- วุฒิการศึกษา : น.ธ.เอก, ป.ธ. ๔
พธ.บ. (รัฐศาสตร์) มจร,ขอนแก่น,
พ.ม (พระพุทธศาสนา)มจร,ขอนแก่น,
Ph.D. (Buddhist studies) University of Delhi.
- ผลงานวิชาการ (หนังสือ) : พระพุทธศาสนามหายาน
ขบวนการพุทธใหม่ในโลกปัจจุบัน
ศึกษาเฉพาะเรื่องในพัฒนาการแห่งพระพุทธศาสนา
พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์
พระพุทธศาสนาในประเทศไทยศรีลังกา
สารัตถะขบวนการพุทธใหม่ในโลกปัจจุบัน
- ประสบการณ์การทำงาน : พ.ศ. ๒๕๕๘ ประธานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตและ
หลักสูตรดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาเขต
ขอนแก่น
พ.ศ.๒๕๕๓เป็นเลขานุการกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยา
เขตขอนแก่น
- ประสบการณ์ทำงานด้าน : พ.ศ.๒๕๕๖ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “ศึกษาผลการเผยแผ่
โครงการธรรมะสัญจรของนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยา
เขตขอนแก่น” ได้ทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
- ..... พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์
แนวทางการป้องกันและแก้ปัญหาภาวะมลพิษตามแนวทาง
พระพุทธศาสนา” ได้ทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัย
แห่งชาติ (วช.)

พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์องค์ความรู้และสาระสำคัญของรายวิชาขบวนการพุทธใหม่ในโลกปัจจุบันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น” ได้ทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “การสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชนในประชาคมและสังคมอาเซียน:วิเคราะห์แนวคิด มุมมองและขบวนการสร้างผ่านประเพณีสงกรานต์”

พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทปริทัศน์: ศึกษาข้อถกเถียงและการตีความศิลป์ในพระพุทธรูปศาสนา”

พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย”

